T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İZMİR İLİNİN TİRE İLÇESİ AĞZI (DİL ÖZELLİKLERİ- METİNLER- SÖZLÜK)

Büşra UYGUNOĞLU

Danışman

Doç. Dr. Selma GÜLSEVİN

İZMİR- 2018

TEZ ONAY SAYFASI

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "İzmir İlinin Tire İlçesi Ağzı (Dil Özellikleri- Metinler- Sözlük)" adlı çalışmanın, tarafımdan, akademik kurallara ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

..../..../2018

Büşra UYGUNOĞLU

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

İzmir İlinin Tire İlçesi Ağzı (Dil Özellikleri-Metinler-Sözlük)

Büşra UYGUNOĞLU

Dokuz Eylül Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Türk Dili ve Edebiyatı Programı

İzmir İlinin Tire İlçesi Ağzı (Dil Özellikleri-Metinler-Sözlük) adlı bu çalışma "Dil Özellikleri, Metinler ve Sözlük" bölümlerinden oluşmuştur. Dil Özellikleri bölümü, Ses Bilgisi ve Şekil Bilgisi olarak ikiye ayrılmıştır. Ses Bilgisi bölümünde, derlenen metinlerde yer alan sesler tanıtılmış ve ses değişmeleri örneklerle açıklanmıştır. Şekil Bilgisi bölümünde, ekler ve kelime çeşitleri (isimler, sıfatlar, zamirler, zarflar, edatlar ve fiiller) örnekler verilerek incelenmiştir. Metinler bölümünde, 26 köy gezilerek 81 kişi ile ses kaydı yapılmıştır. Bu kayıtlar transkripsiyon işaretleri kullanılarak yazıya aktarılmış ve 2 ağız bölgesine ayrılmıştır. Sözlük bölümünde, yazı diline göre şekil ve anlam bakımından farklı olan veya yazı dilinde kullanılmayan kelimelere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İzmir, Tire Ağzı.

ABSTRACT

Master's Thesis

Dialect of the Districts Tire of İzmir Province (Text Analyses- Text- İndex)

Büşra UYGUNOĞLU

Dokuz Eylül University

Graduate School of Social Sciences

Department of Turkish Language and Literature

Turkish Language and Literature Program

This study entitled as Dialect of the Districts Tire of İzmir Province (Text Analyses- Text- İndex) consists of three chapters. These are Text Analyses, Text and Index. Text Analyses, chapter is divided into 2 parts as Phonetics and Morphology. In the Phonetics part, the sounds in the compiled texts are identified and the phonetic changes are exemplified. In the Morphology part, affixes and word types (nouns, adjectives, pronouns, adverbs, prepositions and verbs) are analysed with given examples. In the Text chapter, 26 villages are visited and sounds recorded from 81 person. These records are written down by using transcription and divided into 2 dialect areas. In the Index chapter, the words that become different according to written language in terms of form and meaning, or the words which are not used in written language are included.

Keywords: İzmir, Tire Dialect.

İZMİR İLİNİN TİRE İLÇESİ AĞZI
(DİL ÖZELLİKLERİ- METİNLER- SÖZLÜK)
İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI ii
YEMİN METNİ iii
ÖZET iv
ABSTRACT v
İÇİNDEKİLER vi
EKLER LİSTESİ xii

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM
SES BİLGİSİ VE ŞEKİL BİLGİSİ

1.1. SES BİLGİSİ 4
1.1.1. Sesler 4
1.1.1.1. Ünlüler 4
1.1.1.1.1. Ünlü Türleri 4
1.1.1.2. Ünsüzler 5
1.1.1.2.1. Ünsüz Türleri 5
1.1.2.Ses Değişmeleri 6
1.1.2.1. Ünlü Değişmeleri 6
1.1.2.1.1. Ünlü Uyumları 6
1.1.2.1.1.1. Büyük Ünlü Uyumu 6
1.1.2.1.1.2. Küçük Ünlü Uyumu 9
1.1.2.1.2. Ünlü Türemeleri 10
1.1.2.1.2.1. Başta Ünlü Türemesi 10
1.1.2.1.2.2. İçte Ünlü Türemesi 10
1.1.2.1.2.3. Sonda Ünlü Türemesi 10
1.1.2.1.3.Ünlü Düşmesi 11
1.1.2.1.3.1.İçte Ünlü Düşmesi 11

1.1.2.1.4. Ünlü Değişmeleri 11
1.1.2.1.4.1. Dudaklılaşma 11
1.1.2.1.4.2. Geçişme 12
1.1.2.1.4.3. İncelme 12
1.1.2.1.4.4. Daralma 12
1.1.2.1.4.5. Düzleşme 13
1.1.2.1.4.6. Genişleme 14
1.1.2.1.4.7. Eskicil Şekillerin Korunduğu Örnekler 14
1.1.2.2. Ünsüz Değişmeleri 15
1.1.2.2.1. Ötümlüleşme 15
1.1.2.2.1.1.Kelime Başında Ötümlüleşme 15
1.1.2.2.1.2. Kelime İçinde Ötümlüleşme 20
1.1.2.2.1.3. Kelime Ulanmaları Sonucu Oluşan Ötümlüleşmeler 20
1.1.2.2.2. Ünsüz Kaybolmaları 21
1.1.2.2.2.1. Erime 21
1.1.2.2.2.3.Yutulma 29
1.1.2.2.3.Ünsüz Benzetmeleri 29
1.1.2.2.3.1. Ek Alma Durumunda Oluşan Benzetmeler 30
1.1.2.2.3.2. Kelimelerin Ulanması Sonucunda Oluşan Benzetmeler 32
1.1.2.2.3.3. Belirli Birkaç Kelimede Görülen Benzetmeler 32
1.1.2.2.4. Dudaklılaşma 33
1.1.2.2.4.1. Dudak Ünlülerinin Yanında 33
1.1.2.2.4.2. Düz Ünlülerin Yanında 34
1.1.2.2.5.Sızıcılaşma 34
1.1.2.2.6. Diğer Ünsüz Değişmeleri 35
1.1.2.2.6.1. Kelime Başında Ünsüz Değişmeleri 35
1.1.2.2.6.2. Kelime İçinde Ünsüz Değişmeleri 37
1.1.2.2.6.3. Kelime Sonunda Ünsüz Değişmeleri 38
1.1.2.2.7. Ünsüz Türemesi 39
1.1.2.2.8. Ünsüz Düşmesi 40
1.1.2.2.9. Hece Tekleşmesi 40
1.1.2.2.10. İkizleşme 41

1.1.2.2.11. Ünsüz Tekleşmesi 41
1.1.2.2.12. Yandaş Göçüşme 42
1.1.2.2.13. Eskicil Şekillerin Korunduğu Örnekler 42
1.2. ŞEKİL BİLGİSİ 43
1.2.1. Ekler 43
1.2.1.1. Çekim Ekleri 43
1.2.1.1.1. İsim Çekimi 43
1.2.1.1.1.1. Çokluk Eki : +LA(R) (+lAr / +lā / +lē / +nā / +nē) 43
1.2.1.1.1.2. İyelik Ekleri 43
1.2.1.1.1.3. Hal Ekleri 45
1.2.1.1.1.3.1. Yalın Hal 45
1.2.1.1.1.3.2. Belirtme Hali: +(y)I 45
1.2.1.1.1.3.3. Yönelme Hali: +(y)A 46
1.2.1.1.1.3.4. Bulunma Hali: +DA 46
1.2.1.1.1.3.5. Ayrılma Hali: +DAn 47
1.2.1.1.1.3.6. Vasıta Hali: +(I)LA(n) 47
1.2.1.1.1.3.7. Eşitlik Hali: +cA 48
1.2.1.1.1.4. Tamlama 48
1.2.1.1.1.4.1. Birinci Tip Tamlama: +(n)Iŋ 48
1.2.1.1.1.4.2. İkinci Tip Tamlama: +ø 49
1.2.1.1.1.4.3. Zamirlerde Tamlama 49
1.2.1.1.2. Fiil Çekimi 49
1.2.1.1.2.1. Basit Çekimler 49
1.2.1.1.2.1.1. Zamanlar 49
1.2.1.1.2.1.1.1. Şimdiki Zaman 49
1.2.1.1.2.1.1.2. Geniş Zaman 52
1.2.1.1.2.1.1.3. Gelecek Zaman 54
1.2.1.1.2.1.1.4. Görülen Geçmiş Zaman 56
1.2.1.1.2.1.1.5. Duyulan-Farkına Varılan Geçmiş Zaman 58
1.2.1.1.2.1.2. Kipler 59
1.2.1.1.2.1.2.1. Emir-İstek 59
1.2.1.1.2.1.2.2. Dilek 60

1.2.1.1.2.1.2.3. Gereklilik 61
1.2.1.1.2.2. Birleşik Çekimler 61
1.2.1.1.2.2.1. Hikâye 61
1.2.1.1.2.2.1.1. Şimdiki Zamanın Hikâyesi 61
1.2.1.1.2.2.1.2. Geniş Zamanın Hikâyesi 62
1.2.1.1.2.2.1.3. Gelecek Zamanın Hikayesi 64
1.2.1.1.2.2.1.4. Görülen Geçmiş Zamanın Hikayesi 64
1.2.1.1.2.2.2. Rivayet 64
1.2.1.1.2.2.2.1. Şimdiki Zamanın Rivayeti 64
1.2.1.1.2.2.2.2. Geniş Zamanın Rivayeti 65
1.2.1.1.2.2.2.3. Gelecek Zamanın Rivayeti 65
1.2.1.1.2.2.3.Şart 65
1.2.1.1.2.2.3.1. Şimdiki Zamanın Şartı (I. Bölge) 65
1.2.1.1.2.2.3.2. Geniş Zamanın Şartı 65
1.2.1.1.2.2.3.3. Gelecek Zamanın Şartı 66
1.2.1.1.2.2.3.4. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı 66
1.2.1.1.2.2.3.5. Duyulan-Farkına Varılan Geçmiş Zamanın Şartı 67
1.2.1.1.2.3. Ek-Fiil Çekimi 67
1.2.1.1.2.3.1. Hikâye 67
1.2.1.1.2.3.2. Rivayet 68
1.2.1.1.2.3.3. Geniş Zaman 68
1.2.1.1.2.3.4. Ek-Fiilin Olumsuzu : değil (deil) 69
1.2.1.2. Yapım Ekleri 69
1.2.1.2.1. İsimden İsim Yapan Ekler 69
1.2.1.2.1.1.+cAz (+cAKIz) 69
1.2.1.2.1.2.+cI 69
1.2.1.2.1.3.+cIk 70
1.2.1.2.1.4.+LI 70
1.2.1.2.1.5.+LIK 71
1.2.1.2.1.6.+sIz 72
1.2.1.2.1.7.+dAş 73
1.2.1.2.1.8.+gil 73

1.2.1.2.1.9.+(I)ncI 73
1.2.1.2.1.10.+(ş)Ar / +(ş)Ā 74
1.2.1.2.1.11.+gan 74
1.2.1.2.1.12.+man 74
1.2.1.2.1.13.+(I)msı 74
1.2.1.2.2. İsimden Fiil Yapan Ekler 75
1.2.1.2.2.1. +LA- 75
1.2.1.2.2.2. +LAn- 75
1.2.1.2.2.3. +LAş- 76
1.2.1.2.2.4. +(A)l- 76
1.2.1.2.2.5. +(A)r- / Ā- 76
1.2.1.2.2.6. +A- 77
1.2.1.2.2.7. +Ik- 77
1.2.1.2.2.8. +dA- 77
1.2.1.2.3. Fiilden İsim Yapan Ekler 77
1.2.1.2.3.1.Fiilden Herhangi Bir İsim Yapan Ekler 77
1.2.1.2.3.1.1. -(I)m 77
1.2.1.2.3.1.2. -(I)K 78
1.2.1.2.3.1.3. -Gın 78
1.2.1.2.3.1.4. -(y)I 79
1.2.1.2.3.1.5. -(y)IcI 79
1.2.1.2.3.1.6. -In 80
1.2.1.2.3.1.7. -mIr 80
1.2.1.2.3.1.8. -men 80
1.2.1.2.3.1.9. -(I)t 80
1.2.1.2.3.1.10. -GI 80
1.2.1.2.3.1.11. -gAn 82
1.2.1.2.3.1.12. -l 82
1.2.1.2.3.1.13. -cak 82
1.2.1.2.3.1.14. -ebe 82
1.2.1.2.3.1.15. -ev 82
1.2.1.2.3.2. Fiilimsiler 82

1.2.1.2.3.2.1.1. -mA 83
1.2.1.2.3.2.1.2. -mAk 83
1.2.1.2.3.2.2.3. -(y)An 84
1.2.1.2.3.2.2.4. -(V)r / -ā 84
1.2.1.2.3.2.2.5. -mIş 85
1.2.1.2.3.2.2.6. -AsI 86
1.2.1.2.3.2.3. Zarf-Fiil Ekleri 86
1.2.1.2.3.2.3.1. -(y)A 86
1.2.1.2.3.2.3.2. -(y)ArAk 86
1.2.1.2.3.2.3.3. -(y)AlI 86
1.2.1.2.3.2.3.4. -(y)Ip 87
1.2.1.2.3.2.3.5. -Ik < -Ip 87
1.2.1.2.3.2.3.6. -(y)IncA 87
1.2.1.2.3.2.3.7. -mAdAn 88
1.2.1.2.3.2.3.8. -kA(n)(A) 88
1.2.1.2.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler 89
1.2.1.2.4.1. Fiilden Herhangi Bir Fiil Yapan Ekler 89
1.2.1.2.4.1.1. -mA 89
1.2.1.2.4.2. Çatı Ekleri 90
1.2.1.2.4.2.1. Oldurgan-Ettirgen 90
1.2.1.2.4.2.1.1. -dIr- 90
1.2.1.2.4.2.1.2. -Ir- 90
1.2.1.2.4.2.1.3. -Ar- 90
1.2.1.2.4.2.1.4. -T- 91
1.2.1.2.4.2.2. İşteş: -(I)ş- 91
1.2.1.2.4.2.3. Edilgen 91
1.2.1.2.4.2.3.1. -(I)n- 91
1.2.1.2.4.2.3.2. -Il- 91
1.2.1.2.4.2.4. Dönüşlü 92
1.2.1.2.4.2.4.1.-(I)n- 92
1.2.2. Kelime Çeşitleri 92
1.2.2.1. İsimler (Adlar) 92

1.2.2.2. Sıfatlar 92
1.2.2.2.1. Niteleme Sıfatı 93
1.2.2.2.2. Belirtme Sıfatları 93
1.2.2.2.2.1. İşaret Sıfatları 93
1.2.2.2.2.2. Sayı Sıfatları 93
1.2.2.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları 93
1.2.2.2.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları 93
1.2.2.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları 94
1.2.2.2.2.3. Soru Sıfatları 94
1.2.2.2.2.4. Belirsizlik Sıfatları 94
1.2.2.3. Zamirler 94
1.2.2.3.1. Kişi Zamirleri 94
1.2.2.3.2. Soru Zamirleri 96
1.2.2.3.3. Belirsizlik Zamirleri 96
1.2.2.4. Zarflar 97
1.2.2.4.1. Yer-Yön Zarfları 97
1.2.2.4.2. Zaman Zarfları 98
1.2.2.4.3. Niteleme ve Durum Zarfları 98
1.2.2.4.4. Azlık-Çokluk Zarfları 99
1.2.2.5. Edatlar 99
1.2.2.5.1. Ünlem Edatları 99
1.2.2.5.1.1. Ünleme Edatları 99
1.2.2.5.1.2. Sorma Edatları 99
1.2.2.5.1.3. Gösterme Edatları 99
1.2.2.5.1.4. Cevap Edatları 100
1.2.2.5.2. Bağlama Edatları 100
1.2.2.5.2.1. Sıralama Edatları 100
1.2.2.5.2.2. Denkleştirme Edatları 100
1.2.2.5.3. Cümle Başı Edatları 100
1.2.2.5.4. Son Çekim Edatları 100
1.2.2.6. Fiiller 101
1.2.2.6.1. Birleşik Fiiller 101

1.2.2.6.1.1. İsim + Fiil Yapısında Olanlar 101
1.2.2.6.1.1.2. İsim + ol- 101
1.2.2.6.1.1.3. İsim + Kıl- 101
1.2.2.6.1.1.4. İsim + eyle- 102
1.2.2.6.1.2. Fiil + Fiil Yapısında Olanlar 102
1.2.2.6.1.2.1. Yeterlilik Fiili 102
1.2.2.6.1.2.2. Tezlik Fiili 102

İKİNCİ BÖLÜM

METİNLER 104

SONUÇ 208
KAYNAKÇA 213
EKLER

EKLER LİSTESİ

Ek 1: Sözlük ek s.1

Ek 2: Kullanılan Transkripsiyon İşaretleri ek s.6

Ek 3: İnceleme Yapılan Bölgelerin Listesi ek s.7

TEŞEKKÜR

Yüksek Lisans Bursu ile çalışmamı destekleyen Türk Dil Kurumuna teşekkür ederim.

Büşra UYGUNOĞLU

GİRİŞ

Ağızlar, yazı dilinden farklı özeliklere sahip, belli bir bölgeye ait olan konuşma dilidir. *Anadolu'da bugün birbirinden farklı ağızların bulunması, 11.yüzyıldan itibaren bu topraklara yerleşen Oğuz boylarının farklı ağız özelliklerine sahip olmasından kaynaklanır. Ayrıca Anadolu'ya gelen Oğuz dışı Türk unsurlarla, yabancı unsurların da bu ağızların oluşumunda önemli katkıları olmuştur* (Karahan, 2014: 1). Bugüne kadar Türkiye Türkçesi ağızları ile ilgili derleme, inceleme, karşılaştırma ve sınıflandırma niteliği taşıyan birçok çalışma yapılmıştır (Karahan, 1997: 24). Türkiye'de bilimsel ağız çalışmaları 1940'lı yıllardan itibaren Ahmet Caferoğlu ile başlamış ve onun öncülüğünde devam etmiştir (Gülensoy, 1999: 16). Fakat henüz ağız çalışması yapılmamış pek çok yer bulunmaktadır. Bugüne kadar İzmir ili ağızlarının tamamını kapsayan bir çalışma yapılmamıştır. Tirede ağız incelemesi bakımından çalışılmamış yerlerden biridir.

Anadolu ağızları ilk kez 1896 yılında Ignas Kunos tarafından sınıflandırılmıştır. Bu ilk sınıflandırmada İzmir ağzı, "İzmir ile Bursa arasında Zeybekçe" olarak adlandırılmıştır (Karahan, 2014: IX).

Ahmet Caferoğlu'nun 1946 yılında yaptığı sınıflandırmada İzmir ağzı, Batı illeri ağızları bölgesi içinde yer almıştır (Karahan, 2014: X).

Zeynep Korkmaz'ın ilk kez 1956 yılında yayımladığı Güney-Batı Anadolu Ağızları Ses Bilgisi (Fonetik) adlı eserinde Güneybatı Anadolu ağızları dörde ayrılır. İzmir ağzı, Manisa ağızları içinde yer alır.

Leyla Karahan "Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması" adlı eserinde ağızları, Doğu grubu ağızları, Kuzeydoğu grubu ağızları ve Batı grubu ağızları olarak üçe ayırmıştır. İzmir ağzı, Batı grubu ağızlarının içinde I. Grup' ta yer alır.

Şerif Ali Bozkaplan, "İzmir ve Yöresi Ağızlarına Dair" adlı bildirisinde Aliağa ilçesi Helvacı beldesinde yapılan derleme çalışmalarında tespit edilen bazı kelimelerin anlam ve şekil bilgisi bakımından değerlendirmesini yapmıştır.

İzmir İlinin Tire İlçesi Ağzı (Dil Özellikleri-Metinler-Sözlük) adlı bu çalışmada İzmir'in Tire ilçesinin Akçaşehir, Akkoyunlu, Büyükkale, Büyükkemerdere, Cambazlı, Çiniyeri, Çobanköy, Derebaşı, Doyranlı, Gökçen, Güme, Hisarlık, Kaplan, Kireli, Kırtepe, Kocaaliler, Küçükkemerdere, Kürdüllü,

Mahmutlar, Sarılar, Saruhanlı, Toparlar, Turgutlu, Yamandere, Yeğenli ve Yenioba köylerinde ses kaydı yapılarak ağız özellikleri incelenmiştir.

Çalışmamızda toplam 26 köy gezilmiş ve ses kayıt cihazı kullanılarak 81 kişi ile görüşme yapılmıştır. Görüşme yapılan kişilerin daha çok orta yaş ve üzerinde olmasına dikkat edilmiştir. Metinler yazıya geçirilirken Ahmet Bican Ercilasun'un "Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Transkripsiyon İşaretleri" bildirisindeki transkripsiyon işaretleri kullanılmıştır. Derlenen transkripsiyonlu metinler şimdiki zaman ekinin kullanımına göre 2 ağız bölgesine ayrılmıştır.

Çalışmamız Dil Özellikleri, Metinler ve Sözlük bölümlerinden oluşmaktadır.

Dil Özellikleri bölümünde, Prof. Dr. Gürer Gülsevin'in "Uşak İli Ağızları (2002)" adlı eserindeki sınıflandırmalara uyulmuştur.

Dil Özellikleri bölümü, Ses Bilgisi ve Şekil Bilgisi olarak ikiye ayrılır. Ses Bilgisi bölümünde, derlenen transkripsiyonlu metinlerde yer alan ünlü ve ünsüz sesler tanıtılmış; ses değişimleri açıklanmış ve bunlara örnekler verilmiştir. Şekil Bilgisi, ekler ve kelime çeşitleri olarak ikiye ayrılmıştır. Ekler türlerine göre sınıflandırılmış; kelime çeşitleri (isimler, sıfatlar, zamirler, zarflar, edatlar ve fiiller) örnekler verilerek incelenmiştir.

Metinler bölümünde, ses kayıtları ağız özellikleri dikkate alınarak transkripsiyon işaretleri ile yazıya aktarılmış ve 81 metin oluşturulmuştur. Şimdiki zaman ekinin kullanımına göre metinler iki ağız bölgesine ayrılmıştır.

Sözlük bölümünde, yazı diline göre şekil ve anlam bakımından farklı olan veya yazı dilimizde kullanılmayan kelimeler metin ve satır numaraları ile birlikte verilmiştir.

Tire, M.Ö. 2000 yılına kadar uzanan köklü bir geçmişe sahiptir. Tire; Hitit, Frigya, Lidya, Pers, Roma ve Bizans'a ev sahipliği yapmış, tarihin zengin kültür mirasına sahip kentlerden biridir. Tarih boyunca Tire için, Thira, Thyeira, Tyrha, Thyra, Teira, Apeteria ve Arkadiapolis gibi isimler kullanılmıştır (Mete, 2012: 195). Tire'nin "kale, hisar" anlamına gelen Tyyrrha'dan mı, "köy" anlamına gelen Teira' dan mı geldiği kesin olarak bilinmemektedir (Armağan, 1980: 10). Roma döneminde Teirra olarak adlandırılan kent Türklerin eline geçince Tire'ye dönüşmüştür (Ertekin, 1999: 9). Aydınoğulları Beyliği ve Osmanlı Devleti döneminde Tire adıyla anılmıştır (Aydınoğlu, 2005: 22; aktaran Belen, 2015: 38).

Tire, 12. yüzyıldan itibaren Türk aşiretlerinin akınlarına maruz kalmış ve sonunda onların eline geçmiştir (Darkot, 1974: 380; aktaran Akbulut, 2008: 34). 1304 yılında Menteşe Beyliği komutanı Sasa Bey tarafından Bizanslıların elinden alınmıştır (Ertekin, 1999: 11). Daha sonra Aydınoğlu Mehmet Bey Tire'yi almıştır (Mete, 2012: 195). Tire ve çevresi Aydınoğulları'nın egemenliğine geçtikten sonra Anadolu'ya gelen aşiret ve oymaklar bölgeye düzenli bir şekilde yerleştirilmiştir (Armağan, 1980: 22).

Aydınoğulları Beyliği, 1390 yılında Yıldırım Bayezid tarafından Osmanlı topraklarına katılmış, fakat Timur istilasının (1402) ardından Aydınoğulları şehri geri almıştır. 1423'te II. Murad bölgede yeniden hâkimiyet kurmuş ve Tire Anadolu Beylerbeyliğine bağlı Aydın sancağının merkezi olmuştur (Mete, 2012: 195).

1867'de il olan Aydın'ın İzmir sancağına bağlanan Tire, Cumhuriyet döneminde İzmir iline bağlı bir ilçe olmuştur (Mete, 2012: 197).

Tire, Tarihçi Pachmeres'in deyimiyle "Keşişler Yöresi", Şerafeddin'in Zafernâmesi'nde "Rumun Meşhur Şehri", Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde "Şehr-i Muazzam Tire", Kâtip Çelebi'nin Eserinde "Eski Taht Şehri", İbn-i Batuda Seyahatnamesi'nde "Ahiler Kenti", 1908 tarihli Aydın Vilayeti Salnamesinde "Ulemalar Yatağı" olarak anlatılmaktadır (Aydınoğlu, 2005: 22; aktaran Belen, 2015: 37).

Günümüzde Tire, Ege Bölgesi'nin İzmir iline bağlı ilçesidir. Batısında Selçuk, kuzeybatısında Torbalı, kuzeyinde Bayındır, doğusunda Ödemiş, güneyinde Aydın bulunmaktadır (Armağan, 1980: 7). Küçük Menderes nehrinin 6 km. güneyinde, Aydın dağları adı verilen sıradağlara ait Güme (Kestane) dağlarının kuzey eteklerinde yer alır (Mete, 2012: 195). Tire'nin yüzölçümü 792 km; denizden yüksekliği 93 metre'dir (Ertekin, 199: 17). İlçede Akdeniz iklimi etkilidir. Yaz ayları çok sıcak ve kurak, kışlar ise yağışlı ve ılık geçer (Belen, 2015: 23). Bitki örtüsünün geneli fundalık ve ormanlardan oluşur. İlçe toprakları, maki grubuna giren bodur bitki örtüsü ile kaplıdır. Meşe, dişbudak, palamut, karaağaç, akağaç, kestane, incir, ceviz, zeytin ve çınar ağaçları yaygın olarak görülen türlerdir (Ertekin, 1999: 18).

BİRİNCİ BÖLÜM
SES BİLGİSİ VE ŞEKİL BİLGİSİ

1.1. SES BİLGİSİ

1.1.1. Sesler

1.1.1.1. Ünlüler

1.1.1.1.1. Ünlü Türleri

Yazı dilindeki sekiz ünlü fonem dışında, Tire ağzında fonemik değeri olmayan ünlüler de vardır. Bunlar:

1. ȧ : "a" ile "ı" arası bir sestir.

kınȧ	"kına"	(I-11,16)
parȧ	"para"	(I-7,41)
parçȧ	"parça"	(I-7,44)

2. ė : "e" ile "i" arası bir sestir. Kapalı e' dir.

dėdim	"dedim"	(I-26,39)
dėrler	"derler"	(I-27,1)
ėşde	"işte"	(I-30,1)
ėyice	"iyice"	(I-29,8)
lėra	"lira"	(I-22,91)
mahallė	"mahalle"	(I-45,16)
nėşannı	"nişanlı"	(I-19,16)

3. ĭ : Kaybolmak üzere olan "i" sesidir.

evĭla	"evvela"	(I-32,10)
istiyĭ	"istiyor"	(I-7,17)
senĭ	"seni"	(I-7,1)

4. ù : Kaybolmak üzere olan "u" sesidir.

çocùk	"çocuk"	(I-41,8)
çocùklā	"çocuklar"	(I-45,21)

1.1.1.2. Ünsüzler

1.1.1.2.1. Ünsüz Türleri

Tire ağzında yazı dilimizdeki ünsüzlerden başka ʿ, T, S, ŋ, w ünsüzleri vardır.

1. (ʿ): Arapçadaki ayın sesinin karşılığı olarak d, k, t gibi ünsüzlerden türemiştir (Korkmaz, 1994: 58).Tuva Türkçesinde gırtlaksı ses olarak tanımlanır. Sesin, boğaz boşluğunun genişletilerek önce düz, sonra güçlendirilerek çıkarılmasıyla oluşur (Gündoğdu, 2018: 46).

çocuʿlām	"çocuklarım"	(I-12,3)
eʿmek	"ekmek"	(I-20,23)
daʿlısını	"tatlısını"	(I-24,53)
ōreʿmen	"öğretmen"	(I-47,1)
eʿmiyen	"etmeyen"	(I-32,29)
böbreʿlem	"böbreklerim"	(I-20,55)
beʿliyon	"bekliyorum"	(I-20,45)
emeʿli	"emekli"	(I-16,10)

2. T : "t" ile "d" arası bir sestir.

isTimedim	"istemedim"	(I-7,9)

vēditTirmedi "verdittirmedi" (I-7,10)

3. S : "s" ile "z" arası bir sestir.

gıS "kız" (I-12,32)

4. ŋ : Genizden çıkan "g" sesidir.

çeŋiz "çeyiz" (I-7,17)

görseŋiz "görseniz" (I-5,23)

yeŋgi "yenge" (I-7,16)

5. w: Kaybolmak üzere olan "v" sesidir.

buwam "babam" (I-41,1)

buwasına "babasına" (I-26,12)

1.1.2.Ses Değişmeleri

1.1.2.1. Ünlü Değişmeleri

1.1.2.1.1. Ünlü Uyumları

1.1.2.1.1.1. Büyük Ünlü Uyumu

Bir kelimenin ilk hecesinde kalın ünlü varsa (a, ı, o, u) diğer hecelerdeki ünlüler de kalın olmalıdır. Kelimenin ilk hecesinde ince ünlü varsa (e, i, ö, ü) diğer hecelerdeki ünlüler de ince olmalıdır. Buna kalınlık-incelik uyumu da denir.

a. Yazı Dilimize Göre Büyük Ünlü Uyumunun İleri Olduğu Durumlar

Tire ağzında büyük ünlü uyumunun yazı dilimizden daha ileri olduğu örnekler vardır.

aa. Kök ve Tabanlarda

a.a.a. İlerleyici Benzetme Yolu ile

Kalınlaşmalar

ataş	"ateş"	(I-11,21)
habar	"haber"	(I-23,21)
hanı	"hani"	(I-8,21)
kuvvadlı	"kuvvetli"	(I-71,25)

İncelmeler

evletler	"evlatlar"	(I-27,39)

a.a.b.Gerileyici Benzetme Yolu İle

Kalınlaşmalar

ınsan	"insan"	(I-12,26)
zırāt	"ziraat"	(I-22,38)

İncelmeler

dene	"tane"	(I-4,14)
tenker	"tanker"	(I-71,17)

a.b.Ek ve Edatlarda

ki

deyōku	"diyorki"	(I-5,3)
zamankı	"zamanki"	(I-27,17)

ken

çocukkan	"çocukken"	(I-67,1)
oynākan	"oynarken"	(I-11,23)

i-

varıdı “vardı” (I-27,47)

b.Yazı Dilimize Göre Büyük Ünlü Uyumunun Geri Olduğu Durumlar

Tire ağzında yazı dilimize göre büyük ünlü uyumunun geri olduğu örnekler de vardır.

b.a.Kök ve Tabanlarda

būdey “buğday” (I-20,32)

goley “kolay” (I-22,38)

b.b.Eklerde

gelecek zaman

yapcek “yapacak” (I-8,10)

yapıştırcen “yapıştıracaksın” (I-73,13)

yazcek “yazacak” (I-18,2)

yıkancek “yıkanacak” (I-6,11)

şimdiki zaman

aliyler “alıyorlar” (II-80,3)

Aşağıdaki uyumsuzluklar ise, yazı dilimizde de uyumsuz olan örneklerdir:

+leyin

sabahleyin (I-2,4)

+gil ekinde

babamgillē “babamgiller” (I-1,13)

gaynanamgillē “kaynanamgiller” (I-38,5)

1.1.2.1.1.2. Küçük Ünlü Uyumu

Düzlük-yuvarlaklık uyumudur. Türkçe bir kelimede düz ünlüden sonra düz (a, e, ı, i), yuvarlak ünlüden sonra yuvarlak dar (u, ü) veya düz geniş (a, e) ünlüler bulunur.

keçi (I-41,2)
odun (I-36,7)
çocuk (I-13,1)
tütün (I-46,6)
gōşu "komşu" (I-41,28)
ēkek "erkek" (I-46,18)

Yazı Dilimize Göre Küçük Ünlü Uyumunun İleri Olduğu Durumlar

"a" dan sonra bir dudak ünsüzü (b, f, m, v) bulunan kelimelerde yazı dilinde "u" gelmesine rağmen Tire ağzında "ı / i" geldiği de olur.

karpız "karpuz" (I-78,8)
hamır "hamur" (II-80,6)
yavmır "yağmur" (I-10,14)
galbır "kalbur" (I-66,11)
gavır- "kavur-" (I-24,41)
pamık "pamuk" (I-43,10)

Yazı dilinde "o-o" şeklinde olan yabancı kökenli kelimelerin "o-u" şeklinde kullanıldığı örnekler de vardır.

motur "motor" (I-68,7)
dokdur "doktor" (I-58,22)

1.1.2.1.2. Ünlü Türemeleri

1.1.2.1.2.1. Başta Ünlü Türemesi

"r, l ve ş" ünsüzleri ile başlayan yabancı kökenli kelimelerin başında ünlü türemesi görülür.

l-

ilāna	"lahana"	(I-18,25; II-79,6)
ilazım	"lazım"	(I-24,6)
ilgen	"leğen"	(I-8,2)
ilman	"liman"	(I-22,6)

r-

ırahat	"rahat"	(I-61,4)
ırmızan	"ramazan"	(I-17,25)
irāmetli	"rahmetli"	(I-77,9)
irezil	"rezil"	(I-62,36)

ş-

işey	"şey"	(I-57,11)

1.1.2.1.2.2. İçte Ünlü Türemesi

Kelime içinde yan yana gelen ünsüzlerden biri "l" veya "r" ise arada bir dar ünlü türeyebilir.

(bl)

abılam	"ablam"	(I-46,5)

(tr)

santıral	"santral"	(I-44,3)

1.1.2.1.2.3. Sonda Ünlü Türemesi

-KAnA < -KAn

Zarf-fiil eki "-ken" in sonuna "e" sesi gelerek genişlemesidir (Korkmaz, 1994: 51).

bakākana	"bakarken"	(I-27,31)

çocukkana	“çocukken”	(I-33,1)
dēkene	“derken”	(I-18,16)
ufakgana	“ufakken”	(I-13,2)
yatākana	“yatarken”	(I-69,16)

1.1.2.1.3.Ünlü Düşmesi

1.1.2.1.3.1.İçte Ünlü Düşmesi

Orta hece ünlüsünün düşmesidir. Genellikle dar ünlülerin düşmesi olarak görülür.

-ø- < -a-

burda	“burada”	(I-1,2)
dakcāsan	“takacaksan”	(I-4,37)
galbalık	“kalabalık”	(I-45,9)
ordan	“oradan”	(I-1,4)
pırsa	“pırasa”	(I-15,2)

-ø- < -ı- / -i-/-u- / -ü-

avcunu	“avucunu”	(I-1,8)
boynuna	“boynuna”	(I-4,22)
dakka	“dakika”	(I-24,9)
ıscak	“sıcak”	(I-50,6)
şekerni	“şekerini”	(I-3,12)
yukardan	“yukarıdan”	(I-1,7)
yumşuyo	“yumuşuyor”	(I-1,24)

1.1.2.1.4. Ünlü Değişmeleri

1.1.2.1.4.1. Dudaklılaşma

Dudak ünsüzünün yanında bulunan düz ünlüler Tire ağzında bazen dudaklılaşabilir.

bubam	“babam”	(I-16,36)

bubacīm	"babacığım"	(I-39,38)
govgasız	"kavgasız"	(I-7,3)
kovuruluyo	"kavruluyor"	(I-40,13)
musafirler	"misafirler"	(I-19,14)
yövmiye	"yevmiye"	(I-3,9)

1.1.2.1.4.2. Geçişme

Biri ünlüyle bitip diğeri ünlü ile başlayan iki kelime bir araya geldiklerinde birinin sonundaki diğerinin başındaki ünlü birbirine geçer, iki kelime tek kelime haline gelir (Tuna, 1986: 43; aktaran Gülsevin, 2002: 29). Geçişme, "etmek, olmak" fiilllerinin kullanımında görülür.

nētcen	"ne edeceksin"	(I-32,93)
nōcak	"ne olacak"	(I-43,12)
nolduysa	"ne olduysa"	(I-28,2)

1.1.2.1.4.3. İncelme

Tire ağzında bazen kalın ünlülerin inceldiği görülür.

e < a

emce	"amca"	(I-18,28)
emme	"ama"	(I-74,7)

ü < u

yün-	"yıka-"	(I-66,10)

1.1.2.1.4.4. Daralma

Daralma, kelime başında, ortasında ve sonunda görülebilir.

ı < a

āgıdaş	"arkadaş"	(I-19,23)
atlıyarak	"atlayarak"	(I-1,2)
burıya	"buraya"	(I-1,2)

gayıntı	“kaynata”	(I-6,13)
hafdı	“hafta”	(I-1,30)
ovıya	“ovaya”	(I-6,13)

i < e

efiler	“efeler”	(I-33,38)
illi	“ille”	(I-76,3)
inci	“ince”	(I-8,6)
isTimedim	“istemedim”	(I-7,2)
şiylē	“şeyler”	(I-3,3)
tiri	“tire”	(I-1,26)
yeŋgi	“yenge”	(I-7,16)
yimiş	“yemiş”	(I-5,1)

u < o

ūdan	“oradan”	(I-54,15)

ü < e

ōlü	“öyle”	(I-16,4)
ötü	“öte”	(I-4,28)

1.1.2.1.4.5. Düzleşme

Dudak ünsüzünün yanında bulunan ünlüler de yuvarlarlak ünlü olmasa bile yuvarlaklaşır. Bunun aksine Tire ağzında birkaç örnekte yuvarlak ünlülerin düzleştiği görülür.

ı < u

avlı	“avlu”	(I-19,20)
çıbīnı	“çubuğunu”	(I-22,17)

galbır	“kalbur”	(I-66,11)
hamır	“hamur”	(I-36,1)
pamık	“pamuk”	(I-28,6)
yumırta	“yumurta”	(I-36,4)

1.1.2.1.4.6. Genişleme

Dar ünlülerin genişlemesidir. Tire ağzında çok örneği yoktur.

a < ı

gahar	“kahır”	(I-5,6)

e < i

beber	“biber”	(I-40,16)
endilē	“indiler”	(I-10,12)
heç	“hiç”	(I-7,23)
pestel	“pestil”	(I-3,4)

o < u

çoval	“çuval”	(I-71,10)

ö < ü

löküz	“lüks”	(I-11,20)

1.1.2.1.4.7. Eskicil Şekillerin Korunduğu Örnekler

Yazı dilinde değişmesine rağmen, Tire ağzında bazı örnekler eski şekillerini (geniş ünlülü halini) korumaktadır.

e

ekiz	“ikiz”	(I-20,4)
eyi	“iyi”	(I-74,15)

o

yokarda	“yukarıda”	(II-81,24)
yörü-	“yürümek”	(I-72,13)

ö

böyü-	“büyümek”	(I-16,17)
böyük	“büyük”	(I-3,3)

1.1.2.2. Ünsüz Değişmeleri

1.1.2.2.1. Ötümlüleşme

Ötümlüleşme, Oğuz grubu ağızlarının en yaygın fonetik eğilimlerinden biridir. Ötümsüz ünsüzlerin ötümlü hale gelmesidir (Gülsevin, 2002: 36). Batı grubu ağızlarının bir özelliğidir. Tire ağzında da yaygın olarak görülür.

1.1.2.2.1.1.Kelime Başında Ötümlüleşme

g < k

Kelime başındaki ötümsüz ünsüz olan “k” lerin ötümlüleşerek “g” olmasıdır. En yaygın ötümlüleşme örneğidir.

ince ünlülü kelimelerde

gelinnē	“gelinler”	(I-6,12)
gey-	“giymek”	(I-4,23)
görseŋiz	“görseniz”	(I-5,23)
güçlü	“güçlü”	(I-22,13)

Yazı dilinde ötümsüz “k-” şekliyle kullanılıp Tire ağzında ötümlüleşerek “g-” olan örnekler de vardır:

geçi	“keçi”	(I-27,24)
güçük	“küçük”	(I-32,70)

kalın ünlülü kelimelerde

gabak	“kabak”	(I-32,58; II-81,20)
gadā	“kadar”	(I-1,7)
gāgı	“kargı”	(II-79,27)
gal-	“kal-”	(II-79,19)
galbır	“kalbur”	(I-66,11)
galem	“kalem”	(I-14,14)
gapa-	“kapa-”	(II-79,10)
gardeş	“kardeş”	(II-80,11)
gāşı	“karşı”	(I-6,1)
gat-	“katmak”	(I-1,23)
gatmer	“katmer”	(I-1,21)
gāve	“kahve”	(I-22,87)
gayınna	“kayınvalide”	(I-7,41)
gayınta	“kayınpeder”	(II-79,23)
gayna-	“kayna-”	(II-79,9)
gazan	“kazan”	(II-81,27)
gır	“kır”	(II-80,20)
gız	“kız”	(II-80,1)
gızan	“kızan”	(I-33,39)
goca	“koca”	(I-59,3)
gocagarı	“kocakarı”	(I-71,23)
gocaman	“kocaman”	(I-39,62; II-81,26)
gonya	“konya”	(I-25,13)
gōşu	“komşu”	(I-41,28)

goy-	“koy-”	(II-79,9)
goyun	“koyun”	(I-1,12)
gul	“kul”	(I-10,11)
gurban	“kurban”	(I-4,36)
guru	“kuru”	(II-81,38)
guzu	“kuzu”	(I-1,12)

Kelime başındaki “k-” lerin ötümlüleşmediği örnekler de vardır.

İnce ünlülü kelimelerde

keçi	(I-41,2)
kendi	(I-78,10)
keşkek	(I-3,2)
kişi	(I-9,9)
köpek	(I-72,16)
kötü	(I-39,19)

Kalın ünlülü kelimelerde

kaç	(I-72,19)
kadın	(I-55,7)
kal-	(I-52,30)
karış-	(I-2,3)
kork-	(I-51,28)
kuyu	(I-55,8)

d < t

Tire ağzında, kelime başındaki ötümsüz ünsüz olan “t” lerin ötümlüleşerek “d” olmasıdır.

İnce ünlülü kelimelerde

dik-	“dikmek”	(I-3,8)
dile-	“dilemek”	(I-42,30)
düün	“düğün”	(I-33,51)
dört	(I-39,55)	
düş-	(I-31,10)	
demir	(I-8,6)	
dere	(I-10,15)	
deil	“değil”	(I-17,29)

Yazı dilinde ötümsüz “t-” şekliyle kullanılıp Tire ağzında ötümlüleşerek “d-” olan örnekler de vardır:

dēze	“teyze”	(I-7,1)
dülbent	“tülbent”	(I-26,30)

Kalın ünlülü kelimelerde

dokuz	“dokuz”	(I-8,26)
dokun-	“dokunmak”	(I-35,6)
dur-	“durmak”	(I-31,1)
doy-	(I-72,11)	
duy-	(I-7,7)	
dar	(I-32,7)	

Yazı dilinde ötümsüz “t-” şekliyle kullanılıp Tire ağzında ötümlüleşerek “d-” olan örnekler de vardır:

dakış-	“takış-”	(II-80,12)
daş	“taş”	(I-1,2)
datlı	“tatlı”	(I-70,10)
dırnak	“tırnak”	(I-42,16)
duz	“tuz”	(I-71,40)
dak-	“takmak”	(I-65,9)
dakı	“takı”	(I-7,46)

Kelime başındaki “t-” lerin ötümlüleşmediği örnekler de vardır.

İnce ünlülü kelimelerde

tütün	(I-12,8)	
teze	“taze”	(I-36,41)
tel	(I-48,5)	

Kalın ünlülü kelimelerde

tavuk	(I-50,8)
topla-	(I-43,11)
toprak	(I-22,101)
torun	(I-49,7)

1.1.2.2.1.2. Kelime İçinde Ötümlüleşme

Tire ağzında ötümlüleşen bu örnekler yazı dilimizde ötümlüleşmemiştir.

-g- < -k-

başga	"başka"	(I-1,8)
esgi	"eski"	(I-3,1; II-81,18)
gadın	"kadın"	(I-49,9)

-d- < -t-

hafda	"hafta"	(I-78,13)

1.1.2.2.1.3. Kelime Ulanmaları Sonucu Oluşan Ötümlüleşmeler

Ötümsüz bir ünsüz ile biten bir kelimeden sonra ünlü ile başlayan bir kelime geldiğinde, ilk kelimenin sonundaki ünsüz ötümsüzleşebilir.

-c < -ç

gec evlendi	"geç evlendi"	(I-25,17)
pirinc aşında	"pirinç aşında"	(I-21,14)
üc āgıdaş	"üç arkadaş"	(I-74,17)

-d < -t

süned etdik	"sünnet ettik"	(I-20,39)
dörd eylül	"dört eylül"	(I-24,54)

-g < -k

aylıg alıyom	"aylık alıyorum"	(I-16,10)
tavug ōdu	"tavuk oldu"	(I-16,2)
yörüg ali	"yörük ali"	(I-25,5)

-b < -p

çekib örtüyoz	"çekip örtüyoruz"	(I-23,4)

heb onunkunu “hep onunkini” (I-39,67)

1.1.2.2.2. Ünsüz Kaybolmaları

1.1.2.2.2.1. Erime

Bir ünlüden sonraki ünsüzün, ünlünün açıklığı sebebiyle kaybolması sonucu ünlünün uzamasına erime denir (Gülsevin, 2002: 47).

ğ

ā < ağ

bākur	“bağkur”	(I-20,62)
bāla-	“bağla-”	(I-22,5)
yāda	“yağda”	(I-1,22)
yāmur	“yağmur”	(I-25,47)

ē < eğ

ēlencesi	“eğlencesi”	(I-64,11)

ō < oğ

ōlan	“oğlan”	(I-1,29)
dōru	“doğru”	(I-67,15)

ȫ <öğ

ȫretmen	“öğretmen”	(I-74,41)
ȫlen	“öğlen”	(I-17,18)

ū <uğ

būday	“buğday”	(I-2,9)
ūraş-	“uğraş-”	(I-72,10)

h

ā < ah

āmet	“ahmet”	(I-7,10)
gāve	“kahve”	(I-22,87)
sabāleyin	“sabahleyin”	(I-5,10)
bāçe	“bahçe”	(I-39,49)
rāmet	“rahmet”	(I-58,1)

l

ā < al

kākıyon	“kalkıyorum”	(I-70,9)

ē < el

güzē	“güzel”	(I-2,9)
gēmiş	“gelmiş”	(I-16,44)

o< ol

yo	“yol (kez)”	(I-3,8)

ō < ol

ōmuyōdu	“olmuyordu”	(I-1,11)
ōsa	“olsa”	(I-5,29)

r

ā < ar

āka	“arka”	(I-1,13)
ākadaşlar	“arkadaşlar”	(I-67,13)
dakālar	“takarlar”	(I-4,22)
gadā	“kadar”	(I-1,7)
gāşı	“karşı”	(I-6,1)

oyuncaklā	“oyuncaklar”	(I-1,11)
tekrā	“tekrar”	(I-2,5)
vā	“var”	(I-5,1)
yādım	“yardım”	(I-11,4)

ē < er

babamgillē	“babamgiller”	(I-1,13)
şeylē	“şeyler”	(I-1,28)
tētemiz	“tertemiz”	(I-4,38)
vēdik	“verdik”	(I-2,4)

ī < ır

çīpdık	“çırptık”	(I-67,24)
hamī	“hamur”	(I-69,24)

î < ir

fakîlik	“fakirlik”	(I-18,6)
gelîken	“gelirken”	(I-45,49)

ō < or

tōba	“torba”	(I-14,13)

ȫ < ör

dȫt	“dört”	(I-17,4)
gȫmesin	“görmesin”	(I-5,7)

ū < ur

bulgūlāmız	“bulgurlarımız”	(I-20,25)
būlarda	“buralarda”	(I-4,42)

y

ē < ey

dēze	“teyze”	(I-7,1)
şēlē	“şeyler”	(I-5,12)

ȭ < öy

bȭle	“böyle”	(I-1,1)
ȭle	“öyle”	(I-1,5)
sȭledi	“söyledi”	(I-5,4)
şȭle	“şöyle”	(I-1,1)

n

î < in

īsan	“insan”	(I-20,63)

i < in

işallah	“inşallah”	(I-47,48)

ō < on

sōra	“sonra”	(I-1,3)
gōşu	“komşu”	(I-7,35)

k

ā < ak

āşam	“akşam”	(I-41,40)

ē < ek

ēsik	“eksik”	(I-18,5)
ēşi	“ekşi”	(I-39,22)

1.1.2.2.2.2. Büzülme

İki ünlü arasında kalan ünsüz, ünlülerin açıklığı sebebiyle kaybolur, bunun sonucunda bazen ünlü uzar bazen de ikiz ünlü haline gelir (Gülsevin, 2002: 51).

ğ

ā < ağa

ābey	"ağabey"	(I-71,37)
ocā	"ocağa"	(I-4,3)
sıcā	"sıcağa"	(I-2,5)

aa < ağa

aaçlar	"ağaçlar"	(I-5,1)
çādaa	"çardağa"	(I-16,20)

ā < ağı

aşādan	"aşağıdan"	(I-1,7)
ayāna	"ayağına"	(I-5,12)
gabān	"kabağın"	(I-3,5)
yatāna	"yatağına"	(I-7,46)

aı < ağı

aına	"ağına"	(I-5,32)
çaıma	"çağıma"	(I-5,33)
daıdıyoz	"dağıtıyoruz"	(I-3,12)
yaın	"yağın"	(I-1,17)

au < ağu

austos	"ağustos"	(I-6,6)

ē < eğe

yimē	"yemeğe"	(I-2,12)

ee < eğe

eerin	"eğerim"	(I-7,14)

ē < eği

yemēne	"yemeğine"	(I-4,46)
dēmen	"değirmen"	(II-81,45)

ei < eği

ekmei	"ekmeği"	(I-6,17)
keşkein	"keşkeğin"	(I-21,12)
deil	"değil"	(I-62,15)

ī < ığı

aldīnı	"aldığını"	(I-1,29)
anacīm	"anneciğim"	(I-5,7)
oynadī	"oynadığı"	(I-1,10)
sonācīm	"sonracığım"	(I-2,1)

ıı < ığı

gurbannıın	"kurbanlığın"	(I-4,36)
yıındı	"yığıldı"	(I-48,2)

î < iği

geldî	"geldiği"	(I-2,6)
beşibirlî	"beşibirliği"	(I-26,17)

oa < oğa

boazım	"boğazım"	(I-75,7)

ou < oğu

dourdun	"doğurdun"	(I-5,6)
yout	"yoğurt"	(I-69,15)

souduyōsun “soğutuyorsun” (I-13,9)

uu < oğu

yourdunu “yoğurdunu” (I-2,3)

yuuruyōduk “yoğuruyorduk” (I-69,15)

ū < uğu

çocūm “çocuğum” (II-79,33)

pamūn “pamuğun” (I-13,5)

uu < uğu

uurlanır “uğurlanır” (I-72,22)

û < üğü

kötülûnü “kötülüğünü” (I-5,8)

böyüdû “büyüdüğü” (I-14,4)

üü < üğü

düün “düğün” (I-1,30)

güüm “güğüm” (I-24,27)

h

ā < aha

dā “daha” (I-7,52)

ilāna “lahana” (I-18,25)

sabā “sabaha” (I-4,1)

ā < ahı

allāma “allahıma” (I-12,3)

ā < ahu

veyāut “veyahut” (I-1,32)

ou < ohu

nout	“nohut”	(I-64,3)

r

ā < arı

boynuzlāna	“boynuzlarına”	(I-4,37)
çocuklān	“çocukların”	(I-1,10)
gāsı	“karısı”	(I-7,25)
hoculāndan	“hocalarından”	(I-68,12)

ē < ere

bēket	“bereket”	(I-32,94)
nēde	“nerede”	(I-46,16)

ē < eri

ellēnde	“ellerinde”	(I-14,6)
çenberlēn	“çemberlerin”	(I-47,20)

v

ō < ova

kōlamışlā	“kovalamışlar”	(I-31,6)

y

ā < aya

oynumā	“oynamaya”	(I-1,11)

a< ayı

aklıyōsun	“ayıklıyorsun”	(I-8,1)

ē < eyi

kēflenîlēdi	“keyiflenirlerdi”	(I-12,48)
dēvecedim	“deyiverecektim”	(I-65,33)

î < iye

emeklîcek “emekleyecek” (I-7,44)

î < iyi

îce “iyice” (I-29,1)

yîyoz “yiyiyoruz” (I-14,18)

ō < oya

gōcak “koyacak” (I-7,42)

ō < oyu

gōyom “koyuyorum” (I-70,2)

1.1.2.2.2.3.Yutulma

Kapalı bir heceden sonra gelen “h” sesi kendinden sonraki ünlünün açıklığı sebebi ile kaybolur, ünlüsü uzamaz (Gülsevin, 2002: 56). Bu ünsüz kaybolması birleşik kelimelerde görülür.

a < ha

evanımı “ev hanımı” (I-25,18)

heralde “herhalde” (I-1,21)

e < he

metedē “metheder” (I-71,38)

u < hu

cumurbaşganı “cumhurbaşkanı” (I-25,2)

1.1.2.2.3.Ünsüz Benzetmeleri

Bir ünlü veya ünsüzün yakınında bulunan bir ünsüzü etkileyerek kendine benzetmesidir (Gülsevin, 2002: 56). Ünsüz benzetmeleri, Tire ağzında görülen yaygın bir değişmedir.

1.1.2.2.3.1. Ek Alma Durumunda Oluşan Benzetmeler

a. İlerleyici Benzetme

Birbirine komşu olan iki ünsüzden birincisinin, ikinci ünsüzü kendine benzetmesidir.

nn < nl

(+LAr)

gelinnē	"gelinler"	(I-6,12)
onnā	"onlar"	(I-7,43)
ōretmennē	"öğretmenler"	(I-75,3)
īsannāmız	"insanlarımız"	(I-69,51)
bunnā	"bunlar"	(I-31,1)

(+LI)

nėşannı	"nişanlı"	(I-39,58)
osmannılar	"osmanlılar"	(I-25,10)
hayvannı	"hayvanlı"	(I-33,29)
dikenni	"dikenli"	(I-55,3)

(+LA-)

unnuyōsun	"unluyorsun"	(I-13,10)
anna-	"anla-"	(I-62,24)
ünnerim	"ünlerim"	(I-7,35)

(+LIK)

güvennik	"güvenlik"	(I-25,29)
nişannık	"nişanlık"	(I-4,13)
unutgannık	"unutkanlık"	(I-27,30)

şennik “şenlik” (I-39,53)

günnükken “günlükken” (I-43,9)

mn < ml

(+LAR)

bayramnara “bayramlara” (I-4,35)

adamnā “adamlar” (I-11,23)

(+LI)

devamnı “devamlı” (I-32,38)

(+LIK)

bayramnık “bayramlık” (I-16,38)

çamnık “çamlık” (I-75,6)

b. Gerileyici Benzetme

Birbirine komşu olan iki ünsüzden ikincisinin, birinci ünsüzü kendine benzetmesidir.

ll < rl

“rl” sesleri gerileyici benzetme yolu ile “ll” olur. Geniş zaman üçüncü çokluk kişinin çekiminde görülür.

gaynadıllā “kaynatırlar” (II-81,42)

galıyollar “kalıyorlar” (I-25,12)

nd < md

şindiki “şimdiki” (I-4,42)

1.1.2.2.3.2. Kelimelerin Ulanması Sonucunda Oluşan Benzetmeler

Ulama sonucu meydana gelmekte olan benzetmelerdir.

a. İlerleyici Benzetme

Birbirine komşu olan iki ünsüzden birincisinin, ikinci ünsüzü kendine benzetmesidir.

n_n < n_l

bin nira	"bin lira"	(I-26,18)

b. Gerileyici Benzetme

Birbirine komşu olan iki ünsüzden ikincisinin, birinci ünsüzü kendine benzetmesidir.

m_b < n_b

om beş	"on beş"	(I-22,60)
bim bereket	"bin bereket"	(I-72,9)

1.1.2.2.3.3. Belirli Birkaç Kelimede Görülen Benzetmeler

a. İlerleyici Benzetme

Birbirine komşu olan iki ünsüzden birincisinin, ikinci ünsüzü kendine benzetmesidir.

nn < nl

gönnümüz	"gönlümüz"	(I-65,6)

mn < ml

gömnek	"gömlek"	(I-14,12)

ll<ly

fasülle	"fasulye"	(I-29,18)

b. Gerileyici Benzetme

Birbirine komşu olan iki ünsüzden ikincisinin, birinci ünsüzü kendine benzetmesidir.

nn < ln

yannız	"yalnız"	(I-39,32)

1.1.2.2.4. Dudaklılaşma

Dudak ünlülerinin yanında bulunan ünsüzlerin dudaklılaşmasıdır (Gülsevin, 2002: 61). Tire ağzında dudak ünlülerinin yanındaki ünsüzlerde dudaklılaşma yaygın olarak görülür. Ayrıca düz ünlülerin yanındaki ünsüzlerde de dudaklılaşmanın olduğu örnekler vardır.

1.1.2.2.4.1. Dudak Ünlülerinin Yanında

v < g / ğ

avostos	"ağustos"	(I-24,56)
çovalmış	"çoğalmış"	(I-18,17)
doval	"doğal"	(I-71,26)
sovan	"soğan"	(I-2,2)
yuvuruyom	"yoğuruyorum"	(I-70,3)
yuvuyōduk	"yuğuyorduk"	(I-69,22)

v < y

köv	"köy"	(I-16,47)

1.1.2.2.4.2. Düz Ünlülerin Yanında

v < g / ğ

avaçlar	"ağaçlar"	(I-19,25)
avarık	"ağarık"	(I-20,50)
avır	"ağır"	(I-39,71)
avırla-	"ağırlamak"	(I-19,14)
bav	"bağ"	(I-39,33)
bavır-	"bağırmak"	(I-20,57)
çıvır-	"çağırmak"	(I-11,2)
dav	"dağ"	(I-14,46)
davıt-	"dağıtmak"	(I-61,10)
sav	"sağ"	(I-31,13)
sav-	"sağmak"	(I-61,2)
sıvır	"sığır"	(II-79,19)
yav	"yağ"	(I-32,9)
yavmır	"yağmur"	(I-10,14)
yıv-	"yığmak"	(I-41,41)

1.1.2.2.5.Sızıcılaşma

"ş < ç" değişimi, Türkiye Türkçesi ağızlarında kapalı hecenin son sesinde görülür (Gülsevin, 2008: 385). Tire ağzında da kapalı hece sonunda ş < ç değişimi görülür. Aynı kelime iki ünlü arasında ise "ç" sesini korur.

aş gāmadık	"aç kalmadık"	(I-32,47)
aş-	"açmak"	(I-43,10)
gaşdım	"kaçtım"	(I-7,54)

genşlik	“gençlik”	(I-5,33)
geşmiş	“geçmiş”	(I-5,2)
hiş	“hiç”	(I-26,23)
iş çamaşırı	“iç çamaşırı”	(I-4,17)
işkiler	“içkiler”	(I-39,71)
işlēnde	“içlerinde”	(I-16,36)
üş	“üç”	(I-35,12)

1.1.2.2.6. Diğer Ünsüz Değişmeleri

1.1.2.2.6.1. Kelime Başında Ünsüz Değişmeleri

h < ş

hindi	“şimdi”	(I-1,11)
hōle	“şöyle”	(I-62,8)
hu	“şu”	(I-57,12)
hūlāda	“şuralarda”	(II-79,16)
huncāzım	“şuncağızım”	(I-41,11)
hurda	“şurada”	(I-27,6)

m < b

Türkçe kelimeler genellikle “m” sesi ile başlamaz. “n” sesinin etkisiyle m < b değişmesi olmuştur (Ergin, 2004: 61).

min-	“binmek”	(I-19,22)
munun	“bunun”	(I-71,6)

z < s

Türkçe kelimeler “z” sesi ile başlamaz (Ergin, 2004; 62).

zebze	“sebze”	(I-71,28)

zeksek “seksek” (I-74,15)

s < z

sāten “zāten” (I-12,65)

sāti “zāten” (I-16,37)

seytin “zeytin” (I-24,27)

süzüyos “süzüyoruz” (I-2,1)

c < g

cavur “gavur” (I-16,8)

b < p

babuç “pabuç” (I-5,10)

bazar “pazar” (I-22,58)

Eski Türkçedeki bazı kelimelerin başındaki “b-” ünsüzleri Türkiye Türkçesinde “p-” ye dönmüştür (Gülsevin, 2002: 64). Tire ağzında “b-” ünsüzü olarak eskicil şekillerin korunduğu örnekler vardır.

bāmak “parmak” (I-41,26)

bāmaʿlāna “parmaklarına” (I-62,15)

bişcek “pişecek” (I-24,39)

bişiriyoz “pişiriyoruz” (I-17,6)

c < ç

Tabiat taklidi kelimeler dışında Türkçe kelimeler “c” sesi ile başlamaz (Ergin, 2004: 60). Tire ağzında birkaç örnekte görülür.

cerez “çerez” (I-6,1)

cingen “çingene” (I-74,2)

civt “çift” (I-33,52)

cizme “çizme” (I-5,3)

l < n

Türkçe kelimeler “l” ve “n” sesi ile başlamaz (Ergin, 2004: 60-61). Tire ağzında “l” sesi ile “n” sesinin birbirinin yerine kullanıldığı birkaç örnek vardır.

lalın	“nalın”	(I-16,31)
laylon	“naylon”	(I-22,25)

n < l

naf	“laf”	(I-69,52)
nezzetli	“lezzetli”	(I-20,29)

m < v

mefat	“vefat”	(I-31,20)

c < j

candarma	“jandarma”	(I-31,12)

cI / çI < dI / tI

ciziyōduk	“diziyorduk”	(I-12,9)
çizmē	“dizmeye”	(I-63,4)

1.1.2.2.6.2. Kelime İçinde Ünsüz Değişmeleri

w < b

buwa	“baba”	(I-62,35)

y < ğ

Uzun ünlüye ya da ikiz ünlüye dönüşen “ğ” sesi bazen de “y” olur (Gülsevin, 2002: 65).

beyeniyo	“beğeniyor”	(I-39,52)
deyil	“değil”	(I-22,7)
deyneylene	“değnekle”	(I-41,37)

y < h

kayvaltı	“kahvaltı”	(I-24,28)

kayve	“kahve”	(I-62,8)

f < h

allafüekber	“allahuekber”	(I-69,29)
nofudunu	“nohudunu”	(I-70,6)

ŋ < y

çeŋiz	“çeyiz”	(I-7,17)

v < f

civt	“çift”	(I-33,52)
çivçi	“çiftçi”	(I-23,16)
çivt sür-	“çift sürmek”	(I-16,10)
sever	“sefer”	(I-26,60)

f < v

gayfe	“kahve”	(I-4,40)
kulfallā	“kulhuvallahu”	(I-7,33)

s < z

ısgara	“ızgara”	(I-16,22)
yüsük	“yüzük”	(I-15,4)

1.1.2.2.6.3. Kelime Sonunda Ünsüz Değişmeleri

s < z

gıs	“kız”	(I-74,50)
sös	“söz”	(I-25,2)

z < s

herkez	“herkes”	(I-22,13)
löküz	“lüks lambası”	(I-11,20)

mendirez “menderes” (I-22,5)

c < ç

pirinc “pirinç” (I-21,14)

1.1.2.2.7. Ünsüz Türemesi

Bazı ek veya edatların sonunda olan “k, m ve n” sesi türemeleridir.

k < ø

şindik “şimdi” (I-7,52)

m < ø

yoksam “yoksa” (I-51,8)

n < ø

bilen “bile” (I-75,10)

gārin “gari” (I-24,11)

pıransa “pırasa” (I-40,6)

-din < -di

Ek-fiilin geçmiş zaman 3. teklik kişisinde veya fiillerin birleşik çekiminin 3. kişilerinde görülür.

getirîlēdin “getirirlerdi” (II-79,24)

ıscakdın “sıcaktı” (I-6,6)

keserlerdin “keserlerdi” (I-26,7)

vādın “vardı” (I-41,37)

yapıyōlardın “yapıyorlardı” (I-26,7)

yolluyōlādın “yolluyorlardı” (I-12,7)

olūdun “olurdu” (I-19,12)

1.1.2.2.8. Ünsüz Düşmesi

Tire ağzında çok yaygın görülmeyen bir ses değişmesidir.

ø < f

möettiş	"müfettiş"	(I-42,24)
yuka	"yufka"	(I-73,1)

ø < n

reşber	"rençper"	(I-52,18)

ø < r

sōna	"sonra"	(I-7,14)

ø < t

çifçilik	"çiftçilik"	(I-1,13)
doslan	"dostla"	(I-52,34)

1.1.2.2.9. Hece Tekleşmesi

Sonu "Ir" hecesi ile biten kelimelere geniş zaman eki geldiğinde hece tekleşmesi oluşur.

ø < -ır-

bişirim	"pişiririm"	(I-12,62)
düşürün	"düşürürüm"	(I-7,29)
gavuruz	"kavururuz"	(I-38,8)
gonuşdurlarmış	"konuştururlarmış"	(I-27,18)
yapıverler	"yapıverirler"	(I-5,15)

1.1.2.2.10. İkizleşme

Kelime içindeki bir ünsüzün ikiz ünsüz haline gelmesine ikizleşme denir (Gülsevin, 2002: 68). Tire ağzında çok yaygın görülmeyen bir ses değişmesidir.

-çç- < -ç-

aççık	"açık"	(I-26,47)
güççücük	"küçücük"	(I-70,23)
güççük	"küçük"	(I-22,5)

-ll- < -l-

çellik	"çelik"	(I-33,2)

-ss- < -s-

yüssük	"yüzük"	(I-4,9)

-yy- < -y-

deyyo	"diyor"	(I-46,42)

1.1.2.2.11. Ünsüz Tekleşmesi

İkiz ünsüzlerden birinin düşmesine ünsüz tekleşmesi denir. Tire ağzında nadir görülen ses değişmelerinden biridir.

f < ff

afedicidir	"affedicidir"	(I-5,38)

v < vv

eveli	"evveli"	(I-3,2)

n < nn

süned	"sünnet"	(I-20,39)

1.1.2.2.12. Yandaş Göçüşme

Kelime içinde yan yana bulunan iki ünsüzün yer değiştirmesidir. Tire ağzında nadir görülen ses değişmelerinden biridir.

lm < ml

çölmek	"çömlek"	(I-12,18)

rb < br

ırbık	"ibrik"	(I-6,11)

mr < rm

imirik	"irmik"	(I-61,5)

rm < mr

irmenirdik	"imrenirdik"	(I-47,32)

1.1.2.2.13. Eskicil Şekillerin Korunduğu Örnekler

Yazı dilinde değişmesine rağmen, Tire ağzında bazı örneklerde "k" sesi ötümlüleşmeyip, eski şeklini korumuştur.

k- = k-

kel-	"gelmek"	(I-1,7)
key-	"giymek"	(I-39,57)
keycek	"giyecek"	(I-4,13)
kölge	"gölge"	(I-20,50)

1.2. ŞEKİL BİLGİSİ

1.2.1. Ekler

1.2.1.1. Çekim Ekleri

Çekim ekleri, isim ve fiil çekimi olmak üzere ikiye ayrılır.

1.2.1.1.1. İsim Çekimi

1.2.1.1.1.1. Çokluk Eki : +LA(R) (+lAr / +lā / +lē / +nā / +nē)

Çokluk eki, yazı dilinde yaygın olarak +lAr şeklinde kullanılmaktadır. Tire ağzında +lAr şeklinde kullanılmasının yanında daha çok +lā, +lē ve +nā, +nē şeklinde kullanılmaktadır.

ākadaşlar	"arkadaşlar"	(I-67,13)
babamgillē	"babamgiller"	(I-1,13)
bunnā	"bunlar	(I-7,21)
düzennē	"düzenler"	(I-7,52)
şeylē	"şeyler"	(I-4,50)

1.2.1.1.1.2. İyelik Ekleri

İyelik ekleri bir nesnenin ben, sen, o, biz, siz, onlar şahıslarına ait olduğunu ifade etmek için o nesneyi karşılayan ismin sonuna getirilen eklerdir (Ergin 2004: 222).

1. teklik kişi : +(I)m

boazım	"boğazım"	(I-75,7)
gelinim	"gelinim"	(I-49,14)
gızım	"kızım"	(I-48,6)
köpeim	"köpeğim"	(I-72,16)

2. teklik kişi : +(I)N

buwaŋ	"baban"	(I-7,12)

dayın	“dayın”	(I-76,25)
gızıŋ	“kızın”	(I-7,6)
paraŋ	“paran”	(I-22,74)

3. teklik kişi : +(s)I(n)+

datlısı	“tatlısı”	(I-4,31)
lafı	“lafı”	(I-39,52)
süsü	“süsü”	(I-36,25)
şişesi	“şişesi”	(I-58,12)

1. çokluk kişi : +(I)m(I)z

elimiz	“elimiz”	(I-1,6)
günümüz	“günümüz”	(I-9,4)
seytinimiz	“zeytinimiz”	(I-1,15)
suyumuz	“suyumuz”	(I-20,16)

2. çokluk kişi : +(I)n(I)z

akānız	“arkanız”	(I-46,35)
büyükleriniz	“büyükleriniz”	(II-81-30)
nasibiniz	“nasibiniz”	(I-19,2)
zeytininiz	“zeytininiz”	(I-35,22)

3. çokluk kişi : +LARI(n)

dalları	“dalları”	(I-55,7)
amaçları	“amaçları”	(I-45,32)
işeyleri	“şeyleri”	(I-71,26)
ōrencileri	“öğrencileri”	(I-51,4)

1.2.1.1.1.3. Hal Ekleri

Hal ekleri, isimlerin kendinden sonra gelen kelimelerle olan münasebetini gösteren eklerdir (Ergin, 2004: 129).

1.2.1.1.1.3.1. Yalın Hal

Yazı dilimizde olduğu gibi Tire ağzında da yalın hal eksizdir.

- ✓ *kestane* de bȭle yapılır "kestane de böyle yapılır" (I-55,15)
- ✓ üş *köy* bi yerde okuyōdu "üç köy bir yerde okuyordu" (I-78,22)
- ✓ *körebe* oynuyōduk "körebe oynuyorduk" (I-1,9)
- ✓ *köv* yimeʿleri budur "köy yemekleri budur" (I-38,1)
- ✓ içine *ekmek* ufuladım "içine ekmek ufaladım" (I-46,16)
- ✓ iki üş dene *tavuk* bıragıyoz "iki üç tane tavuk bırakıyoruz" (I-50,8)
- ✓ kışın *seytin* oluyo "kışın zeytin oluyor" (I-71,13)
- ✓ oraya *arıba* varmıyōdu "oraya araba varmıyordu" (I-8,22)

1.2.1.1.1.3.2. Belirtme Hali: +(y)I

Yazı dilimizde olduğu gibi Tire ağzında da belirtme hali eki +(y)I şeklindedir. Belirtme hali eki nesneyi belirli hâle getirir.

- ✓ *bunu* gazdılā, hendek etdilē, şu etdilē, bu etdilē "bunu kazdılar, hendek ettiler, şunu ettiler, bunu ettiler" (I-8,20)
- ✓ o *külü* alıyōsun "o külü alıyorsun" (I-45,34)
- ✓ beşinci *sınıfı* üç kişi bitirdik (I-51,2)
- ✓ *siyortayı* bi gün yatīmamış "sigortayı bir gün yatırmamış" (I-58,1)
- ✓ ben bu *gızı* okuden "ben bu kızı okutayım" (I-76,3)

Belirtme hali eki, yönelme hali görevinde de kullanılabilir.

- ✓ *çalıyı* git bakalım "çalıya git bakalım" (I-48,12)
- ✓ *çayı* gelî, ısladılır "çaya gelir, ıslatırlar" (I-60,7)
- ✓ hālā *onu* devam ediyoz "hala ona devam ediyoruz" (I-36,26)

- ✓ iki ay sōna *çapasını* başlıyoz “iki ay sonra çapasına başlıyoruz” (I-23,6)
- ✓ bi *yeri* gitcek zāten “bir yere gidecek zaten” (I-76,31)

1.2.1.1.1.3.3. Yönelme Hali: +(y)A

Yönelme hali eki, Tire ağzında da yazı dilimiz ile aynıdır. Ünlü uyumuna uyar. Ünlü ile biten kelimelere +a, +e; ünsüz ile biten kelimelere +ya, +ye şeklinde eklenir.

- ✓ *buŋa* da şukür “buna da şükür” (I-27,53)
- ✓ *ikinciye* atıyōduk “ikinciye atıyorduk” (I-1,3)
- ✓ *nerē* getircek insanları *nerē* kōcak “nereye getirecek insanları nereye koyacak” (I-7,18)
- ✓ her *gelene* bi dene ikram ediyon “her gelene bir tane ikram ediyorum” (I-70,13)
- ✓ *oynumā* fırsatımız ōmuyōdu “oynamaya fırsatımız olmuyordu” (I-1,11)

Yönelme hali eki, belirtme hali görevinde de kullanılabilir.

- ✓ *çapasına* yapıyōduk “çapasını yapıyorduk” (I-3,8)
- ✓ sevmez olsaydım anam o zalim *kadına* “sevmez olsaydım annem o zalim kadını” (I-5,34)
- ✓ şindi sabahdan *yemēne* veriyo “şimdi sabahtan yemeğini veriyor” (I-4,46)
- ✓ *āzına* unnuyōsun, gapadıyōsun “ağzını unluyorsun, kapatıyorsun” (I-13,10)

1.2.1.1.1.3.4. Bulunma Hali: +DA

Bulunma hali eki, Tire ağzında da yazı dilimizdeki gibidir. Daha çok +da, +de şeklinde görülür. +ta, +te şeklinde kullanımı oldukça azdır.

- ✓ ilk *başda* temizlik “ilk başta temizlik” (I-8,17)
- ✓ *yerde* çiziyōduk “yerde çiziyorduk” (I-1,1)
- ✓ *ocakda* kızardıyōsun “ocakta kızartıyorsun” (I-1,23)
- ✓ *köyde* bi garı vādı “köyde bir kadın vardı” (I-76,48)
- ✓ *ekimde* toplamaya giriyo “ekimde toplamaya giriyor” (I-78,7)
- ✓ *ocakte* yapıştırcen “ocakta yapıştıracaksın” (I-73,13)

1.2.1.1.1.3.5. Ayrılma Hali: +DAn

Ayrılma hali eki, Tire ağzında da yazı dilimiz ile aynıdır. Daha çok +dan, +den şeklinde görülür. +tan, +ten şeklinde kullanımı oldukça azdır.

- ✓ *gaynatdıkdan* sonra şey yapıyoz "kaynattıktan sonra şey yapıyoruz" (I-2,2)
- ✓ *katladıkdan* sonra sıcak yaın içine gatıyōsun "katladıktan sonra sıcak yağın içine katıyorsun" (I-1,17)
- ✓ evlat *defterinden* silerim "evlat defterinden silerim" (I-77,10)
- ✓ bak *gerçekten* deyiveriyom "bak gerçekten söyleyiveriyorum" (I-62,20)
- ✓ *hafifden* gaynā sōna o ener "hafiften kaynar sonra o iner" (I-66,13)
- ✓ *esgiden* bi şey yokdu "eskiden bir şey yoktu" (I-1,10)
- ✓ arkadaş gibi *esgiden* çobandım "arkadaş gibi eskiden çobandım" (I-9,1)

1.2.1.1.1.3.6. Vasıta Hali: +(I)LA(n)

Vasıta hali eki, Tire ağzında +lA, +(I)lAn, +nAn, +nA, +lAyIn ve +In biçimlerinde görülür.

- ✓ ben çok seviyom *bahçeylen, işeylen, yeşilliʿlen* ūraşmaya "ben çok seviyorum bahçeyle, şeyle, yeşillikle uğraşmayı" (I-37,13/14)
- ✓ şey ōsundeye azık *gaşīnan* garāsın "şey olsun diye azıcık kaşıkla kararsın" (II-79,40)
- ✓ onu dövüyoz *tokmaklānan* "onu dövüyoruz tokmaklarla" (I-4,4)
- ✓ onu tek tek *elimizlen* kapıyōduk "onu tek tek elimizle kapatıyorduk" (I-1,6)
- ✓ *işinne, aşınna* ūraşıyo "işiyle aşıyla uğraşıyor" (I-18,6)
- ✓ *sabāleyin* erkenden goçuyorum "sabahleyin erkenden koşuyorum" (I-5,10)
- ✓ *akşamnan* kınà yakılīdı "akşamleyin kına yakılırdı" (I-39,2)
- ✓ sıcak sıcak *unlan* onu karışdırıyoz "sıcak sıcak unla onu karıştırıyoruz" (I-2,3)
- ✓ *nisannan* mayıs arasında ekildi mi güzel çıkā "nisanla mayıs arasında ekildi mi güzel çıkar" (I-22,40)
- ✓ *keşkeylen* yimesi güzē olū "keşkekle yemesi güzel olur" (I-39,23)
- ✓ beş altı *kişiylen* dikiyon "beş altı kişiyle dikiyorum" (I-41,37)
- ✓ *gatırlānan, eşeklēnen* varıyōduk "katırlarla eşeklerle varıyorduk" (I-8,22)
- ✓ *güzün* istetdi bu bene "güzün istetti bu beni" (I-19,3)

- ✓ *baharın* dışarı çıkarırım “baharın dışarı çıkarırım” (I-77,16)
- ✓ *kışın* da yîdik, güzel olurdu “kışın da yerdik, güzel olurdu” (I-22,22)
- ✓ bȫle *yazın* gırıyon “böyle yazın kırıyorsun” (II-80,15)

1.2.1.1.1.3.7. Eşitlik Hali: +cA

Eşitlik eki, Tire ağzında yazı dilimiz ile aynıdır.

- ✓ sovanı *iyice* kızarınca salçasını sovannan kızardırsın “soğanı iyice kızarınca salçasını soğanla kızartırsın” (I-29,3)
- ✓ *yıllarca* tütün yapdık biz “biz yıllarca tütün yaptık” (I-14,1)
- ✓ *güzēce* ocā vuruyoz, gavrukluyoz “ocağa güzelce koyuyoruz, kavuruyoruz” (I-17,11)
- ✓ *eyice* oldu mūdu ondan sōna bi şekē şēbeti suyu dökeriz üsdüne “iyice oldu muydu ondan sonra üstüne şeker şerbeti dökeriz” (I-53,11)
- ✓ būdeyi *eyece* gaymak gibi yıkālā “buğdayı iyice kaymak gibi yıkarlar” (I-54,3)

1.2.1.1.1.4. Tamlama

İsimlerde tamlama, iki şekilde görülür. Birincisinde tamlayan unsur ek alır. İkincisinde tamlayan unsur ek almaz. İkisinde de tamlanan unsur iyelik eki alır.

1.2.1.1.1.4.1. Birinci Tip Tamlama: +(n)Iŋ

- ✓ *anamın hissesi* “annemin hissesi” (I-5,2)
- ✓ *hasırların üstüne* “hasırların üstüne” (I-66,6)
- ✓ *keşkeiŋ tārifine* gelelim “keşkeğin tarifine gelelim” (I-32,8)
- ✓ *köyün içinde* “köyün içinde” (I-4,48)
- ✓ sıcak *yaın içine* gatıyōsun “sıcak yağın içine katıyorsun” (I-1,17)
- ✓ *yeŋgecēzimin biri* “yengeceğizimin biri” (I-7,12)

1.2.1.1.1.4.2. İkinci Tip Tamlama: +ø

- ✓ *incir aaçları* “incir ağaçları” (I-5,1)
- ✓ *lahana sarması* “lahana sarması” (I-66,9)
- ✓ *yaprak sarması* “yaprak sarması” (I-66,9)

1.2.1.1.1.4.3. Zamirlerde Tamlama

- ✓ *bizim zamanımızda* “bizim zamanımızda” (I-47,16)
- ✓ *bunun gayıntası* “bunun kayınpederi” (I-69,54)
- ✓ *onların ōrencileri* “onların öğrencileri” (I-51,4)
- ✓ *onun külü* “onun külü” (I-45,35)
- ✓ *senin hatırını*“senin hatırını” (I-46,12)
- ✓ *sizin önünüzden* “sizin önünüzden” (II-80,26)
- ✓

1.2.1.1.2. Fiil Çekimi

1.2.1.1.2.1. Basit Çekimler

1.2.1.1.2.1.1. Zamanlar

1.2.1.1.2.1.1.1. Şimdiki Zaman

Tire ağzı, şimdiki zaman ekinden hareketle iki ağız bölgesine ayrılır.

I. Bölge: -(I)yo

II. Bölge: -(I)yI

a. I. Bölge

-(I)yo

Yazı dilimizde şimdiki zaman eki -(I)yor şeklindedir. Tire ağzında ise yaygın olarak “r” ünsüzü kaybolmuştur.

1. teklik kişi : -(I)yon / -(I)yom

- ✓ ötekini iptal *ediyom* “ötekini iptal ediyorum” (I-77,20)
- ✓ başga *bilmiyom* “başka bilmiyorum” (I-1,9)
- ✓ ben çok *seviyom* “ben çok seviyorum” (I-37,13)
- ✓ yourt *çalıyon*, *yîyon* “yoğurt çalıyorum, yiyiyorum” (I-16,15)

- ✓ öküzlere *goyuveriyom, yayıyom* “öküzleri koyuveriyorum, yayıyorum” (I-5,11)
- ✓ ben de *gatıyon* ona “ben de onu katıyorum” (I-12,38)
- ✓ ōle bi şey *biliyon* “öyle bir şey biliyorum” (I-18,3)

2. teklik kişi : -(I)yon / -(I)yōsun

- ✓ goca gabakları *biliyon* dē mi “büyük kabakları biliyorsun değil mi” (I-3,4)
- ✓ iki yo *çapalıyōsun* “iki defa çapalıyorsun” (I-70,24)
- ✓ birē birē *soyuyōsun* “birer birer soyuyorsun” (I-78,13)
- ✓ ondan sōna şerbetin içine *koyuyōsun* “ondan sonra şerbetin içine koyuyorsun” (I-1,23)

3. teklik kişi : -(I)yo

- ✓ fabrikıya gelik *gidiyo* “fabrikaya gelip gidiyor” (I-12,30)
- ✓ ōlan vā, o *çalaşıyo* “oğlan var o çalışıyor” (I-18,32)
- ✓ dûmeye bas parà *veriyo* “düğmeye basınca para veriyor” (I-22,71)
- ✓ güzel *oluyo* yani *seviliyo* “güzel oluyor yani seviliyor” (I-37,7)
- ✓ izmirde *çalışıyo* hindi “şimdi izmirde çalışıyor” (I-52,2)
- ✓ *gaynıyo, goyuluyo* “kaynıyor, koyuluyor” (I-4,4)

1. çokluk kişi : -(I)yoz

- ✓ buna gatmer *deyoz* “buna katmer diyoruz” (I-1,21)
- ✓ gazannara *gōyoz* ocaklara “kazanları ocağa koyuyoruz” (I-8,5)
- ✓ bi şey *yapmıyoz* işde “işte bir şey yapmıyoruz” (I-14,18)
- ✓ aralık ayında *hazırlıyoz* “aralık ayında hazırlıyoruz” (I-23,1)
- ✓ ondan sōna *bulayoz*, günece *döküyoz* “ondan sonra buluyoruz, güneşe döküyoruz” (I-38,11)
- ✓ yourdunu vēdikden sonra *yuuruyoz, kapadıyoz* “yoğurdunu verdikten sonra yoğuruyoruz, kapatıyoruz” (I-2,4)

2. çokluk kişi : -(I)yōnuz

- ✓ ne *diyōnuz* ona “ona ne diyorsunuz” (I-72,21)

3. çokluk kişi : -(I)yōlā / -(I)yollā

- ✓ bi dönüş *dönüyollā* geriye “bir dönüş dönüyorlar geriye” (I-25,16)

- ✓ gızı *saymeyōlā* “kızı saymıyorlar” (I-74,51)
- ✓ yokādan aşādan *geliyōlā*, bakmā *geliyōlā* “yukarıdan aşağıdan geliyorlar, bakmaya geliyorlar” (I-12,44)
- ✓ āşam kınȧ *yakıyōlā* ellēne “akşam ellerine kına yakıyorlar” (I-17,22)
- ✓ buraya yāmur duvasına *geliyollar* “buraya yağmur duasına geliyorlar” (I-25,47)
- ✓ tiride turşuluk *alıyōlā* “tirede turşuluk alıyorlar” (I-36,45)

b. II. Bölge

-(I)yI

Tire ağzında sadece birkaç kişinin konuşmasında tespit edilmiştir, kullanımı yaygın değildir.

1. teklik kişi : -(I)yIm

- ✓ hō̄le *dolaşdırıyim* “şöyle dolaştırıyorum” (II-80,1)
- ✓ çevreme *davıtiyin* “çevreme dağıtıyorum” (II-81,9)

2. teklik kişi : -(I)yIn

- ✓ būdeyi bi yo *ısliyin* “buğdayı bir kere ıslatıyorsun” (II-81,10)
- ✓ *yidiriyin, içiriyin* ondan sōnaherkez evine“yediriyorsun, içiriyorsun ondan sonra herkes evine” (II-79,31)
- ✓ tepsilere hō̄le *döşiyin* onu “onu tepsilere şöyle döşüyorsun” (II-80,9)

3. teklik kişi : -(I)yI

- ✓ aşure çorbasının içine her şey *koyuluyu* “aşure çorbasının içine her şey koyuluyor” (II-81,15)
- ✓ bō̄le hamırı *açıyi* “hamuru böyle açıyor” (II-80,6)
- ✓ servis *yapıliyi* “servis yapılıyor” (II-79,11)

1. çokluk kişi : -(I)yIz

- ✓ *davıtiyiz* çocūm “dağıtıyoruz çocuğum” (II-81,9)
- ✓ şindi gāri *alıyiz* “şimdi artık alıyoruz” (II-81,46)
- ✓ kendimize *bişiriyiz* “kendimize pişiriyoruz” (II-79,13)
- ✓ biz adamnan iki inek *bakıyiz* “biz adamla iki inek bakıyoruz” (II-80,23)

3. çokluk kişi : -(I)y(I)lA(r)

- ✓ būdeyi *ıslıyler, yüyülē, yēkıyler* “buğdayı ıslatıyorlar, yıkıyorlar” (II-81,1)
- ✓ fasülle *ekiyler* “fasulye ekiyorlar” (II-80,21)
- ✓ gızlara helva *aliyler* “kızlara helva alıyorlar” (II-80,3)
- ✓ bi yo şē *ediylē*, bu mevsimde *dikiylē* “bir kere şey yapıyorlar, bu mevsimde dikiyorlar” (II-79,25)
- ✓ ocā *goyuylā, gaynadıylā* “ocağa koyuyorlar, kaynatıyorlar” (II-79,9)

1.2.1.1.2.1.1.2. Geniş Zaman

-(V)r / -V

Yazı dilimizde geniş zaman eki -(V)r şeklindedir. Tire ağzında birinci kişiler dışında “r” ünsüzü kaybolmuş, bunun sonucunda da geriye kalan ünlü uzamıştır.

1. teklik kişi : -(V)rIn / -(V)rIm

- ✓ ben yılda bi yo *ederin* “ben yılda bir defa ederim” (I-7,32)
- ✓ içini acık āpalık gatā *gızatdırrın* “içine azıcık arpalık katar kızarttırırım” (I-53,7)
- ✓ sarīnı *eerin* “sarığını eğerim” (I-7,14)
- ✓ keşkek yiyem diye *giderim* “keşkek yiyeyim diye giderim” (I-65,8)

Olumsuzu **-mAn, -mAm** ile yapılır.

- ✓ çelikden mi yapıldım *bilmen* “çelikten mi yapıldım bilmem” (I-58,2)
- ✓ ben zāten *gitmem* (I-57,27)

2. teklik kişi : -(V)rsIn / -VsIn

- ✓ üzerine şeker de *dökebilîsin* “üzerine şeker dökebilirsin” (I-1,20)
- ✓ sen dakısını *dakāsın* “sen takısını takarsın” (I-7,46)
- ✓ ondan sōna su *koyarsın* içine “ondan sonra içine su koyarsın” (I-29,4)
- ✓ aynı leblebi şeklini *aldırīsın* “aynı leblebi şeklini aldırırsın” (I-22,44)
- ✓ bi gıyına patatesli *yapāsın* “bir kenarını patatesli yaparsın” (I-36,1)
- ✓ dō̈t beş gāgı doldurū gāgıyı *savāsın* “dört beş kargıyı doldurur kargıyı savarsın” (I-41,43)
- ✓ beş kilo zeytin yaı *gatāsın* “beş kilo zeytin yağı katarsın” (I-66,13)

3. teklik kişi : -(V)r / -V

- ✓ om beş gün önce de getiren *olū* "on beş gün önce de getiren olur" (I-1,30)
- ✓ su koydukdan sonra o kaynamā *başlar* "su koyduktan sonra o kaynamaya başlar" (I-29,4)
- ✓ bekleriz, dineliriz o *geçē* emme garı emme adam "bekleriz kadın yada adam geçer" (I-74,9)
- ✓ ondan sōra su *gaynā* "ondan sonra su kaynar" (I-54,10)
- ✓ biri ōdan sıcak suya *bandırī, çıkarī* "biri oradan sıcak suya bandırır, çıkarır" (I-73,7)
- ✓ dēmen daşı *yarar* bulguru "bulguru değirmen taşı yarar" (II-81,45)

Olumsuzu-**mAz** ile yapılır.

- ✓ hiçbiri *gitmez* "hiçbiri gitmez" (I-72,17)
- ✓ sıcak suya *alınmaz* (I-73,6)
- ✓ onu herkez *çıkarımaz* "onu herkes çıkaramaz" (I-22,13)
- ✓ ozman yav *yutmaz* "o zaman yağ yutmaz" (I-36,7)
- ✓ dōru duran adamın başından olay *geçmez* "doğru duran insanın başından olay geçmez" (I-43,3)

1. çokluk kişi : -(V)rIz / -(V)rIk

- ✓ bi *seviniriz* "bir seviniriz" (I-5,15)
- ✓ sabāleyin suyunu *gōruz* "sabahleyin suyunu koyarız" (I-2,9)
- ✓ yakar top *oynarık*, saklımbaç *oynarık* "yakan top oynarız, saklambaç oynarız" (I-45,11)
- ✓ eş doslan yî *içeriz, gonuşuruz* "eş dostla yeriz içeriz, konuşuruz" (I-52,34)
- ✓ sinilerin üsdüne *dökeriz* "sinilerin üstüne dökeriz" (II-79,43)
- ✓ iki kilo gadā yav *gatarız* "iki kilo kadar yağ katarız" (I-32,10)
- ✓ hep berabē bi *atarık* çantılāmıza "hep beraber çantalarımızı atarız" (I-45,10)
- ✓ būdeysini *haşlarız*, etini de *haşlarız* "buğdayını haşlarız, etini de haşlarız" (I-40,8)
- ✓ gızı *isderiz* iki sefē "kızı iki sefer isteriz" (I-59,1)

Olumsuzu-**mAyIz** ile yapılır.

- ✓ biz gübre bi şey *yimeyiz* "biz gübre bir şey yemeyiz" (I-71,27)
- ✓ robotda bilen *etmeyiz* "robotta bile yapmayız" (II-79,44)

- ✓ çok *gatmayız* “çok katmayız” (I-32,10)

2. çokluk kişi : -(V)rsInIz / -(V)rsIŋIz

- ✓ görseŋiz *gülēsiniz* “görseniz gülersiniz” (I-5,22)

Olumsuzu **-mAzsInIz**ile yapılır.

- ✓ kendiri *bilmezsiniz* (I-60,5)

3. çokluk kişi : -(V)rlAr / -(V)rlĀ

- ✓ gız evinin çeyizlerini *getirîlē* “kız evinin çeyizlerini getirirler” (I-1,29)
- ✓ bi dā *garışdırīlā* “bir daha karıştırırlar” (I-53,12)
- ✓ dörde böldün mü güneşde *gurudurlar* “dörde böldün mü güneşte kuruturlar” (I-73,2)
- ✓ kestane çıkdī zaman da onu *ayıklarlar* “kestane çıktığı zaman onu ayıklarlar” (I-55,14)
- ✓ süzgûnen *süzerler* “süzgüyle süzerler” (I-54,4)
- ✓ sarālāsa çeyizleri *alīlā* “çeyizleri sararlarsa alırlar” (I-39,1)
- ✓ nèşannı gızlā *saklanīlā* gadınnarın ākasına “nişanlı kızlar kadınların arkasına saklanırlar” (I-39,59)

Olumsuzu **-mAzlā** ile yapılır.

- ✓ bi dedîmi iki *eʿmezlē* “bir dediğimi iki etmezler” (I-20,20)
- ✓ *bakdırmazlā* kimseye “kimseyi bakdırmazlar” (I-74,5)
- ✓ ōle garışdırıp *dūmazlā* “öyle karıştırıp durmazlar” (I-54,5)

1.2.1.1.2.1.1.3. Gelecek Zaman

-(A)cAK

Yazı dilimizde gelecek zaman eki -(y)AcAk şeklindedir. Tire ağzında ekin başındaki “a / e” ünlüsü çoğunlukla düşer.

1. teklik kişi : -cAn / -cAm

- ✓ ayāna cizme *alcam* “ayağına çizme alacağım” (I-5,3)
- ✓ ondan sōna *bakcan* hē tarafa “her tarafa ondan sonra bakacağım” (I-49,17)
- ✓ yavın içine *koycam* “yağın içine koyacağım” (I-73,9)
- ✓ ben örme *hazırlaycan* “ben örme hazırlayacağım” (I-27,4)
- ✓ namaz *gılcam* deyo “namaz kılacağım diyor” (I-10,4)

- ✓ şikayet edilcek bi yer olsa *gitcem, sōlücem* “şikayet edilecek bir yer olsa gideceğim, söyleyeceğim” (I-35,27)
- ✓ evden *götûcem* kendim “evden kendim götüreceğim” (I-8,7)
- ✓ öküzlen ben çivt *sûcen* “ben öküzle çift süreceğim” (I-68,8)
- ✓ ben *gidimicem* çocūm “çocuğum ben gidemeyeceğim” (I-12,53)
- ✓ ben gızımı da *mindîmecem* “ben kızımı da bindirmeyeceğim” (I-46,34)

2. teklik kişi : -cAn / -cēsin

- ✓ deli alev *yapmıcan* “deli alev yapmayacaksın” (I-8,10)
- ✓ adamnara bi dosya *verceksin* “adamlara bir dosya vereceksin” (I-35,20)
- ✓ tahtı kepçeylene *dövcēsin* “tahta kepçeyle döveceksin” (I-24,11)
- ✓ bi dā suyunu *süzcen* “bir daha suyunu süzeceksin” (I-8,4)
- ✓ unun içine yumurta *kırcan* “unun içine yumurta kıracaksın” (I-37,3)
- ✓ devamnı bōle önünü *bakcan* “böyle devamlı önüne bakacaksın” (I-49,16)
- ✓ yimek *bişîcen* şindi “şimdi yemek pişireceğim” (I-53,3)
- ✓ būdeyi *yıkıcen* “buğdayı yıkayacaksın” (I-36,16)
- ✓ onu sabah *toplucaksın* “onu sabahleyin toplayacaksın” (I-35,9)

3. teklik kişi : -cAk

- ✓ hafif *yancek* “hafif yanacak” (I-8,10)
- ✓ teze *olcak* bayat *ōmucak* “taze olacak bayat olmayacak” (I-24,5)
- ✓ inēni *yemleycek, sācak*, bi şeyler *yapcak* “ineğini yemleyecek, sağacak, bir şeyler yapacak” (I-28,10)
- ✓ çok *gurumucak* “çok kurumayacak” (II-81,39)
- ✓ onun buharınnan *bişcek* “onun buharıyla pişecek” (I-24,44)
- ✓ gabardī zaman *kızarcek* “kabardığı zaman kızaracak” (I-73,10)
- ✓ onnā bitdî vakit gelin *gelcek* “onlar bittiği zaman gelin gelecek” (I-7,44)

1. çokluk kişi : -cAz

- ✓ bi dā pazar *yapcaz* “bir dahaki pazar yapacağız” (I-20,45)
- ✓ *çıkcaz*, gezip *gēcez, bakcaz* ōlara “çıkacağız, gezip geleceğiz, oralara bakacağız” (I-68,5)
- ✓ onnan berabē gine *harcancaz* “onunla beraber yine harcanacağız” (I-22,95)

- ✓ *goşdūcaz* ölesiye gadā dā "ölesiye kadar daha koşturacağız" (I-20,62)
- ✓ ya tüpten ya ocakdan *endircez, otūcaz* yimē "tüpten ya da ocaktan indireceğiz, yemeğe oturacağız" (I-24,45)

2. çokluk kişi : -cAksInIz / -cēsiniz

- ✓ yörüklere dedilerdi *yerleşceksiniz* "yörüklere yerleşeceksiniz dediler" (I-25,2)
- ✓ gaçırdı beni okuldan *gitmicēsiniz* dedi "beni okuldan kaçırdı, gitmeyeceksiniz dedi" (I-41,4)

3. çokluk kişi : -cAklĀ

- ✓ tütünü nasī *etceklē* "tütünü nasıl edecekler" (II-79,25)
- ✓ tekrā burıya *gelceklē* "tekrar buraya gelecekler" (I-32,74)

1.2.1.1.2.1.1.4. Görülen Geçmiş Zaman

-DI

Yazı dilimizde görülen geçmiş zaman eki -DI şeklindedir. Tire ağzında çoğunlukla -dı, -di, -du, -dü şeklinde kullanılır. -tI şeklindeki kullanımları oldukça azdır.

1. teklik kişi : -dIm

- ✓ dörtden beşe *geşdim, gāmadım* "dörtten beşe geçtim, kalmadım" (I-75,10)
- ✓ bi sene *gitdim*, bi dā *gitmedim* "bir sene gittim, bir daha gitmedim" (I-41,3)
- ✓ evde *çalışdım, çabıladım, yapdım* "evde çalıştım, çabaladım, yaptım" (I-49,4)
- ✓ şindi gāri bākuru *yatırdım* "şimdi bağkuru yatırdım" (I-58,5)
- ✓ çanakgaleye ben *giʿmedim* "ben çanakkaleye gitmedim" (I-68,4)
- ✓ ondan sōna onnan *gitdim* "ondan sonra onunla gittim" (I-74,54)
- ✓ komando eitimi *gȭdüm* iskenderunda "iskenderunda komando eğitimi gördüm" (I-43,5)

2. teklik kişi : -dIn

- ✓ su *işdin* sen ōlarda *tēledin* "sen oralarda su içtin, terledin" (I-75,15)
- ✓ nēde *gıldın, gēdin* "nerede kıldın, geldin" (I-10,8)

3. teklik kişi : -dI

- ✓ torunun benim evel gün *oldu* “benim torunun evvel gün oldu” (I-64,17)
- ✓ o şekilde *oldu* (I-67,10)
- ✓ otuz sene *ōdu, gitdi* “otuz sene oldu, gitti” (I-14,1)
- ✓ ōlü ōlü çocukluk hayalimiz ōlü *geşdi* “çocukluk hayallerimiz öyle öyle geçti” (I-32,48)
- ✓ bi ateş *sökdü* yüzümde “yüzümden bir ateş çıktı” (I-41,7)
- ✓ oraya balık tutmā götûdü, *gitdi* “oraya balık tutmaya götürdü, gitti” (I-5,24)
- ✓ o da hindi *bırakdı* gāri “o da şimdi bıraktı” (I-20,14)

1.çokluk kişi : -dIK

- ✓ tālıları *çapılādık* “tarlaları çapalardık” (I-76,15)
- ✓ usda birden tayin *olduk* “usta birden tayin olduk” (I-67,16)
- ✓ tütüncülük *yapdık,* pamukçuluk *yapdık* “tütüncülük yaptık, pamukçuluk yaptık” (I-60,2)
- ✓ tālılara bile bölceyi çok *ekdik* “tarlalara börülce çok ektik” (I-20,53)
- ✓ ordan terhis *olduk*, buraya *geldik* (I-23,23)
- ✓ şimdi hayvancılī *döndük* “şimdi hayvancılığa döndük” (I-33,13)
- ✓ biz o günneri *gōdük* yavrum “yavrum biz o günleri gördük” (I-69,12)

2. çokluk kişi : -dInIz

- ✓ eyi demek ōle *geldiniz* “iyi demek öyle geldiniz” (I-27,34)
- ✓ ayānı gōseniz süslü *dēdiniz* “ayağını görseniz süslü derdiniz” (I-62,16)

3. çokluk kişi : -dIlA(r)

- ✓ halamın gızları ōdan *aldılā* “halamın kızları oradan aldılar” (I-48,7)
- ✓ bunnā davullu, dümbekli *aldılā, geldilē* “bunlar davullu, dümbekli aldılar, geldiler” (I-7,26)
- ✓ içilmez bu su *dedilē* “bu su içilmez dediler” (I-10,13)
- ✓ eveli benim eve *gēmedilē* “önce benim evime gelmediler” (I-41,21)
- ✓ onnā da yėmekli *etdilē* “onlar da yemekli ettiler” (I-64,18)
- ✓ dibek *yapdılā* hurıya “şuraya dibek yaptılar” (I-69,20)
- ✓ orta asyadan *geldiler* (I-25,11)

1.2.1.1.2.1.1.5. Duyulan-Farkına Varılan Geçmiş Zaman

-mIş

Duyulan-farkına varılan geçmiş zaman eki, yazı dilimizde olduğu gibi Tire ağzında da -mIş şeklindedir.

1. teklik kişi : -mIşIm

- ✓ oruç da *tutmuşum* "oruç da tutmuşum" (I-6,6)
- ✓ ben atı mincem *demişim* "ben ata bineceğim demişim" (I-7,28)
- ✓ ben *yimişim* ya o du yimez "ben yemişim ya o da yemez" (I-6,16)

3. teklik kişi : -mIş

- ✓ eski yeni alık *gēmiş* "eski yeni alıp gelmiş" (I-22,79)
- ✓ bu köv *yanmış* "bu köy yanmış" (I-18,10)
- ✓ düüne de on gun izin *almış* "düğüne on gün izin almış" (I-26,1)
- ✓ o çamnıa *götürmüş* ō̄retmen "öğretmen o çamlığa götürmüş" (I-75,6)
- ✓ dümdüz *ōmuş* memliket "memleket dümdüz olmuş" (I-18,11)

1. çokluk kişi : -mIşIk

- ✓ on dört kişiyle *başlamışık* "on dört kişiyle başlamışız" (I-51,1)

3. çokluk kişi : -mIşlA(r)

- ✓ gāri *alışmışlā* "artık alışmışlar" (I-71,36)
- ✓ on çeşit gadā ot *getirmişlē* "on çeşit kadar ot getirmişler" (I-39,47)
- ✓ bi ara dālara, şeylere *kaşmışlā* "bir ara dağlara kaçmışlar" (I-47,49)
- ✓ sōnakdan yeniobaya *çevirmişlē* "sonradan yeniobaya çevirmişler" (I-78,20)
- ✓ būdan gāri *kōlamışlā, yakmışlā* būları, yurt *etmişlē,* harab *etmişlē* "buradan kovalamışlar, buraları yakmışlar, yurt etmişler, harap etmişler"(I-31,6)

Üçüncü çokluk şekli, +lAr eki almayıp, -mIş şeklinde de kullanılabilir.

- ✓ bō̄le bi çetelē *üremiş* memliketde "memlekette çeteler türemiş" (I-31,3)

1.2.1.1.2.1.2. Kipler

1.2.1.1.2.1.2.1. Emir-İstek

Türk dilinde emir ve istek için iki ayrı ek vermeye gerek yoktur. Aynı ek hem şekil hem de fonksiyonları açısından emir ve isteği karşılar.

1. teklik kişi : -(y)An / -(V)yVm / -(y)Am

- ✓ en güzeli burdan *gaçayım* "en güzeli buradan kaçayım" (I-51,17)
- ✓ ben *yīkayan, gelen* "ben yıkayayım, geleyim" (I-6,10)
- ✓ çocuklānın yanına *yollamayam* "çocuklarının yanına yollamayayım" (I-62,28)
- ✓ ver elini *öpeyim* anam (I-5,40)
- ✓ düüne keşkek *yiyem* diye giderim "düğüne keşkek yiyeyim diye giderim" (I-65,8)

2. teklik kişi : -ø / -(I)n

- ✓ sıcak suya *gat* "sıcak suya kat" (I-1,23)
- ✓ dedenin bu yüzüne *bakın* (I-25,44)

3. teklik kişi : -sIn

- ✓ gulagları *çınnesin* "kulakları çınlasın" (I-74,44)
- ✓ onnā da *sevinsin* dēdim "onlar da sevinsin derdim" (I-12,23)
- ✓ nur içinde *yatsın* (I-32,43)

1. çokluk kişi : -(y)Am / -(y)AlIm

- ✓ *sökelim* bu nalları dedim (I-42,13)
- ✓ ekmek et *bakalım*, yün *bakalım* gazanda "ekmek yap bakalım, gazanda yıkan bakalım" (I-48,13)
- ✓ şindi adamnā baksın biz *oynayam* deyōlā "şimdi adamlar baksın biz oynayalım diyorlar" (I-32,40)
- ✓ şindi keşkeiŋ tārifine *gelelim* "şimdi keşkeğin tarifine gelelim" (I-32,8)

2. çokluk kişi : -In

- ✓ *satın* yavrum burayı (I-46,41)
- ✓ hep berabē kövde *durun* "hep beraber köyde durun" (I-76,28)

3. çokluk kişi : -sInnĀ

- ✓ hepsi evde *dūsunnā* "hepsi evde dursunlar" (I-76,23)
- ✓ nereye verîlēse *versinnē* "nereye verirlerse versinler" (I-19,6)

- ✓ onu *indirsinnē* de *alsınnā* “onu indirsinler de alsınlar” (I-47,38)

1.2.1.1.2.1.2.2. Dilek

1. teklik kişi : -sAm

- ✓ a, b *yazsam* dedim (I-74,45)
- ✓ *goyuvēsem* vurcak bi yanımı gırcak “koyuversem vuracak bir yanımı kıracak” (I-42,5)
- ✓ benim *deyivēsem* sene üç gün tükenmez “ben sana deyiversem üç gün bitmez” (I-62,25)

2. tekil kişi : -sAn

- ✓ çî di *yisen* olū “çiğ de yesen olur” (I-36,44)
- ✓ şindikinden bi şey *sōlüsen* ötü yannı bilmez “şimdikinden bir şey söylesen öte yanını bilmez” (I-52,15)
- ✓ şehir yerinde *ōsan* āşamnan çıkıverîsin “şehir yerinde olsan akşamleyin çıkıverirsin” (I-57,25)

3. teklik kişi : -sA

- ✓ roman *ōsa* yazarım “roman olsa yazarım” (I-5,29)
- ✓ çay *bişse* de bi bādak işsek “çay pişse de bir bardak içsek” (I-47,31)

1. çokluk kişi : -sAk

- ✓ onu *keysek* her zıman “onu giysek her zaman” (I-74,34)
- ✓ irezil ōmadana *gitsek* “rezil olmadan gitsek” (I-62,36)
- ✓ çay bişse de bi bādak *işsek* “çay pişse de bir bardak içsek” (I-47,31)

2. çokluk kişi : -sAnIz / -saŋIz

- ✓ ayānı *gōseniz* süslü dēdiniz “ayağını görseniz süslü derdiniz” (I-62,16)
- ✓ beni *sorsanız* ben dā tiriden dışarı çıkmadım “bana sorsanız ben daha tireden dışarı çıkmadım” (I-1,26)
- ✓ *görseŋiz* gülēsiniz “görseniz gülersiniz” (I-5,22)

1.2.1.1.2.1.2.3. Gereklilik

3. teklik kişi : -mAlI

- ✓ duzlu eşya *ōmalı* bene "bana tuzlu yiyecek olmalı" (I-57,17)

1.2.1.1.2.2. Birleşik Çekimler

1.2.1.1.2.2.1. Hikâye

1.2.1.1.2.2.1.1. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

a. I. Bölge

1. teklik kişi : -(I)yōdum

- ✓ ben *inanmıyōdum* "ben inanmıyordum" (I-22,74)
- ✓ *oturuyōdum* içēde "içeride oturuyordum" (I-12,35)
- ✓ dinamid *atıyōdum* "dinamit atıyordum" (I-58,8)
- ✓ ben inşātlara çalışmaya *gidiyōdum* "inşaatlara çalışmaya gidiyordum" (I-63,4)
- ✓ çiçek ekimi *yapıyōdum* "çiçek ekimi yapıyordum" (I-67,17)
- ✓ ben çivti *goçuyōdum* "ben çifte koşuyordum" (I-69,34)

2. teklik kişi : -(I)yōdun

- ✓ aşādan bi tane *alıyōdun* "aşağıdan bir tane alıyordun" (I-1,8)
- ✓ *gidiyōdun* māzanın birisine "mağazanın birisine gidiyordun" (I-33,51)

3. teklik kişi : -(I)yōdu

- ✓ māsül *ekilmeyōdu, biçilmeyōdu* "mahsul ekilmiyordu, biçilmiyordu" (I-69,3)
- ✓ ōle *oluyōdu* eskiden "eskiden öyle oluyordu" (I-4,30)
- ✓ pazātesiden *guruluyōdu* düün "düğün pazartesiden kuruluyordu" (I-11,1)
- ✓ pazar *olmayōdu* eskiden "eskiden pazar olmuyordu" (I-64,12)
- ✓ ozmannā da kendî *ekiliyōdu* "o zamanlar da kendir ekiliyordu" (I-69,63)

1. çokluk kişi : -(I)yōduk

- ✓ kaydırak yerde *çiziyōduk* "kaydırak oynamak için yeri çiziyorduk" (I-1,2)
- ✓ fidan *goyōduk* "fidan koyuyorduk" (I-3,8)
- ✓ ondan sōna *yarıyōduk* "ondan sonra yarıyorduk" (I-69,22)
- ✓ bi dā *çıkarıyōduk* "bir daha çıkarıyorduk" (I-1,4)
- ✓ aynı bu sebzilēden *ediyōduk* "aynı bu sebzelerden yapıyorduk" (I-36,38)

3. çokluk kişi : -(I)yōlādı(n)

- ✓ *soruyōlādı* genşlē "gençler soruyorlardı" (I-11,9)
- ✓ *veriyōlādı* onnā "onlar veriyorlardı" (I-23,33)
- ✓ *yakıyōlādı* bāmaklāmıza "parmaklarımıza yakıyorlardı" (I-41,26)
- ✓ beş ayā, altı ayā bulgū *gaynadıyōlādı* "beş altı ayar bulgur kaynatıyorlardı" (I-69,4)
- ✓ *gıyımıyōlādı* bene gāri "bana artık kıyamıyorlardı" (I-74,40)
- ✓ *yapıyōlardın* "yapıyorlardı" (I-26,7)
- ✓ *yolluyōlādın* "yolluyorlardı" (I-12,7)

b. II. Bölge

3. teklik kişi : -(I)ydI

- ✓ dolmı gibi şeylē *yapılıydı* "dolma gibi şeyler yapılıyordu" (II-79,5)
- ✓ ilāna dolması, ötüberi *olıydı* "lahana dolması vb. oluyordu" (II-79,6)

1. çokluk kişi : -(I)ydIk

- ✓ ondan para *gazanıydik* "ondan para kazanıyorduk" (II-80,17)
- ✓ tütün işi *yapiydik* "tütün işi yapıyorduk" (II-80,12)
- ✓ bulguru *yarıydik* "bulguru yarıyorduk" (II-81,12)

3. çokluk kişi : -(I)ylArdI

- ✓ hoşafı onan *yapiylardı* "hoşafı onunla yapıyorlardı" (II-81,21)
- ✓ gabakdan *bişirıylerdi* datlıyı "tatlıyı kabaktan pişiriyorlardı" (II-81,23)

1.2.1.1.2.2.1.2. Geniş Zamanın Hikâyesi

1. teklik kişi : -(V)rdIm / -ĀdIm

- ✓ elde *saardım* ben malı "hayvanı elde sağardım" (I-27,25)
- ✓ ben *ālardım* "ağlardım" (I-45,2)
- ✓ şindi gāri bākuru *yatırdım* "şimdi artık bağ-kuru yatırdım" (I-58,5)
- ✓ onnānan *ilgilenirdim*, onnara *bakardım*, *savardım* "onlarla ilgilenirdim, onlara bakardım, onları sağardım" (II-79,20)
- ✓ çocūm ben ōlü *geçîdim* "çocuğum ben öyle geçirdim" (I-62,29)
- ✓ ötü yakıya çok *gidēdim* "öte tarafa çok giderdim" (I-12,45)

2. teklik kişi : -(V)rdIn / -ĀdIn

- ✓ ninnilerle *uyuturdun yatırırdın* dizine (I-5,35)
- ✓ her masrafını *yapardın* (I-28,5)
- ✓ kırmandal bȭle gazıklā *çakādın* "kırmandala böyle kazıklar çakardın" (I-16,22)

3. teklik kişi : -(V)rdI(n) / -ĪdI

- ✓ eveliden anam *annadırdı* "eskiden annem anlatırdı" (I-3,3)
- ✓ sabā gadā yimek *bişerdi* "sabaha kadar yemek pişerdi" (I-69,28)
- ✓ güzel *olurdu* yimesi "yemesi güzel olurdu" (I-22,22)
- ✓ *gaçırdı* beni okuldan "beni okuldan kaçırdı" (I-41,4)
- ✓ ōlan evinden *gelîdi* kınȧ "kına oğlan evinden gelirdi" (I-62,13)
- ✓ kaç para vēceklerse *alīdı* "kaç para vereceklerse alırdı" (I-16,27)
- ✓ pamūn çapası *olūdun* "pamuğun çapası olurdu" (I-13,5)
- ✓ iki yo *olūdun* eveli "eskiden iki defa olurdu" (I-19,12)

1. çokluk kişi : -(V)rdIk / -ĀdIk / -ĪdIk

- ✓ *geşmezdik* o böyüün önünden "o büyüğün önünden geçmezdik" (I-74,8)
- ✓ eveli hasdalık *bilmezdik*, dokdō *bilmezdik*, çay *bilmezdik* "eskiden hastalık bilmezdik, doktor bilmezdik, çay bilmezdik" (I-48,15)
- ✓ kendimiz gece gündüz *koparırdık* (I-12,11)
- ✓ ondan sōna tālıya *dikerdik* "ondan sonra tarlaya dikerdik" (I-16,18)
- ✓ eskiden kepek *yapādık* biz "eskiden kepek yapardık" (I-22,25)
- ✓ istē ovaya *göçēdik* istē burıya eve *getirîdik* "ister ovaya göçerdik ister buraya eve getirirdik" (I-41,41)
- ✓ biz pamua yȭmiyeye *gidēdik* "pamuğa yevmiyeye giderdik" (I-76,16)

3. çokluk kişi : -(V)rlardI / -ĀlĀdI(n)

- ✓ kınȧyı *yakınīlādı* "o kınayı yakınırlardı" (I-62,4)
- ✓ ōda gömelē *gelirlēdi* "orada gömerler gelirlerdi" (I-69,68)
- ✓ hoşafı gabakdan da *yaparlardı* "hoşafı kabaktan da yaparlardı" (II-81,21)
- ✓ ōlanı *göstermezlerdi* "oğlanı göstermezlerdi" (I-59,8)
- ✓ onnā şeirden amele *getirîlēdin* "onlar şehirden amele getirirlerdi" (II-79,24)
- ✓ annemgil pamuk talaşına *gidēlerdi* "annemler pamuk talaşına giderlerdi" (I-47,29)
- ✓ o genci *dövēlēdi, kōlālardı* "o genci döverlerdi, kovalarlardı" (I-11,18)

- ✓ ōda kayrak *atālādı, oynālardı* “orada kayrak atarlardı, oynarlardı” (I-19,17)

1.2.1.1.2.2.1.3. Gelecek Zamanın Hikayesi

1. teklik kişi : -cĀdIm

- ✓ onu *dēvecēdim* işde “işte onu deyiverecektim” (I-65,33)

1. çokluk kişi : -cĀdIk

- ✓ dāmatsız düün *etcēdik* “damatsız düğün edecektik” (I-26,9)

1.2.1.1.2.2.1.4. Görülen Geçmiş Zamanın Hikayesi

1. teklik kişi : -dI(y)dIm

- ✓ seksen altıda *yazıldıydım* bākura “seksen altıda bağkura yazıldıydım” (I-58,6)
- ✓ emmimgillēn yanında *durduydum* “amcamların yanında durduydum” (I-75,2)

2. teklik kişi : -dI(y)dIn

- ✓ ikinci evlilik *yapdīdın* o zaman “ikinci evlilik yapdıydın o zaman” (I-26,21)

3. teklik kişi : -dI(y)dI

- ✓ işim *bitdiydi* sōna “sonra işim bittiydi” (I-58,7)

1. çokluk kişi : -dI(y)dIk

- ✓ ikimiz bir *gaçdīdık* o zaman “o zaman ikimiz bir kaçdıydık” (I-42,6)

1.2.1.1.2.2.2. Rivayet

1.2.1.1.2.2.2.1. Şimdiki Zamanın Rivayeti

I. Bölge

3. teklik kişi : -Iyōmuş

- ✓ izmirdeki *götürüyōmuş* “izmirdeki götürüyormuş” (I-71,38)

3. çokluk kişi : -Iyōlāmış

- ✓ lambılānı devamnı *söndürüyōlāmış* “lambalarını devamlı söndürüyorlarmış” (I-47,59)
- ✓ ordan *seyrediyōlāmış* “oradan seyrediyorlarmış” (I-31,3)

II. Bölge

3. teklik kişi : -IymIş

- ✓ kaç ayar bulgur *gaynadıymiş* “kaç ayar bulgur kaynatıyormuş” (II-81,41)

1.2.1.1.2.2.2.2. Geniş Zamanın Rivayeti

3. teklik kişi : -(V)r(I)mIş

- ✓ ōle *olurmuş* çocūm “öyle olurmuş çocuğum” (I-3,7)
- ✓ burıya *getîmiş* şimdi “şimdi buraya getirmiş” (I-42,4)

3. çokluk kişi : -(V)rlArImIş / -(V)rlĀmIş

- ✓ ötekinnē *işlēmiş* “ötekiler işlermiş” (I-46,2)
- ✓ ōü bi şiylē *yaparlāmış* “öyle bir şeyler yaparlarmış” (I-3,3)

1.2.1.1.2.2.2.3. Gelecek Zamanın Rivayeti

2. teklik kişi : -cĀmIşIn

- ✓ yıldı bi yo *etcēmişin* “yılda bir kere edecekmişin” (I-7,32)

1. çokluk kişi : -cĀmIşIk

- ✓ dā uzak *gitcēmişik* “daha uzak gidecekmişiz” (I-46,32)

1.2.1.1.2.2.3.Şart

1.2.1.1.2.2.3.1. Şimdiki Zamanın Şartı (I. Bölge)

3. teklik kişi : -yōsa

- ✓ *ayrılıyōsa* çıkarıyōsun sudan “ayrılıyorsa sudan çıkarıyorsun” (I-60,8)
- ✓ anası *biliyōsa* ōredîlēdi “annesi biliyorsa öğretirdi” (I-74,17)

1.2.1.1.2.2.3.2. Geniş Zamanın Şartı

2. teklik kişi : -ĀsAn / -ĪsAn

- ✓ köye *sorāsan* çifçilik “köyü sorarsan çiftçilik” (I-67,23)
- ✓ nasī *yîsen* tezecik zāte “tazecik zaten nasıl yersen” (I-36,41)
- ✓ dokduru *bakdırīsan* verî “doktora baktırırsan verir” (I-58,22)

3. teklik kişi : -ĪsA / -ĀsA

- ✓ *alınīsa* helva alınī "alınırsa helva alınır" (I-59,2)
- ✓ yaz *olūsa* fasülle yapılıyo "yaz olursa fasulye yapılıyor" (I-50,2)
- ✓ *düşēse* dāmat düşsün "düşerse damat düşsün" (I-46,36)

1. çokluk kişi : -ĀsAk / -ĪsAk

- ✓ çivtimiz oluyo ekin *ekēsek* "ekin ekersek çiftimiz oluyor" (I-71,14)
- ✓ dōruyu gonuşcak *olūsak* "doğruyu konuşacak olursak" (I-67,15)
- ✓ sorcak *olūsak* on iki yaşında başladık "soracak olursak on iki yaşında başladık" (I-31,9)

3. çokluk kişi : -ĀlĀsA

- ✓ *sarālāsa* çeyizleri alīlā gidēlēdi "çeyizleri sararlarsa alırlar giderlerdi" (I-39,1)

1.2.1.1.2.2.3.3. Gelecek Zamanın Şartı

2. teklik kişi : -cĀsAn

- ✓ ne gıdā *dikcēsen* tāla tutuyon "ne kadar dikeceksen tarla tutuyorsun" (I-41,36)
- ✓ başgı ne *sorcāsan* sor "başka ne soracaksan sor" (I-52,34)

3. teklik kişi : -cĀsA

- ✓ gazannan *bişirilcēse* ona göre dövülû "kazanla pişirilecekse ona göre dövülür" (I-36,19)

1.2.1.1.2.2.3.4. Görülen Geçmiş Zamanın Şartı

1. teklik kişi : -dI(y)sAm

- ✓ ben *yimediysem*, vatandaş hiç yimez buna "ben yemediysem, vatandaş bunu hiç yemez" (I-8,18)

3. teklik kişi : -dI(y)sA

- ✓ ne *alındīsa* sinilere düzülüyōdu "ne alındıysa sinilere düzülüyordu" (I-64,9)
- ✓ ufaklā *gitdiyse* gitdi "ufaklar gittiyse gitti" (I-76,20)

1.2.1.1.2.2.3.5. Duyulan-Farkına Varılan Geçmiş Zamanın Şartı

3. teklik kişi : -mIşsA

- ✓ *ōmuşsa* çıkarīlādı orıya "olmuşsa oraya çıkarırlardı" (I-69,70)

1.2.1.1.2.3. Ek-Fiil Çekimi

İsimlerin yüklem olarak çekimlenebilmesi için Eski Türkçedeki er- "olmak" yardımcı fiilinin ekleşmiş hali olan i- kullanılır. Bu fiilin tek başına bir anlamı yoktur (Korkmaz, 2014: 620).

1.2.1.1.2.3.1. Hikâye

1. teklik kişi : -(y/I)dIm

- ✓ arkadaş gibi esgiden *çobandım* "arkadaş gibi eskiden çobandım" (I-9,1)
- ✓ konyada *ordudaydım* (I-43,2)
- ✓ *ufakdım* ben gızım "kızım ben ufaktım" (I-48,5)
- ✓ babamın hem *ōluydum* hem *gızıydım* "babamın hem oğlu hem de kızıydım" (I-69,38)
- ✓ daha *güçükdüm* o zuman "o zaman daha küçüktüm" (I-74,49)

3. teklik kişi : -(I)dı(n)

- ✓ bi şey *yoguydu* "bir şey yoktu" (I-69,2)
- ✓ eveli *ibadetdin* "eskiden ibadetti" (I-6,12)
- ✓ o zaman atlā *meşurdun* "o zaman atlar meşhurdu" (I-7,28)
- ✓ şiirim *çokdu* "şiirim çoktu" (I-5,29)
- ✓ austosun *yirmisidin, ıscakdın* "ağustosun yirmisiydi, sıcaktı" (I-6,6)
- ✓ gayınvalidem benim çok *fenadın* "benim kayınvalidem çok fenaydı" (I-20,21)
- ✓ eveli at *vādın* "eskiden at vardı" (I-76,41)

1. çokluk kişi : -(y/I)dIk

- ✓ aynı mal vardı ama *yoksulduk* "aynı mal vardı ama yoksulduk" (I-5,18)
- ✓ *garibandık* biz eveldene "eskiden biz garibandık" (I-20,63)

1.2.1.1.2.3.2. Rivayet

1. teklik kişi : -(I)mIşIm

- ✓ ben bi *yaşındaymışım* “ben bir yaşındaymışım” (I-31,20)

3. teklik kişi : -(I/y)mIş

- ✓ tam da o *zamanmış* “tam da o zamanmış” (I-65,23)
- ✓ eh nasib *bōleymiş* “eh nasip böyleymiş” (I-7,31)
- ✓ develeri *vāmış* “develeri varmış” (I-22,78)
- ✓ eskiden buranın ismi *fataymış* (I-33,23)
- ✓ beş danesi *ēkekmiş* “beş tanesi erkekmiş” (I-46,20)
- ✓ bunnā da ātı yedi *gādaşmış* “bunlar da altı yedi kardeşmiş” (I-76,2)
- ✓ onun *pāçasıymış* bu “bu onun parçasıymış” (I-68,2)

1.2.1.1.2.3.3. Geniş Zaman

1. teklik kişi : +(y)Im

- ✓ ben *otuz yediliyim* “ben otuz yediliyim” (I-10,1)
- ✓ çocūm *yaşlıyım* “çocuğum yaşlıyım” (I-18,29)
- ✓ ben bu *köylüyüm* “ben bu köylüyüm” (I-51,30)
- ✓ işde *emekliyim* “işte emekliyim” (I-9,3)
- ✓ ben aynı köyün *içindenim* “ben aynı köyün içindenim” (I-64,10)

2. teklik kişi : +sIn

- ✓ köy *yerindesin* (I-76,31)
- ✓ sen *nerelisin* (I-44,2)

3. teklik kişi : +ø / +dIr

- ✓ arıbacılık dı *var* “arabacılık da var” (I-43,12)
- ✓ esgidenki dosluklā şindi *yok* “şimdi eski dostluklar yok” (I-47,26)
- ✓ mendegüme *vardır* yokarda “yukarıda mendegüme vardır” (II-81,24)
- ✓ kaynak suları *güzēdir* “kaynak suları güzeldir” (I-37,15)
- ✓ izmire bilmeyen insan *çokdur* “izmiri bilmeyen insan çoktur” (I-76,32)

1. çokluk kişi : +(y)Iz / +(y)Ik

- ✓ burdan *raatsızız* “buradan rahatsızız” (I-35,27)

- ✓ kövlü *aya'lıyız* çocūm "köylü ayaklıyız çocuğum" (I-57,19)
- ✓ biz *garibandık* (I-22,85)

2. çokluk kişi : +sInIz

- ✓ *tamam mısınız* (I-11,9)

1.2.1.1.2.3.4. Ek-Fiilin Olumsuzu : değil (deil)

Ek fiilin olumsuzu yazı dilimizde "değil" edatı ile yapılır. Tire ağzında da "deil" şeklinde kullanılmıştır.

- ✓ lasdik ayakgabı *deil* "lastik ayakkabı değil" (I-44,12)
- ✓ īsannā hindi sālıklı *deil* "şimdi insanlar sağıklı değil" (I-69,26)
- ✓ pek böyük *deildim* "çok büyük değildim" (I-74,48)
- ✓ māmır *deilim* çocūm "sağlıklı değilim çocuğum" (II-80,24)

1.2.1.2. Yapım Ekleri

Bu ekler kelime kök veya gövdelerine gelerek yeni kelimeler türetir.

1.2.1.2.1. İsimden İsim Yapan Ekler

1.2.1.2.1.1.+cAz (+cAKIz)

Küçültme, sevimlilik ve acıma bildiren isimler yapar.

- ✓ *yeŋgecēzimin* biri "yengeceğizimin biri" (I-7,12)

1.2.1.2.1.2.+cI

Meslek ve meşguliyet bildiren isimler yapar.

- ✓ *aşcı* "aşçı" (I-32,49)
- ✓ *çivtci* "çiftçi" (I-71,14)
- ✓ *davulcu* (I-26,2)

- ✓ *eşyacı* (I-69,3)
- ✓ *galıpcı* “kalıpçı” (I-16,25)
- ✓ *gāveci* “kahveci” (I-8,27)
- ✓ *kemancı* (I-32,38)
- ✓ *minibüsçü* (I-31,14)
- ✓ *sütcü* “sütçü” (I-71,17)
- ✓ *yardımcı* (I-31,4)
- ✓ *yimekci* “yemekçi” (I-32,49)

1.2.1.2.1.3.+cIk

Küçültme ve sevgi bildiren isimler yapar.

- ✓ *azıcık* (I-16,9)
- ✓ bi *denecik* “bir tanecik” (I-62,29)
- ✓ *birazcık* (I-65,19)
- ✓ bi *şeycik* “bir şeycik” (I-16,9)
- ✓ *küçücük* (I-45,34)
- ✓ *tezecik* “tazecik” (I-36,41)
- ✓ *ufacık* (I-22,73)

1.2.1.2.1.4.+LI

Bir şeyin varlığını bildiren isimler yapar. Genellikle sıfat eki olarak bilinir.

- ✓ *akıllı* (I-68,17)
- ✓ *çeşidli* “çeşitli” (I-25,15)
- ✓ *daʿlı* “tatlı” (I-24,62)
- ✓ *davullu* (I-7,27)
- ✓ *devamnı* “devamlı” (I-32,38)
- ✓ *dümbekli* (I-7,27)
- ✓ *emekli* (I-25,17)
- ✓ *etli* (I-29,1)
- ✓ *gıymalı* “kıymalı”(I-65,20)

- ✓ *güçlü* (I-22,13)
- ✓ *hasdalıklı* “hastalıklı” (I-27,46)
- ✓ *hayvannı* “hayvanlı” (I-33,29)
- ✓ *ilaçlı* (I-12,38)
- ✓ *kövlü* “köylü” (I-24,24)
- ✓ *kurallı* (I-67,20)
- ✓ *kuvvadlı* “kuvvetli” (I-71,25)
- ✓ *nėşannı* “nişanlı” (I-39,58)
- ✓ *nezzetli* “lezzetli” (I-20,29)
- ✓ *nohutlu* (II-79,4)
- ✓ *numıralı* “numaralı” (I-28,2)
- ✓ *sālıklı* “sağlıklı” (I-69,26)
- ✓ *sulu* (I-15,2)
- ✓ *südlü* “sütlü” (I-20,61)
- ✓ *yālı* “yağlı” (I-28,13)
- ✓ *yaşlı* (I-76,7)

1.2.1.2.1.5.+LIK

İsimlerden durum, eşya, araç, yer, meslek bildiren isimler yapar.

- ✓ *akrıbalık* “akrabalık” (I-47,27)
- ✓ *āpalık* “arpalık” (I-53,6)
- ✓ *arkıdaşlık* “arkadaşlık” (I-47,26)
- ✓ *asgerlik* “askerlik” (I-60,1)
- ✓ *aylık* (I-67,15)
- ✓ *bayramnık* “bayramlık” (I-16,38)
- ✓ *çamnık* “çamlık” (I-75,6)
- ✓ *çiçekcilik* “çiçekçilik” (I-20,15)
- ✓ *çifçilik* “çiftçilik” (I-67,23)
- ✓ *çorbalık* (I-54,8)
- ✓ *dāmatlık* (I-4,23)
- ✓ *davlık* “dağlık” (I-47,46)

- ✓ *devecilik* (I-60,3)
- ✓ *gelinnik* “gelinlik” (I-64,1)
- ✓ *gençlik* (I-42,7)
- ✓ *gışlık* “kışlık” (I-77,20)
- ✓ *gurbannık* “kurbanlık” (I-4,36)
- ✓ *günlük* (I-9,2)
- ✓ *güvennik* “güvenlik” (I-25,29)
- ✓ *hasdalık* “hastalık” (I-58,20)
- ✓ *hayvancılık* (I-63,1)
- ✓ *kötülük* (I-7,39)
- ✓ *nalbantlık* (I-42,8)
- ✓ *nişannık* “nişanlık” (I-4,13)
- ✓ *pamukçuluk* (I-22,38)
- ✓ *salçalık* (I-67,25)
- ✓ *şalvarlık* (I-47,19)
- ✓ *şennik* “şenlik” (I-39,53)
- ✓ *turşuluk* (I-36,45)
- ✓ *tütüncülük* (I-63,1)
- ✓ *ustalık* (I-42,21)
- ✓ *yoksulluk* (I-18,5)

1.2.1.2.1.6.+sIz

Bir şeyin bulunmadığını ifade eden, yokluk bildiren isimler yapar.

- ✓ *çekirdeksiz* (I-64,7)
- ✓ *dāmatsız* (I-26,9)
- ✓ *edepsiz* (I-74,42)
- ✓ *govgasız* “kavgasız” (I-7,3)
- ✓ *ınsansız* “insansız” (I-12,54)
- ✓ *kalitesiz* (I-35,6)
- ✓ *kemiksiz* (I-36,12)
- ✓ *odunsuz* (I-45,5)

- ✓ *parasız* (I-28,59)
- ✓ *raatsız* “rahatsız” (I-45,51)
- ✓ *televizonsuz* “televizyonsuz” (I-16,42)

1.2.1.2.1.7.+dAş

Eşlik, ortaklık ve bağlılık bildiren isimler yapar.

- ✓ *āgıdaş* “arkadaş” (I-74,17)
- ✓ *ākadaş* “arkadaş” (I-67,13)
- ✓ *arkadaş* (I-6,3)
- ✓ *arkıdaş* “arkadaş” (I-33,48)
- ✓ *gādaş* “kardeş” (I-46,6)
- ✓ *kardaş* “kardeş” (I-32,41)
- ✓ *vatandaş* (I-8,18)

1.2.1.2.1.8.+gil

Aile ve akrabalık bildiren isimler yapar.

- ✓ *anasıgil* “annesigil” (I-74,26)
- ✓ *babannemgil* (I-75,8)
- ✓ *bubamgil* “babamgil” (I-74,37)
- ✓ *dedemgil* (I-75,1)
- ✓ *gayıntamgil* (II-79,23)
- ✓ *gaynanamgil* (I-38,5)
- ✓ *ninemgil* (I-31,2)

1.2.1.2.1.9.+(I)ncI

Asıl sayı isimlerinden sıra bildiren sayı isimleri yapar.

- ✓ *beşinci* (I-68,3)
- ✓ *birinci* (I-67,11)
- ✓ *dördüncü* (I-75,2)

- ✓ *ikinci* (I-27,47)
- ✓ *üçüncü* (I-59,1)

1.2.1.2.1.10.+(ş)Ar / +(ş)Ā

Asıl sayı isimlerinden üleştirme sayı sıfatları yapar. Bazen ‘r’ sesi erir ve ünlüyü uzatır.

- ✓ *birē* “birer” (I-65,32)
- ✓ *ellişē* “ellişer” (I-22,4)
- ✓ *ikişē* “ikişer” (I-78,2)
- ✓ *ikişer* (II-81,7)
- ✓ *on beşē* “on beşer” (I-8,14)
- ✓ *onā* “onar” (I-8,14)
- ✓ *sekizē* “sekizer” (I-12,10)
- ✓ *üçē* “üçer (I-78,2)
- ✓ *yedişē* “yedişer” (I-12,9)
- ✓ *yüzē* “yüzer” (I-22,4)

1.2.1.2.1.11.+gan

- ✓ *başgan* “başkan” (I-26,45)

1.2.1.2.1.12.+man

- ✓ *gocaman* “kocaman” (II-81,26)

1.2.1.2.1.13.+(I)msı

- ✓ *ēşimsi* “ekşimsi” (I-39,26)

1.2.1.2.2. İsimden Fiil Yapan Ekler

1.2.1.2.2.1. +LA-

Bu ek isimden fiil yapan eklerin en işlek olanıdır. İsimlere gelerek yapma veya olma ifaden eden fiiller yapar.

- ✓ *bāla-* “bağla-” (I-42,15)
- ✓ *başla-* (II-81,36)
- ✓ *çapala-* (I,12,8)
- ✓ *gapla-* “kapla-” (I-41,13)
- ✓ *hazırla-* (I-14,10)
- ✓ *pisle-* (I-26,50)
- ✓ *pulla-* (I-17,19)
- ✓ *sula-* (I-30,9)
- ✓ *şurupla-* (I-4,31)
- ✓ *tēle-* “terle-” (I-75,15)
- ✓ *telle-* (I-17,19)
- ✓ *topla-* (I-22,4)
- ✓ *ünne-* “ünle-” (I-7,36)
- ✓ *yāla-* “yağla-” (I-4,29)
- ✓ *yarala-* (I-28,28)
- ✓ *yemekle-* (II-79,2)
- ✓ *yolla-* (I-77,11)
- ✓ *zayıfla-* (I-42,12)
- ✓ *zorla-* (I-42,18)

1.2.1.2.2.2. +LAn-

+LA- ekinin genişlemiş halidir.

- ✓ *datlan-* “tatlan-” (I-4,32)
- ✓ *evlen-* (I-18,1)
- ✓ *ilgilen-* (II-79,21)
- ✓ *nėşannan-* “nişanlan-” (I-23,34)

- ✓ *seslen-* (I-7,16)
- ✓ *yaşlan-* (I-14,18)

1.2.1.2.2.3. +LAş-

+LA- ekinin genişlemiş halidir.

- ✓ *bayramnaş-* “bayramlaş-” (I-52,33)
- ✓ *birleş-* (I-70,8)
- ✓ *golaylaş-* “kolaylaş-” (I-52,29)
- ✓ *güzelleş-* (I-52,29)
- ✓ *hasdılaş-* “hastalaş-” (I-61,4)
- ✓ *kıvamnaş-* “kıvamlaş-” (I-56,4)
- ✓ *olgunleş-* “olgunlaş-” (I-22,12)
- ✓ *özleş-* (I-29,12)
- ✓ *sollaş-* (I-45,24)
- ✓ *yardımlaş-* (I-30,2)
- ✓ *yerleş-* (I-66,12)

1.2.1.2.2.4. +(A)l-

Genellikle sıfatlardan geçişsiz fiiller yapar.

- ✓ *azal-* (I-33,17)
- ✓ *boşal-* (I-8,2)
- ✓ *düzel-* (I-4,16)

1.2.1.2.2.5. +(A)r- / Ā-

Genellikle renk isimlerinden fiiller yapar. Bazen ‘r’ sesi erir ve ünlüyü uzatır.

- ✓ *evē-* “ever-” (I-31,11)
- ✓ *ever-* (I-20,7)
- ✓ *gızar-* “kızar-” (I-65,15)
- ✓ *sarā-* “sarar-” (I-24,38)

1.2.1.2.2.6. +A-

Hem geçişli hem de geçişsiz fiiller yapar.

- ✓ *dile-* (I-42,30)
- ✓ *kapa-* (I-31,32)
- ✓ *oyna-* (I-4,49)
- ✓ *türe-* (I-47,63)
- ✓ *yaşa-* (I-27,41)

1.2.1.2.2.7. +Ik-

İsimlere gelerek geçişsiz fiiller yapar.

- ✓ *birik-* (I-69,15)

1.2.1.2.2.8. +dA-

Ses taklidi isimlere gelerek fiiller yapar.

- ✓ *tıkırda-* (I-65,20)

1.2.1.2.3. Fiilden İsim Yapan Ekler

Fiilden isim yapan ekler nitelikleri bakımından farklı işlevlere sahiplerdir. Fiilimsiler, fiilden herhangi bir isim yapan ekler gibi her zaman kalıcı isimler yapmazlar. Bu nedenle fiilden isim yapan ekler, fiilden herhangi bir isim yapan ekler ve fiilimsiler olarak ikiye ayrılır (Başdaş, 2006: 2).

1.2.1.2.3.1.Fiilden Herhangi Bir İsim Yapan Ekler

1.2.1.2.3.1.1. -(I)m

Kullanımı yaygın olan bir ektir.

- ✓ *ayrım* (I-25,7)
- ✓ *bakım* (I-72,7)

- ✓ *daıtım* “dağıtım” (I-72,1)
- ✓ *doum* “doğum” (I-8,25)
- ✓ *eitim* “eğitim” (I-43,5)
- ✓ *ekim* (I-33,9)
- ✓ *geçim* (I-62,18)
- ✓ *gırım* “kırım” (I-14,7)
- ✓ *keyim* “giyim” (I-74,32)
- ✓ *ölüm* (I-47,41)
- ✓ *salım* (I-13,3)
- ✓ *satım* (I-71,30)
- ✓ *yarım* (I-21,5)

1.2.1.2.3.1.2. -(I)K

Kullanımı yaygın olan bir ektir.

- ✓ *açık* (I-45,12)
- ✓ *artık* (I-47,62)
- ✓ *böyük* “büyük” (I-33,6)
- ✓ *deişik* “değişik” (I-9,9)
- ✓ *gaynak* “kaynak” (I-56,1)
- ✓ *gırık* “kırık” (I-41,40)
- ✓ *soluk* (I-46,42)
- ✓ *souk* “soğuk” (I-78,17)
- ✓ *sönük* (I-47,58)
- ✓ *yazık* (I-69,75)
- ✓ *yörük* (I-25,2)

1.2.1.2.3.1.3. -Gın

Fiildeki hareketin çok yapıldığını belirtir.

- ✓ *basgın* “baskın” (I-47,61)
- ✓ *bozgun* (I-62,19)

- ✓ *düzgün* (I-22,62)
- ✓ *kızgın* (I-1,22)
- ✓ *olgun* (I-35,5)
- ✓ *soygun* (I-25,4)
- ✓ *şaşgın* "şaşkın" (I-68,16)

1.2.1.2.3.1.4. -(y)I

Genellikle tek heceli fiillere gelen, kullanımı yaygın bir ektir (Korkmaz, 2014:153).

- ✓ *ayrı* (I-8,11)
- ✓ *cizi* "dizi" (I-78,6)
- ✓ *koku* (I-57,28)
- ✓ *korku* (I-47,39)
- ✓ *ölçü* (I-32,22)
- ✓ *ölü* (I-62,6)
- ✓ *örtü* (I-14,20)
- ✓ *sayı* (I-9,6)
- ✓ *sürü* (I-33,27)
- ✓ *yarı* (I-7,3)
- ✓ *yazı* (I-74,42)

1.2.1.2.3.1.5. -(y)IcI

- ✓ *çıkarıcı* (I-22,13)
- ✓ *çırpıcı* (I-55,6)
- ✓ *dövücü* (I-32,28)
- ✓ *dutucu* "tutucu" (I-48,3)
- ✓ *geçici* (I-26,48)
- ✓ *görücü* (I-20,1)
- ✓ *sürücü* (I-33,11)
- ✓ *yazıcı* (I-77,14)

1.2.1.2.3.1.6. -In

- ✓ *ekin* (I-41,17)
- ✓ *gelin* (I-76,13)
- ✓ *oyun* (I-74,15)
- ✓ *sorun* (I-20,24)

1.2.1.2.3.1.7. -mIr

- ✓ *yāmur* “yağmur” (I-25,47)
- ✓ *yavmır* “yağmur” (I-10,14)

1.2.1.2.3.1.8. -men

- ✓ *dēmen* “değirmen” (I-10,16)
- ✓ *ōretmen* “öğretmen” (I-42,29)

1.2.1.2.3.1.9. -(I)t

- ✓ *geçit* (I-39,40)
- ✓ *yourt* “yoğurt” (I-16,15)

1.2.1.2.3.1.10. -GI

Kullanımı yaygın olan bir ektir.

- ✓ *basgı* “baskı” (II-79,28)
- ✓ *bilgi* (I-42,22)
- ✓ *çalgı* (I-47,10)
- ✓ *korku* (I-47,39)
- ✓ *sergi* (I-22,32)
- ✓ *sevgi* (I-72,15)
- ✓ *silgi* (I-74,53)
- ✓ *süzgü* (I-37,1)
- ✓ *yetki* (I-67,21)

1.2.1.2.3.1.11. -gAn

- ✓ *çalışgan* “çalışkan” (I-18,5)
- ✓ *unutgan* “unutkan” (I-27,30)

1.2.1.2.3.1.12. -l

- ✓ *okul* (I-41,4)

1.2.1.2.3.1.13. -cak

- ✓ *oyuncak* (I-1,11)
- ✓ *sāncak* “salıncak” (I-19,28)

1.2.1.2.3.1.14. -ebe

- ✓ *göçebe* (I-25,4)

1.2.1.2.3.1.15. -ev

- ✓ *görev* (I-67,22)

1.2.1.2.3.2. Fiilimsiler

Fiillerden geçici isim, sıfat veya zarflar yaparlar. Bu eki alan kelime fiilden yapılmış bir isim, sıfat ya da zarf olsa da sözlükte yer almaz. Ancak bazen kalıcı isim, sıfat veya zarf yaptıkları da olur (Gülsevin, 2002: 131).

1.2.1.2.3.2.1. Mastar Ekleri (İsim-Fiil Ekleri)

Mastar ekleri, fiillere gelerek genellikle geçici, nadiren kalıcı isimler oluşturur.

1.2.1.2.3.2.1.1. -mA

- ✓ suyu *gaynemeye* başladı “suyu kaynamaya başladı” (I-54,9)
- ✓ köylerde okul *yarışmalarına* giderdik (I-51,2)
- ✓ yaprak *sarması* edilîdi (I-66,7)
- ✓ bȫle bi *uurlama* yaparlā “böyle bir uğurlama yaparlar” (I-67,8)
- ✓ iki ilgen *dolma* oluyōdu “iki leğen dolma oluyordu” (I-11,4)
- ✓ *okumamız* yok, *yazmamız* yok (I-62,27)
- ✓ pazar günü gelin *alması* oldū için ȫle “pazar günü gelin alması olduğu için öyle” (I-1,34)
- ✓ paralānı *āmaya* zorla geliyōlarmışmış “paralarını zorla almaya geliyorlarmış” (I-47,57)
- ✓ onda *suluma* bi şey yok (I-78,11)
- ✓ onu *sarma* ederiz (I-66,8)

1.2.1.2.3.2.1.2. -mAk

- ✓ zamanımız galmıyo onu *devşirmek* için “onu düzeltmek için zamanımız kalmıyor” (I-71,12)
- ✓ çok meraklıydım *okumak* için (I-77,2)
- ✓ bizim zamanımızda *bakmak* yokdu (I-52,11)
- ✓ eveli ne baş *yapmak* vādı “eskiden ne başını yapmak vardı” (I-76,48)
- ✓ kına *yakmak* hindi yeni çıkdı gāri “kına yakmak şimdi yeni çıktı artık” (I-4,41)
- ✓ köy *yimekleri* ȫle olū “köy yemekleri öyle olur” (I-32,23)

1.2.1.2.3.2.1.3. -(y)Iş

- ✓ bayram iznine *gelişimde* kırk lèra, *dönüşümde* yirmi lèra “bayram iznine gelişimde kırk lira, dönüşümde kırk lira” (I-44,16)
- ✓ mesela bi *atışda* yirmi beş, otuz yo atıyōdum “mesela bir atışta yirmi beş, otuz kez atıyordum” (I-58,8)

- ✓ *yatış* saati asgerlik bu emirlen yapıyōduk “yatış saati, askerlikte emirle yapıyorduk” (I-67,19)

1.2.1.2.3.2.2. Sıfat-Fiil Ekleri

Sıfat-fiil ekleri, fiil kök ve gövdelerine gelerek geçici sıfatlar yapar.

1.2.1.2.3.2.2.3. -(y)An

- ✓ o *gabaran* būdaya gatarız “o kabaran buğdaya katarız” (I-2,9)
- ✓ sādi *seven* sādi yapar “sade seven sade yapar” (I-1,22)
- ✓ *goyan* goyar “koyan koyar” (I-1,21)
- ✓ kınȧ yakıncak *olan* giʿmezdi “kına yakınacak olan gitmezdi” (I-62,12)
- ✓ yemeyi *yiyen* camiye gidēdi “yemeğini yiyen camiye giderdi” (I-39,73)
- ✓ *istiyen* āgıdaşları yakınīdı “isteyen arkadaşları yakınırdı” (I-62,10)
- ✓ bunu *yapan* deil, *yapdıran* usta “bunu yapan değil yaptıran usta” (I-8,17)
- ✓ būlarda *geçen* şey bunnar “buralarda geçen şey bunlar” (I-67,24)
- ✓ ōle *gidimeyen* çokdur “öyle gidemeyen çoktur” (I-76,33)
- ✓ ona *çıkaran* makiniler vardır “onu çıkaran makineler vardır” (I-55,13)
- ✓ alık geliyo oraya *gatılan* sudana “oraya katılan sudan alıp geliyor” (I-12,38)
- ✓ *gaçan* gaşmış, kendini *gūtaran* gūtāmış “kaçan kaçmış, kendini kurtaran kurtarmış” (I-18,13)
- ✓ para *getiren* ürünnē bunnā “para getiren ürünler bunlar” (I-37,11)

1.2.1.2.3.2.2.4. -(V)r / -ā

- ✓ *güler* yüzlü insandı (I-51,26)
- ✓ *gaynā* gazanı gaynasın “kaynar kazanı kaynasın” (I-24,51)
- ✓ bizim esas *gelir* kestane, zeytin (I-37,9)
- ✓ ōda zirvide bi tane *yatır* vā “orada zirvede bir tane yatır var” (I-8,19)

1.2.1.2.3.2.2.3. -cAk

- ✓ *yatcakları* zaman da hēkes toplanī "yatacakları zaman da herkes toplanır" (I-62,14)
- ✓ bi dene *yazcak* alıvēdi "bir tane yazacak alıverdi" (I-74,54)
- ✓ gıza nişannık alınıyo, *keycek* alınıyo "kıza nişanlık, giyecek alınıyor" (I-4,13)
- ✓ *içcek* suyu zor buluyoruz "içecek suyu zor buluyoruz" (I-28,7)
- ✓ *yicek* yaımız çıkıyo "yiyecek yağımız çıkıyor" (I-31,35)
- ✓ kınȧ *yakıncak* olan giʿmezdi "kına yakınacak olan gitmezdi" (I-62,12)
- ✓ *nėşannancak* olannā bayrama gidēlēdi "nişanlanacak olanlar bayrama giderlerdi" (I-19,16)
- ✓ gaste *okucak* gadā işeylē ōrendik "gazete okuyacak kadar bir şeyler öğrendik" (I-42,23)

1.2.1.2.3.2.2.4. -dık

- ✓ beni *vēdîni* biliyom "beni verdiğini biliyorum" (I-46,11)
- ✓ ōlan evi de *aldīnı* eve koyar "oğlan evi de aldığını eve koyar" (I-1,29)
- ✓ geliyōlā ellēni öpüyōlā *sevdiklēnin* "geliyorlar, sevdiklerinin ellerini öpüyorlar" (I-65,5)
- ✓ *yidikleri* birē topan da dāmada irezil ediyōlā "yedikleri birer lokma da damadı rezil ediyorlar" (I-65,32)
- ✓ *okumadık* īsan olū mu yavrum "okumadık insan olur mu yavrum (I-69,40)
- ✓ zor süreç tabi bu *yaşadıklarım* (I-72,2)

1.2.1.2.3.2.2.5. -mIş

- ✓ iki dene *erişmiş* çocuklāmız vā "iki tane yetişmiş çocuklarımız var" (I-32,84)
- ✓ benim düünden sōna *dolmuşa* bindilē "benim düğünden sonra dolmuşa bindiler" (I-76,42)
- ✓ bi arada *çekilmişlîmiz* vā "bir arada çekilmişliğimiz var" (I-67,13)
- ✓ *bişmiş* turşu şindi yapılıyı "pişmiş turşu şimdi yapılıyor" (I-64,4)
- ✓ bi fotoraflarımız vardı *geşmişlēden* "geçmişlerden bir fotoğrafımız vardı" (I-67,12)
- ✓ *gelmiş geçmiş* peygamberlerin, evliyaların (I-25,31)

1.2.1.2.3.2.2.6. -AsI

- ✓ hindi *bırakasımız* vā çiçekcilî "şimdi çiçekçiliği bırakasımız var" (I-20,15)

1.2.1.2.3.2.3. Zarf-Fiil Ekleri

Zarf-fiil ekleri, fiil kök ve gövdelerine gelerek geçici zarflar yapar.

1.2.1.2.3.2.3.1. -(y)A

- ✓ būdayı yıkıyoz *sürte sürte* "buğdayı sürte sürte yıkıyoruz" (I-4,2)
- ✓ şē *ede ede* davullā geliyōdu "davullar şey ede ede geliyordu" (I-11,8)
- ✓ eyi *deye deye* zor oldu "iyi diye diye zor oldu" (I-46,56)
- ✓ *goçuna goçuna* ölüyo gāri "koşuna koşuna ölüyor artık" (I-49,12)
- ✓ *gala gala* goca adam, gocagarı galcaz "kala kala koca adam, kocakarı kalacağız" (I-71,22)

1.2.1.2.3.2.3.2. -(y)ArAk

- ✓ çapayla kürekle *gazarak*, çukurlar *açarak* dikdik, suladık "çapayla kürekle kazarak, çukurlar açarak, dikdik, suladık" (I-30,9)
- ✓ *gaçarak* evlendim ben "ben kaçarak evlendim" (I-38,4)
- ✓ *ālayarak* kırtepeye endim "ağlayarak kırtepeye indim" (I-51,23)
- ✓ asgerlikde ilk *olarak* manisaya gitdim "askerlikte ilk olarak manisaya gittim" (I-44,1)
- ✓ *atlıyarak* buraya geliyōduk "atlayarak buraya geliyorduk" (I-1,2)

1.2.1.2.3.2.3.3. -(y)AlI

- ✓ buwan *öleli* ne gadar oldu çocūm "baban öleli ne kadar oldu çocuğum" (I-27,26)

1.2.1.2.3.2.3.4. -(y)Ip

- ✓ tireye *gelip* gidiyoz “tireye gelip gidiyoruz” (I-34,3)
- ✓ tabaʿlara *gatılıp* yimekde davıdılıyo “tabaklara katılıp yemekte dağıtılıyor” (I-61,10)
- ✓ guzuyu *gaynadıp, gızardıp* datlısına, çorbasına, her şeyini yapıyōlā “kuzuyu kaynatıp, kızartıp, çorbasını, tatlısını, her şeyini yapıyorlar” (I-4,15)
- ✓ gēdik *gidip* gideriz “geldik gidip gideriz” (I-12,49)

1.2.1.2.3.2.3.5. -Ik < -Ip

Şimdiki zaman eki olarak “-Ip gelir” den ilk kez Ahmet Caferoğlu bahsetmiştir. “-ik gelir” -Ip zarf-fiil eki ile kurulan bir birleşik eylemdir. Muğla ağzında p > k değişiminin birçok örneği vardır. Kelime başındaki g- sesi kendinden önceki kelimenin son sesi olan -p’ yi etkilemiş, p > k olmuştur. Güneybatı Anadolu ağızlarında, özelikle de Muğla ağzında da yaygın bir şekilde görülür (Demir, 1996: 136-148).

- ✓ *satık* geliyo “satıp geliyor” (I-68,24)
- ✓ gelini *alık* gidiyōlā “gelini alıp gidiyorlar” (I-17,20)
- ✓ *yiyik* geliyon “yiyip geliyorsun” (I-65,11)
- ✓ *evlenik* gidiyōsun “evlenip gidiyorsun” (I-74,23)
- ✓ *gelik* gidiyo “gelip gidiyor” (I-12,30)
- ✓ bişmeli *oluk* gelîken būdeyi de gatālā “pişmeli olup gelirken buğdayı da katarlar” (I-32,25)

1.2.1.2.3.2.3.6. -(y)IncA

- ✓ *guruyunca* da olmaz “kuruyunca da olmaz” (II-81,38)
- ✓ biraz *özleşince* şekerini ilave edersin (I-29,19)
- ✓ *böyüyünce* okula götürdülē mi “büyüyünce okula götürdüler mi” (I-74,40)
- ✓ güneşe *sermeyince* olmaz (II-81,34)
- ✓ *açılınca* gitdik ya kafamız sarmadı (I-17,1)

- ✓ on sekiz yaşına *basmayınca* gāveye çıkmak yokdu “on sekiz yaşına basmayınca kahveye çıkmak yoktu” (I-33,2)
- ✓ bi sene de *gelince* beklediłē “bir sene de gelince beklediler” (I-74,29)
- ✓ su *olmayınca* māsül olū mu “su olmayınca mahsul olur mu” (I-70,19)

1.2.1.2.3.2.3.7. -mAdAn

- ✓ *evlenmiden* eveli hani amelyat ōduydum “evlenmeden önce ameliyat olmuştum” (I-75,12)
- ✓ eşim *ölmeden* hayvannarımız, iri sıvırlarımız vardı “eşim ölmeden önce hayvanlarımız, iri sığırlarımız vardı” (II-79,19)
- ✓ aʿlımız *ermeden* çıkardı iki buçuk lerȧ parȧ vēdi “aklımız ermeden çıkardı iki buçuk lira verdi” (I-22,91)
- ✓ devam ediyo aynı çiçek hiç *gurutmudan* “aynı çiçek hiç kurutmadan devam ediyor” (I-77,21)
- ✓ hayvannarım *doymadan* ben yemek yimedim “hayvanlarım doymadan ben yemek yemedim” (I-72,11)
- ✓ buwam *seslenmeden* gitdi “babam seslenmeden gitti” (I-7,16)
- ✓ askere *giʿmeden* evlendik bunnan “bununla askere gitmeden evlendik” (I-33,5)

1.2.1.2.3.2.3.8. -kA(n)(A)

- ✓ cerb ilacı diye alıyōsun *alīkan* “alırken cerp ilacı diye alıyorsun” (I-57,12)
- ✓ sōna o durūkan *durūkan* işde fındık gadādı “sonra o dururken dururken fındık kadardı” (I-75,11)
- ✓ çocuklā yolda *oynākan* ōleydi “çocuklar yolda oynarken öyleydi” (I-45,22)
- ✓ ben yolda *basarken* ayaklarım acıyo (I-5,25)
- ✓ yavuʿlunu *evlenîken* de bilmiyōdun “yavuklunu evlenirken de bilmiyordun” (I-74,24)
- ✓ hamamdan *gelîken* kövün deliganlıları toplanıyōdu “hamamdan gelirken köyün delikanlıları toplanıyordu” (I-11,7)
- ✓ köv bōle *gidēken* görûsün “köyü böyle giderken görürsün” (I-16,46)

- ✓ okula *gidēken* eveli ō̄retmennē gezmeye götürüyōdu “eskiden okula giderken öğretmenler gezmeye götürüyordu” (I-75,3)
- ✓ āşam *yatākana* youdu içine gatıyōduk “akşam yatarken yoğurdu içine katıyorduk” (I-69,16)
- ✓ höle *bakākana bakākana* benim gafam, bō̄le oluverdi “şöyle bakarken bakarken benim kafam böyle oluverdi” (I-27,31)

1.2.1.2.4. Fiilden Fiil Yapan Ekler

Fiilden fiil yapan ekler nitelikleri bakımından ikiye ayrılır (Başdaş, 2006: 2). Fiilden herhangi bir fiil yapan ekler, eklendiği fiilde anlam değişikliği yaparak yeni fiiller yaparlar.

Çatı ekleri ise, eklendiği fiillerin temel anlamında değişiklik yapmayan, fiilin özne ve nesne ile bağlantısında biçim ve durum değişikliği yapan eklerdir (Korkmaz 2014: 181).

1.2.1.2.4.1. Fiilden Herhangi Bir Fiil Yapan Ekler

1.2.1.2.4.1.1. -mA

- ✓ *yāma*- “yağma-” (I-10,19)
- ✓ *gāma*- “kalma-” (I-32,47)
- ✓ *ōma*- “olma-” (I-36,28)
- ✓ *çıkma*- (I-39,8)
- ✓ *gaşma*- “kaçma-” (I-39,61)
- ✓ *yolluma*- “yollama-” (I-41,5)
- ✓ *vūma*- “vurma-” (I-45,44)
- ✓ *duyma*- (I-46,55)
- ✓ *gitme*- (I-58,3)
- ✓ *görülme*- (I-59,7)
- ✓ *geşme*- “geçme-” (I-74,8)
- ✓ *sayme*- “sayma-” (I-74,51)
- ✓ *etme*- (II-79,18)

- ✓ *ekme-* (II-79,22)
- ✓ *bilme-* (II-80,19)

1.2.1.2.4.2. Çatı Ekleri

1.2.1.2.4.2.1. Oldurgan-Ettirgen

-dIr-, -Ir-, -Ar-, -T- ekleri geçişli bir fiile getiriliyor ve fiilin geçişliliği devam ediyorsa ettirgen çatıyı oluşturur. Bu ekler geçişsiz bir fiile getiriliyor ve fiil geçişli hale geliyorsa oldurgan çatıyı oluşturur.

1.2.1.2.4.2.1.1. -dIr-

- ✓ bȭle içini, altını *çakdırdık* "böyle içini, altını çakdırdık" (I-32,90)
- ✓ tireye *yazdırdım* ben bunu (I-27,47)
- ✓ beşibirlî buwama ver, *bozdursun* "beşibirliği babama ver, bozdursun" (I-26,17)
- ✓ ȭretmen okuluna *yazdıram* "öğretmen okuluna yazdırayım" (I-77,3)
- ✓ cam kaselere *donduruyon* "cam kaselere donduruyorum" (I-70,13)
- ✓ tālılāmızdan māsül *kaldırılıyo* "tarlalarımızdan mahsul kaldırılıyor" (I-69,8)
- ✓ annėlēmiz yaprak *doldurū* "annelerimiz yaprak doldurur" (I-66,8)
- ✓ ata *bindiriyōlādın* "ata bindiriyorlardı" (I-26,40)

1.2.1.2.4.2.1.2. -Ir-

- ✓ ōlāda işde ȭle vakit *geçirdik* "oralarda işte öyle vakit geçirdik" (I-34,2)
- ✓ *gaçırdı* beni okuldan "beni okuldan kaçırdı" (I-41,4)
- ✓ *yatırılıyo* hayvanlar "hayvanlar yatırılıyor" (I-42,15)
- ✓ būdeyini *bişiriyoz* "buğdayını pişiriyoruz" (I-70,7)

1.2.1.2.4.2.1.3. -Ar-

- ✓ onnara gece gomşulāmızlan *çıkarırdık* "onları gece komşularımızla çıkarırdık" (I-47,30)

- ✓ onu tekrā bȫle *koparıyoz* “onu tekrar böyle koparıyoruz” (I-2,5)

1.2.1.2.4.2.1.4. -T-

- ✓ öteki yüzünü yālarız, *gızardırız* “öteki yüzünü yağlarız, kızartırız” (I-4,29)
- ✓ yimişi, bunu *gurutdum* “yemişi, bunu kuruttum” (I-57,1)
- ✓ biraz ödemelere *uzatdılā* “ödemeleri biraz uzattılar” (I-33,14)
- ✓ süzdükden sonra bir iki gün *beklediyoz* “süzdükten sonra bir iki gün bekletiyoruz” (I-2,1)
- ✓ bi köpek enî *getirtdim* “bir köpek eniği getirttim” (I-27,14)

1.2.1.2.4.2.2. İşteş: -(I)ş-

Fiilin birlikte veya karşılıklı yapıldığını ifade eden çatı ekidir.

- ✓ bu şegilde *tanışdık* “bu şekilde tanıştık” (I-67,31)
- ✓ ondan sōna anam *danışdīmış* “ondan sonra annem tanıştırmış” (I-19,5)
- ✓ bakımları *zorlaşdı* “bakımları zorlaştı” (I-72,7)
- ✓ *gülüşûlē* bene gāri “bana gülüşürler artık” (I-74,42)

1.2.1.2.4.2.3. Edilgen

Geçişli fiillere gelerek, cümlenin nesnesini sözde özne haline getiren çatı ekidir.

1.2.1.2.4.2.3.1. -(I)n-

- ✓ gayıntanın ayaı *yıkancek* “kayınpederin ayağı yıkanacak” (I-6,11)
- ✓ güzel bi şekilde *uurlanır* “güzel bir şekilde uğurlanır” (I-72,22)
- ✓ ezan *okundu* (I-10,5)

1.2.1.2.4.2.3.2. -Il-

- ✓ helva *garılıyo* “helva karılıyor” (I-50,2)

- ✓ akşamnan kınȧ *yakılīdı* “akşamleyin kına yakılırdı” (I-39,2)
- ✓ hindi salta *ediliyo* “şimdi salata ediliyor” (I-39,30)
- ✓ yere bi hasır *serilî* “yere bir hasır serilir” (I-66,3)

1.2.1.2.4.2.4. Dönüşlü

Kendi kendine yapma veya olma bildiren fiiller yapan çatı ekidir (Ergin, 2004: 202).

1.2.1.2.4.2.4.1.-(I)n-

- ✓ istiyen āgıdaşları *yakınīdı* “isteyen arkadaşları yakınırdı” (I-62,10)
- ✓ çocuklā *keyinirdi* “çocuklar giyinirdi” (I-16,31)
- ✓ eylül aylānda toplımā *başlanır* “eylül aylarında toplamaya başlanır” (I-22,53)

1.2.1.2.4.2.4.2.–Il-

- ✓ ayaʿlam *yırtıldı*, *yüzüldü* derileri “ayaklarım yırtıldı, derileri yüzüldü” (I-19,29)
- ✓ dereye *devrilcez* (I-46,28)
- ✓ bi yo adamnā oynā, *çekilî* “bir kere adamlar oynar çekilir” (I-39,58)

1.2.2. Kelime Çeşitleri

1.2.2.1. İsimler (Adlar)

Canlı ve cansız bütün varlıkları, somut ve soyut kavramları karşılayan kelimelerdir (Korkmaz, 2014: 229).

1.2.2.2. Sıfatlar

İsimlerin önüne gelerek, isimleri vasıflandırırlar. Tek başına kullanıldığında kullanıldığı zaman isimdirler.

1.2.2.2.1. Niteleme Sıfatı

- ✓ *inci* gayır, onu gōyoz altına "ince kayır, onu altına koyuyoruz" (I-8,8)
- ✓ *böyük* gelin geldi "büyük gelin geldi" (I-71,21)
- ✓ *güçük* kardeşim burada "küçük kardeşim burada" (I-32,70)
- ✓ oturūduk ōle *esgi* īsannā "eski insanlar öyle otururduk" (I-69,52)
- ✓ çok *güzel* zeytin dikdik biz "biz çok güzel zeytin diktik" (I-28,11)
- ✓ *gocu* gaşīnan garışdırīlā "büyük kaşıkla karıştırırlar" (I-54,7)

1.2.2.2.2. Belirtme Sıfatları

1.2.2.2.2.1. İşaret Sıfatları

- ✓ namaz gılınmaz *bu* saatde "bu saatte namaz kılınmaz" (I-10,5)
- ✓ *bu* köv yanmış "bu köy yanmış" (I-18,10)
- ✓ *şu* ayakgabı ozman için on lėraydı "şu ayakkabı o zaman için on liraydı" (I-44,10)
- ✓ *o* zaman motur yok, taksi yok "o zaman motor yok, taksi yok" (I-68,7)

1.2.2.2.2.2. Sayı Sıfatları

1.2.2.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

- ✓ *on altı* dırnaı vādır "on altı tane tırnağı vardır" (I-42,16)
- ✓ *bi* gız, *bi* ōlum vā "bir kız, bir oğlum var" (I-17,33)
- ✓ *dō̄t* dölüm, *beş* dölüm "dört dönüm, beş dönüm" (I-41,35)
- ✓ *üş* sene okudum "üç sene okudum" (I-18,1)
- ✓ *iki* tane ōlum var "iki tane oğlum var" (I-9,5)
- ✓ *kīk* yıldī "kırk yıldır" (I-49,3)
- ✓ *atmış altı* senesinde evlendim "altmış altı senesinde evlendim" (I-64,16)

1.2.2.2.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

- ✓ *ikinci* çapa çapılardık "ikinci çapa çapalardık" (I-16,19)
- ✓ *birinci* sınıf, iki sınıfdı "birinci sınıf, iki sınıftı" (I-45,30)

1.2.2.2.2.3. Üleştirme Sayı Sıfatları

- ✓ *birer* leen yaparsın "birer leğen yaparsın" (I-73,8)
- ✓ *on beşē* kilo et gatarız "on beşer kilo et katarız" (I-8,14)
- ✓ *sekizē* dölüm tütün dikēdik biz bunnan iki kişi "biz bununla iki kişi sekizer dönüm tütün dikerdik" (I-12,10)

1.2.2.2.2.3. Soru Sıfatları

- ✓ *kaç* kişi gitcekse bi ēlence yapılır "kaç kişi gidecekse bir eğlence yapılır" (I-72,19)
- ✓ kınȧ yakılīdı amma *ne* gün yakılīdı "kına yakılırdı ama hangi gün yakılırdı" (I-62,1)
- ✓ şimdi bi yo yemek yapıyōlā *gaç* kişi "şimdi bir kere kaç kişi yemek yapıyorlar" (I-23,24)
- ✓ *kaç* aaçsa ona toplamaya gidiyoz "kaç ağaçsa onu toplamaya gidiyoruz" (I-5,2)

1.2.2.2.2.4. Belirsizlik Sıfatları

- ✓ *biraz* para çaldım "biraz para çaldım" (I-51,21)
- ✓ *fazla* çay da yok "fazla çay da yok" (I-47,30)
- ✓ *çok* hāman dövdüm ben buwamnan "babamla çok harman dövdüm" (I-62,34)
- ✓ *başga* türlü bi şeysi yok "başka türlü bir şeyi yok" (I-67,9)

1.2.2.3. Zamirler

Kişileri veya nesneleri karşılayan, ismin yerine kullanılan kelimelerdir.

1.2.2.3.1. Kişi Zamirleri

1. teklik kişi (ben)

Ben zamirinin ince ünlü ile çekimlendiği örnekler vardır.

- ✓ *ben* güreşe giderdim askerde (I-28,13)
- ✓ gaçırdı *beni* okuldan "beni okuldan kaçırdı" (I-41,4)
- ✓ orda gösderdi *bana* "bana orada gösterdi" (I-27,3)
- ✓ sallıcak gāri *bene* "beni sallayacak artık" (I-19,27)

- ✓ böyün sende yarın *bende* “bugün sende yarın bende” (I-61,6)
- ✓ *benden* öncekinner hep ata biniyōdu “benden öncekiler hep ata biniyordu” (I-26,41)
- ✓ *bennen* berabē küçük kardeşim burda “benimle beraber küçük kardeşim burada” (I-32,70)

2. teklik kişi (sen)

Sen zamirinin ince ünlü ile çekimlendiği örnekler vardır.

- ✓ *sen* ōlarda tēledin ondan hasda ōdun “sen oralarda terledin ondan hasta oldun” (I-75,15)
- ✓ *seni* getitdîmem ben yavrum “seni getirttirmem yavrum” (I-46,56)
- ✓ oldu *sana* bi kövlü yimei “sana bir köylü yemeği oldu” (I-24,38)
- ✓ ben *sene* asger şeyini sōleyem “ben sana asker şeyini söyleyeyim” (I-65,1)
- ✓ böyün *sende* yarın bende “bugün sende yarın bende” (I-61,6)
- ✓ biz *senden* bi yo oyun oynayamadık “biz senden bir kere oyun oynayamadık” (I-19,24)

3. teklik kişi (o)

- ✓ *o* ayzaymır hasdası oldu hindi “o alzaymır hastası oldu şimdi” (I-52,14)
- ✓ bi yo *onu* kepçeylene alıyōlā “onu bir kere kepçeyle alıyorlar” (I-21,8)
- ✓ ilman dēlēdi *ona* eski insannā “eski insanlar ona liman derlerdi” (I-22,6)
- ✓ ondan sōna *onda* suluma bi şey yok “ondan sonra onda sulama bir şey yok” (I-78,11)
- ✓ ben üzüm reçeli bilen etdim mi *ondan* gōrum “ben üzüm reçeli yaptığım zaman ondan koyarım” (I-57,30)
- ✓ beber goruz *onnan* haşlarız “biber koyarız onunla haşlarız” (I-40,16)
- ✓ bi buçuk ay, iki ay *onna* üraşırız “bir buçuk ay, iki ay onunla uğraşırız” (I-14,8)

1. çokluk kişi (biz)

- ✓ yalınız *biz* ēmek yimeyiz “biz yalnız ekmek yemeyiz” (I-6,14)
- ✓ toplā *bizi* gōdülē çıkāken “toplar bizi çıkarken gördüler” (I-33,31)
- ✓ sıvır gütdûdülē *bize* “bize sığır güttürdüler” (I-41,2)
- ✓ *bizde* dört, beş dane beygir vardı (I-51,6)

- ✓ top mēmileri yāmā başladı *bizden* tarafı "bizden tarafa top mermileri yağmaya başladı" (I-33,30)
- ✓ *bizlen* berabē onnā sade dēsi gî "bizle beraber onlar sadece derse giriyor" (I-45,33)

2. çokluk kişi (siz)

- ✓ *siz* hep beşinciye gadā okudunuz "siz hep beşinci sınıfa kadar okudunuz" (I-68,3)
- ✓ ben *sizi* dinleyorun ama gulak yok "ben sizi dinliyorum ama kulak yok" (I-27,53)
- ✓ gönderem gelinnen *size* "size gelinle göndereyim" (I-71,35)

3. çokluk kişi (onlar, onlā, onnar, onnā, onna)

- ✓ o çırpıldī zaman *onlar* toplanıyo "o çırpıldığı zaman onlar toplanıyor" (I-55,5)
- ✓ eskiden ekerdik *onnar* artık biraz şey oldu "eskiden ekerdik onlar artık şey oldu" (I-35,13)
- ✓ ceviz, nar *onnā* içine gatılannā "ceviz, nar onlar içine katılanlar" (I-56,5)
- ✓ *onları* yazın yakılālādı sahipleri herkesin "yazın onları sahipleri yakalarlardı" (I-42,2)
- ✓ *onnarı* evēdik, yuvadan uçurduk "onları evlendirdik, yuvadan uçurduk" (I-33,7)
- ✓ *onnara* bulayıp tavada kızartcan "onları bulayıp tavada kızartacaksın" (I-37,4)
- ✓ gayri gültekininkini annatmadım *onnarda* da var "artık gültekininkini anlatmadım onlarda da var (I-27,8)
- ✓ *onlādan* biliyom "onlardan biliyorum" (I-24,17)
- ✓ *onnādan* kazanıyoz paraya "parayı onlardan kazanıyoruz" (I-37,12)
- ✓ işeyleri *onnarnan* dövûlüdü "şeyleri onlarla dövülürdü" (I-42,4)
- ✓ işde *onnānan* ilgilenirdim "işte onlarla ilgilenirdim" (II-79,20)

1.2.2.3.2. Soru Zamirleri

- ✓ giʿmek isdiyon emme *kim* götûcek "gitmek istiyorum ama kim götürecek" (I-68,5)

1.2.2.3.3. Belirsizlik Zamirleri

- ✓ ōdan *kimseye* bakdīmazlādı asla "asla oradan kimseye baktırmazlardı" (I-11,18)
- ✓ şimdi *herkes* evlēde hayvan yetişdiriyo "şimdi herkes evde hayvan yetiştiriyor" (I-42,8)

- ✓ tālıya fasülle öteberi toplumā gitdilē *hēkes* “herkes tarlaya fasulye vb. toplamaya gittiler” (I-69,9)
- ✓ üş dene gelinim de ōlumun *biri* öldü “gelinim üç tane de oğlumun biri öldü” (II-81,8)
- ✓ *hepsi* evde dūsunnā “hepsi evde dursunlar” (I-76,23)
- ✓ iki tane torunum var, *birisi* üniverste kimya mühendisi “iki tane torunum var, birisi kimya mühendisi” (I-25,19)

1.2.2.3.4. Dönüşlülük Zamiri

- ✓ mal *kendisi* gelmiyo “mal kendisi gelmiyor” (I-5,16)
- ✓ *kendimiz* açıyoz, *kendimiz* youruyoz “kendimiz açıyoruz, kendimiz yoğuruyoruz” (I-36,4)
- ✓ *kendi* düünümü annadıyon gāri “artık kendi düğünümü anlatıyorum” (I-49,14)
- ✓ *kendi kendimize* bişiriyiz “kendi kendimize pişiriyoruz” (II-79,13)
- ✓ evden götûcem *kendim* “kendim evden götüreceğim” (I-8,7)
- ✓ evlendîmizden bu yanna *kendi* başımıza çalışıyoz “evlendiğimizden beri kendi başımıza çalışıyoruz” (I-52,19)

1.2.2.3.5. Zamirlerde Tamlama

- ✓ *benim* ōlannā “benim oğlanlar” (I-74,3)
- ✓ *senin* hatrına “senin hatırına” (I-46,11)
- ✓ *onun* yanına “onun yanına” (I-52,39)
- ✓ *bizim* zamanımızda “bizim zamanımızda” (I-59,12)
- ✓ *sizin* büyükleriniz “sizin büyükleriniz” (II-81,30)
- ✓ *onların* ōrencileri “onların öğrencileri” (I-51,4)

1.2.2.4. Zarflar

Zarflar, fiilleri zaman, yer, durum ve miktar bakımından nitelendiren isimlerdir.

1.2.2.4.1. Yer-Yön Zarfları

- ✓ *aşarı* göşdü “aşağı göçtü” (I-69,54)

- ✓ burdan *aşara* geçmedim hiç "buradan aşağıya hiç geçmedim" (I-51,18)
- ✓ birini *yukarı* atıyōduk "birini yukarıya atıyorduk" (I-1,7)
- ✓ mendegüme vardır *yokarda* "yukarıda mendegüme vardır" (II-81,24)
- ✓ kafasınna gabaı *içeri* sokuyo "kabağı kafasıyla içeri sokuyor" (I-65,25)
- ✓ *dışarı* gitmezdik "dışarıya gitmezdik" (I-76,16)
- ✓ ōdan *geri* geldik "oradan geri geldik" (I-52,7)

1.2.2.4.2. Zaman Zarfları

- ✓ *akşamdan* ısladīlā "akşamdan ıslatırlar" (I-54,1)
- ✓ *āşam* yatākana youdu içine gatıyōduk "akşam yatarken yoğurdu içine katıyorduk" (I-69,16)
- ✓ iplē örülûdü *evelde* "eskiden ipler örülürdü" (I-69,44)
- ✓ *şimdi* bi şey etmiyiz "şimdi bir şey yapmıyoruz" (II-80,23)
- ✓ *hindi* ōle deʿl "şimdi öyle değil" (I-12,7)
- ✓ bōle *yazın* gırıyon "böyle yazın kırıyorsun" (II-80,15)
- ✓ *kışın* seytin oluyo "kışın zeytin oluyor" (I-71,13)
- ✓ *gece* ışıklā yanmazmış "gece ışıklar yanmazmış" (I-47,54)
- ✓ *gündüz gece* hiç ınsansız gāmam "gece gündüz hiç insansız kalmam" (I-12,54)
- ✓ onu *sabah* toplucaksın "onu sabahleyin toplayacaksın" (I-35,9)
- ✓ *ōlen* geliyo ōlan evi "oğlan evi öğlen geliyor" (I-17,19)
- ✓ *böyün* vēse yarın vēmezdi "bugün verse yarın vermezdi" (I-45,1)

1.2.2.4.3. Niteleme ve Durum Zarfları

- ✓ *çok* güzel olur (II-81,5)
- ✓ öbür türlü bozulur *hemen* (I-35,10)
- ✓ içcek suyu *zor* buluyoruz "içecek suyu zor buluyoruz" (I-28,7)
- ✓ *bōle* oynanī "böyle oynanır" (I-4,49)
- ✓ çeyiz *şōle* oldu "çeyiz şöyle oldu" (I-26,29)
- ✓ çocukluk *ōle* geçdi "çocukluk öyle geçti" (I-33,4)
- ✓ biz *hōle* toplanīdık "biz şöyle toplanırdık" (I-69,50)
- ✓ sıcakda da *iyi* olmuyo "sıcakta da iyi olmuyor"(I-20,50)

1.2.2.4.4. Azlık-Çokluk Zarfları

- ✓ *biraz* da zorlanıyoz "biraz da zorlanıyoruz" (I-30,4)
- ✓ okulu ben *hiş* gitmedim "ben okula hiç gitmedim" (I-74,37)
- ✓ *hiç* aklımdan çıkmıyo "aklımdan hiç çıkmıyor" (I-42,14)
- ✓ köpēm *pek* gıymatlıdır "köpeğim pek kıymetlidir" (I-27,10)
- ✓ keşkei ben *fazla* bişirimem çocūm "çocuğum ben fazla keşkek pişiremem" (I-36,10)
- ✓ ōreʿmenlē *çok* kızıyo "öğretmenler çok kızıyor" (I-45,5)

1.2.2.5. Edatlar

Edatlar, tek başına anlamı olmayan, anlamlı kelimelerle birlikte kullanılan, onları destekleyen kelimelerdir (Ergin, 2004: 348).

1.2.2.5.1. Ünlem Edatları

1.2.2.5.1.1. Ünleme Edatları

- ✓ *e*mal çok ōmuş "e mal çok olmuş" (I-7,19)
- ✓ *e* desinner deyo "e desinler diyor" (I-26,5)
- ✓ *ah* yavrum *ah* (I-28,27)
- ✓ *ulen* ben āşama gadā parȧ çekēdim "ulen ben akşama kadar para çekerdim" (I-22,71)

1.2.2.5.1.2. Sorma Edatları

- ✓ pestel yaparlāmış onu *dē* mi "onu pestel yaparlarmış değil mi" (I-3,5)
- ✓ keydirdîmiz o şey ne *hani* "giydirdiğimiz o şey ne hani" (I-4,21)

1.2.2.5.1.3. Gösterme Edatları

- ✓ *işde* geçinik gideriz "işte geçinip gideriz" (I-19,8)
- ✓ *işte* bak kimsi yok köyde "bak işte köyde kimse yok" (I-28,9)
- ✓ *ta* ordan delikdene, mazgal delîndene bunu vuruyo "ta oradan delikten, mazgal deliğinden bunu vuruyor" (I-33,43)

1.2.2.5.1.4. Cevap Edatları

- ✓ *evet* kövümüzde her şey çok "evet köyümüzde her şey çok" (I-39,49)
- ✓ *tamam* atdılā bize "tamam bizi attılar" (I-58,4)

1.2.2.5.2. Bağlama Edatları

1.2.2.5.2.1. Sıralama Edatları

- ✓ hani zorbalık yapılıyormuş *ve* kötü şeylē "zorbalık ve kötü şeyler yapılıyormuş" (I-47,47)

1.2.2.5.2.2. Denkleştirme Edatları

- ✓ çekirdeksiz üzümden olū *veyahut* da kara üzümden olū "çekirdeksiz üzümden veyahut siyah üzümden olur" (I-64,7)

1.2.2.5.3. Cümle Başı Edatları

- ✓ *ama* biz gübre bi şey yimeyiz heç "ama biz gübre hiç yemeyiz" (I-71,27)
- ✓ *emme* bizim zamanımızda yokdu "ama bizim zamanımızda yoktu" (I-74,7)
- ✓ *amma* gatıyoz içiyoz gāri "ama katıyoruz, içiyoruz artık" (I-10,13)
- ✓ *zāten* fazla da kalmadık köyde (I-26,33)
- ✓ *sāten* köylü onu biliyo "zaten köylü onu biliyor" (I-67,4)

1.2.2.5.4. Son Çekim Edatları

- ✓ gız evinin düünde yakması *için* odun atarlā "kız evinin düğünde yakması için odun atarlar" (I-4,33)
- ✓ un *gibi* hazır ediyo "un gibi hazır ediyor" (I-13,13)
- ✓ şu civarda bizim *gadar* zeytin diken yokdur "şu civarda bizim kadar zeytin diken yoktur" (I-28,11)
- ✓ iki kilo *gadā* yav gatarız "iki kilo kadar yağ katarız" (I-32,10)

1.2.2.6. Fiiller

Fiiller, işi, hareketi, oluşu, durumu bildiren kelimelerdir.

1.2.2.6.1. Birleşik Fiiller

Bir yardımcı fiil ile (et-, ol-, kıl- eyle-) bir isim veya fiilin birleşmesiyle oluşurlar.

1.2.2.6.1.1. İsim + Fiil Yapısında Olanlar

1.2.2.6.1.1.1. İsim + eT-

- ✓ un gibi *hazır ediyo* "un gibi hazır ediyor" (I-13,13)
- ✓ yimek edelim *yādım edin* "yemek edelim yardım edin" (I-11,4)
- ✓ sekiz kilo şekēden *tatlı etdim* "sekiz kilo şekerden tatlı ettim" (I-57,10)
- ✓ hepimizi *gelin etdi* "hepimizi gelin etti" (I-76,13)
- ✓ *hesab et* bak kaç yaşındeymişın "hesapla bak kaç yaşındaymışım" (I-74,30)

1.2.2.6.1.1.2. İsim + ol-

- ✓ ōlarda tēledin ondan *hasda ōdun* "oralarda terledin ondan hasta oldun" (I-75,15)
- ✓ çocuʿlām *sā olun* "çocuklarım sağ olun" (I-12,4)
- ✓ gitdîme gitcēme *pişman oldum* "gittiğime gideceğime pişman oldum" (I-28,18)
- ✓ eveli *bayram olūdu* "eskiden bayram olurdu" (I-19,16)
- ✓ hep pēşembe *düün oldu* "hep perşembe düğün oldu" (I-76,47)

1.2.2.6.1.1.3. İsim + Kıl-

- ✓ *namazı gılıyon*, oruçlāmı tutuyon "namaz kılıyorum, oruçlarımı tutuyorum" (I-69,43)
- ✓ *namaz gılcam* deyo "namaz kılacağım diyor" (I-10,4)

1.2.2.6.1.1.4. İsim + eyle-

- ✓ fatiha okuyacak yok mu deyennerin de ruhlarına *hediye eyledik* "fatiha okuyacak yok mu diyenlerin de ruhlarına hediye eyledik" (I-25,33)
- ✓ allā *rāmet eylesin* "allah rahmet eylesin" (I-58,1)

1.2.2.6.1.2. Fiil + Fiil Yapısında Olanlar

1.2.2.6.1.2.1. Yeterlilik Fiili

F-(y)A bil-

Asıl fiilin -(y)A zarf-fiil ekini aldıktan sonra bil- yardımcı fiilinin getirilmesiyle oluşur (Korkmaz, 2014: 709).

- ✓ *annayabildin mi* hindi "şimdi anlayabildin mi" (I-62,24)
- ✓ gapıdan dışarı *çıkıbiliyom mu* "kapıdan dışarı çıkabiliyor muyum" (I-12,50)
- ✓ girmedik yere *girebilî* "girmedik yere girebilir" (I-27,12)
- ✓ gitdîm yēde *gılabilirim* deyo "gittiğim yerde kılabilirim diyor" (I-10,11)
- ✓ evde ne varsa *koyabilîn* "evde ne varsa koyabilirsin" (II-81,15)

1.2.2.6.1.2.2. Tezlik Fiili

F-(y)I ver-

Asıl fiilin -(y)I zarf-fiil ekini aldıktan sonra ver- yardımcı fiili getirilmesiyle oluşur (Korkmaz, 2014: 709).

- ✓ hemen *duteşiveriyōdu* yalankısı "yalankısı hemen tutuşuveriyordu" (I-69,74)
- ✓ fasülle *devşirivēceklē* "fasulye toplayıverecekler" (I-68,23)
- ✓ öte *edivēdilē* beri *ediveriyōlā* ōmuyo "öte ediverdiler beri ediverdiler olmuyor" (I-10,7)
- ✓ öküzlere *goyuveriyom* "öküzleri koyuveriyorum" (I-5,11)
- ✓ būdeyi *gatıvēcēsin* "buğdayı katıvereceksin" (I-24,8)
- ✓ ben*gaçıverrim*, giderim "ben kaçıveririm, giderim" (I-39,62)

1.2.2.6.1.2.3. Süreklilik Fiili

F-(y)A go- ; F -dur-

Asıl fiilin -(y)A, -(y)I veya -(y)Ip zarf-fiil eklerinden birini aldıktan sonra dur-, koy- yardımcı fiilinin getirilmesiyle oluşur (Korkmaz, 2014: 709).

- ✓ ōlāda *düşügorum* "oralarda düşekoyarım" (I-12,53)
- ✓ hepisi *gidipdurū, oyneyipdurū* "hepsi gidip durur, oynayıp durur" (I-74,6)
- ✓ ne *bakıpdurun* "niye bakıp duruyorsun" (I-19,24)
- ✓ işti bōle günnēmiz *geçipdurū* "işte böyle günlerimiz geçip duruyor" (I-57,23)

İKİNCİ BÖLÜM

METİNLER

I - 1	**Konuşan:**	Nurten Yılmaz (1981, ilkokul)
	Derleme yeri:	Akçaşehir
	Konusu :	Çocuk oyunları, düğün, katmer tatlısı tarifi

kaydırak yerde çiziyōduk. şu şekilde; şo̅le, bo̅le, bo̅le, bo̅le çiziyoz. burıya bi tane daş atıyōduk, atlıyarak buraya geliyōduk. burda dönüyōduk tekrar geriye. bu daşı burdan çıkarıyōduk. sōra ikinciye atıyōduk, bi dā atlıyōduk oraya kadar. ordan bi dā dönüyōduk bo̅le, bi dā çıkarıyōduk, işde o̅le o̅le.

beş taş oyunuyōduk. beş tane taş buluyōduk. onu tek tek elimizlen kapıyōduk bo̅le. birini yukarı atıyōduk, o yukardan aşara kelene gadā, aşādan bi tane alıyōdun. avcunu açıyōdun, o avcuna düşüyōdu, o̅le o̅le. başga ne oynuyōduk? körebe oynuyōduk, yakartop oynuyōduk. başga bilmiyom. saklambaç oynuyōduk. ee çocuklān başga oynadī, eskiden bi şey yokdu. yani hindi gibi oyuncaklā da yokdu. zāten oyuncak oynumā fırsatımız ōmuyōdu. okuldan geliyōduk, dersi yapıyōduk ondan sōna hadi bakalım, goyun guzu ākasına.hayvancılık yapıyōduk, çifçilik yani çifçilik yapıyōdu babamgillē. neler ekiyōduk? fasülye ekiyōduk, salatalık ekiyōduk, hayvancılık yapıyōduk. seytinimiz oluyōdu, yemişimiz oluyōdu az az. işde o̅le, başga herhangi bi belli bi şeyimiz yok.

nasıl isdersen, yani bi şekilde katlıyōsun. katladıkdan sōna sıcak yaın içine gatıyōsun, kızartıyon onu. aynı hani şey aʿlıma gelmedi, lokma gibi. şerbet hazırlıyōsun, şerbetin içine sok ya da üzerine sıcak suyun içine sokup da üzerine şeker de dökebilîsin. o şekilde yîsin yani servis edēsin. buna gatmer deyoz biz. kendi arzuna galmışdır heralde, ceviz goy, goyan goyar. yani sādi seven sādi yapar. işde o̅le. bayramda da yapılıyo. kızgın yāda ocakda kızardıyōsun. ondan sōna şerbetin içine koyuyōsun. sıcak suya gat, üzerine şeker goy. onu orda buharınnan, şeyinnen yumşuyo. ondan sōna yi, servis yap. gezdikden sōna her yörenin bi şeyi var. ama tabi herkez gezemiyōki. mesela beni sorsanız ben dā tiriden dışarı çıkmadım, hiç uzak yere gitmedim. yani hani dış, başga bi köyde, başga mesela şehirde, ne olur, ne tür şeylē geçiyo? onu bilmiyorum yani.

ordan gız evinin çeyizlerini getirîlē. tabi ōlan evi de aldīnı eve koyar. bir hafdı sōna düün olur. om beş gün önce de getiren olū. bu arada, hani ōle, ondan sōna annemin annatdī gibi işde, kınȧ gecesi yapālā. cuma kınȧ yakālā. cumartesi gün kınȧ gecesi yapālā. pazar gün veyāut da cumartesi gün yemek de verebilirler. pazar günde olū bu, cumartesi günde. kız evinde aslında genellikle cumartesi verîlē. pazar gün gelin alması oldū için ōle.

I - 2	**Konuşan:**	Fatma Şenol (1969, ilkokul)
	Derleme yeri:	Akkoyunlu
	Konusu :	Tarhana-aşure tarifi

onu süzüyos, ondan sōnacīm, süzdükden sonra bir, iki gün beklediyoz. sonra biber, sovan gaynatıyoz, tarana otu. onu gaynatdıkdan sonra şey yapıyoz, sıcak sıcak unlan onu karışdırıyoz. sonra yourdunu veriyoz. yourdunu vēdikden sonra yuuruyoz, kapadıyoz. o sabahleyin bōle mayalı hamur gibi geliyo. onu tekrā bōle koparıyoz, seriyoz sıcā onu. akşama gadan onnan şē apıyoz. sonra kendine geldî zaman robotdan veyāut da elimizle ovuyoz. onu süzüyoz, guruduyoz. tarana oluyo bōle.

orda bi güzē gabarī sabaha gadā. o gabardıkdan sonra sabāleyin suyunu gōruz. o gabaran būdaya gatarız şeyin içine, suyun içine. orda bi güzē gaynatırız ona. orda gaynatdıkdan sonra şekerine ilave ederiz. sonra da şē yaparız, bu içine paklasına, nohuduna, hepsine gatarız içine. hepsine gaynatırız tekrar. sonra hazır olur zāten. epey bi gaynadıkdan sonra yimē hazır oluyo. gatarız şeylere, servis yaparız. üstlerine susamına, ordan şeyini goruz. bilivē, cevizine, tarçınına, her şeysine goruz. narını ekleriz üstüne, servis yaparız. onu bōle yaparız.

I - 3	**Konuşan:** **Derleme yeri:** **Konusu :**	Kamile Teyze (1952, ilkokul) Akkoyunlu Günlük işler, sohbet

esgiden çorba olūdu şehriye çorbası. nohut yemē olūdu içi etli. pilav olūdu, keşkek olūdu, helva garılīdı. onnā olūdun. daha eveliden anam annadırdı gabak hoşafı yaparlāmış. ōlü bi şiylē yaparlāmış çocūm işde. böyük o bildîmiz böyük goca gabakları biliyon dē mi? çarşıda satılıyo. onnarı pestel derlēmiş. pestel yaparlāmış onu dē mi ana? gabān hoşafını yaparlāmış dē mi? tā eskiden goca gabān hani biz pestel diyoz ya onun hoşafını yaparlāmış. ōle olurmuş çocūm işde.

fidan goyōduk bi yo. ondan sōna alıyōduk tarlıya dikiyōduk. çapasına yapıyōduk, gırıyōduk, işleniyōduk. ōle işde yövmiye gidiyōduk. tütünü olan kendi çalışıyōdu, ōmayan onun işine gidēdi. ōle ōle yaşıyōduk işde çocūm.

aşure yapıyoz, būdey haşlıyoz. üzümüne, nohuduna, içinin āletlerini haşlıyoz. şekerni gatıyoz. ōle bi aşure yapıp daıdıyoz. kısadan bu.

I - 4	**Konuşan:** **Derleme yeri:** **Konusu :**	Bahar Kaya (1973, ilkokul) Akkoyunlu Aşure-katmer tatlısı tarifi, düğün, kına

hindi aşureyi, akşamdan yıkıyoz būdeyi, ısladıyoz. o sabā gadā gabarıyo. ondan sōna sabālen yıkıyoz onu, būdayı yıkıyoz, sürte sürte. ondan sōna canım suya goyuyoz ocā. gaynadı mı, içine şeyi de gatıyoz, būdayı. gaynıyo, goyuluyo. oldu mu, onu dövüyoz tokmaklānan. on sōna nohudunu, haşlanmış nohut bi gün önceden, nohudunu gōyoz, bölcesini gōyoz, baklasına. ondan sōna başga ne? haşladīmızüzümü gōyoz içine. susam gavuruyoz, onu atıyoz. üsdüne cevizine, fısdīna, fındīna hepsi yapıyoz, üsdünü goyuyoz. oluyo sene aşure, mis gibi. afiyet ōsun.

mesela sös kesilir. on sōna yüssük takılır. tabi isderlē. ondan sōna mesela sini olur burda. o sini, mesela eşya alınī. gıza, ōlana eşya alınıyo.

ondan sōnacīm datlı aldırılıyo gız evine. elli kilo, yüz kilo, atmış kilo, ōlan evi alıyo ona. ondan sōna gız evine götürülüyo. gız evi de bunun annacına, dāmata tabi, gıza nişannık alınıyo, keycek alınıyo, ayakkabısına, takısına, her şeyine ediyon. ōlan evi de, hayır gız evi de, annacına bi dene guzu yaparlā. guzuyu gaynadıp, gızardıp, datlısına, çorbasına, her şeyini yapıyōlā bȭle annacı. o başımıza alıyoz, o sinilere düzeldiyoz, onarıyoz. havlusuna, iş çamaşırını, her şey, gıza ne gerekîse, mesela şeyine, makyaj malzemesi, ne gerekiyōsa, her şey alınır. tepsilere dizilir, bȭle başımıza alırız. götürû gideriz gız evine. ōlan evi de aynı şekilde, ȭle yapıyōlā, alıp geliyōlā, mesela nişannıklara. yarım şeye ne diyōlā? ona keydiriyoz. keydirdîmiz o şey ne hani? insan gibi keydiriyoz. ne diyōlā ona? maket, makete keydiririliyo. o nişannık siniye gonuyo, tepene alıp götürüyōsun. altını da dakālar boynuna. e dāmatlık da aynı şekil, ōle geydiriliyo o da. başına alıyon, götürüyon. ama şindi ōmuyo gāri. millet kısadan kesiyo. ondan sōna onnā oldu. bi nişan olur, büyük nişan on sōna nişannılık.

gelennere yidiriliyōdu şekerli gatmer. yūkayı açarız. içine yā gezdirriz. ondan sōnacīm şekerini atarız, gezdirriz. gıyılānı kapadır, bȭle kare şeklinde ocā atarız. o ocakda gızardı mı bi yanı, ötü yannı çevirdik mi, yüzünü yālarız. tekrā çevirriz, öteki yüzünü yālarız, gızardırız. olur sene gatmer. ȭle oluyōdu eskiden. ama şu anda olmuyo, gāri kakdı. kendi şuruplanıyo gāri. yaınnan datlısını gatıyon. o kendi şuruplanıyo. içinde datlısı oluyo ya, datlanıyo işde ȭle.

bi dene goyun. gız evinin düünde yakması için odun atarlā. bi dene goyun bālarlā, gız tarafı şeyde kessin diye, düünde kessin diye. goyun gatarlā içine. gız evine mesela ōlan evi, bȭle bayramnara denk geldi mi, nişannılık süresince, kurban bayramı geldi mi, bi dene gurbannık alırlā. gurbannıın boynuna, boynuzlāna bilezik dakarlā, ötüberi bālarlā. ne dakcāsan gāri, onu şē yapıp, gız evine, geline gidēdi hediye. pamık gibi yıkanır o. tētemiz, ȭle olūdu.mesela gıS tarafına ōlan tarafı gelir bi gün akşam, bi gün eveli, düünden bi gün eveli. oturulū, muhabbet edilî, kınalā yanā. çay, gayfe içilî, bırakır giderlerdi. ama bu kına yakmak, hindi yeni çıkdı gāri. bu çalgılı, biliyōdursunuzdur siz de onu. şindiki gibi oluyo būlarda gāri. çalgı malgı

olmuyōdu önceden. o kına gecesi dedîmiz bizim şindi, eskiden bizim kına gecesi dedîmiz, şindiki salonnāda olan düün gibi, biz ona kına gecesi derdik. hem gėce hem yemek verilîdi. bizim orda hem oynanırdı gāri, çalgı gelîdi. hem oynanırdı hem yemek yenirdi bi yandan. ama şindi sabahdan yemēne veriyo, akşamına salona, tireye gidiliyo, orda oluyo genelde. bi de köyün içinde oldu mu, bōle, hani köyün içinde gız evi, ōlan evi köyün içinde oldu mu, bōle oynanī. bi de gız evi, ōlan evine heyemmula gelî gāri. ateş yanā, orda ateşin başında oynanī. bi şeylē işde, ōle oluyo.

I - 5	**Konuşan:**	Ahmet Coşgun (1937, ilkokul)
	Derleme yeri:	Büyükkale
	Konusu :	Çocukluk hatıraları, şiir

fakirlik, ee bahçemiz vā, yimiş topluyoz. incir aacı yani, incir aaçları vā, ee anamın hissesi. geşmiş gün neyse, kaç aaçsa, ona toplamaya gidiyoz. dayım var, deyōku bana, şurayı sürüvē de ayāna cizme alcam. geçen gün de yengen aynı şeyi sōledi. bōle ikide birde deyip duruyōsun dedim. yāhu benim de ona göre işeylerim var. ana beni dedim, yani geçen gün, acılarda dedim. gahar için mi dourdun? gadın anam dedim, acılara göresiye, hiç huzur gōmesin diye mi dedin? beni dedim. anacīm, ben seni çok sevdim ya. senin hiç kötülûnü istemedim ben. ama beni intizar ettin de mi, ben bu kadar, bu acıyı çekiyorum dedim. yani acılarımdan dolayı bunu söylüyorum. hindi ayāmda babuç yok, aŋızları batıyo. sabāleyin erkenden goçuyorum, gidiyom, öküzlere goyuveriyom, yayıyom. aŋızlara ayaklarım bata bata çift sürüyom. dayım geldi mi yanıma da, ee şu şēlē bi bitsin, ayāna senin cizme alcam. bitiriyoz, ediyoz, ne cizme alan vā, ne gören vā. bizim az yimişimiz, o yemişlere topladık mı onnarın yemişlerine goçarız, onları toplarız. bizi bi zıbın yapıverler, bi seviniriz. ama bullar aslında aynı mallar vardı, ama mal kendisi gelmiyo. ama gine başımız dik, babamız var. yani diyom intizar etmiyorum gine de. mala sahip çıkmadı, mallara. yani çevirmesini bilmedi. o

bakımdan aynı mal vardı ama yoksulduk. varlık içinde yoksulduk. neden? malı o sürüveriyo, bu sürüveriyo. ēle oluyo, bōle oluyo. ama işde gidip varıyoz. velāsıl, ee bunu geldik.

bi ramazan diye, bi komşu yani bi dosdumuz vardı, bi akrabamız. hālā da fotorafı vardır. bi şapkam var, görseŋiz gülēsiniz. bir ayakkabım var ayāmda, görseŋiz gülēsiniz. arkamdaki elbiseleri görseŋiz, gülersiniz. bizi belevi gölüne, oraya balık tutmā götûdü, gitdi. almanyadaydı da. ee senin ayānda var ayakkabın, ama benim ayāmda ayakkabı yok. ben yolda basarken ayaklarım acıyo. bene madem, bene oralara götürüyon. var imkanın madem, al benim ayāma da bi ayakkabı. alma imkanı vā, ama almayōlar gızım. ne olū, allah insana ne verîse, kendisine vēsin. sende yok mu? hiç kimse yok. onun için hayat hikayemi, roman ōsa yazarım. bakın şiirim çoktur. şiirim çokdu. hatda yengene yazdīm şiirlerim vardı.

başımı yasladım anamın garip bārına
kurtar beni anam düşdüm bir zalimin aına
zından etdiler benim genşlik çaıma
sevmez olsaydım anam o zalim kadına
ninnilerle uyuturdun yatırırdın dizine
neden sevdim ben o zalimin kızına
garip anam nasıl bakayım senin o nur yüzüne
ya rab analar af edicidir dinmez gözyaşları
anamın genş yaşda aardı başındaki saçları
ver elini öpeyim anam af et benim bütün suçları
bana anamdan haber getirin ey gurbet kuşları

I - 6	**Konuşan:** **Derleme yeri:** **Konusu :**	Kezban Dağlı (1950, ilkokul) Büyükkale Düğün, günlük işler

eş dost toplanī kınȧ gecesinde. sabā gāşı cerez yinî, yemek yinî. kınȧ gün, kınȧ yakınılī. kınȧ gecesi günü, gāri bi şey ōmaz gāri. cerez yinî sabālen. eşin, dosdun, arkadaşların toplanī, oynāsın. sıraya durūsun, oynāsın, oturan, kākan. yinî, içî sen geln olup gidesiye gadā gāri. at, eveli at vādın, atı minēdin. ben uzakdım, taksilen geldim. üzümlēden geldim ben, beni taksilen, austosun yirmisidin, ıscakdın. oruç da tutmuşum gāri, ȭsüzüm. nenem gāri oruç dut dedi, anānem gāri oruç sevap derdi. nelē gördük nelē.

onun işi ōsa ben yıkādım, benim işim ōsa o daha çok yıkādı. o azık yaylangacık biliyon mu? ben gāri beleyci beygiri çalış, ben çalış. ben işi sevēdim, gıvrak edēdim. sen onu et derdim, ben yīkayan gelem. o ayak yıkancek, gayıntanın ayaı yıkancek. o ırbık goncek, ırbīnan tutulcek, ayak yıkancek. peşkir omuzunda verilcek. eveli ibadetdin. şimdiki gelinnē gelin mi gıı? gayıntı ne, adamı bile dakmıyōlā hindi. bak benim adamım ovıya gidiyo. bunnā biliyo. ovadan gelir. yalınız biz ēmek yimeyiz. yalınız ēmek yedik mi, ben ekmei yisem bile bedel ekmei yir der. yalınız ēmek yimez. godun mu ēmek yimez benim adam. ben yimişim ya o du yimez. mecbur bekleriz biz birbirimizi, ekmei yiriz.

I - 7	**Konuşan:** **Derleme yeri:** **Konusu :**	Münevver Coşgun(1943, ilkokul) Büyükkale Düğün, aşure tarifi

beş yaşındadım. dēze ōluna nişannādım. iki senī dēze ōlunda otūdum. dēze ōlu oldūndan isTimedim. kendi gız gādaşım dēzemde deye. ōda çok gȭdüm, çok otūdum. dēzemī gıyamıyom anamıŋ yarısı, govgasız yē vā mı gülüm, govgasız yē yok. abalāma da gıyamıyom gan baı vā ona da gıyamıyom. ben dedim hani allah çocuklarıma da nāsib etmesin dedim. bak kaç gişi vēcek ōdu yakınımdana, senī bakā al benim gızıŋ gızına alsanya. ana

yeŋgem gızıŋ gızına al yeŋge sen söylediŋ ben duymadım. sen sōlümedin sakın. yedi işey ötüden ōsun beriden ōmasın. ben onu yaşadım. ben iki sene isTimedim. ben isTimiyom dedim. akraba isTimiyom. ondan keri bu āmet amcangillē isTedi ama vēmedi buwam. analık vēditTirmedi. bi dene daha ōlan gādeşim mādın, onu ever de ōlesi vē dedi. zāten buwamın parası vēmesi gıtdın. ceŋize çerpmek yok. yeŋgecēzimin biri dedikine buwaŋ seni vēmicek minever dedi. ee sen ne de ona biliyon mu? dedi. o gale ākasına gidiyi devamlı ya buwa sen bak vēmiyōsun amma sōna sarīnı eerin de sen ona dedi. bakalım ne dēcek dedi. eyi yeŋge akılı ōretti ya gāri bene. ben buwama ōle dedim. buwam seslenmeden gitdi, vādı. yeŋgi dedim, bōle bōle dedi. hā buwam senin gaşdīnı istiyĭ minever dedi. ne gatçak dedi. çeŋiz yok çenber nerē getircek insanları, nerē kocak. parası yokdun ama malımız çokdu. kırk elli dölüm yer vādın ama etmeyo, edenimiz yok. e mal çok ōmuş, işleyene yok. para deyo, para ōsa da vēmeyo, etmeyo. ona kere dayım bügün aldı, gitdi bunnā. onnān orda üş gün durdum, beş gün durdum. onnān işini gitTim. hindi bunnān buwaları anaları geldi. hani gidipdurende sene ben sōna murādına erdirem. heç orıya gidēsen murat mı erilî? yeŋge sen ne dedin? sen bene burdan çıkācan demedin. tamam çocūm burdan çıkācam ben sene. her şeyine burda etcem. dayımıŋ gāsı hem kınamı etti hem kına gecemi etti. ētesi gün beni bunnā davullu dümbekli aldılā, geldilē. burıya bunnā baya çeŋiz asmışlā, işey etmişlē. davullu dümbekli aldılā, geldilē. gādeşimin biri dedikine sakın dedi o zaman atlā meşurdun. illi ben atı mincem demişim heral. sakın atı mindirmen demiş gādaşım. dizinin dibini düşürün demiş. hani furun demesine getîmiş. bunnā gāri bi dolmuş mu vādın o gün ne vāsa onnan getîdi, geldi çocūm. işte hayatımın yaşandī bu. hāyā eh nasib bōleymiş.

yıldı bi yo etcēmişin. ben yılda bi yo ederin. yine bōle aşureden aşure gatdım mı, üç elham, bi üç kulfallā, bi elham okurun. giderin kapının sā tarafına, kuşlara, gurtlara nasîb olsun bu dērim. tabi ondan keri îsannara ünnerim, bi îsan şē ederim. kendimden îsan vāsa, olū îsanım. gōşulān gelinnēne ünneyiverîlē beni. burdan nereye gadā ünnēlēse, ünnēlē. yetdî gadā yetsin derim ben. ünneyiverilē. evde yidiriz, içiriz. yülē, yıkālā ondan kere davılırlar. allah gabul etsin. yani şart bi cezvede bile etcēmişin onu. hani

kazadan, beladan, her kötülüklēden. tabi yıldı bi yo oluyo, hāyā.

hoş geldin, beş gitdin dedin mi, ondan keri lokum mu davılcak, şēbet mi davılcak? davılī. gayınna, şēbetse içine, boş işeynin içine parȧ gor. beşlik gōsun, iki buçukluk, ne gōsan. ondan keri tabi cemātin gōcak, oraya parȧya cemāt gōcak. şēbet davıldı mı, cemāt de gōcak parȧya. ākasından tabi onnā bitdî vakit gelin gelcek. gayınna önünü parçȧ yazā, gelin emeklîcek üsdünde ya, parçȧ yazā. onun üsdünde gelin emeklē gelî önüne. emekleyip geldi mi, sen dakısını dakāsın. ondan keri gelin gidē, yatāna oturū. çengin mi vāsa, ne vāsa o başlā, oynanī. hani şey törennēmiz ōle olū, nėşan törennēmiz ōle olū. ee gelin törennēmiz di tabi. bi yo kınȧya gidiyōsun, kınȧmız oluyo. kendini yakıtdırıyōsun orda kınȧnı. gece yarılāna gadan orda otū. ee tabi kınȧ gecesi oluyo, ayak çözmeye geliyōlā. davul, dümbek orda bi yo ōlan evine gelî, ōlan evinde oynanī, galgılī. ōle, eveli ōle oluyōdun. hindi onnā kakdı anam, o düzennē kakdı gāri. şindik o yok, onnā kakdı, hāyā onnā kakdı gülüm. dā nasī annatıverem? hāyā unutuveriyom, annatıvēsem de unutuveriyom. kendicēzim gaşdım da.

I - 8	**Konuşan:**	Mehmet Elmas (1954, ilkokul)
	Derleme yeri:	Büyükkemerdere
	Konusu :	Keşkek tarifi, sohbet

keşkek, önce būdayına temizliyōsun, aklıyōsun yani bi sini üzerinde. ondan sōna bi tülbentin içine, yani ilgenin içine boşaltıyōsun suyun içine. avuşla, avuşla, avuşla unu çıkar. onun unu çıkarmadın mı, esmer olū. yīkıcan, süzcen. beş, on dakka sōna bi dā suyunu süzcen. bi dā suyu içinde būdayı görünceye gadā yīkıcan. ondan sōna ocā sıcak su, gazannara gōyoz ocaklara. altına demir teneke, onun üzerine kül, kül yoksa inci gayır. mesela çaldırlı da kül bulumayoz. evden götûcem kendim, bazen unutuyoz. inci gayır onu gōyoz altına. ondan sōna altını yakıyoz. içine būdayı gömülesiye gadā su. mesela buraya gadā būday gēmiş, buraya gadā su gatcan. altına deli alev yapmıcan hafif yancek, iki odun. bōle deli alev yapdın mı da gerētir. ondan sōna içine etine. etine ayrı bi yerde haşlıcen. haşlımadīn şekilde, eti bütün

olarak içine gatdīn zaman kefi gelir etin. onu atarız. bişdî zaman tivtikleriz biz ona tavūna, hindiyesine. ondan sōna içine boşaldırız. kaç dane gazan goydun, üş dane. bu goydūn ete onā kilo, on beşē kilo et gatarız. üçē dane, beşē dane hindiye gatarız. üzerine yavına, etine gatdın mı, ondan sōna yaına goycan. ondan sōna altı soumucak gadā közlen, közleme. ondan sōna bunu yapan deil, yapdıran usta. ilk başda temizlik, ilk önce ben yicem, ondan sōna vatandaşım yicek. ben yimediysem, vatandaş hiç yimez buna.

şindi öbû türlü buraya gelen ōmayo. ōda zirvide bi tane yatır vā. şindi bu definecilē bunu gazdılā, hendek etdilē, şu etdilē, bu etdilē. muhtarı buraya betonnan çevîdi. hanı sade bi gabire yapdı, çevîdi şindi. önce yayan çıkıyōduk biz, oraya arıba varmıyōdu. gatırlānan, eşeklēnen varıyōduk. şindi önüne gadā arıba varıyo, yatırın yanına gadā. şindi bu yemek manası olmamış olsa oraya on gişi gidē, on beş gişi gitmez. on gişi gidē. işde mayfa dėye bundan galıyo. peygamber doum kutlaması, hafdası oluyo, kutlu doum hafdası. biz būdu da aynı yapıyoz ona. bizim būdu da dokuz on senedî, on bi senedî būdu da yapıyoz. gāveci dedi ya, būdu da hani biz görev alıyoz.

I - 9	**Konuşan:**	Sami Aksu(1952, ilkokul)
	Derleme yeri:	Büyükkemerdere
	Konusu :	Sohbet

aynı arkadaş gibi esgiden çobandım. çobanlī bırakdık, çifçilie başladım. yerine göre arpa, būday, mısır. dā sonra günlük işlerlen ūraştım yaşadīm sürece. ova işini bırakdım artık işde emekliyim. burda gündüzleri gāve çalışdırıyom bōle, gece ōlana bırakıp gidiyom. günümüz bōle geçiyo yani. iki tane ōlum var, gızım var. ōlum muhtar, gızım evli onun da çoluk çocū var. köyde üç yüzün üzerinde nüfus sayımız var. yüzü geçik, yüz civarında hane var.

zararı oldūnu zannetmiyom. yani hiçbi zararı var, deyeni duymadım, bilmiyorum. çok gelip giden oluyo, yani deişik kişilerlen sohbet ediyoz. dayımın ōlu vā şu anda bosnada profesör. onun da geldî zamanlar oluyo,

burda sohbet ediyoz. yani bi zararı oldū sōlenmedi yani bugüne gadā. heralde bilmiyom ama yok.

I - 10	**Konuşan:** **Derleme yeri:** **Konusu :**	Selahattin Dağdelen(1937,ilkokul) Cambazlı Askerlik hatıraları, sohbet

ben otuz yediliyim. asgere sivasa gitdim. ōdan ōda bi eitim gōdük, ōdan erzuruma gitdim, palandökene gitdim. palandökende tabi tālim terbiye çok vā. sivasda bi asger gēdi. hemen gēdîmiz gün, eʿmek yicez gāri āşam üzerinde, āşam yemēni yicez, namaz gılcam deyo. allah, bizim ōlan namaz gılınmaz bu saatde deyo, ezan okundu deyo, namaz gılıncak deyo, allah emrediyo. hani allah tarafından teblî geliyōmuş ona. olur, olmaz, ōmadı. üç yo vurdu masaya, etdi, gitdi, öldü adam. öte edivēdilē, beri ediveriyōlā ōmuyo. namazı gıldı, kākdı, uyandı, kākdı. nēde gıldın, gēdin? deyoz gāri. ben deyo, benim namaz gıldīm yeri kimse bilmez deyo. ama otururun da gılarım deyo, yatdīm yēde gılarım deyo, gitdîm yēde gılabilirim deyo. allah tarafından geliyor amma guldan deil.

bi yere bi şey edimeyo. içilme emri yok. oraya endilē suya. içme emri yok. içilmez bu su dedilē. amma gatıyo içiyoz gāri. akarsu yok. başgı yēde var ötelēde. amma azādı, azādılā. yetmeyo, yetmeyo, yavmır yāmadīndan yetmeyo. yavmır yāsa, bol su çok vā. eveli derede, ōda dere vā gōdün mü? dēmennē vardı orda. on yedi dene dēmen vardı, dönüyordu, çeviriyordu. bu zamanda şimdi vā mı bak? yüz metreden aşāda, yokarda su vā mı? ōlāda yok, bomboş. bizim bildîmiz zamanda çaylā gidiyordu, su gidiyordu. şimdi su yok, yavmır yāmayo, yavmır ōmadīndana.

I - 11	**Konuşan:** **Derleme yeri:** **Konusu :**	Sevim Acar (1942, okuma yazması yok) Cambazlı Düğün

pēşembe düün oluyōdu. pazātesiden guruluyōdu düün. köve çıvırıyōdun, dāmat köve çıvırıyōdu, dolaşıyōdu her tarafına. ōdan salı gün hazırlıg oluyōdu. çāşamba gün mesela köve dolma edelim, yimek edelim, yādım edin deye, yine çıvırıyōdu, ēmek edelim deye. iki ilgen dolma oluyōdu, goca ilgennerlen. dana kesiliyōdu orda. pēşembe gün şey çāşamba gün hamama gidiliyōlādı. gadınnā hep toplanıyōlādı. gızlā ne gıdā vāsa kövde toplanılıyōdu, hamama gidiliyōdu tireye. tiriden, hamamdan gelîken kövün deliganlıları toplanıyōdu tiride. ōdan şē ede ede dovullā geliyōdu. ōda tamam mısınız? deye soruyōlādı genşlē, bizim kövümüzün genşleri. tamamız dedik mi, būdan hep gişi bi çıkıyōduk dovul çalını çalını. biz ākasından, dovul önümüzden, deliganlılā önümüzden, biz ākılāndan yayan. hindiki gibi arıba mı vā? yayan köve geliyōduk çocūm. geliyōduk gız evinde şey yimē oluyōdu, hamam yimē. gelin hepimizi gız evine götürüyōdu. gız evinde yiyiyōduk, yimē yiyiyōduk. yimēni yiyen eve. ondan sōna ōlan evi dovul çalını çalını gız evine çavırmā geliyōdu. bizim eve gelin genşlē deye. genşlē ōdan kalkālādı, ōlan evine gidēlēdi. ondan sōna kınȧ gecesi olūdu. adam gatılmazdı kınȧ gecesine sırf gadınnā. kınȧ gecesi olūdu, hindiki gibi deildi. bi dene genş bakdı mı ōdan, o genci dövēlēdi, kōlālardı, ōdan kimseye bakdīmazlādı asla. kövün genşleri dolaşī durūdu etrafımızda. dovullā çalınī, sabā gadā dovul bakādık ōdu biz. ozman löküzlē vā, aletirik mi vā? ocaklā göve çıkādı. bȫle ocak çatālādı. ocān ataşına, dovullan, sabā gadā genşlē oynādı. gadınnā bakādı, bi kenādan bakādık biz. gadınnā gȫsün deye meydanda oynālādı, adamnā oynākan biz bakādık sabālara gadā. sabālana bi yimek yinîdi, ondan sōna gelin āmā gidilîdi.

I - 12	**Konuşan:** **Derleme yeri:** **Konusu :**	Bedriye Koşar (1938, okuma yazması yok)Çiniyeri Sohbet, düğün, tütün

onu gitdik. ōda araşdīma hastaneye götûdülē, araşdīdılā, işeylere gatdılā. o küp gibi şeylēn içlēne bilen gatdılā, her yakaya gatdılā. şükû gene bi şeyim yok. az bi ōle etdi de şindi bi şeyim yok gāri. şükû allāma çocuʿlām sā olun.

birinci sınıfda mı gādım, ikinci sınıfda mı gādım, hiçbi şî bilmiyom. adım bilen zor yazıyon, bilmiyon. eveli ōle şey mi vādı çocūm. işi yolluyōlādın, az şey olup gelene işi gidiliyōdu. hindi ōle deʿl okuyasıya ediyōlā. tütün işi, tütün tālasında tütün dikiyōduk. ona çapalayōduk, gırıyōduk, ciziyōduk. ōle ōle burıya gēdim. gene kendi başımıza yedişē, sekizē dölüm tütün dikēdik biz bunnan iki kişi. amele getirîdik, kalanını kendimiz gece gündüz koparırdık. canıvā gibiydim ama ben de gittim gāri. hāyā dünyanın tütün işini, sekiz dölümden aşaı dikmezdik, çok edēdik. ne edelim gāri, düşdük gāri.

oynālā, galgılā. ētesi gün gelin atı mindirilē, alīlā, gidēlē. ētesi gün geni onun cuması olū, yemek ediyōlā. yemek ōlan evi de ediyo, gız evi de. būladan gāri düüne gidiliyo. bi yo ōlan evine, bi yo gız evine dürü götürüyōsun. ikisi di bişirî, hep yidirîledik. kövlü gidēdi, yidirilēdi. dürü, çanak, çölmek götürüyo gāri. kendi birbirine olan yōgan, battani götürû. işte çocūm tepsilēmiş, şunnā, bunnāmış işte çanak dışādakilē bu gadā ediyo nāpalım evladım. dünya durun siz durun, sen di çocūm.

āşam ōdu mu otūmā gidēdim, kēfinden bayılīdı. löküz yakıverîdim, bōle eleʿtiriklē yokdu löküz yakıverîdim elime. ōladan yanıma bi gōşu alīdım. geliverin, gidelim, onnā da sevinsin dēdim. gidēdik. oruya oturū, edēdik, gelîdik eve. ondan sōna bi yo televizyonnā yeni çıkdīnda televizyon ādık. kızan geliverin, kızan geliverin. her yakayı çaırıdım, eve gelîlēdi. kapıya gadā ınsan olūdu. bi de çay bişirî, davıdīdım. neden çay bişîdin, biz būda bakdīmız yetē diye bene govga edēlēdin. ben ille içirib, yidîmedinne yollumazdım. işti oraya gelin gîdim ben. sōna oncāzım burıya ev yapdı. kendimiz burıya gēdik, orıya gelin gatdık. işti ōlanın biri izmîde. ōlü ōlü çocūm nāpalım.

būdaki de işte fabrikıya gelik gidiyo. bi dene birinin, bi de birinin vā çocuk. izmîdekinin bi dene ōlan, bi dene gıS; bunun bi ōlan, onnā iki dene. ōlan telefon edip duruyo, gıS istanbulda o pek arıyımıyo, ōlan arıyo. babanne ne ediyon deye, telefon edip duruyo. ediyo çocūm. bu da ōle, on yo gelî. āşam tūşu gūdum. fabrıkadan çocūm dedim su getirivē, getirivēdi gēdi. onun içini godu. kākdım, oturuyōdum içēde, kākdım. devîdim, āzını kapatdım. savolsun çocūm kim istēse getiriveriyo. ōdan gōşulā istedilē, eveli gün onnara getirivēdi ōdan tūşu. gāri fabrikılāda tūşu yetişdiriyo. onun suyundan alık geliyo, oraya gatılan sudana. ben de gatıyon ona, onun içine onnā ilaçlı ediyōlā. biliyōmun onnā satılık tūşu ediyōlā fabrikılāda. ondana anasına getirivēdi, gōşuya getirivēdi, bene getirivēdi, çocūm getiriveriyo. çocūm, evladım dünya durun, siz durun çocūm.

ākılānda ne vāsa goyuyōlā, geliyōlā burıya. kēfimden ölüyom gāri. ne etcēmi, ne yidicēmi bilimiyom. geliyōlā, hep būlara geliyōlā. hindi bilene hasta ōdum dėye yokādan aşādan geliyōlā, bakmā geliyōlā. şükû hayatdayın ya, duyan geliyo. ben ötü yakıya çok gidēdim de duyan geliyo gāri. ötü māllilēden bile geldilē eveli gün. sen bizi aradın, gēdin, biz seni arıyalım, gelelim, diye zamanında çok gezdim. arādım biliyon mu? bi ınsan hasta mı hemen ben orıya gidēdim. hiç de boş da gitmezdim. kēflenîlēdi, hindi beni arıyo onnā gāri. hāyā nāpalım çocūm? dünya işti, gēdik, gidip gideriz. hindi gapıdan dışarı çıkıbiliyom mu? bak görümcemin gızı, gız gelin ediyo. orıya gidimedim, gidimicem. yeni gēdim dā izmî hastanesindene. bi haftı ōdu geleli. bi haftı bile ōmadı, iki, üş gün ōdu geleli. ondana yarın emmin gitsin, gēsin. ben gidimicem çocūm. ōlāda düşügorum, şaşıgorum ayaʿlamdana.

gündüz gece hiç ınsansız gāmam. evelden gençlîmde ne gocıgarı bilîdim, ne bi şey bilîdim. gocıgarılān yanından geçēken illi imkanı yok, bōlü geçmezdim, ōşādım. allahım bizdi sizin gibi ōcaz dēdim. bak, ōduk. ōlü dēlēdi, allahım ōlü etmesin dēdi. çocūm bak biz nasılız? dēlēdi, bak ben de hindi. hāyā hāyā çocūm, dünya durun, siz durun çocūm. burıya gadā ayaʿlanızı sālık. hā dünya durun, siz durun.

götürû, satādın, hiç dūmazdım. otūdum, gādım gāri hindi. yaşım da elvēdi gāri çocūm, yaşım da elvēdi. sekiz dölümden aşarı, yedi dölümden

aşarı tütün diʿmezdik. gelîlē gāri onnā gelesiye çayları bişirim, gurabiyeleri gorum. gece bu galdırmā gidē. yakın yeri ben giderin, öbürki yēlere bu gidē galdīmā. āşam, gece gāri tütün gırmaga onnarı bi yo yidirî, içirin. ondan sōna gideriz tālıya. ōle, kendim ōlü seviyom sātende. hindi yoldan geçene bilene, kim olūsa ōsun, geliverin çay bişirelim, gelî, hiç hatırımı gīmıyōlā gızım. çocuʿlam sā olun.

I - 13	**Konuşan:**	Özgül Ekici (1960, ilkokul)
	Derleme yeri:	Çiniyeri
	Konusu :	Tarhana tarifi, sohbet

üş dölüm tütün etdim ben. iki dene çocūm vādın. iki çocuklu gini tütün dikdik. üş dölüm tütün etdik. çocuk ufakgana ben dikmē gitmedim de çapasını devamnı adamnan iki gişi etdik. biz gīdık, çocùklā salım başlānda yatālā, üvelēdin, biz devam edēdik işe. bi dene işden geri gāmadık. pamuk da ōle, pamūn çapası olūdun, eşyası olūdun. gine berabā gitdik, gazdık, etdik, gēdik.

suyu gaynadıyoz, sovan gatıyoz, bazı bebē gatıyōlā, sovan, tāna otu, eşya onu hazırlıyoz. orıya duzunu, eşyasını gatıyōsun, garıyōsun. onu souduyōsun, gāri garışdırıb souduyōsun, garışdırıb souduyōsun. soutduun an yoūdunu veriyōsun. yoūdunu yuurdun etdin mi gāri āzına unnuyōsun, gapadıyōsun. sabā gadā o geliyo gāri bōle gabarıyo. ilienden göz göz olū gabarī, sabālan serēsin. āşama gadā oluyo zātene. ben bu yıl bunnara edivēdim işte. āşamnana robotlana ovduk. çok güzel ōdu, un gibi hazır ediyo.

I - 14	**Konuşan:**	Mahmut Koşar(1930, 4.sınıf)
	Derleme yeri:	Çiniyeri
	Konusu :	Tütün, sohbet

tütün, yıllarca tütün yapdık biz. yirmi sene, otuz sene ōdu gitdi memliketimizden şimdi. pamuk yapıyōduk, eskiden pamuk yapıyōduk, tütün yapıyōduk. şindi onnā da bitti. hayvancılık vā.

tütün tohumu vādır ufak. onun fidesine ekēsin. o böyüdû zaman birē garış, tarlaya sürēsin, nadas yapāsın. tarlaya götürû, gidē bayannā birē gazık ellēnde, gazī alī, dikēlē. önden ben arık çekiverrim, onnā dikēlē. ondan sōna birinci çapasını yaparız, ikinci çapasını yaparız. ondan sōna gırıma başlarız, gırarız. üç el, dört el gırılır. o bir ay, bi buçuk ay, iki ay onna üraşırız. ondan sōna kurudup eve gatarız. kalıp yapılī. kalıp yapma makinası vādır. bende vādır o hālā. kalıp yapılır, ondan sōna satışa hazırlanır. işte tütünün yetişmesi bu.

ayakda ayakgabı yok takunyalarnan. ondan sōna ākada gömnek yok. bi gömnek, çantı yok zāten. bi alfabe kitabı, onu bi şeyden, bezden tōba dikē, onnan gidēdik. bi galem, bi silgi o şekilde geçdi çocuklūmuz. dört seni gitdim ben. ondan sōna terketdik, bi dā gidimedim iş icabı. garibannık vā. işi gitdik, hayvan bakdık, vesaire dörtden terketdim, gitmedim başka. çocuklūmuz bōle geçdi.

bi şey yapmıyoz işde, oturup yîyoz, yapcāmız iş bu. yaşlandık gāri. yaş seksen altı. yapdīmız bu, başgı bi meşguliyetimiz yok.

goyoz bu örtülēnizden, fitil yapıyoz. onun içini yatırıyoz, burıyı yakıyoz. ışī onnan idare ediyoduk. bōle eleʿtirikmiş, vesaire yokdu. sōna ocaklāmız vā. ocak yanā, sobu yok, vesaire yok. sobu yanā, ocaın içini gōsun sobaya, şey odunnara. odun yanā, bikaç işey vāsa evde. hep ayaʿlāmızı ocā goruz, ısıdırız, yani rezillik.

I - 15	**Konuşan:**	Nuriye İyci (1957, ilkokul)
	Derleme yeri:	Çiniyeri
	Konusu :	Düğün

misafîlēmiz gēdinnen yidiriz. keşgek etdik, çōba etdik, pilav etdik. fasulle, pırsa, sulu yimek yaparız. işti ōle düüncülēmize yediriz. helva gararız.

kınamız oluyo, kınȧ gecemiz oluyo, hepsini yapıyoz. nişan yaparız gızım, lokum daıtırız. ip gerē üsdüne elbisilēmizi ōteriz. yüsük, öteberi takarız işte. çembē daıtırız. kınȧ ēlençesi yaparız kınȧ gecemizde. gelini kınȧ gecesi yaparız, pastȧ keseriz, işti ōle.

I - 16	**Konuşan:**	Alime Kaya (1948, ilkokul)
	Derleme yeri:	Çobanköy
	Konusu :	Düğün, tarım, tütün, köyün adı

çocūm ben on altı yaşında gelin oldum. ondan sōna evelden bōle kınȧ yakmak bi şey yokudu. bi neşan ōdu, tavug ōdu. ondan sōna atlan gelin oluyōdu eveli atlan gelin oldum. evelden cuma oluyōdu. insannā ākandan geliyōlardı. oynanıyōdu, ōlan evi yimek veriyōdu ōlü işde. kaç sene dūduk? kırk beş sene dūduk, adam vefat etdi. ben hindi yalınızım, yalnız yaşıyom. iki çocūm vā, biri gız, biri ōlan. gızım tiride, ōlum būda, benim yanımda bahçide yaşıyoz. allah hēkes yēlēnde sā olsun çocūm, eyilē çocuʿlām.

evelden çok fasüle dikiyōduk, tütün dikiyōduk. ondan sōna cavur saltalī dikiyōduk. şindi bi şeycik dikmiyom çocūm. tütün koçanından azıcık emeʿli oldum, aylıg alıyom. bi şey dikmiyom. ne dikerin adam ōmayınca, çivt sürüp gazmayna önünden gitmeyince? sen ne edēsin? ben bi şeycik etmiyom. evelden adam öldükden sōna da bayā kendim fasüle dikdim, tūşu saltalık yapdım, hē şey etdim. hindi yaşlandım, yapamıyom gāri, bi şeycik yapmıyom. būlāda oturuyoz. evelden inēmiz vardı adam varkan kaş dene. şindi hayvanım da yok. ellēden iki kilo süt alıyom, yourt çalıyon, yîyon.

tütünü fidan ekēdik, bōlü kapaklā yapādık. fidan ekēdik. sabahları gidēdik, onu açādık, sulādık. ondan sōna otunu eklēdik. o bōlü böyürdü bu

gıdā, bu gıdā. ondan sōna tālıya dikerdik. bō̄lü cizi cizi yapā, tālıya dikerdik. bi yo çapılardık, birinci çapa. ondan sōna ikinci çapa çapılardık. ondan sōna çādaa göçerdik, gırardık. ona bi dibini gırardık, bi anasını gırardık, bi ucuna, bi ucu altındayken işte. ondan sōna guru olūdu, gāgılanan gurudūduk. ısgaraye gorduk. ōdan gurudūduk. kırmandal bō̄le gazıklā çakādın, iki gāşılıklı tel gōdun, bō̄lü gāgıları cizēdin, ona bō̄le üslēne uzadīdın. o gāgıları o da azık… serēdin. ondan sōna bi tarafını, bi dā çevirîdin gurū. ōdan baskı ēdedin, o guru tütünü bîbiri üstüne yuvādın. sōna bi galıpcı gelirdi, ona alī ōdan başkȧ yere tavlardı, galıp yapardı. tüccālā gelirdi, onu ōdan kaç para vēceklerse alīdı. ozman çok paraydı. şindi bak dünya her şey ediyōlā emme ozman bi senede bi para alınıyōdu. onun parasınna her şey alıyōdun. veresiye her şey alıyōdun, elbise kesiyōdun, gelin elbisesi, tālılā alıyōdun. şindi ō̄le evelki gibi bet bereket yok.

namaz aşları olūdu, pilav aşları. çocuklā keyinirdi. telli lalınlā olūdu eveli. çocuklā telli lalın alıverîlēdi, gezelēdi ev ev. şindi ō̄le deil. bayramnā güzel olūdu. üç aylāda pilav bişē bizim būda. bi günü olū onun, pilav bişē, pilav ev ev davıdılī. çocuklā davıdī. seni getiriverîlē, sen onu getiriverîsin, o seni getiriverî. dā hālā da o sürüyo, pilav davıdılī.

ben çocukken köv işlēnde duruyōduk. benim anam bubam bi tek çocukum sāti, neci gelîse hemen götürûlēdi başına. her şey alıverîlēdi bayramnık ō̄le işte. şindi daha güzē gızım. hindi makinelē vā, inek sāma makinileri, ondan sōna çamaşır makinileri, bulaşık makinileri. eveli ō̄le şey mi vādı? eveli her şeyi elinne yapıyōdun, zorudu. televizon yoʿdu, buzdolabı yoʿdu. nasī vakit geçiriyōduk bilmiyom. hindi bi gün televizon ōmusa o gün canımız çıkcak, televizonsuz vakit geçirimiyoz.

hindi bizim bura sōna guruldu. köv içi vā gāşıda görûsün bēkide. orıya üş çoban gēmiş, kurunmuş günece gāşı deye ondana. ondan çobanköy deyōlā adına. çobannā gurunmuş günece gāşı deye būlara. sōna daşındı ınsannā hep tālılānı hēkes. köv bō̄le gidēken görûsün, gāşıda dav vā, depo vā bak, deponun eteinde köv.

I - 17	**Konuşan:**	Ayşe Günay(1941, okuma yazması yok)
	Derleme yeri:	Çobanköy
	Konusu :	Keşkek tarifi, düğün, bayram

yōduki okul yōdu. açılınca gitdik ya kafamız sarmadı. yaş böyük kafamız sāra mı?

keşkeye, būdeye ıslayoz. ısladık mı yīkīyoz. ocā gazanı vuruyoz. ondan sōnacīm suyunun içine gaynadıyoz. būdeyi yīkīyoz, üş dȭt gat yīkīyoz, gatıyoz içine. etini de haşlayıb da dışādan gatıyoz. yīkīyoz da ondan sōna bişiriyoz. tokmānan dövülüyo sābalan. sabā gadā bişiyo, altı yanıyo. sabā gadā bişdi mi, altı yandı mı, sabālan endiriyoz, tokmānan dövülüyo. tamam ondan sōna servis başlıyo.

düünnēde pilav yapıyoz, ondan sōna hoşaf yapıyoz, çorba yapıyoz, keşkek yapıyoz, et tēbiyesi yapıyoz. et tēbiyesini güzēcem kesildi mi dōruyoz, kendimiz adamakıllı yīkıyoz. yıkandı mı, etdi mi, güzēce ocā vuruyoz, gavrukluyoz. o bi yo bi safā endiriyoz, o suyu döküyoz. ıscak suynan ediyoz da yıkadık, dökdük mü ondan sōna yav gatıyoz. adamakıllı gavuruyoz. domat suyu, salça goyuyoz içine. ondan sōna bişiriyoz, gatıyoz, yavını da gatıyoz. ondan sōna ākıdan sovannarı gızādıyoz, patatisleri gızādıyoz, içini devirriveriyoz. ȭle acık su gatıyoz, ıscak su gatıyoz ondan sōna endiriyoz.

işti aynı bȭle yimek ediyōlā kınȧ gecesinde sabālen. gelini ȭlen gidiyōlā, telleniyo, pullanıyo tabi. ondan sōna ȭlen geliyo ōlan evi, arıbılannan geliyo. gelini alık gidiyōlā işti bu. gız evi yimek ediyo, ōlan evi de ediyo. kınȧ yakılıyo, emme iki gün eveli yakılıyo. kınȧlık alıyo gıza ondan sōnacīm āşam kınȧ yakıyōlā ellēne. oynuyōlā, galgıyōlā işte.

hindi gāri gidilmiyo bayramnara. hindi okulda oluyo, çocùk ēlencesi oluyo. onu bakıp geliyoz kocugarılā. çocùklā şeir okuyo, onnara bakıp geliyoz. ōda şekē davıdıyōlā. onnādan birē dene alıyoz. ırmızan bayramında oruç tutuyoz çocūm. namaz gılıyoz ondan sōna āşam ōdu mu teraviye giden gidiyo, gitmeyen gitmiyo. caminin işeylēnden çıkımıyom ben. gitmiyom ben. ondan sōna bayram geliyo. bayramı allahın izninne onu uurluyoz. gurban

bayramı gēdi mi, hēkesin gurbanı vāsa bayram; gurbanı yoksa bayram deil. e tabi et kesinmiyoz, yok nōcak. yoksa kesilî mi? gurban bayramında ālem evinde etini kesiyo, ediyo, çolū çocū geliyo. bayram, o gün āşam yiyiyōlā, içiyōlā gurban. güzel allām mutlu etsin hepsini de. ondan sōna ālem yiyiyo, içiyo, geziyo işti çocūm. başkı şey yok. benim iki tane, bi gız, bi ōlum vā, başka yok.

I - 18	**Konuşan:**	Ömriye Günay (1934, 3.sınıf)
	Derleme yeri:	Çobanköy
	Konusu :	Düğün, tarım, köyün geçmişi

nēşannandım, evlendik gāri. üş sene okudum, üş yıl okudum. ōle fazla okumam yazmam yok. ōle adımı bilcek gadā hemene, ōle adımı yazcek gadā. ōle bi şey biliyon işte. ōlü fazle okumam yok çocūm.

nolcak fasülle dikiyōlā būlāda, ōle çalışıyōlā. bizim bura dūmuyo, çok çalışgan. duruyōlā, çalışıyōlā, hiç pare ēsiklî çekmiyōlā. ōle yoksulluk fakîlik… bizim burı temiz, kövümüz temiz. herkes kendi işinne, aşınna ūraşıyo. bizlē edimiyoz çocūm, gocugarıyız bizlē edimiyoz işte. ōle gonum gōşulā, ōle gelinimiz gibi kendi yaşlāmın yanına oturuyoz, gonuşuyoz. ōle ōle işleniyoz işte. nāpalım bōle işte.

bu köv yanmış, cavurlā yakmış biliyōmun? cavurlā bu kövü yakmış, dümdüz ōmuş memliket. azık oldu mu yoruluveriyon. dümdüz ōmuş memliket. içinde īsanı olannā yanmış. evi de yanmış, īsannā da yanmış. gaçan gaşmış, kendini gütaran gütāmış. köv bomboş gāmış. durūkan durūkan bi yaban kövlēden bi çoban gēmiş, goyun çobanı burıya. gurunmuş burıya bi çadī gūmuş, gurunmuş. būda gurundunnana öteki beriki de, o duruyo ōda ya, bizdi gidelim, bizdi yapalım ev, ōdu duralım bizdi, dēkene, sen yapāken beni kövlek, ben yapāken onu kövlek, köv çovalmış. çobandı ölmüş. ondan çoban öldünnen sen, ben gāri onun adınna hep çovaldı gāri bu köv, çovalmış gāri, yeniden köv olmuş gāri. demiş adı çobanköv, çobannan kövûdü ya ondan gāmış.

gız evi yimek vurıyo, ōlan evi yimek vurıyo. ālem kövünü yidiriyo, içiriyo. gelin āma geliyōlā sene. yabanda ol yahut kövün içinde ol, gelin āma geliyōlā bi sürü. alık gidip otutduruyōlā nōcak başga. yimek işte aynı makānadī, keşkekdî ıvır zıvır saltadī, ötüberi ediyōlā. işti ōle bişiriyōlā. aynı ilānadan salta ediyōlā, būdeyden keşkek yapıyōlā, et yimei yapıyōlā, pilav yapıyōlā. ōle işte ötüberi ediyōlā. işte ōle yimek ediyōlā, yidiriyōlā gelennere. düüne gelennere yidiriyōlā, içiriyōlā. ōle oluyo, bitiyo işte.

emce mefat etdi. o sekiz sene oldu öleli. ben yalınızım. ben ne edem çocūm yaşlıyım. ya dā önce aynı hindikinnē gibi işleniyōduk. māsül dikiyoz, ötüberi ekiyoz, satıyoz, parasını alıyoz, ediyoz, ōle çalışıyoz. hindiki nasıl ozman ōleydi ama o öldü, ben galdım. ben gocugarıyım gāri. ben ne edem gāri? ōlan vā, o çalaşıyo. başka etdîmiz. dutdūmuz yok çocūm. pamık ekmiyoz biz, aynı hindi fasülle işi, ōle sovan dikiyoz tālılara. ōle onnarı ediyoz, başgı bi şey etmiyoz. ezelde onnara ediyōduk dā hālā hindi ākaya galannā aynı ona ediyōlā. işti çalaşıyōlā, başka eden yok.

I - 19	**Konuşan:**	Ayşe Acu (1944, 3.sınıf)
	Derleme yeri:	Derebaşı
	Konusu :	Düğün, kına, bayram

olcā mı, olmucā mı deye, olcāsa, gelin dēlerdi; olmucāsa, gēmen dēlerdi, nasibinizi başga yēden aran dēlerdi. biz hindi benim adamnan būda tütün dikdik, biz būda. beni gözünden geçîmiş. sōna tütünnē bitdi, güzün istetdi bu bene. ondan sōna bi dā gene gōşulādan istedilē. ondan sōna anam danışdīmış, gelini gāri bizim kiminnen evlencen diye. ben dedim, nereye verîlēse versinnē, dedim ben hani. bunu işē etmişlē gāri, eyi gōmüşlē, buna vēdilē. üş sene neşannı durduk, ondan sōna evlendik. işde ozmakdan buzmana çocūm, altı çocuk anasıyım. işde geçinik gideriz, nāpalım çocūm dünya bu.

eveli çāşemba günü olūdu şey. kına bi gün arada, salı günü mü olūdu unutdum bak. elli dōt sene mi ne oldu evleneli çocūm, unutdum. iki yo

olūdun eveli, bi gün kına olūdu, bi gün geçēdi, bi dā gine gelin alīlā, gidēlēdi davullan, çalgıylan. gāri gelin alīlā, gidēlēdi. iki günde yimek bişēdi. ōlan evi bişirîdi, gız evi bişîmezdi. gız evi musafirlerini avırlādı. ondan sōna işde evlendik, ozmakdan buzmana geçiniyoz gāri çocūm, nāpalım?

eveli bayram olūdu. nėşannı gızlā, nėşannı ōlannā, nėşannancak olannā bayrama gidēlēdi hep, okulun avlısuna. ōda kayrak atālādı, oynālardı. bo͞le düzgün daşlardana burıya bi şey dikēlēdi, onu çat furūlādı. onu ordaki bekleyen āmaya gidēse, kayraklānı alī, gaçarlādı. o͞lü gāri nėşannı gızlā, nėşannancak ōlannā oraya, okulun avlısuna oyun oynumā gidēlerdi. eveli tirilere gidilmezdi. ōdan gāri, o͞lü o͞lü işde eveli. ondan sōna bi yo saʿlanīlādı, eveli saʿlanılīdı nėşannılādan. gızlā ōlannara gösdēmezdi onnā go͞cez deye, saʿlı saʿlı bakālardı. sōna benim āgıdaşın biri āmış da bunun gözüne kum ekivēmiş. ne bakıpdurun? biz senden bi yo oyun oynayamadık deye. çocūm gençliʿlē işde o͞le gelî, gidēdi. sāncak gurālardı bi yo, goca çınar avaçları vādı, devilēn urgannānana. gızlā minēlēdi, ōlannā seyredēdi. bu gāri, nėşannın mindi, sallı gē, bu bi geliyo, sāncaa bi dutuyo, sallıcak gāri bene. bunun elinden gurtulunū mu çocūm? ben de endim, bi gaşdım, sāncak sallanīkan. ayaʿlam yırtıldı, yüzüldü derileri. dedim gayınnama, al git ötüberilēnizi, dedim. benim ayaʿlāmı yüzdûdü, elin içinde, tam şetdi gāri dedim. gızım ōsun, hiç o͞le olū mu? bo͞le olū mu? anam bi yandan, gayınnam bi yandan seslenmedim gāri. nāpcan, gençliʿlē çocūm işde o͞le, gelik gitdi.

I - 20	**Konuşan:**	Ayşe Hardalcı (1957, ilkokul)
	Derleme yeri:	Derebaşı
	Konusu :	Sohbet, tarhana-aşure tarifi

görücü usulünne evlendik çocūm. söz şēbetimiz oldu, ordana nişanımız oldu, düünümüz oldu. yemēmizde hem ōlan evi yapdı, hem gız evi yapdı yemē. yemēmiz de oluyo çocūm. ordana kaç sene oldu evleneli, aʿlıma gelivēmedi, aʿlıma gēmedi gāri işde. ekiz ōlannām vā iki tane, ikisi de tiride oturuyōlā. birē dene torunnām vā, bi gıS, bi ōlan. ōlannara burdı dünyaya

getirdim. eskidene şēlē yokdu. şindi şindi çok doktorlā oldu gāri çocūm. burda işey oldu. sünnet etdim çalgılı, yemeʿli. everdim, neşan etdim. ōlannāma çalgılı neşan etdim, çalgılı bayrak dikdim, çalgılı düünnēni yapdım. köfdeli yemeʿlēni yapdım. ordana işde tütüncüyüz. eskidene ineʿlēmiz vādın. ineʿleri satdık ōlannarı everîken. ineʿlēm çokdun. iki tane ōlumun biri gaçīdı, biri evlendi çocūm. üç ay vā arılānda. ne vāsa satdım, ōlannāma masraf etdim. altınnı, salkınnı masraf etdim. yani ordana ikisi de tiriye girdilē. tiride çalışıyōlā. biri boyacı, biri dōrultmacı mesleʿleri, çalışıyōlā. adam da inşatçıydın. o da hindi bırakdı gāri. edimiyoz gāri ārılādan çocūm. bi yo çiçekcilik etdik. ōdu sulāmız kesildi. sulāmız yok işde. hindi bırakasımız vā çiçekcilî, bırakasımız vā. kendi suyumuz tamamıyla kesildi. gōşulā iki yüz, üç yüz metre su çakıyōlā. onnā da işē oluyōlā çocūm, onnānkınnā da kesildilē hep. çok, çok az köyümüzde su. su gıdlī çekiyoz.

gelinnēmden memnunum. birine kövden aldım, birine sarılādan aldım. gelinnēmden de çok çok memnunum. bi dedîmi iki eʿmezlē. zāten gayınvalidem benim çok fenadın. bunnara dedim bi kelam söz sõlüme. gayınvalidelik hiç yapmam yani yapmam çocūm. ee o senin evine geldiyse, elin gızı geldiyse, bi topan eʿmek yimeye geldi. bizim de ocāma uyāmā geldi yani en azındana. ondan gelinnēmnene hiçbi sorunum yokdur. pazar gün burdalādın tānılāmızı ederiz, bulgūlāmızı ederiz, salçılāmızı ederiz. berabā ediverim ben burda, onnara veririn.

taranaya baya bildîn şey yapıyom. hani köv taranası şey olū. içine sovan gatārım, içine kırmızı beber gatārım, tāna otu gatārım, karafil gatārım. sütülen yoururum. bildîmiz karafil, çok nezzetli tānamız olū yani. sōna ovarız, sereriz, ovarız. robotla da ediyoz, elle de ediyoz. şey yapıyoz işde çocūm.

bulguru da būdey alıyoz kendimiz. būdey ekiyoz da tālılāmız vā. būdey ekiyoz. aʿlarız içine, baya suyla gaynadīsın. güneşe sereriz, dēmennēde üütdürû geliyoz. gāri bulgūlāmızı, tānamızı kendimiz ederiz. zeytinnēmiz vā az ūraşırız.

işde keşkek yapārız. kimi keşkekli yapā kimi köfdeli yapā. hiç hani loʿmalı ōmaz. bizim kövümüz ōmaz. loʿmalıymış, lahmacunnuymuş bizim

kövde ōmaz ōle. bizim kövde ya keşkekli yapcaʿlā ya köfdeli yapcaʿlā. hani öteki türlü işeysi işē olmuyō. geçen sene toruna süned etdik. hem keşkek yapdık hem köfdeli yapdık. tiride yapdık. hani tiride oldu, tiride oturuyōlā sāten onnā tiride yapdık.

aşurenin içine būdeyini gaynadırız. nofut gatārız, lobya gatārız, pirinç gatārız, aʿlına erebildî guru fasule, nofut gatarız, bölce gatarız içine. her çeşidinden gatdın mı güzel olū. hani dā yapmadık da yaparız. gelinneri beʿliyon işde. ya pazar yaparız ya bi dā pazar yapcaz. ōlannā çalışıyo ya, çocuʿlā da okula gidiyōlā. iki dene torun vā, okula gidiyo çocūm. hafdı sonu yapıyoz.

hamur kesēriz, makarna, ev hamuru kesēriz. onu du vāya südne, yumurtaynana irmik gatarız. yuururuz, açārız, kesēriz. onu da kuruduruz. kölgelerde, sıcakda da iyi olmuyo da. sıcakda avarık avarık oluyo. evlēn içinde kuruduruz gāri, kölgeliklēde kuruduruz. dēcem budū gāri çocūm.

o badem saltalī deil de öteki saltalıkdana. bölce ekēdik eskidene. şu tālılara bile bölceyi çok ekdik. biz şindi gāri elimi, ayāmı yaşa deydiremiyom. yaş deydî zaman, hani su deydî zamana o gun çok kotü rahatsız oluyom. şeker hasdalīm vā. ordan bayramda bi yo böbreʿlēm çok ārıyōdun. bi yo daş düşürdüm. bi yo düşûdüm daş bōle, bu gıdā vādır. bak bōle, bu gıdā vādır. yıkdım ōtalıʿlara. hēkes kurban kesdi, ben acillerde bavıra bavıra öldüm. yûseyi de zararlı. yûsek oldū zaman bu yemişlēn südüne koparıyom. ordana çay bardān içine su gatıp geliyon. onun içine gatıyon. ondan sōna bu düşürüyo, yemişin yapraı. yemişin yaz kış dalını bilen kes, yemişin dalından süt çıkā. o südlene suynan karışdırıyōsun. gāri yemiş südlü südlü kokuyo. nāpam çocūm dünya çilesi. goşdūcaz ölesiye gadā dā. bākur bile yeni olduk dā. garibandık biz eveldene. garibanız çocūm, ōle zengin bi īsan deiliz yani garibanız.

I - 21	**Konuşan:**	Dudu Solak (1924, okuma yazması yok)
	Derleme yeri:	Derebaşı
	Konusu :	Keşkek tarifi

keşgeyi hindi būdeyi oluyo. būdey, bulgū gaynıyo ya o būdeye işey ediyōlā, dövüyōlā, ısladıyōlā. hō̄le suylana az yumşuyo. bō̄le tokmālan dövüyōlā çeviriyōlā. dēmenlēde kepeini aldırıyōlā, alıp geliyōlā. yēkıyōlā bō̄le suylana, üstünün pislî akdı akdı gitdi mi oraya gazan furuyōsun. gazanın içinde dō̄t gova mı gatcan, beş gova mı hō̄le gazan, hō̄le yarım oluyo bak. oraya būdeyi gatıyōlā. gazanın alcā gadana iki ayā mı alcak, bi buçuk ayā mı alcak, gatıyōlā. üstünü su gölleniyo. altını bi ateş, gaynat gaynat yimek bişîdîn gibi. bi yo onu kepçeylene alıyōlā, elliyōlā, yumuşamış kaldıralım. sönderiyōlā altına. keşgek ō̄lü oluyo gāri. dövüyōlā onu tokmālana. bō̄le furdulā, dövdülē mi o eriyo. būdey gāri bō̄le hamır gibi oluyo. keşgek ō̄le oluyo.

etini bişiriyōlā, gaynadıyōlā. kimisi keşgein içini gatıyo etini divtip de, kimisi dōrayo. sovan gatıyōlā, nohut gatıyōlā, bişiriyōlā, önünü goyuyōlā. hep ō̄le oluyo. pirinc aşında vā ya, ocā su furuyōsun. pirincin kaç okgaysa üstünü gatcāsın. elinnen sürtcēsin, sürtcēsin, suyunu süzcēsin. tekrā ōdan bi dā su alcāsın, garışdırcāsın, bi dā süzcēsin. bi dā da süzdün mü tētemiz oluyo. bi dene sapçık mapçık gāmıyo, soyuluyo. hadi bakam keşgek oluyor o gāri. dövüyōsun tokmālana, adamlā bō̄le alıyo tokmā gazanda bō̄lü bō̄lü dövüyōlā.

I - 22	**Konuşan:**	Mahmut Solak (1950, ilkokul)
	Derleme yeri:	Derebaşı
	Konusu :	Kendir, tütün, pamuk, sohbet

bunu temmuz, austos aylānda biçilî. biçildi mi tarlıya serēsin. bi gurur orda, o sıcakta bi yo onu çevirîsin. ondan sōna tarlada toplāsın sıcakta, serinde. bi toplā sıcakta, bi çırpāsın, ōlen tōmunu ayırīsın. ondan sōna topladın mı bā bā, uzun uzun bālāsın onnara. atıyom ellişē kilo, yüzē kilo her neyse bāladın mı onu alī gelîsin mendireze. mendirezde su akādı, güççük mendirezde su akādı. orayı çevirilē, ilman dēlēdi ona eski insannā. ilman, havuza ilman dēdik biz. şindi limon vā yinen o anlama gēmesin, ondan deyil yani. onun üstüne, mendireze gömēsin. onu küreyle gazālā, el küreinne gazılīdı. onun içine gömēlē. gömdülē mi üstüne toprak atāsın. suyun içinde bi hafta, on gün durū. onu bir hafta sōna gelî onu anlayannā. herkez bilimez. ona aldı mı içindene bir iki dene, dalından çıkarīlā, atālā üsdüne. mālaca yayıldı mı o zuman çıkarılā. olgunleşiyor o. onu ilmandan çıkarīlā, onun özel çıkarıcıları vādır. güçlü insannā, onu herkez çıkarımaz. onu çıkarīlā mendirezin kenarına. arazilē boş o zumana, ōle şimdiki gibi darı bile yok. bu sefē onu açālā, aynı çadır şeklini aldırīlā, askeri çadır gibi olur. açālā, gurudūlā. ōle gurudu mu tekrā bālālā. ondan sōna vatandaş çoksa kendiri birine paraynan soydurmu deriz onu biz gırālā, onu çıbīnı yakālā, kışın soba dutuşmak için. mālacını satālā, satādık gene eskidene. ondan sōna bunu alır tüccar. tüccar aldı mı onu evlēde urgan işlēlēdi. türkiyenin her tarafına burdan gidiyōmuş eskidene. kimi çul dokū, çıkıntısı olū, biz çıkıntı deriz, uçları çıkandana. çul dokūlādı, kendir çulu dēlēdi onun ismine. bōle tohumu da dışarı satālādı. guş yîdi, gavurdun mu biz kışın da yîdik, güzel olurdu yimesi kendirin bōle bu.

bak tütüne gelince tütün ocak aylānda ekilir fidanı. eskiden kepek yapādık biz, kepek dēlēdi. şimdi laylon çıkdı, laylonna yapılıyo daha basit. kepek açāsın, kapadīsın her gün orda. büyütdün mü bunu nisan aylānda dikēsin tarlaya. tarlaya sürē, ellen arık çekē. arık deriz biz ona. elindi bi çapa, onnan bir açā, gidē. yerine kanal açā gibi açā, ufag ufag içine dikēlē. dikdi

bitîdi mi adam om beş, yirmi gün sōna çapasını gazā. ondan sōna iki, üç gat çapa gazılī. ondan sōna temmuz aylānda heralde gırıma başlar. onun haziran sonu, temmuz aylānda gırıma başlā. gırıldı mı burda ısgara deriz ona. oraya gargıları dizēsin ona orda gurudulū. ondan sōna sergiyi yere atā bi orda gurū, iskif yapāsın. ondan sōna iskif bitdi mi sezon bu eylül aylāna dōru basmā başlāsın. tütünnere basdın mı galıp yapāsın. onu eksper geliyo, tüccarlā geliyo, bakıyōlā. onnā atıyom randuvan veriyōlā, birinci sınıf, ikinci, üçüncü sınıf deye, kalitesine göre. para ödülü veriyo, satışı ōle oluyo bunun da. o basit onnā.

pamuk, pamūn işi, zırātçının işi goley ama pamukçuluk būda nisan ayında, nisanın atıyom on dokuz, yirmisinde ekdin mi ası derlerdi ona. her yeri ekilmez o zumana. nisannan mayıs arasında ekildi mi güzel çıkā pamuk. havılā biraz ısınī. eskiden ellen saçālādı. takozlan ekildîni biliyom. takoza binē biri, öküze. şindi vādır dā kırsal kesimde bizim būlāda yok. bilmez çou öküze. öküzün bindiŋ mi gıyına, üsdüne bi kişi binē, öküznen cizi yapā. ona ēri bûrü çıkar, ona ellen dökēdik. aynı leblebi şeklini aldīrīsın. elin duʿmucak. o mālacı topraın üstünde bi yo onu bulgū ovā gibi, tārına ovā gibi ovādık. onu biz benim ufaklīmda az buçuk biliyōm. ben ona beni para verîlēdi, o zumana incir verîlēdi, biz onnan ovuverîdik. onu tek tek dökēsin. huninin içine atdın mı yeri dökülû gider. o cizi olur o zuman. o dā önce saçmı ekēlēdi. sonra traktörlē çıkdı, mibzerlē çıkdı. şimdi havalı mibzerlē vā.

şimdi pamukçuluk, güzel teknoloci ilaçlıyōsun ot çıkmıyo. eskiden ōle mi, bi yāmur yādı mı, ot çıkā. pamuk çıkmasına yakın yāmur yādı mı, çıkmaz, üsdü gaymak yapā. pamukcılık ondan sōna sezon geldi, atıyom kasım, eylül aylānda toplımā başlanır. eylülün yirmilerinde, yirmi beşlerinde topluması başlanīlī. yāmur yimedi mi güzel olū, kaliteli. yāmur yedi mi ucuzlā. şindi eken yok pamū. darı ekiyoz şindi sılajlık darı, başgı bi şey ekilmiyo. sulā da gıdaldı. valla işdi bōle başgı bi şey dicēsen dā deyiverem ben.

bazar yok, şeer yok. bazara götürûdük biz. kendir götürûsün, parayı getirî gelîsin. şindi burdan parayla gidiyoz, parasız geliyoz biz tiridene şindi bōle. ben om beş yaşına gadā ayām uskar ayakgabı gōmedi, lastik

ayakgabıyla gezdik. yani ōle af buyrun, özür dilerim, pantılon bile yokdu. bōle şindi nereye buluyon? düzgün ceket yok sırtında, ōle yok. biz dört kişi sünet olduk. sünet deyince şindi adam fakiri, garibi, zengini yannız başına sünet ediyo, yimek yapıyo. nereye yapıyon eskidene? biz dört kişi sünet olduk.

birini arıcak oldun mu bulumuyōsun ama alo vā şindi, alo dediŋ mi adam nerde gerek buluyo sene, açık oldu mu telefonun. şindiki gibi güzel bi şey yok ama güzē gullanīsan, parȧyı eyi, güzē gullanmadın parȧ yok. her bankı da veriyo, veriyor amma ödemesine geldi mi kıredi kartı, kıredi kartı git vē parȧsını, veriyo. bizim orda eskiden biri almanyaya gitdi yā dedi. bankamatie sokdum parȧyı dedi. dûmeye bas parȧ veriyo, dedi. ulen ben āşama gadā parȧ çekēdim. golaysa çek bi yu dedi. hā geldi, burıya geldi o teknoloci. bak hā elinde parȧsı vāsa ōle veriyo, biliyōlā. ufacık içinde sîdî, vāsa paraŋ veriyo, yoksa tamam yok, parȧ yok. ben inanmıyōdum, ulen diyōdum, nasī olū ya? diyōdum. ben alīlā, gidēlē, diyōdum parȧya. nēde? vāmış demek almanyıda.

arnavudluʿdan gēmiş bi denesi burıya. işte atatürkün getirdiklerindene izmiri. develeri vāmış. gidēkene, deve demek şindi nakliye işeysi, kamyon gibi, ōlāda gōmüş radyoyu. āmış bi dene, eski, yeni alık gēmiş. daʿmış da pilinin bi danesi lokum gasası gibi büyük, bi dāne de toprā gömüyōsun onnan çalıyo. tabi aşmış bu. arnavud dēler onnara. gaçın demiş. şeytan var bunın içindi demiş. gaçın, çarpılcaz demiş. eskiden yüz felci olduŋ mu şeytan çāpmış denî, hocaya okutdurūlādı. yüz felci olmuş, şindi teknoloci yüz felci belli. şeytan mı vā memliketde? nēde şeytan bōle?

bak dedemiŋ durumu müsaitdi bizim. biz garibandık ya, babam parȧ yok. dedemiŋ iki ōlu, bi gızı vā. benim bi de amcamıŋ ōlu vā, benden iki, üç yaş böyük. gāvede, köylere eskidene şambali gelîdi. tak tak helvası, dondurmu mondurmu gēmezdi köylere. hā başgı bi şey yok, bakgal bile yok, düünlēde gelîdi. bayram mıydı, düün müydü bilmiyorum. şindi rāmedli dedem nur içinde yatsın, bizi paracī yokmuş, parȧ istedi. şindi benim çocùglā istimez gāvede. parȧda aʿlımız ermeden çıkardı iki buçuk lėra parȧ vēdi. çok parȧ, şindiki parayla elli lėra parȧ belki de yüz lėra parȧ o. parȧ vēdi, orda

dedemiŋ durumu müsaid. şindi o parayı biz o gün yidik şambali, bitirîmedik paràyı. ētesi günü sabālen onnān evin önünde beʿledim. kapının önüne çömdüm hemene. o paràya o gelcek, onnan berabē gine harcancaz. iki kişi hācan dedi o. iki buçuk lèraya biz, bir hafta demeyem de bayramdı yüzdü yüz, herālde iki, üç gün onnā şambali bitirimedik o paràya. beni gandīdı vēmedi paràmı sōna. şindi ōle mi ya gardeşim? hepsi vā, git bi markete. bizim köylēde tirideki gibi tansaş, migros gibi hepsi vā marketde çocùglā ne alcāsa. biz onnarı gōmedik.

bu asfaldı beyaz daş, kesmi daşdan yapıldı süs yolu. küreynen toprak atādık. biz ufakdık, o zuman atyom on yaşlānda ancaydık, dokuz, on yaşlānda. arıba günde iki, üç arıba ancā geçēdi, üç, beş arıba. biz gāri eylülde, dokuz eylülde fuara gidēdik izmire. ödemişde burunlu şevrole arıbalā vādı uzun. minēdik içine, iki sātde izmire gidēdik, üç sātda. galīdık ōda otellēde, bi gün, iki gün. kendir satdınnana onnan parayla gezēdik. şindi ōle mi ya? şindi treni ayrı gidiyo, taksisi bi ayrı, otobüsü bi ayrı. teknoloci güzel gullanabilene bōle.

I - 23	**Konuşan:**	Mehmet Acu (1935, ilkokul)
	Derleme yeri:	Derebaşı
	Konusu :	Tütün, pamuk, sohbet

aralık ayında hazırlıyoz, ondan sōna bōle salmı salmı yapıyoz. yapdıkdan sōna şēli, arıklı gübrü, hayvan gübresi döküyoz dabanına. onnarı tohum saçıyoz, bi dā üzerinden ekiyoz tekrā. bi dā yēpiyoz. üsdünden laylonunu çekib örtüyoz. ondan sōna o şubatın, martın sonunda yetişiyo. ondan sōna tarlaya dikiyoz, tek tek söküyoz. sökdükden sōna, iki ay sōna çapasını başlıyoz. çapadan sōna gırımına başlıyoz. o gāri hazirana dōru, temmuza dōru geliyo. gırımnā ondan sōna bu austos aylānda bitiyo. ondan sōna şē yapıyoz, balye yapıyoz. sōna aralıʿlāda tüccarlā geliyo. randuman veriyōlā, randumandan sōna, tekrā onnā yılbaşından sōna, bi gün oluyo, piyasası açılıyo, satıyoz. tütün işi bōle.

pamık da aynı, o da mayıs aylānda ekiyoz. ondan sōna hazirannāda çapasını gazıyoz. austosda suyu başlıyoz. ondan sōna bu ekim ayında toplumā başlıyoz. ondan sōna gāri tüccara veriyoz, koperatife veriyoz, herkes istedî yere veriyo gāri o zaman. bu pamık işi, tütün işi bȭle. başga ne diyelim? şimdi hayvannan üraşıyoz, hayvannā var. inekleri satdık da goyunnā var biraz. emeʿliyiz, başga bi işimiz yok. bākurdan, çivçi bākurdan. başga bi işimiz yok şindilik.

tiren oluyōdu isdasyonda, hindi gapandı orda, burıya yeni açıldı. gara tiren vādı o zaman. gapdana bi paket, iki paket sigara veriyōduk, düdük çaldırıyōduk. çatala gadā, ordan oraya gadā düdük çalıveriyōdu. hēkez felan asgere gidiyōmuş, diye duyādı. başgı türlü kimsenin habarı ōmazdı. ben otuz beşliyim, seksen yaşındayım. ben gazıemirde yapdım asgerlie. ordan çanakgalede yapdık, ordan terhis olduk, buraya geldik.

şimdi bi yo yemek yapıyōlā. gaç kişi, hepsi bi yakaya toplanıyōlā. yimek yapdıkdan sōna hēkezi davet ediyōlā, yimeʿleniyo. gitcē günü, bi gün evelden çalgı çaldırıyōlā, oynuyōlā, galgıyōlā. ētesi gün, hēkez nerî gitcēse, yoluna devam ediyo.

dört dene gız vā. iki dene ōlan vādı, ekizdi, onnā öldü, ömürleri yokmuş. gızlān biri burda, üş denesi tiride. torunnā vā, iki denesi, biri üniversteyi bitîdi. biri zonguldakda, ōlan, orda okuyo. öteki ufag torunnā vā, onnā da tiride. onnān kimi evlendi, torunun torunnarı vā. bi dene vā, torunun torunu ekiz, biri gız, bi ōlan, bu gıdā.

isteyōdu, veriyōlādı onnā. ōlan gızı, biz birbirimizi gȭmüden nèşannanıyōduk. onnā ōlanı, gızı biliyōlā zāten. biz gızı biliyoz, o bizi bildînden, o şekilde nèşan oluyo. ondan sōna şerbet içiliyo, bi yo o zaman ȭledi. o zaman hafdada iki yo yimek oluyōdu. pazartesi günü bi yimek oluyōdu. gelin günü, perşembe günü bi yimek dā oluyōdu, hafdada iki yo yimek oluyōdu. şimdi gāri bi yimek oluyo. o şegilde evlendik. başga dā vā da hatırıma gelmiyo, şimdi işde.

I - 24	**Konuşan:**	Nahide Solak (1952, ilkokul)
	Derleme yeri:	Derebaşı
	Konusu :	Yemek tarifleri, tütün, bayram

az yapāsana iki okga būdeye, iki kilo būdeye yarım kilo zeytin yavı ondan sōna o ocakda bulucāsın zeytin yavına. o fıkırdımā durdu mu su gatcāsın iki kilo, ben gararım gadā gatıyon. ondan sōna būdeyi de ıslanık ōcak aşure gibi, elinnen güzelcem sürte sürte yēkıcāsın. ete atcāsın içine bi kilo dana eti gabasındana, teze olcak, bayat ōmucak. dolabdan çıkma oldu mu mor olū. hazır tavuk da gatdın mīdı güzē ōmaz. gene bi kilo et ōması ilazım iki kiloya. o tavuk bişdi mi būdeyi tabi orda ıscak suylan haşlanıyo, yēkıcāsın onu sıcak suylan. gene tavuk bişmeli ōdu mu būdeyi gatıvēcēsin. beş on dakka onnan gaynıcak, endîcēsin, tavuı içinden alcāsın. aldın mı onu divtcēsin. bi yandan toʿmak olūsa toʿmālana, toʿmak ōmazsa tahtı kepçeylene dövcēsin, dövcēsin. et içine bi gatcāsın, et ilen paçalı olcak gārin o dövēkene. ben bu gıdā biliyon. ondan sōna salça mı gavurcan, tēbiye biz et tēbiyesi deyoz siz ne deyōsunuz? bilmiyon sulu ete, istē onu et suyundan dökcēsin, istē tereyavınnan salça gavurup onu dökcēsin. ben bu gıdā biliyon. nenen nasıl anlatdı?

çındırak otu dēlē. çok bi insan bilmiyo, ben de pazācılā çok geliyo da onlādan biliyom. o çındırā haşlāsın, yüyē yēkāsın. yeşil bi ot. o otu yēkıdın mı su göbeg atā, turpotu gaynatması gibi içine atāsın. üstüne de yav. şey gibi tencireden çıkārısın, yālāsın, ondan sōna yîsin. ister yourt gat, ister limon sık.

turpotu dēriz biz tālılāda, bahçilēde olū. turpotunu bilmiyōmun? o turpotunu işey etcēsin, yēkıcāsın. çāşılara götürûlē, bizim köydene pazācılā satālā. onu da yēkıcāsın, gaynatcāsın. sıcak sıcak ocakdan, tencireden alcāsın. bi dene de limon sıkcāsın üstüne. sıcak sıcak bazar ekmeinlene, teze ev ekmeinlene yîsin, kövlü ekmeinnen yîsin. çok güzel olū. yanında acı pırasanın beyaz yerine ya da ucunun yeşil yerine çıtır çıtır dişinin altında çıtırdā.

köylülē seytin gırā, güümnēn içine gatālā, suyunu süzēlē, ēşilēlē. bu mevsimde limon gōlā içine, yālālā, sabahları işeyde yîlē. kayvaltıda siyah

seytin yimezlē, şindi bu mevsimde yeşil.

biz kövlüyüz gādaşım. şindi pıransayı ādınız mı nasıl bişirîsiniz? biz pırısaya yüyē, yīkarız, tencereyi kōruz ocā ya da bi göveç goduʿ mu odun ocaında yakarız. yakdın mı pırısayı altına dōrāsın, kareviz gatāsın yapraınnana, kafasına. beli gart olū, o girmez. teze yapraʿlannan bi dene de havuç gatāsın içine. üstüne de konserve domat gatāsın. canın istēse nofudunu da gatāsın. açık da etin vāsa, gıyman vāsa açık da onu gatāsın ya da tavuk suyu gatāsın, et suyu gatabilîsin. gōsun ocā, kapatīsın āzını, garışdırīsın bi sefē. salçaylana tomati salçası işeysinnene, konservesinden garışdırīsın, āzını gapadīsın. sarādı mı az da su damladīsın içine. oldu sana bi kövlü yimei.

kelbaş dēlē, kelbaşa nofut gatāsın ama kelbaşa sovan gatāsın, güççük güççük āpacık sovanı, ufag ufag tencirenin gıyına gōsun. altını da salçayı gavırī onu da gōsun. o gavrıldı mı ondan sōna karnıbaharı görgü şark edēsin. işē etmessin kafılānı tertemiz kelbaşın kesmezsin, çiçeʿleri davılmaz, onu kepçeylen alīsın. etrafını salça suyunu, yavına üsdüne şōle limon ekē gibi ekcēsin, duz ekē gibi. o oldu mu āzını gapatcāsın, onun buharınnan bişcek. tencireyi endiriyoz ya tüpden ya ocakdan endircez, otūcaz yimē. yanında bi tabak marul saltası, al sene bi kövlü yimei. ondan sōna seninki o kövlü yimei oldu mu? kelbaşı, o bütün karnıbaharı tabaʿlan içine birē pāça pāça gōcāsın. kepci demir kepceylen mi kescen, tahtı kepceylen mi kescēsin, onu göre nofudunu, kıymasını gıyına gōcāsın.

eskidene tütün çapası gazādık, bosdan çapası gazādık, bibē çapası gazādık. on dokuz mayıs geliyo diye o çapayı gaynā gazanı gaynasın, istēse sekerata git, köylülē traktorlere binē tireye bayrama gidēlē. oturūlā pastasını, daʿlısını, dondurmasını yilē. āşamnan gezēlē pāklāda, kövü çıkālā, gelîlēdi geriye. dörd eylüllāda, dörd eylül geliyo diye tütün tālasında hēkes tütününü bıragī, yanan tütün, gazel olan tütün, yumulan tütünü bıragīlā bayrama. ōda da yîlē, içēlē gene. her şey tiride geriye dönē geliriz āşamnana. otuz avostos dēlēdi eskiden faarlara. faarda otuz avostos dēlēdi, dokuz eylül dēlēdi. gençlē, erkeklēmiz ollara gidēlēdi çocuʿlā. şindi yok şindi televizyon bakılıyo, bayramnā kakdı. salıncaʿlā gurulūdu çınar agaçlāna. salıncaʿlara minēlēdi, gençlē sallādı burdan minare boyu gibi sallanīdı. goca haladlarlan salıncaʿlā

gurālādı da, seninki ordan gāri onnā guruldu mu on beş, yirmi gün bayram yapālādı. şindi yapan yok, şindi hēkes evinde acı daʿlı evinde yiniliyo.

bayramnān ārifesi gün hayratı. çocuʿlā eskidene bezden kese dēdik biz, torba birē kiloluk, iki şē kiloluk hayratı deye çıkādık, mehelle arasında incirdir, îdedir ne vāsa gatıverîlēdi. çok ōdu püsküüt, para gatālādı āşama gadā dönēdik. "hayratı bayratı yarın ırmızan bayramı". bi dā gurban bayramı geldi mi bi dā aynı. bayramımız bōle geçēdi. gurban bayramı dēdik. "hayratı bayratı yarın gurban bayramı." gurban bayramının birincisi günü çocuʿlūmuzda dışālara çıkādık eşe dosta. şekē vēdilē mi āmazdık, para vēdilē mi alīdık.

I - 25	**Konuşan:**	Osman Görüşük (1926, ilkokul)
	Derleme yeri:	Doyranlı
	Konusu :	Sohbet, köyün tarihi, dua

şimdi yonan orda, gitdi bin iki yüz doksanda yörüg burdan. dedilerki şimdiki cumurbaşganı gibi sös sāibi kişi, yörüklere dedilerki, yerleşceksiniz. çok galabalık yörüklē, yerleşceksiniz neden? efeler, çeteler sizin goltūnuzda ēleniyo, dediler. çete, efe, soyguncu, şeyci biz göçebe hayatı yaşācez deyor dedelerimiz. benim babamın ömrü yetmiyor. dedem yörüg ali. yörüg burdan kalkıyo, çok kalabalık nereye getcez? dedem yörük ali, ben getmēcem demiş iki gardeş çocū. yörüün ayrım yeri dumnupınar. gonya tarafına gitdiŋ mi artık dumnupınardan gonya yoluna gidersin, afyon yoluna, burıya, dumnupınara dönersin ayrım yolları orda. kalan demişlerki, ahretimiz şam ōsun. suriye geçmiyor ozman, şam geçiyor. bu şamdaki olan şeyler osmannılar zamanında. bu yörügler şeyden gelir hep ya, orta asyadan geldiler. ya şeyden daīlarak geliye, hep şamda galıyollar çok. dedem getmeyor yörüg ali. amcam hacı hasan gedeyor. gonyanın sarayönü deye bi yer, beldesi var. hindi köy oldu ya. tabi hayvan dayanamaz orada bir hafda falan galıyollar, gediyollar, şamda üç sene gibi duruyollar. oranın çeşidli şeylerinden barınamayōlar. bi dönüş dönüyolla geriye.

emekli olma dedim. gec evlendi. mēmur alalım dedim. baba, ben

mēmur çok arkadaşım var, evanımı alcam, dedi. yeniçiflikden bulduk hanımını, yeniçiflikden evlendi. iki tane torunum var. birisi üniverste kimya mühendisi gıS hemen istanbulun yanında faprikada yönetici heralda. torunum var adını ben goydum, hālit. o da kimya mühendisi. kışın altı ay yo altı ay aliāda çalışdı. bi dakıntısı vardı, dakıntıyı verdi, geldi. şindi amerikada, amerikaya getdi şē yapmā. belki galabilirim dedi. artık o kendi bilcē şey. arıyorum artık hergün. deyeyim telefon ediyoz ōlana, baba dedi, başladı, dedi. herkesi evi ayrı deyo, çok da pahallı deyor. herkesin odası ayrı, iki dane de amerigalı arkadaşı var, dedi, evleri ayrı, dedi. ayrı çalışıyollar, ayrı yatıp galkıyollar, dedi. o çok şey. geçen sene arıba alıverdiydik burda, bullarda galdında orā gitdi, geldi. arıbayı satdı. babası destekledi, şindi amerikada. ōlum biraz şēdir. devlet ōle bi şey çıkardı fabrikaların iş güvennik kontrolu. her gün yetmez, her gün trakyaya fabrikaların kontroluna gider.

ādemden bu yanna gelmiş geçmiş peygamberlerin, evliyaların, veysel garaninin, analarımızın, babalarımızın, dedelerimizin, kimse gaybolmuşların, bana da fatiha okuyacak yok mu deyennerin de ruhlarına hediye eyledik vāsıl eyle yā rabbi. yā rabbi, burada el açıp da amin deyennerin de bütün gelmiş geşmiş ruhlarına hediye eyledik vāsıl eyle yā rabbi. af etmesini seversin, bizlerin gusurunu af et yā rabbi. acılarını ululamadīmız şehidlerimizin de ruhlarına hediye eyledik vāsıl eyle yā rabbi. çanakgalede, dumnupınarda, korede galan silah arkadaşlarımın da ruhlarına hediye eyledik vāsıl eyle yā rabbi. af etmeyi seversin, bizlerin gusurlarını af et yā rabbi. bizleri de açlıkdan, susuzlukdan terbiye etme yā rabbi. velhamdüllillahi rabbil alemin el fatiha.

bir de böyük bi havuz vardı, su havuzu. su havuzu vardı burda. o dedenin şeyiymiş heralde. camimizin suyu ordan geliyor. bak vardīnızda, dedenin bu yüzüne bakın. böyle kanal vardır, caminin suyu ordan geliyor. o suyu biz bu şeye akıyordu, bu havuza akıyordu, biz suyu camiye getirdik. dedenin tarihcesini bilen yok. bak, gāratın tarihcesi eski deyelim. gāratın tarihcesi, yüz elli, iki yüz senelik köy. buraya yāmur duvasına geliyollar. dedenin tarihcesini bilen yok. dedeyi bilen yok, dedenin tarihi çog esgi.

I - 26	**Konuşan:**	Raziye Kaya (1950, ilkokul)
	Derleme yeri:	Doyranlı
	Konusu :	Düğün, okul hatıraları

düüne de on gun izin almış, alamamış. biz köyde bayrak dikilir. düün günü bayrak dikildi, davulcu da geldi sāyılır. dā kerim amcan gelmedi, izin alamamış, komutan vermemiş izin. ee vermeyince nōcak? biz de geçen gun gonuşduk dā. kerim deyon, komutan izin vermeyeydin deyon, davulcu çalardı deyon, dāmat yok derdin deyon, e desinner deyo. bizim de bayrak dikildi, davulcu da geldi, düün de başladı. ōlan evine dikilir de ama şindin yok heralde. esgiden şē yapıyōlardın, koyun keserlerdin. bayrak dikince onu gene bişirib gavurūlā, şē yaparlā, ōle ōle şimdi diil ama. işde kerim izin aldı, geldi. vermeselerdi nolcaktın? deyim ben şimdi. dāmatsız düün etcēdik işde ōle. sonradan işde komutan vermiş, on gun vermiş. on gunün içinde dört gun kaldı köyde. dört gunün içinde appar topar gitdi. komutanı adanaya gönder, onu da göndermedi. hadi yeni evlisin, dimiş. buwasına ozman, rāmetli işde mektup yazdı. telifon mu vardın? şindi, ozman benim dedîm yetmiş senesinde, telifon filan yōdun. hemen buwacīna şē apdı. buwa dedi, evimi getiriver. kendi de gelemiyo. ee buwası nāpcak? para yok, kendi buwasında hiç yok para. hadi kerimin biraz, onun da son bilezikleri. kendi gibi beşibirlî de buwasına yapdīdın. bana da şē apdı, raziye dedi, beşibirlî buwama ver, bozdursun. bi de borcu vardın, o döndü dēzemin gocasına. iki bin nirasını ona verdi o zaman işde. beş yüz liraya gitdi, ödemişden gamyon tutdu, geldi, götûdü, gitdi bize gāri. ōle ōle işde. hani dîcem, hani fakirdi, şē idin. şindi bi de ikinci evlilik yapdīdın o zaman, işde işde ōle.

güzel oldu canım düünümüz. başdan perşembe gun nişanımız oldu. böyük nişan deniyō, şimdi yok artık. benim gızlarım hiş nişan olmadı, bi söznen düün oldu, geşdi. ama nişan da oldu, kınamız da çok güzel oldu. gine çalgılı oldu, ee düünde şēli, davullu. davul da kerimgilin evinde bi davulcu çaldı galdı. hepsi bizim evdeydin, bizim de izmirden geldi ya çalgıcılā. güzel oldu düünümüzde. yani esgisi gibi deil, gene bizim de yani kırk beş senelik ama hani gene şēdin, köv düünü gibi deildin, ōle işde.

çeyiz şōle oldu. benim çeyiz konyaya gitcēmiz için çeyiz sermedik bōle. ben masaya goyduk, masaların üsdüne kumaşlar, dülbentleri ōle koyduk hemen, şē apmadık. serilip de o duruyo heralde. üç hafda mı duruyo, bir ay mı galıyo hemen. masaların üsdüne koyduk. sōna toplaması da kolay olsun, dedi anacīm rāmetli. işde ōle oldu, toplandı. zāten fazla da kalmadık köyde biz. kerim amcan dört gun kaldı. bir hafda, on beş gun galmadık işde bizde. hem o da gāri adanaya göndermeyince komutan, buwasına telifon yōdu da mektup yazdı. o dedi, şē ap, gitdik gāri, toplandık, gitdik işde.

esgiden bi de at vardın, ata binerdi gelinner. şeye, taksiye binmiyōdun tabi benim zamanımda. buwam da gelin atıydın. buwam da şē apıyōdun ama dėdim, tam dėdim ben gelin olana kadar dėdim, at dėdim, kāksın dėdim. ata bindiriyōlādın, düşerdik, korkardım ben. at vardı, daha ilerkimleri işde pek bilemem. buwam, hep benden öncekinner hep ata biniyōdu. iki tane at vardın. biri buwamdı, bi kişi dā vardı. o adam da öldü. ya hani onun da senin enişdenin altında oturanın buwasıydın. işde iki kişiydin ōle.

okul vardı, beşe kadar okul vardın okul. beşden çıkdık biz de. üç sene ben temizlik başganıydım. şindi okulumuz bi taneydin, yeterli gelmedi. sōra en üsdünde işde bi şî var, köyde saya da diyōlar ona ya dam gibi işde. saya derlerdi ozman işde. şimdi damda aççık mıydı, yarı mı aççıkdı, şimdi hatırlamıyom, önü açıkdın. şimdi okul geçici olarakdan, bizim sınıfı oraya şē apdılar. şimdi temizlik başganıyım ya ben, şimdi bü sefer, şimdi afedersin, çocukların birisi pislemiş. o pisleyen çocua ben orayı temizletdiremedim. bü sefer, o temizlemeyince temizlik başganı temizleyecek didi heralde ōretmen. bü sefer de, ben de āleyiverdim, ben de temizlemem, dedim. üş sene işde, orda temizlik başganıydım. okul da işde yanına yedek oldūdun, bitdi. ondan sōna taşınıldı da, ōle işde, okul şeyim ōle…

buwam ilk şēde hemen, gelen dünürcüye dedi, benim gızım küçük dā, dedi. on dört yaşındaydım dā. da verememem, dedi. onu gönderdi. ondan sōna, on gun sōna kerim göndettiriyo buwasına. okuyo hem sanat okulunda, okuyo. gız ufak dā, orta bir, orta ikiye geşdi o. ben ilkokulu bitirdim, o orta biri okudu, orta ikiye. ee bü sever dayısını gönderiyo. buwamda işde, on gun önce öbürkünü gönderdi ya, küçük dā diye. bü sever dayısına da buwam, şē apdı.

osman, dedi. şimdi dā küçük verememem dedi. bak dedi. sizin ōlan da okuyo. yarın okur bi şey olur, şē apar. yok dedi. olmaz dedi buwam. tamam dedi. olmucak dedi yani. ondan sōna vermiyorum dedi gitdi. gidince kerime demişkine, vermedi, demiş. olmucak, demiş. bü sever, bu gene şē apıyo tekrā, az bi bir hafda, on gun geçiyo buwasına. şimdi ōle diyo, yā ben diyo, buwama nasıl söylüyom, ben bunu deyo. ozman işde cahillik. gız dā gaç yaşında? yirmi yaşında evlendik biz.

I - 27	**Konuşan:**	Raziye Zeytin (1928, okuma yazması yok)
	Derleme yeri:	Doyranlı
	Konusu :	Sohbet

örme dėrler başga yerde, biz golon deyiverriz. bu ne bilem, ben hindi neye yarar? hindi bunun ikisini hediye etcen, ince dokudun. bunun dēze ōlu var ho yanda benim ismimi gōmuş. orda gösderdi bana, sen gösderdiysen, dedim. ben örme hazırlaycan, bak hele, aylīm yok hiç. ondan bōle hediye edesim geliyoru. benim iki dene ismimden, benim torun, torunumun torunu iki hurda var ödemişde, torunumun torunu iki horda selçuk yanda var, iki izmirde var, iki süleymende var, iki āmetde var. on dene oldu, gayri gülteninkini annatmadım, onnarda da var. allām bu gadar ömrüm olunca oluyorun.

köpēm pek gıymatlıdır. hindi köpek ben uzak yollara gidėkene gevreg alıyor, adamlarda bi köpek möpek görünce atıyoru. ōlum, dedim. bu ne demek, dedim. bu köpek dedi, her kokudan alır, dedi, girmedik yere girebilî, dedi. siz dedi, gevrei paraynan alın, dediler. köpē atın, enie atın, ben o zamandan beri bi köpek enî getirtdim, orda kıyamayorum. kimin o yüzden mi yaşayorum? nāpcen bilmeyon?

bi de adam geldi, benim gulāma dutdu. benim gonuşmam, bunların akrabesinin biri deyor, seni deyoru, gonuşduruyoruz biz deyoru. o zamankı lafı gonuşdurlarmış. ben bi yakaya çıkmam. bu benim evim, bu da ōlum. çocuklarım hep daıldı gızım. memnunun sā olun.

biz gızım mendirez denen yerden göçeriz. biz manisaya geçeriz ,ora bi çadır gurarız. malımız var, hunumuz var, bunumuz var. ordan uşak var yakada, orā varrız, ordan tā ileri. ben diyerbakıra gadar getmiş gadınım gızım, oranın elbisesinden elbise keydim. benim orda ōlum vardı. kendi başıma bak, kendi başıma. afyongaraser, o yanna yaylarız. yüz gadar geçimiz olū, beş, altı devemiz olū, inēmiz de olū. elde saardım ben malı, ōleliklen gızım. buwan öleli ne gadar oldu çocūm? om beş senedir, bi gul evine gėdip hurda iki dene ōlumun evi var hūda ōlumun evi, sabā çıkmamışımdır. burda yatarın, benim adamın evi bene yeterdir, deyon. saraydır, deyon. ōle ōle ben burda duruyon.

benim başga senaatım yok gızım. tireye getmemişimdir, adam öleli ben tireye. ben dā hindi hasdalık buldum, unutgannık, şeyim bitdi. ben bi selçuk yoluna getdim. bi de orda bi düün var. höle bakākana bakākana benim gafam, bōle oluverdi. bi şey dönüyorudu, toktora götürdüler, filan işde. bu kadanna eyiyin, kendi işimi kendim görüyom. yimēmi yedim, çayımı işdim dā burda. şindi de yatıcan, ondan gidiyōdun bura. eyi demek ōle geldiniz.

bi dene gızım var benim. benim gızım selçuk yanda. selçuk da deil de belevi var. üç çocuk babası oldular. bura getirdim, burda böyütdüm çocukları. dün benim fotugrafa bakdı, fādime ablan geldi de. bunlara neal böyütdün sen? bunu örmeynen sarındım. o gızımın çocuklarını burada, çocuklar böyüynce, benden aralaştı getdi. maşallā, subanallā, besledîm evletler hep ekmek sābı oldu, hā deyiverem saŋa. beni hurda, kayfanın yanında hesab etmişler de torununun torununu gordü, çok yaşadı deyiler. başınıza mı basdım ben? hurda bi ōlum dā var, o deyiveriyo baŋa. beni dedim, bunu söylemen, hasda olurun dēyorun. senin anaŋ çok yaşadı, deyyōlar. ama iki garpuz getirdi dā kesmedim bile. hunu yesene dēyorun. ōle ōle yaşayorun gızım.

tirede bi ben, eveli tireye gediyordun. burda benim adamın da bi azık hasdalıklı bi gızı dōmuş dünyaya. evliydi adam, evlinin üsdüne geldim ben, ikinci evlilik. iki dene çocū varıdı adamın. tireye yazdırdım ben bunu aylıg alsın deye. orda hu eleʿdirî, orda gordüm. bunlardan eveli aldım ben bunu. telifon mu onun adı? o gızı da oraya yazdırdım. ozmanın parasında iki yüz bile deil, olsun varsın. ha duruverdi, ha duruverdi, benim o hōlesi buŋa verdim gayri. içini annamam ben, dedim. bi gızımna gonuşamayom. bunnara

yalvarıyon. dün āşam ablasına gonuşdurdun. benim de gulak az duyo gızım. hindi ben sizi dinleyorun ama gulak yok, gulak. buŋa da şukür, buŋa da şukür.

I - 28	**Konuşan:**	Süleyman Gözeger (1952, ilkokul)
	Derleme yeri:	Doyranlı
	Konusu :	Sohbet, askerlik hatıraları

davullan zurnaynan yok bazı yerlēde var ama yimek yaparız.

tütün bizim bi numıralı geliriydi, aile zirātıydı. nolduysa oldu, tütün bu piyasadan gayboldu gitdi. bir evde üç kişi oldū zaman, o zamanları mesela bi ton tütün yaparsın, iki ton tütün yaparsın düününü yapardın. her masrafını yapardın. geçinirdik. gayboldu gitdi. neden gaybolduysa? kota mı goydulā ne goydulāsa? pamık çok pamīmız vardı. suyumuz kesildi. köyün suyu kesildi. köyün suyu bitme derecesine geldi. içcek suyu zor buluyoruz. pamık kesildi, gitdi. ne bileyim şu anda köyün geliri, doyranlı köyünün geliri bir numıralı hayvanı var. işte bak kimsi yok köyde. bak herkes hayvanına bakmak üzere evine gitdi. inēni yemleycek, sācak bi şeyler yapcak. iki numıra gelir zeytini. çok güzel zeytin dikdik biz. şu civarda bizim gadar zeytin diken yokdur. tirilya yimeklik zeytin dikdik çok. o konuda köy başarılı yani.

ben güreşe giderdim askerde yālı güreş deilde minder güreşi gibi güreşe giderdim. o da matrak olsun deye. bir gün maraşa gitdim güreşe. adam otuz yaşında var. adam hayatı boyunca güreşciymiş. ben güreşmedim hiç. ben gırgır olsun diye gidiyorum. ama adamın meslei güreşciymiş. o üç bin gişinin içinde iki bin gişinin içinde beni adam unutamadīm anı adam beni bi yere yatırdı. öyle bi zımlatdıki yere görmek lazım. gitdîme gitcēme pişman oldum. adamda ne kulak var ne burun var. adam yıllarca ezilmiş. ama askere geç gelmiş. adam beni yıkdı. o insanların içinde ālacāmı bildim, gülcēmi bildim, ne bileyim.

iki dane torun var benim ellerinden öper. ikisi de ayrı ayrı bi bilgisayar hususi izmirden aldım, geldim. bi araba masa, edevat doldurdum.

ayrı odaları var şindi. aynı bi kıral çocū gibi. onun zamanında bizim ayaklāmızda ayakgabı yokdu. burdan anamız elimize bi torba verir, içinde azık ekmek guru yavan. işde ne varsa, bi dene sovan, azık guru çökelek akşamı ederdik. o dālarda su yok, bi şey yok. şindi ōle mi? ah yavrum ah, benim ufaklīmı açarsan, benim derdimi yaralarsın.

I - 29	**Konuşan:**	Ümmü Kaya (1954, ilkokul)
	Derleme yeri:	Doyranlı
	Konusu :	Yemek tarifi

çocūm şindi mesela bak, o etli olur. şindi etini îcene kavurruz biz onun. kavurdukdan sonra başga bi tencerede, mesele sovan kavurursun. sovanı iyice kızarınca, salçasını sovannan kızardırsın, sonra etini ilave edersin. ondan sōna su koyarsın içine, su koydukdan sonra o kaynamā başlar. mesela tuzunu salçasını koydukdan sonra o kaynamā başlar. kaynadıkdan sonra şuraya bulgur malzemesi hazırlarsın. içine sovan rendelersin, baharatını koyarsın, salçasını koyarsın. o kaynayan et suyuyla onu böyle kabardırsın, koyarsın bi tabā onu. ėyice bi kabarır, o kabardıkdan sonra unla un ilave ederiz ona biz. unla ėyicene bi yuurulur. o her şeysi kondukdan sōra ėyicene yuurulur. sonra elimizde yuvarlarız, böyle hani meşe olur ya, aynı meşe gibi. onu biz yuvarlarız, o kaynayıp duran suya o yapdīmız topalakları ilave ederiz. o ėyicene kaynar, o hani özleşir. ondan sōra servis yapılır. bizim topalāmız bōle. başga deişik bi şey bilmiyom çocūm.

aşureyi de gene akşamdan būdayını temizleriz. yani akşamdan onu bi beş, on dakika haşladırım ben onu. bi örterim üsdünü ėyicene, sabā kadar kabarıyo. o kabardıkdan sōra sabāleyin ocā koy, biraz dā su ilave et içine. o kaynamaya başladī zaman, biraz içine pirinç ilave ederim ben. ondan sōra nohut, fasülle mesela, içine ne ilave etceksen ondan sōra onu ilave edilir. o biraz özleşince şekerini ilave edersin, biraz da şekerinne kaynar. biz öyle yaparız, yani benim bildîm aşure bu. sōra tabaklara koydukdan sōra üsdünü süsleriz ne koycaksak. benim bildîm aşure bu.

I - 30	**Konuşan:** **Derleme yeri:** **Konusu :**	Yaşar Gül (1944, ortaokul) Doyranlı Sohbet

mevsimi geldinnen èşde, amca, emmi, dayı, bibi toplanıyoruz. kendi aramızda imece dedîmiz usulle, yardımlaşma usulüyle bu işlerimizi yapmaya çalışıyoruz, çaba gösderiyoruz. şindi akla şu anda, hemen bi şeyler gelmiyo, biraz da zorlanıyoz.

askerlie erzurumda, sivasda, erzurumda yapdım. dadaşların içinde yapdım.

zeytin dikmemiz on iki, on üç senelik mevzu burada, bu bizim köyümüzde. onu da arkadaşlarla gazmayla kürekle yani çapayla kürekle gazarak, çukurlar açarak, dikdik, suladık.

I - 31	**Konuşan:** **Derleme yeri:** **Konusu :**	Mestan Erol (1950, ilkokul) Gökçen Köyün tarihi, sohbet

ninemiz, dedemiz vādı. bunnā, yunan burda bizim gēmiş, durmuş. onnā daa kaçmışlā gökçenin daına. ninemgillē ōle sōlüyōlā. ordan seyrediyōlāmış gızım onnā. en sonda bōle bi çetelē üremiş memliketde. o çetenin yanına dedilēden yardımcı olan olmuş, efe olmuşlā. gāri de netekim, benim hanımın dedesi de çete dede, yani dede bōle. onnā bi ara o yunannara būdan gāri kōlamışlā, yakmışlā būları, yurt etmişlē, harab etmişlē. onnarı kōlamışlā o çetilē, görünmüşlē. denizi dökülmüş izmirde atatürk şey yapdī gibi. ōlü bi anılar anlatdılar onnarı biliyoz.

bizim ufaklīmız yavrum çifçilîlen geşdi. sorcak olūsak on iki yaşında başladık yani çifçilie, ilkokulu bitirince. benim babam korede şehid düşdü. ben yalnızım tek. iki dene çocūm vā. onnarı evēdim, bakādım. asgerlîmize candarma olarakdan konya beyşehirde bitirdim. komtan şoförlû yapdık. orda sav salim asgerlî bitirdik, geldik. ondan sōna bi yirmi sene minibüsçülük

yapdım, bu gökçen tire arasında. o minibüsçülükden sōna doksan beşde hayvancılıa başladık. dışardan ital inek aldık on tane. onnarı devam etdirdik. doksan beşden beri hayvancılīlan ūraşıyoz, süt inekçilî yani onnarı yapıyoz. çolūmuzu çocūmuzu evēdik, bakādık. işde hanımımızlan berabē yaşıyoz, hayatımız bōle.

korede şehid düşdü bin dokuz yüz elli bir senesinde. babamın öldûnde ben bi yaşındaymışım. koride şehid düşdü. annemiz vādı, o mefat etdi, gitdi. şehit ailesiydi o da. hayat böyle geldi, gidiyo işde. yalnız yaşadık. nur içlēnde yatsın annemiz, gençlîne bizim için, annem bi aaç yetişdirdik, meyvasını yeriz deye gençlîni bizim için çürütdü. üş sene oldu işde öleli gızım. dā gibi bize güvendi. mesela bi gadının bekar kalması, her bi gadının şeysi deildir, yani benim evladım var bi tane deye yani. şehit maaşı bāladılar ona, koreden şehit maaşı bāladılar. biz alıp kendisini yidirî, içirî, bakardık gül yaprai gibi. en sonunda böbreklēnden rahatsız oldu gızım. diyanize bālandı, kaldırmadı gitdi en sonunda.

ekip biçmemiz gızım arpa, būday, pamuk, tütün. tütünü çok yapardık. pamūla tütün bu memliketden gitdi. artık geri dönüşü yok. şu anda mısır ekiyoz hayvannara yem olarakdan gızım. makinemiz, şeyimiz vā. ona gıyayoz, bōle kapadıyoz laylonnan. slaj turşu deniliyo ona işde. saman, būdayımızın bi kısmını yediriyoz, bi kısmını satıyoz. saman depo yapıyoz hayvannara. o şekilde süt hayvancılīna devam ediyoz. dā onnara ekip biçdik, zeytinimiz di vardır. burda zeytincilik de iyi ya gızım. yîcek yaımız çıkıyo yani. bahçilēmizde zeytincilik di var yani. onu da ekip biçiyoz. başgı bi şey yok.

I - 32	**Konuşan:**	Perihan Uyar (1952, ilkokul)
	Derleme yeri:	Gökçen
	Konusu :	Sohbet, keşkek tarifi, düğün

ben evlendim, annemin yılında, dēzemiŋ ōlunan berabā. ondan sōna öbür gādeşim evlendi, gızılcavluya gitti benden bi sene sōna. altı yedi sene sōna küçük altı yaşındaki gādeşim o du böyüdü, onu da gine ben, anȧnem ikimiz bi onu evēdik. ōle onu evēdik, çocuklānı böyüttük. şindi bak ōlunu, gızını da evēdik.

keşkek malzimesini çok gatāsan çok güzē oluyo. ama tabi bazı varlık darlık kısırganıyo. o normal oluyo. illi malzimeyi güzē gatçak. her yakıda malzimeli eşya güzē oluyo ne desēn de. şindi keşkeiŋ tārifine gelelim deme? evela şindi onuŋ işeysini ocā gōruz. evĭla goycak oldūmuz gazanın içini yav gatārız. çok gatmayız. evĭla bi yo iki kilo gadā yav gatarız onu bi yo her tarafını garıştırız içini. suylan berabā yavı halledēriz, ikisini melez edēriz meyonez şekline gelesiye gadā. on sonā o ōle meyonez şekline gēdinde ocā gōruz. deelim şindi iki ayā vurcen, bi ayar vurcen, yarım ayā vurcen, gāri evelki tarifeye göre onu göre suyunu ōle gatāsın. gelelim o gaynadı, şey ōdu mu etiŋ malzimesine, eti de gine onu göre işey ediliyo. şindi bi tenkeye bi ayar tenke diyelim gāri. bir ayara on kilo et deyōlā. hani on kilo gatmazsan beş kilo, altı kilo gatılıyo. hani çok gatāsan daha güzē, az gatāsan ōle. yav gelēse bitdikden sōna. yav gatma malzimesi sorāsan, şindi bi tenkeye beş kilo gatıvē. beş kilo yav gatan yok şincik. gatāsan yavlı daha güzē olū. ama az gatāsan ōle olū. aşādan dört kilo yav gatılması lāzım bi tenkeye. onu gatārız gazan göre. şindi iki tenke alan vā. gazan küçük olan gazan vā. böyük onu görü malzimesini onu görü ölçülü edēriz. bizim būlāda tavuk kesēlē, mısır kesēlē. mısır hani hindiye onu kesēlē, onu gatālā. köy yimekleri ōle olū. onu kōlā, bōle akşamdana etlēne. gaynīp bişmeli şekli ōdu mūdu būdeyi de ısladīlā gündüzden, ıscak suynan gabardīlā. tekrā etlē bişmeli oluk gelîken būdeyi de gatālā. üstüne gene yavını gatālā. malzimeye göre ne gadāsa gāri ōle gatılcak yav. o sabā gadā bişē. sabālan bişdikden sōna bakdı, bişdilē mi deyelim dövücülē gelî, dövüdürüz. dövdükden sōna üzerine salça eden

salçalı, yavlı salça edē. teriyālı eden oluyo. teriyālı eʿmiyen, garabibē eken oluyo. malzimen nasīsa, yören nasīsa ōle yörüdûsün, ōle yîsin. afiyet ōsun yiyennere.

şindi ōle şey yok gāri. adam garı bi. adamnarı evelden gatmazlādı düüne. ōle saklı gadın gıyafeti geyē edēlēdi. adamnā gāşıdan gāşıya gelî, edē, bakālādı. o şekilde ōle girilî, edilîdi. şindi gāri her taraf bir gāri düzgün adam garı bir oluyo. evelden gatılmıyōdu adanmā. gadın gıyafetini keyiyōlādı. tabi ōtünsende bıyīndan, gulāndan, yüzünden belli oluyōdu. ōle ōle yapılıp geçiyōdu. çalgı çalınīdı hani gadınnādan. evelden erkeklē vādı çalgıcı gēdi mi bi dene udcu, kemancı oluyo. kemancı devamnı önünde çalādı, hiç gāşıya bakmazdı. az bakcak ōdu mu dûtēlēdi. öteki gadınnā, çalannā bakdīmazlādı. şindi adamnā baksın, biz oynayam deyōlā başkı yok.

ben on iki yaşındādım, on üç yaşındādım. kardaşım dokuz on yaşında gādı. bi gādaşım altı yaşında gādı. bōle bu gıdā yerden düşdü, beyin ganımasından dokuz gün yaşadı. nur içindi yatsın ōle işde. atmış altı senesinden beri güzē yaşam dı yaşadık, çîkin yaşam dı yaşadık. eyi günde gōdük. allah kötü gün göstēmesin ama varlīn içinde darlık, darlīn içinde varlık o şekilde. kendi yavımızlan kendi tuzumuzlana kimseye muhtac olmıdana çalışdık. aş gāmadık. dedîn gibi aş gādık, bişirimedik hani bilmedîmizdene. ōlü ōlü çocukluk hayalimiz ōlü geşdi. ee böyüdük. onu bakāken, onu bakāken hēkesden ustu olduk, aşcı ōduk, yimekci ōduk. dedîn gibi hepsini yapdık. allah sālık vēsin daha da yapalım, yapıyom gızım. elimize ādık, hepsini yapdık, yapmadık deil ama şindilēde yapmıyoz o gadā bi şey. yini kendi işimizden ōle yapıyom gini de. yanımdaki olannālan çok yapdım. deyelim düünnēn yimeklēni, her tür her şeysini edēdim. ee şindi de gine en çok bēnilen, her türlü dedîn gibi ne malzime vāsa bulunan gine aynı ediyoz, gōdüklēmize ōle ōle yörüdüyoz.

deyelim pilav, çorba, et yimei sovanlı nohutlu tēbiye, helva, keşgek, bunnā oluyōdu. evelden bizim çocùklūmuzda, hindi gabak datlısı ediliyo, o goca gabaklādana, gabak aşı dēriz biz ona sulu. onun pilavın yanında ōle sulu tatlısını edilîdi ama çok güzē olūdu. gabak aşı o pirinç pilavınna onu yimesi pek güzē olūdu. hindi o yapılmıyo. helva yapılıyo emme illi onun yerine

vāmıyo. o çok güzē oluyōdu ama hinci etsem ben bazı bōle ediveriyon, çoluk çocuk işey olunca, anne bu evelden daha güzēdi deyōlā. evelden bōle gaşıklā, çatallā, goca tahtı gaşīlana, goca çukur işey toprak çanaklāla ōle onnālandı yimek yidiklēmiz. aızlāmız yara olūdu gaşıklara alīkan. şindi demir gaşīlan, çatallan yiyiyōsun her şeye.

atmış atmış beş senesinde tütün gırıyoz tarlıda. deelim çevri tāla deriz tālamızın ismine. deelim şinci benim beyimin dayısının ōlu vādı. bōle hasta, işeyli o öldü orda. tütün gırdık, iki keltē gırdık kardeşime, ortan kardeşime sardık. buraya, tālaya yolladık. babam da ordan, bizde annemnen berabē godu. bennen berabē güçük kardeşim burda. aninemnen berabē ortan gādeşim tütünneri getîdi. babam mezar gazmā gitdi. ōdan gādeşim gelince bizde iki keltē dā tütün gırdık annemnen berabē. annem de bizi o keltēleri sardı. biz iki gardeş burıya gēdik, annem köv içine gitdi. hindi babam orıya gitdi ya ikisi berabē aynı cenaze evinde buluşup tekrā burıya gelceklē. ordan burıya geldilē. biz ōdan geldik dedîn gibi oturduk, tütün ciziyoz. annem tabi cenaze evine yemek yapdı. deyelim o işeysinne balcan kısdırması dēriz, bulgur pilavı, çorba, kızartma yapdı. işēlik bōle tatlı yapdı. dedîn gibi būdan götürdük, gitdik. ōdu yidilē, işdilē. dedîn gibi biz çocuguz tütün ciziyoz. tütünü cizdik, yidik, işdik biz de. dedîn gibi tütün cizēken ikisi berabē, babam da yetim şeklinde galmış benim, dediki babam: hani ben ölûsen dedi, sen evlenîsin dedi. sen ölûsen, ben evlenî şey dedi. ikisi de dedilēki: hemen sen ölûsen ben evlenmen, ben ölûsem sen evlenmezsin dedi. annem dediki hemen: yine dedi, sen evlenmedik ōmazsın dedi. bak dedi, iki dene erişmiş çocùklāmız vā dedi. bunnā dedi, ikişē seniden dōt sene olū, dedi. dōt senede sekiz sene, iki seni sōna da o böyû, dedi. gine altı sene, yedi sene sōna sen evlen, dedi. sekiz sene sōna da babam vefat etdi. şinci bōle, bu aynı bu ōlangillēn köyüne gidiyo, yienliye. orda gidince, orda hastılanıyo. benim burıya getiriyo, benim beyim götürüyo doktora. orda tabi ölüyo. deyelim biz ev etdirdik. bōle evimize üsdünü çakdırdık, annem öldü. bōle içini altını çakdırdık, ettik. içini gircez, babam orda hasda oldu, ōle ölüyo. deelim babamı bu hasdaneye, doktora götürdü. eyi olcak, gelcek deye, evi temizledim hemen.

tütün işi çok güzēdi canım ya, nētcen tabi. şinci parȧlā çok, işlē çok da gündüz geliyo, gündüz gidiyo. ōle bi bēket de durup da yıllıg olan toplu parȧ ōmuyo. illi tütünün parȧsı güzeldi. deyelim bi dölüm tütünün ōsun dahi o bi dölüm tütünün sayesinde her ēsîni alıyōdun. hindi bin dölüm tālan ōsun, bin dölüm hani parȧŋ ōsa ya, illi peşin, taksit deyōlā. bēketi yok heçbi şeyin. evelden aynı iş, aynı aş aşlanıyōdu. verilmiyo mūdu veriliyōdu. hindi gāri taksit dēken, tuksit dēken paranın da bēketi yok, işin de. evelden bēketi yok, hiçbi şeyin işeysi yok.

I - 33	**Konuşan:**	Seyfettin Uyar (1948, ilkokul)
	Derleme yeri:	Gökçen
	Konusu :	Sohbet, Yunan işgali

eskiden, bizlē çocukkana bi kere, bi yo on sekiz yaşındana evele, on sekiz yaşına basmayınca gāveye çıkmak yokdu. biz de sokak arasında çellik çomak oynādık. ondan sōna topaç oynādık. garanlık, ışık yok, bi şey yok her tarafda. aynalı meşe dēriz biz, ona oynādık. çocukluk ōle geçdi. ondan sōna askere gitdik. ōdan gēdik işte. askere giʿmeden evlendik bunnan. ondan sōna işte, gēdikden sōna böyük ōlan, ondan sōna gız ōdu. ondan sōna bi de güçük ōlan ōdu. onnarı evēdik, yuvadan uçurduk. iki tanesi izmirde, bi tanesi tiride şimdi. biz gādık körōlu ayvaz şimdi.

ekim dēsen eskiden tütün çok yapādık. amele daşīdık, kendimiz yapādık. ondan sōna tütün kalktı, pamua döndük. çok mesela beydā tarafından traktörlen, veyahut da sürücü arıbalannan, servis arıbalannan çok amele daşıdık. o da kalktı. şimdi hayvancılī döndük. vardı būda, galabalıkdı. hayvan sata sata işte bu gadā kaldı. biraz dāmat aldı, gitdi, galmadı yani. hayvancılık güzē bi şey ama süt olayı biraz ödemelere uzatdılā. mesela om beş günde bi, om beş gün doldu mu, yirmi günde para elini geliyōdu. şimdi iki ay doluyo, iki buçuk ayda para eline geliyo. onda bir aylīnı veriyōlā yine, bi ay içeri gatıyōlā sene. çokdu hayvan azaltdık, yapıbilcēmiz gadā.

eski burası köv havzasıydı. jandarma kövün içindeydi. nahiye

müdürlû, burası nahiyeydi yani nahiye müdürlû köyün içindeydi. nüfus müdürlû köyün içindeydi. elli sekizde belediye oldu. ondan sōna elli sekizden bu yana bu iki köyü gökçen, gahratı birleştirelim diye, iki köye arasına belediye yapdık yeni. ordan oraya geçildi. ondan sōna bȭle devam ediyo işte. şimdi gökçen, gahrat yok. yalnız gökçen isim. eskiden buranın ismi fataymış. yunan zamanından evele fetihmiş. ondan sōna fata olmuş. ondan sōna gökçen. burayı işgal etmiş yunanlādan gurtuldukdan sonra gökçen efenin ismini vermişlē. fataymış gökçene çevirmişlē.

bunnarın çādakları vā kövde. biz bilmeyiz nēden ona bi sürü goyuna… ninemin bubasının yahut da anasınınmış bulā hep. şūda aaç varıdı. orda çādaklā vāmış, goyun çādakları hayvannı bi sürü. ödemiş tarafından deyo top mēmileri yāmā başladı bizden tarafı deyo. bizde ne vāsa bırakdık deyo, yukarı gaşdık deyo. toplā bizi gȭdülē çıkāken deyo. faş faş faş ediyo deyo. ākamıza düşüyo deyo. önümüze düşüyo deyo. bizdi çıkdık, gitdik deyo. çocuk gitdik deyo. sōna deyo gökcen türemiş işte. şu yukarda bizim bi arkadaşın anasının evi vā maellenin içersinde. bi ȭlen yemeinde, orda çeşme vardır bizim. o çeşmenin ākasına siper alıyōlā. onnā ȭlen yemeine denk getiriyōlā. kapılādan pençirilēden benzin atıyōlā.

hanımın halasının gayınpederi vādı. esas çete emmi dēriz ona biz. çete gāmış en nihayet. esgi efilere çete dēler yani çeteymiş isimleri. ee ona biliyōduk biz yani şey olarak. dedem gatılmış gökcenin gızanı ōmuş ama tabi ne gıdar ōmuş ne gıdā ōmamış orasını fazla bilmiyom. yani mesela şu bizim yukardaki evler vādır onun bu tarafında yunannılā tütün işliyōlāmış. pastal işliyōlāmış. pastal diyōlāmış tütünün ismine. pastal işliyōlāmış. bak şurda bi mezar vardır o da efeymiş. kārata evine gidiyōmuş. ta ordan delikdene, mazgal delîndene bunu vuruyo. bi de şu yemcilē vādır onun üs tarafında bi guyu vādır, orda küçük bi guyu. o da adagümeliymiş. adam o da köyüne gidiyōmuş. ōdan da onu vuruyo. onun cesedi yalnız yani gökcenin anıt burda gökcenin ismi var ya yani gökcenin naaşı orda deil. yani ordaki arkıdaşın ölen arkıdaşın kemiklēni āmışlā, oraya defnetmişlē. anıt gökcen oluyo yani gökcen olarak anıt koymuşlā ismini istiklal anıtı diye. başka ȭle pek bi bildîm yok benim yani.

gidiyōdun māzanın birisine ben düün yapcam. ayakgabıcıya varıyōdun. tütün hesabına bazālık. tamam ne gadā ayakgabı ācan? on civt, yirmi civt mesela.

I - 34	**Konuşan:** **Derleme yeri:** **Konusu:**	Fehmi Amca (1955, ilkokul) Güme Sohbet

şanlıurfuda yapdım ben asgerlie. hiçbi şeyim yok. ōlāda işde ben bin dokuz yüz yetmiş altıda yapdım asgerlie. ōlāda işde ōle vakit geçirdik. başga yapdīm işde tireye gelip gidiyoz.işde o gadā bi şeyimiz vā.

kesdane başından çıkarıyoz, düşürüyoz işde. gömügōyoz, patozlan dövdürüyoz bu kadar. gümüde oturuyoz biz. bu gadādır bizim başga bi şey deil.

I - 35	**Konuşan:** **Derleme yeri:** **Konusu :**	İsmail Avcı (1954, ilkokul) Hisarlık Sohbet, incir

budamasından sōna çapasına, çiftlerini süreriz biz bunnarın. ondan sōna îlek zamanı gelir. haziran bōle onu gibi îleklerini atarız. îlek atılır incirlere, o sinek çıkarır. o şimdi incirlerin döllümesini sālar, o sinek çıkar ondan, ee ondan sōna artık erime beklenir. erdikden sōna kendisi dökülür yani o olgunlaşannar. elinnen pek alınmaz. elinnnen alındı mı, düzgün olmaz, kalitesiz olur yani dokundūn zaman düşcek. sergi atılī iki, üş günde kurur. ondan sōna alır, gelir, satarız yani incir ōledir. tabi kurusunu satıyoz, yaşını ne kadar satcanki. zāten fazla satılmaz yani lop olarak satamıyoz. yani zāten topluması güç onun, bi günnük zāten. onu sabah toplucaksın, o gün satman geregiyo. öbür türlü bozulur hemen.

valla şimdi işde zeytinnen üraşıyoz. zeytin, incir, ceviz var bizim işde. üş türlü şeylernen yani. öbür türlü bi şeyimiz yok. yani kuru māsul ekmiyoz. eskiden ekerdik onnar artık biraz şey oldu.

kesdane var da kesdane hasdalıkdan gurudu. kesdaneler çok az, bȭle yemeklik gadan anca olmaya başladı. gün güne yani o da hiç kalmīcak gibi. bullar, her taraf kesdaneydi. şimdi onnar gitdi, dā yükseklerde galdı. yani bi hasdalık var, bi türlü annayamıyom. önneyemiyōlar. yoksa bi sürü ilçe tarımda, bilmem ne var. bi sürü ziraat mühendisi var. hiş bi tanesi gelip de köyde ne derdiniz var demeyo. alıyo parayı, alıyo, oturuyōlar. yani ben onnara gerçekden kızıyom. yani adamnara bi dosya verceksin. hemen git, yok para yatırıyōsun bi şē. devlet kuruluşu deil mi, orası da? ama bi dene ziraat mühendisi gelmeyo. yani sizin zeytininiz neden kuruyo? kesdane neden guruyo? gelip bakmıyōlar, yani bunu bi türlü annayamıyom, gezmesi lazım onnarın. mesela adam hayvancılık yapıyo, bi sürü şeyler geliyo, mesela hayvan doktorları, veterinerler bakıyo hayvannara. bu ziratın adamnarı hiş bi tane yerinden kıpırdımıyo. ben ondan gerçekden şeyim. yani ȭle bi şey olsa, şikayet edilcek bi yer olsa gitcem, sölûcem. burdan raatsızız. yani onnar boşuna para alıyo, gibi geliyo bana.

I - 36	**Konuşan:**	Emine Dağyaran (1947, ilkokul)
	Derleme yeri:	Kaplan
	Konusu :	Katmer-keşkek tarifi, çocukluk hatıraları

yourusun hamırını çocūm. açāsın bo̅le, bi gıyına patatesli yapāsın, kıymalı yapāsın. ordana çökelekli, mēdenozlu yapāsın. üsdünden bo̅le bi kapadīsın hamıra, bo̅le bo̅le kesēsin. yavda kızādī zaman bo̅le oluyo. gabarī, çok güzē olū yimesi. kendimiz açıyoz, kendimiz youruyoz. bi tek yumırta katāsın içine hemene. onnan duzlana hamırını yourūsun. ondan sōna açāsın tahtıda. onun işde yarısına sebzeleri goyōsun, yarısı kabak edēsin, o̅le yapāsın. yavda, zeytin yavında kızādīsın. odun ocaında, ozman yav yutmaz, tüpde yutā.

hatıra olan bi şey gāmadı çocūm kafamın içinde, gāmadı, hatıra olan bi şey gāmadı çocūm. keşkei ben fazla bişirimem çocūm da bildîm gadan gine tarif ediverem. eti haşlāsın, sıcak sūlan tētemiz yıkāsın. dana eti ōcak ama kemiksiz. ordana dana etini tētemiz yıkāsın, sıcak sūlan yıkāsın, süzdürûsün, ona yıkāsın. zeytin yaına, tencirenin içine zeytin yavı gatāsın. bulāsın, bulāsın, bulāsın, ona bo̅le avardīsın yava. ondan sōna suyunu gatar, ocā gōsun. gaynadıkdan sōna etini de atāsın. etini atdın, gaynatdın mı ondan sōna būdeysini, būdeyi yıkıcen, tētemiz, beyaz su çıkasıya gadā yıkıcen. ondan sōna ona, būdeysini üsdüne godun mu, altını ılıg ılıg sabā gadan bu bo̅lü bişē. destek gōsun, hep odun gōsun ātına. sabā gadan bişē. ondan sōna bi dövceklerimiz vādır bizim. çok gazannan bişirilcēse ona göre dövülû, evde edēsen ona göre dövülû. onnan döveriz, döveriz, döveriz, sakkız gibi olū gāri. o gaşıkdan bilen düşmez yere. o̅le güzel olū ama bi kilo būdeye, bi kilo et goncek. ozman güzel oluyo. etini noksan godun mu sulu olū, güzel ōmaz, dadı ōmaz. bo̅le bişircen çocūm. dövēken duzunu da gat. ōdan gāri tereyaınnan salçayı gavūruz, acık zeytin yavı gatarız, tereyavı gatarız. salçayı gavurub onun üsdüne sosu yaparız, gāri süsünü ekeriz. ozman pek güzel olū. bizim eskiden mēşur yimēmizdi o. hālā onu devam ediyoz düünnēde nasib olūsa.

hindi gāri düün müün ōmayo ya, şeerlerde oluyo hepsi de. burda bi şey gāmadı. çoluk çocuk yok, gızlā yok, gençlē yok, ōlannā yok. hindi onnā da salonnara gidiyōlā, ollāda oluyo düün gāri. bizim düünnē kakdı gāri çocūm, kakdı. bizim düünnē ōmayo gāri. çocuk yoʿ, olan dese bilen çocuk yok, genç yok, hiç yok. hep bizim gibi bo͞le külüsdür, hep külüsdür.

ōlan, gız gece gapanī garannıkda, cik de, dēlē bi yo. hani sesini duyalım, oraya gelelim, diye, bi yo civid ediverî, ondan sōna gine bulumazlā. gece garanlıkda oynādık, bo͞le lambılā yokdu bizim zamanımızda. ay dedeye gāşı oynādık. hāyā, çok güzēdi, çok. pek güzē çocuklūmuz geşdi. işde o͞le o͞le çocūm ya.

aynı bu sebzilēden ediyōduk biz gençlîmizde de, çocuklūmuzda da. hepsini aynı ediyoz gine çocūm. dut gurusu, badem, bu çitlemen dēriz. bunu biz mellengeç tefei, bunu suda istē haşla istē ōlü ye, çî dōra saltanın içine, nasī yîsen tezecik zāte. onu şē edēdik, haşlāsın, tāturlu, sarımsaklı, zeytin yaınnana. sarımsaı döv, zeytin yavı gat içine. çırp, çırp, çırp istē limon istē sirkeli et, üsdüne bi gezdir, yî ōle buna. o͞ledir çocūm, gō͞memişindir buna. hāyā, bu ōlü olū, çîdi yisen olū, haşlıdı yî. he turşu da guran oluyo. bizim tiride götürüveriyoz biz bunnara. tiride turşuluk alıyōlā, turşu kurmak için alıyōlā.

I - 37	**Konuşan:**	Fatma Öztürk (1965, ilkokul)
	Derleme yeri:	Kaplan
	Konusu :	Patlıcan balığı tarifi, sohbet

süzgüye tuzlucan patlıcannara, ince ince dōrucan süzgüye. ondan sōna onu tuzlucan, suyu akcak, mor suyu. yıkıcan ondan sōna zeytin yaında, dıvanda. unun içine yumurta kırcan, duru şekilde, yumurta kırcan. ondan sōna onnara bulayıp tavada kızartcan. hani basit bi şey ama güzē bi şey. çıtır çıtır güzel oluyo. un dedim ya, un koycan, yumurta koycan içine. çırpcan ona şey şekilde. ondan sōna onu kızartıyōsun işte. güzel oluyo yani. patlıcan balī deniyo bizim burda. güzel oluyo yani seviliyo.

aklına ne geliyōsa, börülcesine, hepsini yapıyoz. hēşey yapıyoz, satıyoz salı pazarında. çoksa toptan veriyoz. kestane bol, bizim esas gelir kestane, zeytin bizim köyün esas. ötekinnē hani bazar harçlī deye. o annamda ötekinnē kestaneylene zeytin esas gelir yani para getiren ürünnē bunnā. onnādan kazanıyoz paraya. geri kalan hepsi de vā yani. ama çok da seviyoz. hele ben kendi adıma gonuşam, ben çok seviyom bahçeylen işeylen yeşilli'len ūraşmaya.

sulāmız güzēdir, çok güzēdir. kaynak suları güzēdir yani bahçilēmizde hep kaynak su. dā o ilerki çeşmi bilen kaynak suyu. bi buçuk, iki metreden çıkan sulā bunnā. yani o gıdan. kaynak sulā bizim būlāda bōle.

I - 38	**Konuşan:**	Ganime Teyze (1957,okuma yazması yok)
	Derleme yeri:	Kaplan
	Konusu :	Sohbet

köv yimeʿleri budur. başka ne olur? şiş köftemiz olur. zamanı geldinnen şiş köfteli yapcak olan, şiş köfteli yapar. işey eden, işey yapā. çorba eden, çorba edē. keşkek ederiz, hepsi bȭle işde. bizim düünümüz, benim gaçarak evlendim ben, ne yalan söyleyem olmadı. hiç düün etmedik. gaçan gızın, gine gaynanamgillē edivēcēdi, gaçan gızın düünü vā dedi mi? dedirmedim kendimi. ōmasın dedim. işdi bȭle, bu gıdā.

ot yimekleri, samāşık gavururuz gızım. ondan sōnacım gaymacık olū, gaymacık gavuruz. bayā ot, bayā haşlıyoz, gavuruyoz. işdi bu gıdā, başga yimēmiz olmaz bizim. ne olū başga? tarına çorbası edēriz, köfte. onu vāya üzümü sıkıyoz. üzümü sıkdīndan sōna şıra haline geliyo. şıra halinde alıyoz, az gaynadıyoz, un gatıyoz içine. tekrā, ondan sōna bulayoz, günece döküyoz, bȭle tepsilere döküyoz. sabālan tutā, keseriz, günece dökeriz. siyah üzüm, hē türlü üzümden olur. işdi bȭle. beş, altı günde gurur çocūm. un halinde gatā, guruduruz. işde ȭle, başga türlü bi şey bilmiyom.

o çitledmek, çitlembik dēriz biz buna. kendi bȭle, onu vāya haşlā, tāturlu, sāmsaklı, ekşi dök üstüne yi. işde ȭle çocūm, köv yimeʿleri o.

ondan sōna ocakda, şey azık eti gaynadıp onun göbēne goruz. keşkein göbēne goruz. ozman güzel olur, tıkır tıkır gaynar, hallolur. sōna, ondan sōna adamnāmız döver. işti bȭle çocūm. nolcak başga?

I - 39	**Konuşan:**	Ganime Yıldız (1945, ilkokul)
	Derleme yeri:	Kaplan
	Konusu :	Düğün, köy yemekleri, bayram, sohbet

sarālāsa çeyizleri alīlā, gidēlēdi. bir hafda düün olūdu bizim. salı gün akşamnan kınȧ yakılīdı. çāşembe gün hamama gidilîdi, burıya tiriye. şimdi hamamnā kākdı gāri. hem başımıza yakınīdık tenel hem elimize, ayāmıza. tenel hani bak, işdi şu. hani mezar gömülüyo ya, onun bi bebilisi vādır. kimisinde ōmuyo o, hepsinde. onu dövēlē, gurudūlā yazdana gelin ōcak gızlā. onnā hamur gibi ocakda pişirilî. un gibi başların yakınīdı, hamur gibi olūdu gāri. ertesi gün hamama çıkāmā gidilîdi onnā. gāri elimiz, ayāmız dā bi gün evel yakālādı, hamamda çıkmasın kınȧlā diye. kapgara olū, gāri elin, ayān. hiçbi şey ellimezsin çeyiz āmā gēdiklerinde. işde götürûlē, onun hamamdan gelinî çāşembe gün. perşembe gün āşam, eveli hep esas perşembe düün olūdu çocūm, pazar ōmaz. hindi çalışan çok ya, pazara denk getiriyōlā. perşembe gün āşam kınȧ gecesi olūdu. cuma günde atı mindirîlē, gelin āmā gelirlē gine. ōlan evinde yimek olū, gız evinden gidiliyo. tekrā, cuma gün güvey yimei olū. o gız evinde bişē. seni atı mindirdilē mi, ākandan aşcılā gelî. gazannā gonur gene. benim ōle ōdu, herkezin ōmaz da. az şeysi olannā edēdi. kimi güvey yimei yapmazdı. misafiri yidirilî, kövlü yidirilîdi. eveli bizim köv çok galabalıkdı. hindi nēde hep tiriye gidiyo gençlē. gızlā tiriye gidiyo, olannā tiriye gidiyo, yaşlılā gādı kövde. bōle şeyleri biliyom da dā evel ōle cavurların gēdikleri, gitdikleri onnarı annemgillē iyi kötü onnā biliyōmuş da benim bilmiyom. bōle köv düünneri güzel olūdu eveli. şindi hiç, ne yemeg ediyōlā, ne bi şey. aşarı bi gidiyōlā, orda hepsini bir ediveryōlā, geçiyōlā.

her şey, çorbasından dut, keşkeinden, dolmıları her şey, hepsi de. ēşi aş dēriz biz, bulgurları pişirîlē bi gün eveli, keşkeylen yimesi güzē olū. bizim köv yapādı ona. ēşi aş, içine ēren girē, bulgur girē, üzüm girē. onu pişirîlē, sıkālā. iki gün, üş gün eveli ona gatarlā, gōlā, bi şey ōmaz. o gaynıyo tabi ocakdı ya. helva garılīdı, hepsi de olūdu yemek. ēşi aş, az ēşimsi oluyo. üzümü gaynediyon gazanda. onu sıkıyon, onun suyunnana hoşaf gibi aynı çocūm, içine gāri ēren giriyo. az ēşimsi oluyōdu, hamur gibi pişiyo o, bulgur

giriyōdu. keşkeylen pek sevēdi bizim kövlülē. ille onsuz ōmazdı. dışardan gelennē bu ne dēlerdi? sizin dedîniz gibi. hindi salta ediliyo onun yerine gāri hep. yapannā yapıyo gine, yapılıyo, kimi isdeyo. gōşulā bile yapdı geçen gün. zoru yok da bişir gō ocaya üzüme. yannız üzüm yok eskiki gibi. hindi millet, bizim kövün, herkezde ovuda, bai vādı. şindi bavlar mavlar satıldı. pek üzüm ōmadīndan millet paraylan alıp da çok ediliyōdu gazannana.

bizim vādı daha eveli o. biz gız, ōlan bayā galbalık oldūndan kövümüz, elli, atmış çocuk olūdun. ō̄retmenimiz de çok eyidi bizim, beşden çıkādı gitdi. şey dedi, hālā hep yazdırdı hepimize. hali vakdi olan dedi, yazdırsın yavrukurt ēbisesi. onnarı hep bubacīm bene ediverem gızım, dedi. hālā bi edivermedi bubası hāli vakdi eyiyken bile, onu bile gayıntam edivēdi. tırampet çalādık, tirilere gidē resmi geçit. bizim ō̄retmen çok eyi. gece bi dā, bullarda bō̄le fener alayı etdirîdi. ō̄retmenimiz çok eşbahdı. öldü yazık gāri ya. tirilere gelî, gonuşūdurūduk. mefat etdi çocūm.

ot yimekleri çok. bak bunnara biz sāmaşık deriz. bunu gavururuz pırasaylena. siz bilmē misiniz? goyungulā deriz, bō̄le boz boz olū. tekrā balcık otu denir. çok bizim burda gavurmalık, çok ot, her şey. hele geçennēde gāveye gēmişlē, bō̄le ot bulmuşlā, hep de gaş çeşit. emine ō̄le deyo. ben evden gō̄düm, gitmedim de. on çeşit gadā ot getirmişlē, oraya masanın üsdüne de gavurmalık ot, herkes bilmez tabi. bunnarı gavurruz hep pıransaylena. evet kövümüzde her şey çok. dā meyvāsı olsun, māsul, bāçe çok ederlē burda. kesdane, ceviz, kereviz her şeysi vādır.

bir hafda bayram edēdik. bir hafda ne bayramnā edēdik. hindi nēde? millet kendini beyeniyo, onun lafı, onun lafı. evel ō̄le şeylē bilmezdik biz. tireye gidiyōlā hemene, şennik mi vā, bayram mı vā, burda bi şey ōmayo. hep bayramnāda tireye enēdik. hatda bi akrıbalarımız olūdu, gidilî, aranīdı, birbirimize arādık. öbür türlü köyde bayram çok olūdu. biz gāri üş, dört kişi vādık. gocadın mı, bi şey gāmıyo gāri. çok eşbahdık. bir hafda bayram ōsun deye, keyinî, bi çıkardık. böyün gine bayram vā yalım, diye toplanīlādı gine. neyi vāsa, bi yo adamnā oynā, çekilî. ondan sōna gadınnā oynā bi yo. nèşannı gızlā saklanīlā gadınnarın ākasına, hiş gösdēmezlē. biz heş gō̄mezdik birbirimize, gaçādık. benim ev çok yakındı, duvar. nèşannım demişki bi gün,

gaşmasın, demiş annesine. ayaklarını gırcak bi gün gaşcan dēken, demiş. ben gaçıverrim giderim, demiş. eveli hindi bȭle olcak ha, gocamannā vāya gınālā. gaçādık, gonuşmak eveli etmek yokdu çocūm hiç. bi sene, iki sene nėşannı durūduk. bi sene durdum ben.

her tarafı pul olū. işden dış görünû, dışdan iş görünmez. bi dene, bi gelinde vādı. garakirseden gelin gēdi. bizim kövlülē ȭle şē etmezdi, işlimezdi, heb onunkunu kiralanırdı. benim davda, toprakda halam vādı. ākası, önü pul ōsun diye āmış, gēmiş. benim ātım, önüm pul oldu. sen hiç, her adamnarı görûsün. garı, adam, çoluk, çocuk gelin āmā gelîlē. gāri ucu bucā burdan dere gibi. eveli hep davullu olūdu düünnē. sōnu, sōnu mevlüde çevirildi. davullu oldūndan tabi işkilerin işēsi avır. mevlid edēlēdi, millet gine edilîdi. ha cuma gün, yimeyin ōdū gün, bilene ölennerimize okudūduk. camide mevlidlen olūdu, gine o yemeklē. yemeyi yiyen camiye gidēdi. hani decēm, güzē olū esgi düünnē. şindi nēde? oraya baloya gidiyōlā. ordan gidiyōlā işdi bu. her hafda yinî, içilîdi. hamama gidennē o gün köve gidē, dōru oraya gız evine gelî. gız evinde yimek bişē. āşama gadā orda yimek yinî, her şey yapılī. evde ekmek, et eksik olmaz. bir hafda gāri, misafiri, kövlüsü yidirilîdi. hindi hiç ȭle bi şeylē ōmayo.

I - 40	**Konuşan:**	Nermin Tuncer (1962, ilkokul)
	Derleme yeri:	Kaplan
	Konusu :	Köy yemekleri, keşkek-tarhana tarifi

yok, şey balo deye gidiyōlā. ōdan alıp gidiyōlā şindi. köyde eskiden nîşan olūdu bi gün. o iki sene geçerdi. iki sene sōna düün olurdu. gelin āmalı olūdu. bi gün kınȧ gece olūdu, ētesi gün gelin āmalı olūdu. ȭle yemek verîledi pazar günü. benim düün, şey kınȧ gecesi ōdu, ētesi gün yemekli. yemekden sōna gelin āma ōdu, ȭle. köy yemekleri, çorba ederiz, nofudlu et, pilav, keşkek, edibilişlerine göre pıransa ediyōlā. yemekleri şindi köfteli ediyōlā. gāri eskidendi bunnā, bu nofudlu etlē. şindi köfteli.

keşkei biz, būdeysini haşlārız, etini de haşlārız. yavını bularız, tuz katarız.

içini yavlan, sūlan bularız. ondan sōna şey gatārız, suyu. doldurruz içine suyu, gaynar suyu. gaynadıkdan sōna et haşlanır, etini gōruz altına, üsdünden būdeysini doldurruz, ōle.

turpotu, hardal, kuzukulak, ebegömeç, bunnā hep. biz onnādan işey ederiz. bi de ne o, koyun kulaı deriz biz. kovuruluyo, pıransaylan kovuruyōsun. pıransayı kovuruyōsun ondan sōna onu gatıyōsun. sarmaşık kovurdūmuz gibi sarmaşık olur onnā.

beber goruz, onnan haşlārız. ununu onnan bişirriz. bi yo onu yuururuz. sour, soudukdan sōna yourdunnan yuururuz. yuurduk mu ētesi gün, sabāleyn biz onu şēderiz, sereriz. serdik mîdi elleşi elleşiveriz biz. gāri gurur, ufulanıyo. ufuladıkca robotdan geçiriyoz. sōna ufuladıkdan sōna ondan sōna şey oluyo.

I - 41	**Konuşan:**	Hayriye Bulkurcu (1940, okuma yazması yok)
	Derleme yeri:	Kırtepe
	Konusu :	Sohbet, düğün, tütün

buwam yollumadı, bi sene yolladı. gıS çocū dedi, okuyup da nāpcak, dedi. sıvır gütdûdülē bize. keçilēmiz vādı, onnarı güdsünnē, dedi. ōlannarı okutdu, üş dene ōlan vardı, gıSları okutmadı. bi sene gitdim, bi dā gitmedim. gaçırdı beni okuldan, gitmicēsiniz, dedi. dā anam yaylılāda duruyōdu, orıya gōdu, gēdi. ordan burıya gıS çocū yalnız gelibilî mi, decek onnara. yollumadı, biz de gitmedik çocūm. ne bilē, bi, iki nedî? iki bilmedim, bi tokat vurdu bene ō̄redmen. bi ateş sökdü yüzümde. heş gō̄medimki, bilmiyonkuna. bilimedim çocūm, bilmem. hindi, sōnu sōnu, sōnu sōnu gāri hō̄le çocùklādan görûken, edēken a'ları, be'leri epey işē etdim. hani ō̄le de dudturamıyon, hāyā ō̄le dudturamıyon çocūm, ō̄le edimiyon.

ō̄le oturuyom ben būda. huncāzım bakıyo, gelinim. iki dene ōlan, bi deni gızım vā. iki dene önceden öldü, bi ōlan, bi gıS öldü. bi ōlan, bi gıS öldü ōda. biri şeker oldu, çok üzüyo bene. şeker her yanı gapladı gāri, bunın gocası. iki dene çocuk, bi di ben, bi di o. dō̄t dene īsan bakıyo bu. bu bi yere gidemiyo gāri.

gocaalilēdenim ben çocūm. ee orıya isdimē gēdi iki, üş adam, vēdi buwam. ōlādan bende burıya gēmemin sebebi: ekin ekiyōduk da biçiyōduk, ākaynan bi tepiden bi tepeye çekiyōduk. bulāmızı ip kesiyōdu. ondan burı, köv düz yē, tamah etdim, ben de vādım. yirmi yaşında gelin ōdum ben, aşarı vēmedi buwam. hatda orı köve vēcedi, emmisinin gızı vādı. onu da ōlan asgerden gelince, başgı yere gitmişlē. eveli benim eve gēmedilē de orıya gitdilē deye övke etdi, vēmedi, buruya vēdi. adam eyiydi, eyiydi. işlengerdi, işliyōdu, eyiydi, bakıyōdu.

düün etdilē işde. eveli atlan geliyōdu gelinnē. taksi yōdu ozmannā, mindirdilē, gēdilē, endirdilē, oturdulā işde bu. kınà ōdu, ōdu yavrum. ōdu işde, gēdi geşdi. kaş sene, elli, atmış sene ōdu. yakıyōlādı bāmaklāmıza, ayaklāmıza yakıyōlādı. bi gün öncesi yakıyōlādı ellēmize, ayaklāmıza. gōşu, gonum gōşu toplānıyōdu, onnā yakılıyordu, yakıyōlādı hep berabē. yaa yōdu, ōle şey. bi ak entari etdilē bene, cahil bilmiyōsun, ne etdilēse, yaa demedik. fakirlē sāten, fakirlēdi, bi şey demedik çocūm.

çocūm nelē edēdim. keçimiz vādı, ōlaklā güdüyōduk. sıvırlāmız vādı, onnarı güdüyōduk. anamgillē onnarı savıyōlā, sıkıyōlādı. biz onnarı güdüyōduk. işde ōle vakit geçirdik. goyun ādık, açık goyun gütdük. ōle ōle tütün dikiyōduk. eveli fidan ekiyōn hurıya, harımnara. ondan sōna fidan suluyon, suluyon, böyüyo. ondan sōna dōt dölüm, beş dölüm, ne gıdā dikcēsen tāla tutuyon. onu sürüyon, ediyon, hazırlıyon. önden adam çapı çekiyo, sen ākıdan beş altı kişiylen dikiyon deyneylene. tütün deyneyi vādın. sabah namazı gidiyoz. sabā gāşı gadā yimek hazırlıyon. ondan sōna selilere eşē sarıyon. hadi fidan tālasına. ondan fidanı yoluyon, büyük gocu selilere basıyon, tālaya dikmege. āşama gadā dikiyon, āşam eve geliyon. evde gırık geliyoz. istē ovaya göçēdik istē burıya eve getirîdik. selilere basarız, yıvarız. gece saat ikide, üşde gideriz. āşama gadā cizēriz. tütün înileri vādır, ombeş, yirmi dene, otuz dene bi cizdin mi dōt, beş gāgı doldurū gāgıyı savāsın.

I - 42	**Konuşan:**	Osman Benli (1938, ilkokul)
	Derleme yeri:	Kırtepe
	Konusu :	Nalbantlık, okul hatıraları

filimlēde gödûmüz gibi o zaman, bu dālāda boş, kendi başına hayvannā yaşādı, beygirler. onları yazın yakılālādı sahipleri herkesin. o vahşi hayvannān eldek yapālādı, burda nallādık ayaklānı. būdeyleri, işeyleri onnarnan dövülûdü. burıya getîmiş şimdi nallıyoz. ayānı dutdum ben. at bi salladı ayānı, ayānnan berabē gidip geliyom atın havıda. goyuvēsem vurcak bi yanımı gırcak. goyuvēmedim, atlan berabē düşdük. ikimiz bir gaçdīdık o zaman, gençlik şeylennen yapdık. ne zaman traktörlē geldi, o hayvannā şey ōdu. şimdi herkes evlēde hayvan yetişdiriyo. on yedi sene nalbantlık yapdım.

büyük çivi āmış, gēmiş nal çok dayansın deye. bunu çakıvē, dedi. çakmıcam makmıcam dedîsem de, üsteledi. ben de o zamanın, gençlîn tecrübesizlîndene, camızlara altı numereyle çakdım mı? camızlar şinci avır geldi o nal. yörüdü amma hiç durmıdan arıba çekiyōlā. gitdikçe zayıfladı gitdi. birkaç yo dedim, sökelim bu nalları dedim getirmedi. hiç aklımdan çıkmıyo. yanlış, mesleimde bi yanlış iş yapdık.

yatırılıyo hayvanlar, dörd ayaı bālanıyo gara hayvanın. bi ayakda iki dırnak vādır. bi hayvanın dörd, sekiz, on altı dırnaı vādır. on altı dene nal çakıyōsun. beşē çividen elli, yetmiş, seksen çivi çakıyōsun. bunu yarım saad içinde yapman lazım. yarım saad sōna hayvan zorlanıyo, şişiyo tēs yatdī için. ōle bi özellikleri vā. canı yandı mıdı, dırnāna çakıyōsun çiviyi. azık etini deydi midi, onu yakın yapdın mı, topal olū, üzerine basımaz. o gadā hassas, ustalık gerekiyo.

biz ilkokuldaykan türkiyenin nüfusu on iki milyondu. bilgi sahibi ōduk gine. gaste okucak gadā işeylē ōrendik. matematî ōrendik, çarpmayı, bölmeyi ōrendik. o zaman ōrediyōlādı. bi möettiş gēdi, möettiş. koperatif deyeverip geçiyoz. şindi möettiş gafaya gomuş, kooperatif diye okuncak biliyōmun? çift "o" okuncak. şindi bütün talibelē koperatif diyo, geçiyo. möettiş ona okuduyo, ona okuduyo, hepimize okutdu. hep koperatif deyip geçiveriyoz. kooperatif diye okuncāmış. bu hiç aklımdan çıkmıyo.

ōretmenimiz mahcup ōdu. sonunda benim aklıma gēdi, üzüldüm, tekrā deyemedim gāri. ōretmenden özür dilediydim o gün için.

I - 43	**Konuşan:**	Hüseyin Dibekçi (1949,2.sınıf)
	Derleme yeri:	Kırtepe
	Konusu :	Askerlik hatıraları, sohbet

ben sivasa gitdim. sivasdan iskenderuna gēdin. konyaya gēdim. konyada ordudaydım ben. ordu vādı konyanın içinde, ordudaydım. başgı ne ōcak asgerlik? dōru duran adamın başından olay geçmez. dōru durmazsan dayak da yîsin, olay da geçē, her şey olū. sınıfım benim piyadeydi. üç ay ben komando eitimi gōdüm iskenderunda. acemi bîlîm sivasda dā bu apdiylen berabēdik. biz ōda üç tertipdik.

kövde pamuk ekdik, hayvancılık yapdık, koyun gütdük. otuz kırk senedir traktor vā pamuk ekiliyo. mibzerlen ekēsin, sürēsin tarlaya. ondan sōna mibzerlen çizēsin. onun çıkdī zaman, yirmi günnükken bilen arasını sürēsin. ōlü ōlü işde çapılāsın. pamıkçılık bu, aşdı mı toplāsın. pamık açmayınca toplanmazki. şindi hancılık dı var, motorculuk du var, arıbacılık dı var. ōlānnā yapıyo, ben yapıyom nōcak.

I - 44	**Konuşan:**	Ahmet Soğancı (1942, ilkokul)
	Derleme yeri:	Kireli
	Konusu :	Askerlik hatıraları

asgerlikde ilk olarak manisaya gitdim. ondan sōna iki ay menemende… böyük gumandan sordu: sen nerelisin ōlum? dedi. izmirliyim… ah, ben de izmirliyin, dedi. santırala alcam ama seni, dedi. demek eyi gōmüşlē orda. yüz elli, iki yüz kişi varız, o da santıral başında dūcādık. ben izmirliyin, dedi. talîn nereye gaçāsın? dedi. bi sabır, iki sabır dēken, dedi… kötülük yapmış olurun, dedi. sen ozman dā iyi yere, dedi. isdanbul, ōda yapdım asgerlîmi ben. iyîdi ozman için, aylīna on lėra para

veriyo. onbaşının on beş lėra, çavuşun otuz lėra. otuz lėraynan idare oluyo ınsan, o şekilde ozman için. bakdı canım da ozman için para o gadā gıymetli demek isdiyom. şu ayakgabı ozman için on lėraydı ya, bak şindi meseleye o on lėralık ayakgabı, beş gün işi gidiyōduk. şindi en eyi zaman. bugün işe gitdin mi, icabında bi ayakgabı alabiliyōsun, lasdik ayakgabı deil hā. şu otuz yılda, kırk yılda oldu. dā evelsi bo̅le şey yoguydu.

isdanbul, şē bilmem gāri ya, beş lėraya gidilî mi? bilmem. yîmi beş lėraya geldim, gitdim. iki sefe̅ izine geldim, gitdim. hatda bayram izine geldim. bayram izine gelişimde kırk lėra, dönüşümde yirmi lėra. isdanbul gāri her tarafdan gelen giden dēken … on lėra fazla ōsun vāsın, dėye. gaçımıyo yē bulan deye, öyleydi.

I - 45	**Konuşan:**	Fadime Soylu (1973, ilkokul)
	Derleme yeri:	Kireli
	Konusu :	Çocukluk hatıraları, sohbet

bene annem böyün vēse, yarın vēmezdi. babaŋız işi gidiyo dışara hēgün. alamāyoz, getiremēyoz, odunumuz yok deye, vēmezdi. ben ālardım, illi odun alıp gitcem deye. kapıdan çıkardım, gitdim deye, anam, baām içeri gîdi mi gidē, ille bi odun çalā, giderdim. ben onu götürûdüm. illi bi odunu çalcam, ben gitcem. o̅reʿmenlē bene gızıyo. o̅reʿmenlē çok gızıyo. odunsuz geldin mi ellēne bo̅le yapıp cetvellen çat çat vuruyōlā. sen niden odun getîmezsin deye.

geŋiş, bi di bo̅le guyuları vā. guyulānın motur evi vā. o mahillide galbalık çocuk çok. üş dene dēzemiŋ çocū vā gıS, gōşuları vā gıS, ōlan. hep berabē bi atarık çantılāmıza, ōdu bi toplarık om, ombeş dene ōlan, gıS. yakartop oynarık, saklımbaç oynarık. gübür gübür moturun dā içini bili inē, çıkādık. mēdiven mi mēdiven yokdu. tahtıdan bo̅le iki dene dal sērek sērek basımaı vardı. paldır paldır orıya girēdik. guyulā açık, şimdi o guyu hālā duruyo. guyu açık etrafında bo̅lü daşlā, içine kaycak şekilde. etrafında goçardık birbirimizi yakalımayalım, görünmeyelim, saklanalım deye. evelki

oyunlā daha başkáydı. şindi ōlü yok gāri. şindi mahallė toplanıp bi yere gelip oynanmayo, okuldu galıyo oyunlā.

āşamı gadā internetde oyneyōlā. āşama gadā internet oyneyo şindi çocùklā bilen. bak hiç gȫdünüz mü çocuk? görünmeyo. halbusem böyün cumartesi. bizim zamanımızda olcak bu cumartesi cık cık ün çıkā. top sesi bu otūdūn evi bilen pat top giriyordu. otūdūn eve sokakdaki oynayan çocùklā kapının üsdünden pat içeri, bizim eve, annemgillēn eve çok top girerdi. çocùklā yolda oynākan ōleydi. şindi yok. hindi gāri hēkes az daha mı ileri görüş oldu. internet başgı şey yoksa az daha mı ınsannā sollaşdılā? sollaşmı vā gızım, sollaşmı. gaynaşmı fazlà yok.

ōda bekleyōdum. ōle diyōlādı önlümek amacından. ayrı ayrı bir, iki, üç hep ayrı ayrı, okulumuz çok güzē. okulumuz yirmi oda bilen vādı. okulumuz iki gat, bizim ilkokul büyük çok büyük ama bizim zamanımızda seksen kusur dane ōrenci vardı. bizim zamanımızda, benim zamanımda ōrenci çokdu. birinci sınıf, iki sınıfdı sözüm otuzā, kırkā dene birinci sınıf vardı. benim zamanımda ōleydi. ikinci sınıf iki taneydi, üçüncü sınıf üç dane. iki şē odaydı. ōreʿmennē iki şē dane. çokdu ōreʿmennē, genç ōreʿmennē. sözüm bizlen berabē onnā sade dēsi gî onnan amaçları o ama biz gē, bi yo sobanın altına al. daş kömû sobulā oluyordu āzı küçücük. odun zō giriyo. altı bi yo onun külünü al, gollān burıya gadā garanın içinde. o külü alıyōsun, çalı döşeyōsun, çalıdan sōna odun döşe. odunnā da yaş oluyo, köv yerinin odunu ōle şeir yeri gibi tahtı pāçası mı oluyo sanıyon. dādan geliyo bi odun, çangalı çungalı gîmeyo. onun yanına bi yo kaıt ara, bul. kaıt yoksa ētesi gün bi yo kaıt getî, gē. yarın önnem alıyōsun, yarın sen yakcāsın onu çaresini. hiç sıra olmayordu, gız çocùkları kendimiz yakıyorduk. biz, sen ben demeyorduk. hangımız eveli geldi, hemen yakıyorduk.

martın sonnarında, nisandan biraz evel işde, martın sonnarında laylon altına alıyoz. laylon altına alıyoz, el bebek gül bebek böyüdüyoz gāri. devamnı havà böyün souk mu tālıda ateş yakmā gidiyoz, laylonun altında ölmesin deye, gıraı vūmasın deye. zaman geliyo işde nisanda açıyoz onnarı, çapalıyoz. haziran gibi tekrā son işlemini yapıp, arasını açıp, çapılayıp, gübresini verip, sulumā başlayoz. haziran sonnānda mahsül bize yēgi veriyo.

yaz boyunca onu toplȧ-sula, toplȧ-sula cuma, salı bazarı geliyoz. annen biliyo bize. cuma, salı her hafda bazara oturuyoz. elimizde olanı, üretdîmize satıyoz. işde gızım ōle. işde gış gelîken fasüle yapıyoz. bu sene yapımadık. bu sene bubam dedim ya raatsız oldūndan yapımadık. şindi gış eşyası yapdık. sovan dikdik. roka, ıspınak ōle şeylē yapıyoz. işde gışın marul, mevsimine göre eşya yapmā çalışıyoz, bazar eşyası mevsimine göre eşya yapıyoz.

I - 46	**Konuşan:**	Hürmet Köse (1957, okuma yazması yok)
	Derleme yeri:	Kireli
	Konusu :	Sohbet

heş gōmedim, heş bilmeyon. dōt gādeşmiş bunnā bak, dōt gādeş. dōt gādeşin içinden benim amcan en şeyleriymiş. ötekinnē işlēmiş de beninki işlimezmiş. beninki o arıba ākasında muavincilik edermiş. şimdi bene buraya nişannaycaʿlā. kendim seytini gidiyoz biz, amelelie gidiyoz biz annemgilin evinde. kireliden abılam vā būdu, benden eveli bi deni daha abılam geldi gelin. üç gādaşız būdu biz. bi dene benim ufaım, ben ōtannarı. tütün gīmā şey seytini gitcez.

iki dene garı geldi bizim eve, abılamın gayınvalidesi getîmiş gā oraya bize. hemen babam vēmiş, vēdi bene yavrum. om beş yaşında bile yokdum. om beş yaşında bile yokkan babam vēmiş bene. gulām duyuyo bi göz evimiz vā, beni vēdîni biliyom. babama senin hatrına çıkımadım dedi. abılamın gayınvalidesine senin hatırını çıkımadım, senin sayene gurban gitsin benim bu gız dedi. ben bunu gafama dakıldı yavrum. ufakdım ya her şeyi bilgiliydim. bu beni hatır için vēdi bunu dedim.

ben bi tas etdim. abā nāpcan onu, dedi yaşā. dū, ben hindi gādeşim nāpcam bakalım, dedim. içine ekmek ufuladım, bōle bi tas. abā, dedi. nēde o eniklē, dedi. gōdüm ben onu, dedi. nereye götûcek deye, bakıyo bene. gē bakam bi gādaşım, dedim. o üsdünden bakıyo gāri anacīm götûcek. abā ēkek vā mı? dedi. vā, dedim, beş dene. fādime aban bakdı, dedim. fādime, dedim. beş danesi ēkekmiş, dedim. nasıl geldilē gāri? fādime ya, bōle hepsi bîden,

yedi dene o dıanın başına yumulaşdılā gāri. bi yiyiveriyōlā gāri, bȭle bakması çok güzē. abā her gün veriyōmun? deyo. veriyon, dedim. bi fādime veriyo, bi yo ben veriyon, dedim. yidilē yazık bȭle debildek gibi oldu gāri garınnarı. sütlen ekmek vēdim. onnarı gösdēsek bi yo güzel olū, eniklere sekiz dene.

ölüyoz biz yavrum dedim. anne kōkma, anne kōkma, dedi. yavrum nereye kōkmācan? gidiyoz aşara, dereye gidiyoz. ben dū, encen ben, yavrum dedim. o günden beri hastayın. ēsan dūdu. dūdu emme, az dā şey yapsa, hani arıbayı çalıştīsa, bu tekēlekden devrilcez yavrum, dereye devrilcez. endim ben, gā yavrum. nāpmā geldin dilē būlara yavrum? ölcez gā, nāpmā geldin deye? anne kōkma, bi şey ōmaz. daşlara nāpıyon biliyōmun? elimnen daşları bȭle cīmaklayon, tekēlēn altından, arıba devrilcek deye. yavrum neyse, ben gāri nēden nereye dā uzak gitcēmişik, ben endim. arıbaya dāmat beni mindîmeyo gāri. arıbaya imkanı yok minmeyom ben. anne min, dā gitcēmiz yē aralı. yok yavrum, ben gızımı da mindîmecem dedim. dilē de mindîmecen. dilek, anne yürü minelim, aralı daha. yaa ben sizin ākanızdan gelirin yavrum, dedim. dilē de mindîmedim. düşēse dāmat düşsün, nāpen? gızım gūtulsun da, dedim. gızım gūtulsun, sen düşēsen düş yavrum, dedim. ben gızımı mindîmecem. mindîmedim yavrum. taksinin ākasından dāmat gızdı bile bene. gızsın, ben evladımı zō böyütdüm. nāpmā mindirem. ākasından, taksinin ākasından gidiyoz gā ōdan. dilek, satın burayı eyi mi? yavrum. dilek satın. dāmat duymayo gāri. satın yavrum burayı. eyi anne, eyi satalım. hindi bi dā ihtiyacımız olūsa burayı satalım, deyyo. orıya vādım yavrum, soluk solū orıya vādım. nāpmā geldim ben buraya yavrum? dilē, galbim sıgıştırıyo gā, acı geldi. nāpmā geldim ben buraya yavrum? dilēcēzim āladı. anne, getîmisek eyiymiş, dedi. üzüldüm, çok üzüldüm anne, dedi. nēden nereye yayan geldin bak, dedi. hindi geriye gelcez gāri. etdik, bi gova keskineyi etdik. içinden bȭle ayāmızlan çînedik, elimizlen daşlan fatdık, bi gova keskine yapdık. bi gova keskineden ötürü orıya çıkdık, gitdik yavrum. hindi gelîken nāpcaz? mincez mecbur. ōdan oraya nasıl gelcez? ōdan mindik yavrum. anne gidēken kōkma, ben virajdan güzē dönen, dedi. hiş kōkma anne, dedi ersan. eyi mindim yavrum.

gene aynı yere geldinnen gine aynı yapdı yavrum. arıba sökümeyyo,

sökümedi gibi. dū, dū, ersan dū yavrum, encen ben. iş kesdim onnara. onnarı oraya cambazlıya götûdülē sıkıldılā, pişman oldulā, pişman oldulā. usul usul dilē ben, dilek satın buraya. dāmat duymayo, dilek satın buraya yavrum. buraya imkanı yok seni getitdîmem ben yavrum. eyi anne, eyi, deye deye zor oldu, zor olduk yavrum.

I - 47	**Konuşan:**	Serihan Özsoy (1972, ilkokul)
	Derleme yeri:	Kireli
	Konusu :	Yunan işgali, keşkek tarifi, sohbet

mesela ōreʿmennē daha güzeldi, daha ilgiliydi. mesela okulda, o ēkek ōrencilē, gece gāvelere çıkmazdı. yani ōreʿmennē tek tek, hepsine toplālādı okullāda müdürümüz. mesela müdür hemen gündüz dayak yîdi būda, yani ōrencilē. ōlü bi şeymiz oldu. çok güzē okulumuz, hayatımız geşdi. sōna böyüdük, om beş yaşında evlendim mesela ben. başımızı mesela hemen, okul çaından sōna, başımıza hemen örtü takılmamız sōlendi. hemen örtü takardık, başımıza çembē bālardık. çemberimiz bālı, ōle okuduk, hani ōle bitîdik. om beş yaşında sōna nişannandım. görücü usulünnen evlendik. bi tane gız evladım vā benim de. ōle işde, düünnēmiz oldu görücü usulünnen. hiç ēkek gēmez, çalgılā falan yok. şey bōle.

keşkek düünümüzde, keşkei de annatem mi? istēsen, hani mesela etden, būdeyden, zeytin yaından pişen, bi yöresel yemeimiz. keşkek pişiyo düünnēde. yemek oluyo, cuma gün mesela. cuma gün biz evlendik ya ētesi gün cumada, cuman oluyo, bi daha gündüz evlendikden sōna. deme fādime? ondan sōna cumamız olurdu bizim. ētesi gün sabah cumamız oldu. cuma oluyo, kadın kadına bōle ēlenti oluyordu bizim zamanımızda. mesela yirmi yedi yıl önce evlendim ben. ōle işde, düünnēmiz ōle geşdi. bu zamana geldik, çocuklāmızı büyütdük.

hepsi de îneylen înilenip, bōle bütün duvarlā şey, bōle şalvarlıklā, duvarın boyası görünmez halde, çenberlēn, her şeyin, tülbentlēn asılıyordu. hepsi de ōle yani. çok da çeniz ōmayordu ōle. bu şindiki gibi mobilya,

bilmem ne hiçbî şey yog ōle. hani yorgan, yasdık ōle, bi sandık, tamam çeyiz olarak bu. ōle şeylē bi halı bile yok, ōle işde.

şey hani, mesela biz esgiden komşulāmıza geldîmizde, birbirimize cevizlen incir ikram ederdik. mesela darı kavururduk, darı yirdik beraber. esgidenki dosluklā şindi yok gülüm. yani şindi, esgiden dā güzē arkıdaşlıklā, akrıbalıklā, her şey dā farklı insannā, bōle bōle. yaşlı insannā toplanī evimize bizim. sabā gāşıya gadā musafir olūdu, yani bire, ikiye gadā. annemgil pamuk talaşına gidēlerdi. başā giderdi annem babamgillē. onnara gece gomşulāmızlan çıkarırdık. hem muhabbet, ondan sōna çay. fazla çay da yok ya, bōle çay bişse de bi bādak işsek deye, bize çay vēmezlerdi. çocuklā çay işmez, gāve işmez. biz işcez hā, her şeylere bize vēmezlerdi, yani irmenirdik de ara ara verirlerdi. ama fādime gine, ara yerde verirlerdi yani bize de. esgiden yokdu çünkü, yokluk vardı. incirlen ceviz, köfde yirdik. annenin bişidî yumūta de mi? gaymaklı yumūta.

ananem cavur zamanında genç gızmış. om beş yaşında cavurdan gaşmışlā, honoz daına. honoz daına gaçınca artık hani cavur gumandanı, atın başını tutmuş. hani ananemin başında dönermişki, onu indirsinnē de alsınnā. ananem artık hani korkusundan, onu yaşlı kılīna sokup, akrıbaları, tabiki eşi ya da şeyleri, genç kız yeni evlenmiş hani, onu zor gaçırmışlā. hani annısalarmış, onu alıp tabiki zulüme ūrācakmış, allah gorumuş. ölümler de bile annatalım mı? yani ondan sōna görümcesi, o da doumda vefat ediyo, ananemin. çocū da ölüyo, kendisi de ölüyo ve onu artık gayınvalidesi yıkayarak, cenazesini orda defnediyōlar. ve ōle bi, hani çok zorlu bi şeysi oluyo, mücadele, savaş zamanında çok zor. kaçıyōlar burdan, yani burası düz ya, denizlinin honoz daına kaçıyōlā, davlık arazilere. çünkü būda artık basıp genç kızlara götürüyōlarmış, hani zorbalık yapılıyormuş ve kötü şeylē. allām göstēmesin, bi dā işallah. kötü muameleler gōdükleri için kaçıyōlarmış yani kadınnara. bi ara dālara, şeylere kaşmışlā. tā bak, nēreye gitmişlē. burası neresi, denizlinin honozu neresi? ne kadā uzaa gidiyōlā, ōle yani. sōna artık buraya dönüş yapmışlā gine. olaylā bitdikden sōna, düşman denize döküldükden sōna, bu tarafa dönüyōlā. bu tarafa dönüyōlā, gine esgi hayatlāna devam ediyōlā būda. ama çok işkence yaşanmış bu köyde kızım,

yani çok çileli. mesela gece ışıklā yanmazmış. yani cavur asgeri bi tarafda, şey bi tarafda. ne deniyo? hani bi de hani, şey türemiş ya kızım. çetelē, bi tarafda çetelē. mesela nēde dul kadın vā, para deye dul kadınnara basgı, dulgālara, yannız yaşayan kadınnara paralānı āmaya zorla geliyōlarmışmış. ōle çok zorlu bi hayat yaşamışlā. devamnı gecelē ışık sönük. hani fener lambılānı, eskiki gibi hindiki ışık deil de lambılānı, devamnı söndürüyōlāmış. karannıkda yaşamışlā, hep yıllarca, bizim ananemizgillē, nenelēmiz. ışık olan yēde insan oldūnu bildikleri için, cavur asgerinnen bu çete basgın yapıyōmuşmuş. çete bi tarafda, cavurlā bi tarafda. ondan sōna artık ākasından kuvayı milliyecilē türeyo. onnā allān izninnen ōle bitiyo, yani būda savaş bile, būda bile çok zorlu şeylē zamannā annemnē annatırdı da. kayınvalidem olsaydı izmirde o kadā çok şey annatırdıki size kızım, başga yere gitmenize gerek gāmazdı. kadın destan gibi.

I - 48	**Konuşan:**	Hatice Öztürk (1929, 3.sınıf)
	Derleme yeri:	Kireli
	Konusu :	Düğün, sohbet

on dōt yaşında gelin oldum ben. davullan oldu düünüm. būda īsan yıındı. ufacık gelin oldum, unutdum gāri her şeylere. beygirlen gitdik biz oraya, īsanlā götûdü. iki dene, üç dene, dōt dene dutucu, cibindireylen gitdim ben. dōt dene dibinde dutucu vādı. atın başında gayınta çekē, gidē sene evine, ōda endirîlē. huram huram telliydi, benim uzun tellēm vardı. ufakdım ben gızım, bilmiyon ōle, nētdim bilen bilmiyon. beyaz, beyazdı. benim tirideki halamnā vardı. halamın gızları ōdan aldılā, dikivēdilē onnā hazırladı bene. onnā hindi izmîde ya. dikiliyordu, çiçek oluyordu başımda, gülden tel oluyordu. bōle uzun tel oluyordu gine yanı başında. ōle ōle gelin oluyōdun. bi yo cuma olūdu, bi yo pēşembe gelininiyordu. deveylen çenizin gidiyordu. işde bōle oldu, bitdi.

çalıyı git bakalım, tiriye git bakalım yayan. ondan sōna ekmek et bakalım, yün bakalım gazanda. teknede yû, teknede yıkayōduk. hindi ōle deil

gāri. hindi īsannā rahat, her şey makineylen oluyo. biz eveli hasdalık bilmezdik, dokdō bilmezdik, çay bilmezdik. eveli üzüm, köfdü, şey çay bilmezdik. çōba, sabālan kakdınna çōba bişirîdik. işde ōle ōle çay may gōmedik heç.

I - 49	**Konuşan:**	Hatice Soğancı (1950, ilkokul)
	Derleme yeri:	Kireli
	Konusu :	Düğün, sohbet

benim bi şeyden haberim yok. bunnā beni isdimē geldilē. neyse anam, bawam verdi onnara. neyse emminnen güzē annaşdık, hindiye gadā. emmin sōna hasda oldu, beyin amelyatı oldu. onu ben gāri kīk yıldī kendi evladım gibi bakıyon. evde çalışdım, çabıladım, yapdım, bu evleri yapdım. üş dene çocūm oldu. hepsini evēdim, bākādım. hindi emeʿli olduk, çok şükû oturuyoz gāri gızım. bu gıdālık şeyimiz vā. üş dene çocūm vā, iki ōlan, bi gız. ōlannarı evlendîdim, torunnām vā gelinnik, ünüvesteden çıkdı, ondan sōna bi dene dā ünüvestēde. ondan sōna ne diyen gāri başga?

eveli bizim kınȧ gecėlēnde böyüʿ gadınnā oturuyōdu gā, hep ōtülü ōtülü. biz bi dene dümbek elimizde, dangan dungan, dangan dungan. çalgıcı malgıcı yok. çalgıcı gatmazdık evlere. ēkeklē gā gıyılādan, nėşannı olannā bakcaz deye, goçuna goçuna ölüyo gāri. nėşannısı olan, nėşannısını gōcek. onnarı gōmeye dai fırsatı ōmazdı. aynayı bilmiyon gā, önüne bakıyon gā, gelinim ya ben. kendi düünümü annadıyon gāri. gelinnē hiç ōle gāşıya bagmazdı, bizim zamanımızda. gelin gāşıya bakdı mı, o gelinin gözü yītıkmış dēlerdi. devamnı bōle önünü bakcan. adamın yanına gidesiye gadā, ondan sōna bakcan hē tarafa da. ōle olurdu bizim zamanımızda.

I - 50	**Konuşan:**	Nasibe Telci (1949, ilkokul)
	Derleme yeri:	Kireli
	Konusu :	Düğün yemekleri, keşkek tarifi

çorbı yapıyōsun, pilav yapıyōsun. ondan sōna gış olūsa pıransa, yaz olūsa fasülle yapılıyo. helva garılıyo. ondan sōna sabah oldu mu, yemeklē bişiyo. millet kimi çekiyo, kimi yiyiyo. bizim būda ādet ōle, bu gadā. evlēne götürüyōlā siniylen, geliyōlā beş, altı dane çanak goyuyōlā, gatdırıyōlā, düün evinden evlēne götürüyōlā. kimi yiyiyo.

būdeyi ısladıyoz, yīkeyoz, yīkeyoz. eti yīkeyoz, çok yīkeyoz, ıscak suynan avarasıya gadā yīkeyoz, ganı gidesiye gadā. ondan sona ganı gitdi mi, gazana gatıyoz. iki, üş dene tavuk bıragıyoz. ondan sōna būdeyi gatıyoz gā. būdey gā gibi avarıyo gā, bişmeli oluyo. onu gatıyoz, yav gatıyoz, hā gayneyo. sabā gadā onun başında bekleyoz. sabā yakın pırsaysa pıransayı vuruyoz. ondan sōna keşkeklē dövülûken, pilav ediyoz, çōba ediyoz. helvarı āşamdan garıyoz. ondan sōna sabālan gā, eyē şē olūsa, hani kebaplı olūsa, bi keşkek yapıyoz. kebaplı olūsa, hā şē köfdeli olūsa, keşkek yapıyoz. ondan sōna helva garıyoz. ondan sōna būda yiniyo gā.

ben gitmiyon çocūm. ayaklāmdan gidimiyon, ayaklām çok ārıyo benim de. ben kendi yimeklēmi yapıyon, eşim dosduma ediveriyon. kendi yimeklēmi yapıyon.

I - 51	**Konuşan:**	Mehmet Koç (1963, ilkokul)
	Derleme yeri:	Kocaaliler
	Konusu :	Sohbet

şimdi biz ilkokula başladīmızda on dört kişiyle başlamışık. biz beşinci sınıfı üç kişi bitirdik. bȭle köylerde okul yarışmalarına giderdik. bizim hiçbi köy ortamındaki ȭretmenler, bizi sınıfa kaldırıp ders yaptırmazdı. çünkü neden, onların ȭrencileri madur olmasın diye, bizi kaldırmazlardı. sonra bizim okul hayatı bitince, biz okumak istedik. okutmadı babamız. eskiden bȭle tütündür, ekindir, tarla işidir çokdu. yani bizde dört, beş dane beygir vardı. harman döverdik, çift sürerdik. ee tabi bizim hayat bilgimiz, biras artık ȭretmenlerden mi, yoksam kendi tarzımızdan mı, onu bilemem, farklı bi desen vardı bizde. yani gabiliyet, okuma, insanlarla muhatap olma. sonra bizim ȭretmen, bizim haberimiz olmadan tabi, ankaraya, milli eitime mektup yazıyo. bize mektup geliyo, babalarımız göndermiyo. göndermeyince de ben sāten on üç yaşında okulu bitirdim. on dört yaşına yakın terk ettim. hanı babam okutmadı deye, terk ettim. dedim ya, bana bi sanat sāibi verin, çalışayım. çalışayım hani o çocuk tecrübemde. onlar da olmaz, köv hayatı tabi eski, şimdiki gibi deil. iş vardı, dayanışma vardı. farklı insanlarlan muhataplardı, ne bileyim, bi sürü, bi sürü şeyler. sonra baktım olmūcak, ben dedim, en güzeli burdan gaçayım, gaşdım. ben hayatımda ilk defa tireye gidiyorum. hani burdan aşara geçmedim hiç. geşdim, şȭle geşdim. kırtepe, çobanköy, ēridere, gökçen tarafına, okul yarışmalarına giderdik, bi ȭle geşdim, şimdi burdan aşarı geşmedîm için de. üzerimde o gün evden kaçmak için biraz para çaldım. hani üş desde beşlik, yani üş desde beşlik şindi onā milyardan, otuz milyar, o zamanın parasınnan. yani ben kendi derdimi unutdum, paraya nasıl zaptederim? burdan ālayarak kırtepeye endim. kırtepeden gökçene endim. gökçenden hasan amca vardı, rahmetli dōmuşcu, öldü. dedi sen nereye gidiyon? dedim, hasan abi ben evden gaşdım. yapma ya. biraz güler yüzlü insandı. neyse bindik, tireye vādık. tireye vardım ki ben nereye geldim, büyük bi şehir. şimdi bize göre ufak bi şehir. ee orayı sonra şē yapayım. neyse endik, bȭle çarşıda giderken, tabi ben kōkuyom, korkuyorum.

bizim esgiden köylere veli amca deye, bir dondurma satmaya gelen, bi ābimiz
30 vardı. derdi ki bana: sen bu köyden diilsin. ya ben bu köylüyüm, derdim, inanmazdı. yani bizim köyümüz şu üs taraf, köy, ufak bi köy, yani kocaaliler.

I - 52	**Konuşan:**	Mehmet Özçelik (1937, okuma yazması yok)
	Derleme yeri:	Kocaaliler
	Konusu :	Sohbet

kendi ōlum var. okutdum kendi ōlumu, izmirde mimar çıkartdık. izmirde çalışıyo hindi. gitdim işde, burası bizim okuldu, burıya geldik. sōna bizim köye de yapıldı. biz burıya gēdik bir, iki sene. ben okumadım, fazla okuyumadım. o yüzden asgere cahil gitdik. ōlarda acık ō̄rendik, mektubu yazcak gadā ō̄rendik, ismimizi yazacak gadā ō̄rendik işde, bunu yapdım. asgerlik çankırıda yapdım, denizlide yapdım, iki yēde yapdım. denizliye gitdik, denizliden çankırıya gitdik, ōdan geri geldik, bi yere gitmedik başga. ōdan evlendik, bāklandık, çoluk çocuk sahibi olduk falan. iki çōcum vā. bi dene dā, üş deneydi, bi denesi vefat etdi. bi gızımnan, bi ōlum vā. ōlum izmirde mimar çıkdı, orda çalışıyo. gızım da būda, köyde.

eşim köyümüzdendi. bizim zamanımızda bakmak yokdu, gō̄müden bile oluyōdu. biz gō̄müden şeetdik, nėşannandık. ben asgerdeyken nėşannanmış benim garıya. gēdinnen hanıma düün etdik, başgı bi şey yok. evlendik, geçinip durruz hā. ama o ayzaymır hasdası oldu hindi yalnız. unutganlıkmış, o hasda, ayzaymır hasdası. şindikinden bi şey sō̄lüsen ötü yannı bilmez. bu ne desen, senin adını bilen, benim adımı bilen bilmiyo, o vaziyette.

reşberlik, reşberlîmizi işde devam etdirdik buzmana gadar. evlendîmizden bu yanna kendi başımıza çalışıyoz işde. zeytinnen, reşberlik, toprānan üraşdık. başgı bi şey yok.

vardı, satdık, hayvan mayvan bi şey yok. hanım çalışmayınca ben nēde bakcan. çocùklāmın vā.

biz her şey ekeriz, zeytimiz var, yėmişimiz var, tütün yapdık. ziratçılık yapdık, hepsini yapdık, yapmadīmız bi şey gāmadı. hayvancılık dı yapdık, hepsi bitdi.

tütün mü? tütün necep yapılcak? bizim zamanımızda öküzlen sürülüyordu, tıraktör yokdu, öküzlen sürülüyordu. hayvannan daşıyōduk, her şeyimize sırtımızda daşıyōduk. dā türkcesi sōnadan tıraktörle çıkdı, hē şey

güzelleşdi, golaylaşdı. ondan sōna, şindi her şey tıraktörlen oluyo. makineyle ekin ekiyōsun ovaya, makine kaldırıyo. heç gɵ̄müyōsun bile. başgı bi şeymiz yok, bu gadar.

bayramnarda mı? bayramnarda, ramazan bayramında gonum gōşu, eş dost bayramnaşırız, gonuşuruz ɵ̄le. gurban bayramında ɵ̄le gine, aynı vaziyetde, eş doslan yî, içeriz, gonuşuruz, bu gadar. başgı ne sorcāsan sor.

çocùklām, ben anama, bubama bakdım, benim çocùklām bene bakā. dōru dē mi? benim anam, bubam bakıldı, vefat etdilē. onnara ben kucāmda şētdim. bene aynı bakālā, bakıyōlā. hindi ōlum vā izmirde, her hafda, hafdıda telefon edē, hālimi hatrımı hemen sorā.

gıS çocūm vā evde, şindi onun yanına bırakdım, gēdim. şindi hūda yakında, onun yanına bırakdım, gēdim. giderin hindi ben bi saat durunca.

I - 53	**Konuşan:**	Fatma Dalkılıç (1937, okuma yazması yok)
	Derleme yeri:	Küçükkemerdere
	Konusu :	Sohbet, günlük işler

gızımın biri selçuk tarafında, ōdu duruyo. biri tiride, biri peşrevli kövünde. būda iki ōlan vā, birinnen küsüm zāte. bu küçû bakıyo bene būda. gelin kesdine işine gitdi. ben de aş, yimek bişîcen şindi. kesdine goyuvēcen ocā, kesdine bişîcen. içeri gitdim mi de tüpün üsdünde, bi aş dā bişirrin. balcan garışdırması mı etcen, pilav mı bişîcen. pilav bişîcen herālde.

iki yo, üç yo ondan sōna suyunu gōrum ocaga. içini acık āpalık gatā gızatdırrın. ondan sōna üsdünden su gatarın. su gaynadı mı ondan sōna pilavını gatarın. pilav bişē, garışdırīsın bi. işde bɵ̄le yaparız biz.

ocā yavını gōruz, yavı gızā. yavı gızdı mīdı ondan sōna helvarını gatarız. onu gāri üş, dɵ̄t gişi, bi sen, bi ben ikişē gişi garışdırız. garışī, garışī eyice oldu mūdu ondan sōna bi şekē şēbeti suyu dökeriz üsdüne. bi dā garışdırız. helva oldu. indirî, bi gapadılā. gabarī, bi dā garışdırılā tamam helva oldu. ɵ̄le yaparız biz.

I - 54	**Konuşan:** **Derleme yeri:** **Konusu :**	Hatice Gemlik (1943, okuma yazması yok) Küçükkemerdere Keşkek tarifi, sohbet

ōlü akşamdan, tā acele olūsa akşamdan ısladīlā. ondan sōra ocā bazı su goyuyōlā, bazı yav sovannā. azık garışdıtdırıyōlā, su dolduruyōlā. būdeyi eyece, gaymak gibi yīkālā. ōdan su gaynemeye başlā. gazan göbeinden gaynar su. ondan sonra o būdeyi dōt beş yo yīkālar, süzgûnen süzerler, verirler orıya, ōle garışdırıp dūmazlā. bişî, bişî, bişî, altına galın odun sokālā. yanı, yanı, yanā, o epey yukarı gabāmaya başladı mı ondan sōra oklıvaynan, gocu gaşīnan garışdırīlā, o ōlü.

çorba dedîm, çorbalık onu bilîsiz, şehiri çōbası, arpalık. işde onu da salçaynan, yavnan gavurūlā. ıscak su gatālā. suyu gaynemeye başladı mı ondan sōra su gaynā, aşlīnı gatālā. bi iki yo devrildi mi indirlē. āzını kapadīlā, gabarī. işdi bitdi.

bi şey galmadı. su ōsu bilen ıscakdan çaylara gidiyōsun. ıscak çog oldu bu yıl. ya beber ya balcan, benim çocuklām ovuda. ovudan dün fasülle getîmişlē. beber, balcan çocuklām getiriyo. incirliovudan bi di manav geliyo burıya. ūdan alıyoz, domatizdi her şey.

I - 55	**Konuşan:** **Derleme yeri:** **Konusu :**	Müslüm Pehlivan (1964, ilkokul) Küçükkemerdere Kestane

şimdilerde hasdalık başladı kestaneye. onun çaresini bulamıyoruz, ilk önce onu söyliyeyim. ama olannara kestanelerde kozalak deriz biz ona. dikenni olur, kirpi gibi dikenli olur. o ufakdan irelir gider. ekim on, on beş olunca, işde bu mevsimlerde, bugün mesela ekim on dört, on beş olması lazım, bugünlerde artık o çırpılıyo. o çırpıldī zaman onlar toplanıyo. bōle amele oluyo, çırpıcı erkekler yapıyo, aaca çıkıyo. onların yirmi beş, otuz metre dalları oluyo onun. erkekler çırpıyo, kadınlar onun altda dibinden

topluyorlar. sonra biz tokat deriz, yani kuyu. kuyuya tokat deriz. kuyu vardır, bȭle kestane kuyusu. oraya dikenlerden koruz. yeşil oluyo, şimdi, şu an dā yeşil oluyo. oraya koyunca onun üzerine ērelti otu vardır, ērelti otuna dökeriz. üzerine su dökeriz, nemli dursun deye. orda bir ay, bir buçuk ay, iki ay yatar orda. ondan sonra o dikenneri yumuşar. ordan tekrar ona makineye veririz, ona çıkaran makiniler vardır, ordan çıkar o. kestane çıkdī zaman da onu ayıklarlar. çürûnü bi tarafa, ufãnı bi tarafa, irisini bi tarafa, güzel temizlenir, silinir, temizlenir. pazara sunarız. kestane de bȭle yapılır.

I - 56	**Konuşan:**	Perihan Pehlivan (1964, ilkokul)
	Derleme yeri:	Küçükkemerdere
	Konusu :	Aşure tarifi, sohbet

sabāleyin onu ocā, suyun içine, gaynak suyun goyuyoz. içine ilave bişdikden sōna aşlıklarını goyuyoz. çeşitli, her çeşit cevizdene, baklagiller her şeysini goyoz. biraz bişdikden sōna şekerini, incei zaman şekerini goyup biraz dā gaynadıyoz bunu. ondan sōna, gaynadıkdan sōna bayā kıvamnaşıyo. davıdıyoz, ikram yapıyoz millete. susam sēpiyoz. ceviz, nar onnā içine gatılannā. aşure bȭle oluyo.

bizim düünde çorba yapılır. pilav, helva bunun yanında guru fasülle veriyōlā, et yimegi. yimeklēmiz bȭle, çok çeşitli yimeimiz ōmuyo. bizim būda olan anca bu yimeklē düünnēde.

eskiden peskel deyidik onu. pekmezden ediliyōdu önce. şindi ben şekerden şekerleyip de yapdım, reçel deniliyo şindi adına. bi onu biliyoz biz, bȭle hamur datlılāna çocuklā yapıyōlā ama yazıp da oraya ordan okuyup da yapıyōlā. kafıdan ȭle bilmiyom ben fazla.

I - 57	**Konuşan:**	Gülten Öz (1962, ilkokul)
	Derleme yeri:	Kürdüllü
	Konusu :	Reçel tarifi, sohbet

yimişi, bunu gurutdum. güneşde guruduyoz. ondan sōna, gurudukdan sōna, ocakda bi makāna süzgüsü süzgüsüynen ölçüyom. bi makāna süzgüsüynen yûyom, yēkıyom. ocā bişiriyon. hafifden bişîdikden sōna o balon gibi şişiyo, şişdikden sōna endiriyom, süzüyom. ondan sōna üş kilo şekere şerbetnen gaynadıyom. gaynatdıkdan sōna bu yimişi goyom, bu deli köpürüyo. ondan sōna ōdan damnayı aldıŋ mı, dırnān üstüne goduŋ mu, orda dırnān üstünde dūdu mu, endiriyosun. öbürküne gabaklı karışık, gabaa dildim, gurutdum, güneşde gurutdum. ondan sōna gabālan yimişe, aynı o şekilde, aynı ötekini etdîm gibi onu da ōlü bişîdim. bu sade yoz gabak. onu da aynı ōle üş kilo şekēdene, bunnara toplam sekiz kilo şekēden tatlı etdim bu yıl. aynı reçel zāten reçel. bunnara cerb ilacı gōyom. birē paket işey, cerb ilacı diye alıyōsun alīkan cerb olmasın deye, gabādmı tozu gibi hu gıdan bi paketin içindi. cerb ilacı deyōsun alīkan da. tūşulāda filan kullanılıyo. onu cerb ilacı deye alıyōsun bakkallādana, manavlādana. ōda hē yēde satılıyo zāten. o çanaın içine garışdırıb katıyōsun, hiş bi şiy ōmayo bak. gāvaltıda ōlan ōsun, adam ōsun hergün sabālan gāvaltıda yiyiyōlā. ben arıman gāvaltıda, sabālan ben duzlu eşya ōmalı bene. sanı yaının üstüne ben duz ekērin, ben ōlü seviyon, ben daʿlıyla aramıyon.

zeytinnēmiz vā, kövlü ayaʿlıyız çocūm. yiriz deye, heç ōmadı az iki topan peynî gatārız yimek edimedîm gün. çok etdim, beşē kilodana üş güüm işti. bōle etdim, nāpem ya? zeytinnemiz vā, hayvan haşatımız vā. yimek edimedîm gün olū, gatā, gideriz, yîriz. bundan sōna iş gāri, ileşberin işi çıkıyo. nāpalım işti bōle günnēmiz geçipdurū. bak hamır ediyoz kışın yicēmiz bulunsun deye. hergün bazara gidimeyoz köv yeri. heç ōmazsa konserve gibi bōle eşyalāmızı etdik mi ya hazır o oluyo, eyi oluyo. şehir yerinde ōsan āşamnan çıkıverîsin, alī gelîsin. ama köv yerindesin, gidimeyoz her zaman. ben zāten gitmem de her zaman, tiriye gitmem. biz ileşberin hali bu.

güzel ōsun deye, acaib mis gibi bi koku olū. bak yalakda bilen, dā

bak. ondan gırdım, gatdım fesliganı biz ondan gatārız. bȫle bak her daʿlının üstüne gorum. ben üzüm reçeli bilen etdim mi ondan gōrum bak. fesligan kokusunu çok seviyom.

I - 58	**Konuşan:**	Hasan Uslu (1940, ilkokul)
	Derleme yeri:	Kürdüllü
	Konusu :	Madencilik, avcılık

allā rāmet eylesin. siyorta yapdı bizi, siyorta. siyortayı bi gün yatīmamış. ben de o zamanın behrinde, çelikden mi yapıldım bilmen. bi yo da dokturu da gitmedim. annadın mı? o öldü, gitdi. bu maden de kapandı, gitdi. bu sefē biz nōdu? biz de siyorta yok, bi şey yok. tamam atdılā bize. ondan sōna, şindi gāri bākuru yatırdım da emeʿli bāri ōdum. seksen altıda yazıldıydım bākura. ondan bari ōdum, emeʿli ōdum gāri. yoksȧ tamamdı, işim bitdiydi sōna.

ben dinamidçiydim, dinamid atıyōdum. günde mesela bi atışda yirmi beş, otuz yo atıyōdum. yirmi beş, otuz dene işde. maden hūda ya. yirmi beş, otuz dane atıyōdum, deliyōdum. fırın vādı üs yerinde. fırına götûp kömürlen yanıyo fırın. cıvı çıkıyo, cıva. bak, o cıvayı çıkācak adam yok şindi. ben çıkarırım, yani cıva çıkarīdık. ha bi buçuk kilo şişesi, otuz beş kilo geliyo civanın. velasılı bȫle bȫle işlē işde. tamam başgı yok. civa yukāda da, antimiyon vā, hem ōda çalışdım ben, būda çalışdım. antimiyon da kapatdı, gitdi. adam öldü, kapandı, gitdi, işlenmiyo. bilmem ucuz mu ōdu gāri? civa madeni bilmen parȧ etmiyo mu? nōdu hāyā?

çok çok sırf avcılīlan geşdi işim benim. burdan gidēdik ēridereye domuz avına. beni domuzun geşcē yere oturturlādı. devamnı atıyōdum ben güzē. velasılı çok domuz avı, keʿlik avı hep ömrümüz ōlāda geşdi. geşdi emme bi kansere yakılandık. bu dünyada ne gıdā hasdalık vāsa hindi hepsi di bende. hepsi de bende. ne şifası, şifa mı verî? dokdū çalışīsan, dokduru bakdırīsan verî. dokduru bakmazsan, dünyada bi şey ōmacak.

I - 59	**Konuşan:**	Hatice Uslu (1941, ilkokul)
	Derleme yeri:	Kürdüllü
	Konusu :	Düğün

gızı isdēriz iki sefē. üçüncü de söz kesilî. ondan sōna bōle akrıbalā toplanī, yüsük takmā gidilî. yüsük takdıkdan sōna helvayı alınīsa helva alınī. tavuk edēlē getirîlē. bi dā sōna neşan olū, goca neşan deriz ona. nişan ederiz. bi dā nişandan sōna düün. bir hafda sōnasına nişan, bir hafda düün olū. düün çalgılı, orkestıralı, davullu olan davullu edē. bōle işde çocūm.

eveli benim zamanımda yaʿlu olunurdu, ōlan hiç görülmezdi. ōlanı hiç görülmezdi, ōlanı gōmüden gelin olū gidēdik. yaʿluya, ōlanı gördük mü gaçardık. ōlanı göstermezlerdi. gelin gitdikden sōna, gelin gitdîmiz gün görûdük. bu gıdā dēceklem.

goca arıbalā dutulū, kövcek hamama gidēdik. hamamda banyo edilîdi. kınàlā ōda çıkādı. eveli kınàlāmız bōleydi. şindi ellere yakılıyo, şindi ōlan düünde. hem ayā hem ele, başı da. eveli bizim zamanımızda ōleydi. şindi başa yakılmayo, şindi ōle.

I - 60	**Konuşan:**	İbrahim Öz (1932, gece okulu)
	Derleme yeri:	Kürdüllü
	Konusu :	Kendir

ōda asgerlik yapdım, gēdim yirmi dört ay. ondan sōna gēdim buraya. tütüncülük yapdık, pamukçuluk yapdık. hayvanlāmız dı vādı. hindi ne hayvan vā ne bi şey vā. garı da öldü, yapyannız galdım. her türlü devecilik di yapdım. bozdava gittim. bu tarafda neydi o subaşını gitdim. ōdan kendî çekiyōduk. hüsen aa köprüsüne kendî getiriyōduk. kendiri bilmezsiniz de. fabrikı vādı. ōdu çok dūduk.

tarlıdan biçilî, bālanī. çayı gelî, ısladılır. yedi gün, sekiz gün duruyo. ondan sōna çıkarıp bakıyōsun mālacı ayrılıyo mu. ayrılıyōsa çıkarıyōsun sudan. kuruduyon, soyup bazāda mālacı satılıyo. mālaç deniyōdu, mālacı satılıyōdu, ip oluyōdu.

I - 61	**Konuşan:**	Sema Yörük (1961, ilkokul)
	Derleme yeri:	Kürdüllü
	Konusu :	Günlük işler, keşkek tarifi

eveli çoçūm pamık işlēdik. tütün yapdık. üş dene çolūmuzu çocūmuzu evēdik, bākādık. koyun etdik, savdık. hastalīlan, hepsinnen de vakidimizi geçîdik ömrümüzü bu yaşa gadana. elli beş yaşına gîdim. hepsini gȫdük, geçîdik. ırahat etcēmiz zaman, şindi hasdılaşdık.

bi kilo imirik gatıyoz. beş kilo un gatıyoz. bȫlü bunnarı yapıyoz. işte böyün sende yarın bende. bȫle akrıba olarak evden eve yapıyoz. bȫle işde hamīlāmızı kesiyoz.

keşkege suyunu gōyoz, gatıyoz. kilosunu göre, ölçüsüne göre yavını veriyoz, būdeysini veriyoz, bişiriyoz. ōdan endîdikden sōna bȫle toplanıyōlā iki, üş erkek dövüyōlā. ondan sōna tabaʿlara gatılıp yimekde davıdılıyo.

I - 62	**Konuşan:**	Selvet Özkan (1936, okuma yazması yok)
	Derleme yeri:	Kürdüllü
	Konusu :	Kına, sohbet

eskiden kınȧ yakılīdı. kınȧ yakılīdı amma ne gün yakılīdı? gününü bilcēsin. çeniz sarılmā gelinîdi deveyle cemātlan. ōlan evi cemāta buyuruydu. kınȧ almā gelîlēdi burıya bazartasi gün. gız pēşembe günü gitcek, o kınȧyı yakınīlādı. bazartasi gün çeniz sarılī, gidilîdi. gençlēden bunın yanında galınīdı, başını kınȧ yakılīdı gızın. şindi bak onun ismini bilmessin sen ya, ben gene annadıveren. tehnel deriz biz. tehnel ne biliyon mu? ölülere, hanu cenazeye bȫle yeşil yaprak dikiyōlā ya öldû zamanda, tenhel dēler ona. üzümü olūdu, hȫle hȫle kayveden iri iri üzüm olūdu onun. gurudulū, yarılīdı daşda, bulgū daşında. bȫle onu ocakda bi suylan bişirilîdi, gızın başına o yakılīdı. istiyen āgıdaşları yakınīdı, istimiyen yakınmazdı. hā kınȧ gecesi gün, şindi çāşamba günü āşam hamamı gitdin, gēdin ya o gün āşam yimei yindi mîdi, āşamnan kınȧ geceyi etdin mîdi, minnet daılmazdı. kınȧ yakıncak olan

giʿmezdi. būda bi çanak kınàyı garālā, goyālādı. ōlan evinden gelîdi kınà, o kınàyı garālādı. evde gızın anası garā, gōdu oraya bi çanak. yatcakları zamanda hēkes toplanī, o kınàyı yakınīlādı bāmaʿlāna. başını deil gāri, başı yakınıldı. ondan sōna ayaʿlāna bȭle bȭle. ayānı gȭseniz süslü dēdiniz. bamaʿlāda ȭle olūdu. çitme kınà dēdik onu kınàladı. ētesi gün gız tabi gidēdi, götürûlēdi. gelin āmā gelîlēdi, götürûlēdi. allah geçim vēsin, dîlik düzennik vēsin. ōlan masraflara gāşılādı. gız da kötü çıkıp da baş bozgunnū bilmenne, bi şey ōmazdı. lākin şindi gızlā biliyo, ōlannā bilmiyo. bak gerçekten deyiveriyom. şindi gızlā ȭle ōmucak, ben onu yakınmam, ben bunu yakıncan, bitdi. gız kınà yakınmayo. şindi gız şurıya koyuyo. şindi kınàyı neymiş, burıya goncak, gayınna gelcek, ōdan burıya altın goycak. öteki gibi aşmaz, gız aşmaz eline. illi gayınna altın goyup ȭle açılcak. annayabildin mi hindi? benim deyivēsem sene üş gün tükenmez. ben de yorulmeyen, sen de rahatsız ōma.

okumamız yok, yazmamız yok. anam, bubam cahil zāten. ōlan çocùklānın yanına yollamayam deye. biz dȭt gızdık. bu benim gızım, bu benim ufagım. bi denecik ōlu vā. lakin çocūm ben ȭlü geçîdim emme bubam beni okulu yollamadı. bubam beni devamnı bubam önünü öküzlere gatādı, eşē minēdi, beni de mindirîdi. buwam beni yanındı taşīdı ben acık… onun için buwam beni bırakmazdı, yanındı taşīdı. ben buwamnan hāman dȭmē gitdim çocūm. hāman yēlēne öküzlernen, ben buwamnan düvenin üstüne çıkdım çok hāman dövdüm ben buwamnan. buwam gözünden ayırmazdı bene. lakin sonumuz ne ana gādı, ne buwa gādı, ne kendimiz gādık. allahım gine günah yazmasın çocūm yani bizde irezil ōmadana gitsek gāri eyi ōcak.

I - 63	**Konuşan:** **Derleme yeri:** **Konusu :**	Taner Küçük (1957, ilkokul) Kürdüllü Sohbet

tütüncülüktür, hayvancılık gibi bi şeylē yapdık. doksan beşden bu yanna da bi şey yapdīm yok. bu şekilde geziyom ben.

tütünü dikiyōduk, kırıyōduk. hanımnan berabē geci kalkıp kırıyōduk. ondan sōna hanım çizmē oturuyōdu, ben inşātlara çalışmā gidiyōdum. inşātda çalışdım, inşātda da çok çalışdım. şeyi gitdik, pamuk sulumā gittik. yani hayatımız böyle geçdi.

bizim zamanımızda yokdu. şindi şindi olmā başladı. bizim zamanımızda yokdu. ben askere gidiyon dedin mi, annen buban götürû, gidē, sabālen uurlādı. ama şindi şindi ēlençedir, ıvır zıvır yapılıyo yani.

I - 64	**Konuşan:** **Derleme yeri:** **Konusu :**	Ayfer Cengiz (1949, ilkokul) Mahmutlar Düğün

düünümüzde, hani ertesi gün gelinnik keydîmizde üş gün düün oluyōdu. ama erkekleri hiş katmayōduk içere, gadın gadına oluyōdu. şindi karışık oluyu her şey. düünnēde çorba, noutlu et, keşkek, pilav bi de komposto, hoşaf deyoz biz ona o oluyōdu, salta olū bi de. bişmiş turşu şindi yapılıyı, esgidene gabak, büyük gabakdana hoşaf deyōduk o yapılıyōdu bizim zamanımızda. yahut da üzümnen yapılıyōdu. haşlayōn yıkayōsun ondan sōnacım bişdi mîdi şeker gatıyōsun içine. çekirdeksiz üzümden olū veyahut da kara üzümden olū. çekirdeksiz üzümü yapalā ekseri, hālā dā yapılıyo.

bizim zamanımızda ne geycēse gelin, ne alındīsa sinilere düzülüyōdu, geliyōdu. gündüz ōlan tarafı gıS tarafına, ben aynı köyün içindenim, kınayı yakıp gidiyōlādı. gece gine ēlencesi oluyōdu. ertesi gün şey gelinnîni giyiyōdu. perşembeye de gelin gidiyōdu. pazar olmayōdu eskiden hep perşembe gidēdi gelinnē.

ayak bālanıyōdu gelinin, dāmat ayak çözmē geliyōdu geline. bahşiş veriyōdu bālayannara. benim zamanımda ōleydi yani ben atmış altı senesinde evlendim ōle oluyōdu bizim zamanımızda. şindi dāmat gelin aynı bi arada gine. aynı bizim oldu işde kınȧ gece torunun benim evel gün oldu. bi gece kınȧ, gece bi gece düün. onnā da yėmekli etdilē, güzēdi onnān.

I - 65	**Konuşan:**	Huriye Dikmen (1964, ilkokul)
	Derleme yeri:	Mahmutlar
	Konusu :	Asker uğurlama, düğün, yemek tarifi

ben sene asger şeyini sōleyem. asgerlē nōlū? asgere gitcei zaman önce yemek verirlē. milleti davet ederlē, yemek verirlē. ondan sōnacīma bi gün āşam yine ēlence olū, sabā gadar orkestıra tutuyōlā, ēlence oluyo. işde içiyōlā, bilmem ne, ēlence sabā gadan. ondan sōna da gitcei zamanda uurluyōlā, geliyōlā ellēni öpüyōlā sevdiklēnin. gāveye, bakgala bene de geliyōlā, elini öpüyōlā. biz de uurluyoz, gönnümüzden ne kopāsa para mı vēcez elli lėra, başga bi şey mi vēcez veriyoz, uurluyoz. benden bu gadar.

keşkek yapıyōlā. ben saten sadece düüne keşkek yiyem diye giderim. para vēcem ya gidiyom. burda ōle bizimki gibi sade hani yakasına dakıyo para, burda ōle deil. düüne gidemiyon dē mi, zarfın içine para gōyon elli lėra, gidiyon veriyon, yemeini yiyik geliyon, düüne gitmiş sayılıyon. burda dakılıyo da ben düüne gitmicem, bakgalın nāpem? ben de zarfın içine para gōyom, gidiyom, keşkek yiyip geliyom düünnēde.

ben ōle yapmam, arasını yararım içine duz sürerim. gine yāda gızardırım. biraz da taze biberlēden gızardırım. biraz tomati rendelerim. bi dene sovan dōrarım. en ön sovanı gızardıyom ondan sōna tomatiyi döküyom. biraz da peynir rendelerim. ondan sōnacīma bi dā goyōdum maydonozu peynirle sōnadan dökerim o patlıcannān arasına gōrum. o gavruluyo ya gavurdukdan sōna gōyom. biraz da su gaynadıyom, döküyom. birazcık tıkırdatıyom, çok harika bi şey oluyo, gıymalıdan lezzetli oluyo.

gelini gelin evinden getiriyōlā damadın anasının evine. geçen ben şenerinkine gitdim şuraya düüne. hadi para verem deye gitdim. tam da o

zamanmış ondan sōna nāpdılā? damada bi garı donu, bi garı zıbını keydirdilē. ellēni arkaya bāladılā. gabaı da oraya yola gōdulā. elleri arkada diz çöküyo, kafasınna gabaı içeri sokuyo, avludan içere. ondan sōna o galdı, ondan sōna nāpdılā? bi dene gara gazan, gara gazan getirdilē. üsdüne çıkdı dāmat, havlu goyuyōlā bi dene beyaz, su döküyōlā, onu çînetdiriyōlā, ayaınnan yıkatdırıyōlā. orda biraz irezil ediyōlā. ondan sōnacīma o gara yapdī havluyu yeniden işeynin içinde çitiletdiriyōlā. ayaındakı gara çorapları da çitiletdiriyōlā, yıkadıyōlā. ondan sōna bakam nōcak? melemen olcak. hani orda o yinmez ya, dāmada işkence ediyōlā. tomat getî, biber getî, sovan getî, yumurta getî. bi de melemen yapdırıyōlā. yidikleri birē topan da dāmada irezil ediyōlā, dökülüyo. onu dēvecēdim işde.

I - 66	**Konuşan:**	Hediye Cön (1938, ilkokul)
	Derleme yeri:	Mahmutlar
	Konusu :	Kına gecesi, düğün yemeği

kınȧ gecemiz, çāşamba akşamı kınȧ gecemiz damnāda oluyōdu. işde oynanıyōdu damnāda, hayvan damnarında. darılān kenarlāna oturūlā, sandalya mı vā? yere bi hasır serilî, hasırın üstünde yaşlılāmız oturū, gençlēmiz oturū işde. bi tef, bi dümbek hadi oynat işde bu. bu yani benimki ōle oldu.

keşkek, çorba, pilav bi de bōle gomşulā gelir, oturū hasırların üstüne yaprak sarması edilîdi. bunun düünü olcak biliniyo ya annėlēmiz yaprak doldurū, basā, onu sarma ederiz. lahanıdan ederlē, leennē dolusu yaprak sarması, lahana sarması olūdu. işde ōle ōle oluyōdu çocūm.

yünür, yıkanır, etlē gaynatılır. onun suyu dökülür, o kefli suyu dökülür. tekrā suya atılır onnā gazanın içine bi yo. bi galbır būdey gōsun, onun üsdüne etleri yerleşdirîsin, onun üsdüne bi dā būdey gōsun. içine dört, beş kilo zeytin yaı gatāsın. ocā yakāsın. o her şey gaynā gaynā, hafifden gaynā, sōna o ener. tenikelē gonū, üsdüne kül dökülû. keşkei bi dā erkeklē üsdüne gor adamnā. ondan sōna sabā gadā bişē o. sabālan da dövēlē işde bu.

pamuk ekelē, çapı gazılī, pamuk toplanī, balyilere basılī, satılī. koperatife, tireye koperatife verilir. ordan bubalāmız parasını alī gelî, bizlere masraf edēlē. şindi karpuz, gavun da eken yok pek. biber, darı işin golayı bu bōle. esgisi yok.

çanta hadi okula. okulu gidiyōduk, turgutlu kövü oraya geliyōdu, biz de burdan oraya gidiyōduk ōle.

I - 67	**Konuşan:**	Yusuf Şen (1956, ilkokul)
	Derleme yeri:	Sarılar
	Konusu :	Asker uğurlaması, sohbet

çocukkan hep birlikde bi yere toplanī, oynādık. ip yaparlā, sāncak binerlē. efendim, top oynarlā, okulun bahçesinde bunlar yani.

asger uurlaması şu anda, meydanda toplanırız. hocayı çaırırız, orda bi dua okuturuz. meydanlāda toplanırız efendim, eş dost. sāten köylü onu biliyo, sāten gitcek oldūnu asgerin. hoca bi mevlüd okur, dua okur efendim. bu anda asger kişi, hēkes, o cemētin allasmāladık dē. elini kavuşturur, öper. böyük küçük mesela ne gerekiyōsa, o kişiler cebine beş, on guruş. ee onun sınırı olmaz, şu para diye sınırı olmaz . bu hatıram olsun bȭle bi uurluma yaparlā. yani ȭle, başga türlü bi şeysi yok. davul, zurna gibi köylerde ȭle bi şey eden yok yani. benim aynı oldu. dā aynı devam ediyoz, yani o şekilde oldu.

birinci gidişim ısparta, öbürü ankarada. bi fotoraflarımız vardı geşmişlēden, mesela ȭle bi ama telef oldu gāri. ȭle bi dışāda, ȭle bi hatıramız yok da ākadaşlarla bi arada çekilmişlîmiz vā. ama o gene kırk sene olmuş, geşmiş. nēde zapdetcen? yani ȭle bi şey yok. yani geldi geşdi. hā rahatdım, golaydım. yani hā hindi dōruyu gonuşcak olūsak bi sıkıntım olmadı. üç aylık sıkılıveriyoz biz, onnarı geçirdik. ondan sōna usda birden tayin olduk. çok rahat bi yerimiz vardı. yani bahçıvandım, çiçek ekimi yapıyōdum, gül buduması yapıyōdum, sulamasını yapıyōdum. bunnarlan mesela mücadele etdik yani. yeri geldi bunun yemek saati, silah saati, yatış saati asgerlik bu emirlen yapıyōduk. tabi canım bunnar kurallı yani. çünkü burdaki gibi kendi başına bi yere gitdim gelme yok. bu saat içinde o asgerlerin bize verdî yetkiye göre, göreve göre yapıyōduk yani.

köye sorāsan, çifçilik. efendim bahçe sürdüm, zeytin budadık, bunnara çīpdık. efendime sȭlüyem, būlarda geçen şey bunnar yani. tütün dikdik, fasülle, salçalık biber bunnarlan meşgul olduk. ama bizden geşdi. şindi o gençlere bırakdık. yapcāmız, ömrümüz bȭle geşdi hā.

tēzeyle hindi köv usulü, işe gidilip gelinipduru, mesela şindiki nesil gibi ȭle bizden orıya gidelim, buraya gezelim yok. işe gidiyoz. işçilē mēşurdu.

ee anan, bubanı yollāsın. görücü usulünnen, allān emrini gorlar. bu şegilde yani. zāten köy yerinde sen onu tanıyon, o seni tanıyo. ama şindikinnē dā farklı. bu şegilde tanışdık, yani hayatımız bȭle.

I - 68	**Konuşan:**	Hüseyin Eroğlu (1938, okumayı askerde öğrenmiş)
	Derleme yeri:	Saruhanlı
	Konusu :	Yunan işgali, sohbet

saruhanlı, manisa saruhanlıdan gēmiş bu, bu köv. ōda saruhanlı vāya manisıda ōdan gēmiş bu köv, onun pāçasıymış bu. tamam tamam hindi çıkādım. dedem varmış seferbirlikde gāmış çanakgalede. siz hep beşinciye gadā okudunuz ōda yazıyo tabi. çanakgaleye ben giʿmedim. giʿmek isdiyon emme kim götûcek? işde bȭle arıba ōcak çıkcaz gezip gēcez, bakcaz ōlara, olan yēlere, akan ganlā işeysine.

anladın dē mi kadın ne edē? o zaman motur yok, taksi yok, ötüberi yok. öküzlen ben çivt sûcen, öküz vā o zaman. öküzlen sürülcek çivt. ondan anam okula gadā, son işeye gadā okutmadı bene gāri. okūsan enki tālılā gene gācak dedi. ondan sovan göver ekiyoz. bu sovannara ekiyoz dedîn gibi ondan az okudum hasılı. ama sōna aşdım okumā, aşdım kitaplādan, namaz hoculāndan. efendim namaz gılmak için müslümanlī biliyōsun ōdan okudum. hasılı eyi şindi okumam, eyi gāri güzē okumam eyi.

gēmė benim yanıma, ninemin çolū çocū yok, gēmė yanıma dermiş. ōdan bakālarmış. fatanın īsanı, gökçen īsanı davı gaşmış. ōda bi şaşgın adamnā bi şaşgın garı gāmış. onnara cavū, hani senin bu kövün īsanı demiş. akıllısı durū mu ōda canım? cavurun içinde gitmiş, dava gaşmış. çetenin yanına, onnān yanını gitmiş hasılı onnā ȭle yapmış. bu gidiyo işde dava bu bi silah alıyo beni soyuyo. bu būdan geliyo ozman demî para yok da altın vā, geliyo bene dövüp çāpıyo, benden altını alıyo bu götürüyo. şindi bu davlāda çok gömülü buluyōlā bazısına.

balcan, tomat, biber efendim fasüllesi her şeyimiz bol bizim. benim hindi çocuklā ȭleye gadā gelîlē. gitdilē fasülle devşirivēceklē. dün dȭt çoval devşîdilē. ōlanın arıbası vā altında satık geliyo, izmiri gidiyo.

I - 69	**Konuşan:**	Selvet Yörük (1939, okuma yazması yok)
	Derleme yeri:	Saruhanlı
	Konusu :	Sohbet, tarhana tarifi

esgiden irezillî de yaşadılā, ben de biliyon, yoksuzlū du. yavrım her şey yoguydu, bi şey yoguydu. e hindi hālimiz şükû, her şey vā. bizim būlāda māsül ekilmeyōdu, biçilmeyōdu. su yōdu. bazarı gidiliyōdu, alınıyōdu. eşyacı geliyōdu, alınıyōdu. eski insannā bulgū, beş ayā, altı ayā bulgū gaynadıyōlādı yavrum. tāna ediyōlādı, bi ayā, iki ayā. onnarı yiyiyōduk. ōlü māsül yoguydun. eveli seytin yavı da gıtıdı. hindi vā, erişdîdik. hālimizi şükû. gençlē erişdîdi, vā hindi işte ōlü ōlü. tālılāmızda gāri sulā, guyulā gazıldı. tālılāmızdan māsül kaldırılıyo. hēkes kendi ekiyo. bak bu köyde bi dene îsan yok. tālıya, fasülle öteberi toplumā gitdilē hēkes.

ben çok işledim yavrum. tütün işledim yavrum. kırk, elli galıp tütün etdim ben. bu çocuklām heç gün gōmedi benim. hā yā sırf o tütün. tütün gī, fidan ek, dik, çapıla, gır, galıp et, galıbını galıpla. biz o günneri gōdük yavrum. biz ōlü şeylē gōdük. ben hindi işlemiyom çocūm. çoluk çocuk işliyo. fasülle, hayvan darısı işte ōle. hayvan bakıyōlā işte ōle hindi.

tānaya yout birikdiriyōduk. youda birikdîdinnene tānaya yuuruyōduk āşamdana. sabā gāşı yahut da āşam yatākana youdu içine gatıyōduk. bi daha yuuruyōduk. sabā gadā geliyōdu. onu seriyōduk, elleyōduk, āşama gadā guruduyōduk. bi dā da elimizle ovuyōduk, tāna haline getiriyōduk. bulgū da gaynadıyōduk. eskiden dibek vardı. dibelēn bōlü bōlü bōlü dövülüyōdu, ondan sōna eşeklerlen, beygirlerlen. dibek yapdılā hurıya, dibēlen dövülüyōdu gāri. goca daş vardı. o daş duruyo hindi hūlāda ya. o daşlan bōle dönüyōdu. ōdu yuvuyōduk. ondan sōna yarıyōduk. o bulguru yiyiyōduk. başkı bolluk yoguydun. ōle ōle hindi bolluk hē şey. māsül alıyōduk tālılādan, guruduyōduk, ediyōduk, onu yiyiyōduk işti ōlü ōlü. hamī kesiyōduk, hamī çorbası ediyōduk ōlü ōlü. hindikinden eskilē sālıklıydı gızım. hindi bak hormon oluyo. īsannā hindi sālıklı deil, hāyā ōle işde.

ondan sōna davullu düün etmezlerdi yavrum. ōtülü olurdu. kınà gecesi evin içinde, bi gadın çalardı, oynālardı ōle. sabā gadā yimek bişerdi. sabā o

yimei yiyen gelin āmā giderdi. allafü ekber, allafü ekber deye deye ōle edēlerdi eski düünnere.

isdedim emme yollumadıki. anam, açık hasdalıklıydı benim annem. ee işlēmiz çog oluyōdu, hayvan haşad bubam yollumadı bene. öküzlerlen çivt bilen sûdüm ben hāyā. tohum ekdim, çivt sûdüm. benim işlimedîm yokdū hāyā. ben çivti goçuyōdum, iki dene öküzü boyundurū üsdünde çivti goçuyōdum kendim. hem kendim ondan sōna sabanı takıyōdum, çivt öküzlen berabē bōle varık geliyōdum. tālaya tohum saçıyōdum. elimnene çok diplēne ekin ekdim ben. ondan sōna öküzlen sürüyōdum, sûgüleyōdum, ekin oluyōdu hāyā. bubamın hem ōluydum hem gızıydım ben. yollumadı yavrum, emme kızışıyom bak hindi. bubam beni yollumadı. ben okumak bilmedîmden kızışıyom. günāmı çeksin deyom da çocūmun yüzü hāyā. okumadık īsan olū mu yavrum? vāsam ben hōdan bi esgi okumak okuseydım da, bi kitap okuseydım da, ben de açılseydım ya. hāyā işde ōle ōle bilmiyon yavrum ya. namazlak gadā biliyon. namazı gılıyon, oruçlāmı tutuyon işde ōle.

yalankı vādı. bōle bōle iplē vādı, iplē örülûdü evelde. onun yalankısını soyālardı, kendî yalankısı. çıraʿma yok, gaz yavı yok. ozmannāda seytin yavı çıraʿma edēdik yavrum. adamnā hōlü çıraʿma edēlerdi. o çıraʿmanın içine çembē esgisine, bōlü işē ederdik, çıraʿmanın içine gorduk. şavk ediyo gāri o. seytin yavı gatıyōduk içine. o etdîmiz bōle fitile içini gōyōduk. bizim şavk oydu yavrum eveli hāyā. gaz yavı yok idi benim çocuklūmda.

biz hōle toplanīdık. bak, hōle hūlara hūlara toplanī, oturūduk āşam oldunnan. esgi īsannāmız ōle pek gaybet bilen pek fazla etmiyōlardı yavrum. oturūduk ōle esgi īsannā. goca īsannā çok eyiydi yavrum. bōle esgiden naf ediveriyō gibi hālā dā. bu ev, benim gızı ben buraya gelin etdim. benim ev yok, hindi bunda duruyon. bu aşarı göşdü. bunun gayıntası vardı. bi esgi naflā ediyōdu yavrum, bi naflā ediyōdu. gayve döverdi yavrum. dibeg olurdu, hōlü hu odun gibi dibeg vardı. gayve döverdi içinde. gayveyi dövēkene gulfallahuehad okutdurūdu dibeye. hēkez dinnerdi, tıngıd tıngıd bōle gulfallahuehad okutdūrūdu. ōle bi işē adamıdı, esgi adam hāyā. sesinnen yapdırıyōdu yavrum, gulfallahuehad okuduyōdu, hēkez dinniyōdu. edivē bi yo deyōlardı, ediverîdi. avaç saban yapıyōdu bunun gayıntası, gayıntasının

bubası. saban, esgi saban yapıyōdu. onu öküzlere goçuyōlardı, çivt sürüyōlardı. ōle işlere biliyōdu. ōlü ōlü işde, annatsan tükenmez ya. esgilē ōleydi.yine halimize şükû. ozmannāda kendî ekiliyōdu yavrum. aynı hindi darı ekiliyo ya aynı darı boyu. ondan sōna suyu gömülüyōdu, suyun içine atılıyōdu. suyun içinden çıkarılıyōdu, hōle göbeini yarıp guruduluyōdu. o soyuluyōdu. o ip oluyōdu gāri onun soyması. aynı ip halinde o ip satılıyōdu gāri. onun parasınnan da alınıyōdu işde ōle ōle. hā mendireze gömmē gidiyōlardı. evele horaya, aşara, öti yandaki mendireze, ōda gömēlē, gelirlēdi. öküzlere gatālardı arıbaya. orıya gömēlē, gelirlēdi. bakālā gelirlēdi bi yo. ōmuşsa çıkarīlādı orıya. göbeini yarālādı. bōle bā ediyōlādı. bōle bōle suyun içine atdın mı yayılıveriyōdu. bāya yirmi gün gadā duruyōdu. ondan sōna alık geliyōlādı. biz gāri gōşu gōşu oturuyōduk, soyuyōduk. onun yalankısını biz gāri yakıyōduk, ocak duteşdiriyōduk. hani hindi kiprit vā ya, çakmak vā ya ōlü. hemen görüverdi mi ocā, hemen duteşiveriyōdu yalankısı. avacı, gırıntısı dā hu dut dalı gibi oluyōdu, hōle ince ince. gahradlılā vardı. yazık onnā sobu yok, bi şey yok. eveli onnā açık ondan gırālādı, gōlardı. bōle etrafında dönēlēdi, ısınīlādı gahratlılā, gahratın īsanı. gökçenin altında, ōda ōda daha meşurdu. bizim bulāda ekiyōlardı da oranın īsanı daha çok ekiyōdu ona. işde ōle ōle yavrum esgi īsannā.

I - 70	**Konuşan:**	Zehra Dolaz (1954, ilkokul)
	Derleme yeri:	Saruhanlı
	Konusu :	Bayram, aşure ve keşkek tarifi, sohbet

onu garıyom ıscak suynana. sovan movan oluyo içinde gine canım. ōdan horaya gōyom. ilkindi gardım mı gōyom. ondan sōna āşam ōdu mu hamırı yuvuruyom. adamakıllı youtleyom. sabālan bōle geliyo. ōle yuvurup yuvurup gomuyoz biz. ētesi gün günece döküyōsun. ōda ovuyōsun gāri ya. çok güzel olū bizim tarnılā.

aşureyi, bölcesini bişiriyoz, nofudunu bişiriyoz. üzüm gazana giriyo. būdeyini bişiriyoz. bulgū, pirinç gazana giriyo. onnā bişdi mîdi onnarı gatıyoz gāri, birleşdiriyoz. ondan sōna şekerini goyoz gāri. yiniyo, daılıyo, ōle oluyo.

ben ramazan bayramında gece kākıyon çocūm. et yemeimi bişiriyom, pilav bişiriyom. datlıları da yapıyon. sabālan her gelene ikram ediyoz. bayramnā bo̅le geçiyo. gadayıf datlısı yapıyom, pirinç datlısı yapıyom ben. sütlaş, evde ineklē vā ya, sütlaşı seviyōlā benim. onu ediyom, cam kaselere donduruyon, buzdolabına goyon, her gelene bi dene ikram ediyon.

bi şey mi alıveriyōlādı? delese, kayrak o̅lü oynuyōduk biz. ho̅le avaçdan yapālā. bo̅le bicik işte çubī olū, bo̅le vurū vurū dönē gāri o. hora bi toku gōyoz. kayrāla oynuyōduk biz. hindiki gibi oyuncak mı vardı? yōdu bizim zamanımızda. ho̅le delese olū, bidi çubī olū, çubīn üstüne bi ip dolālā, bo̅le vūdun mu dönē. bizim zamanımızda hindiki gibi oyuncak mı vardı ācak? para nēde? para mı vardı? para yōdu zāten. su yōdu. su olmayınca māsül olū mu? ondan sōna guyu gazdı millet. su çok hindi, māsül çok. fasüllesi, beberi, balcanı, domatesi, her şeyi ekiyōlā. tütün, ekin bizim zamanımızda başga şey ōmuyōdu. su yōdu zāti.

tütün, bi yo fidan ekiyōsun. güççücük tohumu ekiyōsun. ho̅lü böyüdü mü bi yo tālaya dikiyōsun. ondan sōna iki yo çapalıyōsun. ondan sōna bo̅le gırıyōsun, getiriyōsun. îneye çizip bi yo isgareye goyuyōsun tütüne. ōdan gurudu mu bi hora seriyōsun sergiye. ōdan bi yo topluyōsun. baskı edip sōna galıp oluyo, ondan sōna satılıyo daha. ondan sōna gelîdi gāri tüccālā, bi yo bakıp gidiyōlādı. kaş para senin tütün? beş lėra, üş lėra. o̅le gidip satıyōdun alcak oldunnan gāri.

I - 71	**Konuşan:**	Suzan Tetik (1960, 4. sınıf)
	Derleme yeri:	Toparlar
	Konusu :	Keşkek tarifi, incir, sohbet

keşkeye hindi şē ediyōlā, yīkıyōlā. alıyoz sekiz, on kilodana, düünnēde yirmi kilodan ediyōlā. yīkıyoz, ocā goyuyoz. altını yakıyoz, kayneyo. sabālan et goyuyōlā, onu göre sekiz, on kilo et. būdey ne gadāsa, o gadā et goyōlā içine. ondan sōna şē ediyo, gaynadıyōlā. etini ayrı gaynadıyōlā. sabah dövcēn zaman gāri, pişcē zaman būdey, etini divtiyōlā, gatıyōlā içine. dövüyōlā, keşkek oluyo. munun salçası oluyo, üstünden

döküyōlā. ondan sōnası ziyafet daılıyo işti gāri.

incir işeysinnene geçiniyoz, yani incir yapıyoz. on, on beş ton incir yapıyoz, onnan geçiniyoz. ceviz biraz vā, oluyo, fazla ōmuyo. ōle bir, iki çoval gadā oluyo. ne gıdā geliyo kilosunu, götürüyōlā çoval çoval da ben bilmiyon. bi de seytinimiz oluyo. fıstīmız, antep fıstīmız var. antep fıstīnı gāri iki, üç senedir olmuyo, oluyo da zamanımız galmıyo, onu devşirmek için, toplumak için. yani geçiyo, geçip gidiyo. kışın seytin oluyo, başgı bi şey ōmuyo. bi de çivtimiz oluyo işde ekin ekēsek. çivtci būdey ekēriz, arpa gibi bi şeylē ekiyoz işde. başgı bi şey yok.

hayvannarım vā, ineklerimiz vā. saıyoz hindi südünü şeye gönderiyoz. ana sütcü geliyo, tenkere gatıyōlā, götürüp gidiyo. burdan bizim köyden bi deni vā, götürüyōlā, verip geliyo dier kövlere. bizim köve gelmiyo, toplumu yere gidiyo. bizim köve az oldūndan gelmiyo. yani hayvan az, insan iyi de hayvan az. çou burıya geldi, ordu galan az galdı. az, otuz haneye gadā anca. burıya gēsende nāpcen? çocuklāmız geliyōlā. eee böyük gelin geldi, küçük gelin de būda sātene. eee ötükü de gelcen diyo, küçük gelin. eee gala gala goca adam, gocagarı galcaz. başgı bi şeymiz yok, nāpcen? küçük gelin de burda durdunnana.

kuvvadlı āreyo, temiz hava isdiyo. bizim ōların suları yēden çıkıyo, gaynak sudan içiyoz. bizim ōların işeyleri, bakā gāri her şeyimiz, dovalımız bizim orası. ama biz gübre bi şey yimeyiz heç, kendi hayvan gübresinden yedişdîriz. hayvan gübresinden zebze edēriz, kendi yicēmiz gadā. gonum gonşuya, sorannara veriz, gatıveriz, gāri paraylan satārız, bilmiyom işde. iʿtiyacımız gadā vā, hani ōle satımı yokdur, iʿtiyacımız gadā. bazādan alıp yimeyiz biz. hindi çî dolaba goyā yeriz. bōle zebzelere dolaba gōyoz, ordan yîyoz. bi zararı yok, donduruyoz.

yokuşa asar dēyoz. asar dēyoz, bōle yüksek yēlere, yamaç yēlere. yokuş yēlere asar dēyoz. yine mandal vā da mandal ōsu da bi, iki sıra oluyo, kāşısında yine asar oluyo. gönderem gelinnen size, vēdim ben ona bi yo.

götürüyōlā, gāri alışmışlā. ordu bi ōreʿmen vā izmirde, o götürüyo, bazen geliyo. ābeysi vā incirliovada o alıyo asıl inciri. ōdana izmirdeki götürüyōmuş yani bizim inciri. hani mal, ālem malını metedē ya şētmiyom da

gō̄müşünüzdür benim gelinin elinde. ha bandırıyoz biz ona. bi yo duzlu suyun içine sokuyoz, bandırıyoz. sepetinnene yīkıyoz duzlu suylana. ondan sōna tekrā sepede gōyoz. sepetde, sıcak suyun içinde duzunnan bandırıyoz. yani kurd ōmasın deye, ō̄le.

I - 72	**Konuşan:**	Çoşkun Dunalı(1958, ilkokul)
	Derleme yeri:	Turgutlu
	Konusu :	Sohbet, hayvancılık

sekiz aydan sōna garagoçana gine daıtım çıkdı, oraya gitdim. ama zor süreç tabi bu yaşadıklarım. gitdik, geldik ama zor süreçlerden geçdik. ondan sōna hayatımıza devam etmē başladık. burda esas, kendim mobilyacıyım ben. mobilya, dekorasyoncuyum. ama burda hayvan haşat işlerine de girdik. keçilerimiz oldu, büyükbaş hayvannarımız oldu. onnara bakdık, etdik, bō̄le devam etdik.

bunun yanında ufak baş da yapdım. tabi bakımları zorlaşdı, benim tarlam olmadī için güdümcü bi insanım. ō̄le yapdık, hazır yîgimiz yokdu, yerim ōmadī için. allah bim bereket vēsin, güzel paralar da gazandım. ama meşekkati çok, hayvancılıkda meşakkat çok. ūraşıyōsun, emek veriyōsun. ō̄le de bi huyum var, hayvannarım doymadan ben yemek yimedim. ō̄le bakdım yani. ondan sōna sevgiyle bakdım. şindi hayvannarı goyuverdîm zaman yörüyordum, hepsi bir benim arkamdan yörüyordu. hanımı gönderiyōdum, hanım zaptedemiyōdu. hindi ben ōmadan hiçbi yere gitmiyōlādı. ō̄le bakdım, yani ō̄le diyeyim sana. ama sevgi vermek çok güzel bi şey. köpeime varıncaya gadā, hani hayvanın arkasında köpek oluyōdu, köpeime varıncaya gadar. ben gitmedim mi, hiçbiri gitmez. ō̄le bakdım, yani hayvancılī ō̄le yapdım. tavūmuz, keçimiz, ineimiz, hepsi tam teşekküllü bakdık, yapdık yani.

mesela toplanır, kaç kişi gitcekse bi ēlence yapılır. çocuklara bi ēlence olur, oynanır. tabi bayraklarımız dikilir. o kırmızı gömlekli işeylerinden alınır. ne diyōnuz ona? başörtüsü gibi, çemberlerden alınır. işde askere gidiyo falan yazılır. yinilir, içilir. ondan sōna güzel bi şekilde uurlanır. bō̄le oluyo mesela köyde.

I - 73	**Konuşan:**	Güllü Özkan (1980, ilkokul)
	Derleme yeri:	Yamandere
	Konusu :	Tatlı tarifi

annemler, yengemler toplanırlardına yuka açarlar. o yukayı dörde bölerler. dörde böldün mü azık güneşde gurudurlar, hõle hafif yo hemen. ondan sõna ocaga yav koyarlar büyük leenin içinde. o leende kızādırlar. gabarır o yāda gabardıkdan sõna endirîler. sour ondan sõna şekerlen şerbede yaparsın. o sıcak sıcak hemen ocakda gaynar o şerbet. altını yakāsın, alır alır o birer tane maşaylana, sıcak suya alınmaz ya, maşayla alır alır, gõsun leene. biri ōdan sıcak suya bandırī, çıkarī. biri yerde şeker eker üzerine. aynı o şekilde birer leen yaparsın. o şekilde olur.

dördü böldüm mü onu ocā, yavın içine koycam. o zātė yavı koydün zaman bõlü gabarır. gabardī zaman kızarcek. o taraf, bu taraf çevircen, endircen. yere endirdîn zaman bi yo, bi gün õle yaparlar. o gurū gāri, gurudululur. annemlē leene koyarlar. yîcēn zaman, iki kilo su koyarsın, iki kilo şekē. bol şerbetli olcek ama onu, leeni aynı ocakte yapıştırcen. ondan sõna şeker ekcen üstüne yer… sıcak suda.

I - 74	**Konuşan:**	Ayşe Acar (1928, okuma yazması yok)
	Derleme yeri:	Yeğenli
	Konusu :	Düğün, çocuk oyunları, sohbet

eveli õleydi yavrum bi şēbet ediverîlēdi bi neşan. neşanı da iki dene cingen gızı gelîdi, bi çalıverîdi çıkālā bi oynayıverîdi tamam. õle bi dene adam gatmazlādı. bi dene ōlan etrafında bõle ōlannarı evin, benim ōlannā vāsa, gādaşlām etrafı dolaşīlā, bi tek ōlan gatmazlādı. bakcak deye ödü gopālādı, bakdırmazlā kimseye. õlü beklēlē, hani orayı beklēlē. õleydi eveli, şindi ōlan gız oynuyōlā. adamı da bakıpdurū içine hepisi giripdurū oyneyipdurū, hindi modulā bõle emme bizim zamanımızda yokdu.

bi böyük geşsin önünden geşmezdik o böyüün önünden, gatiyen geşmezdik. bekleriz, dineliriz o geçē emme garı emme adam. o böyük ondan

sōna biz ākasından geçēdik. bi gocugarı mı, kapıda oturuyo mu, suyu yok mu, dolduruverîdik çabucak ōlādan. evden bilen gatādık hani çeşmeye bilen adet deil, evden bilen azık gatıverîdik. onun bādaını doldurū yanına goyuveriyōduk, işde bo͞leydi.

ōlan gız oyneyōduk, hani bu ōlanmış demezdik. kayrak oynādık, bilmen zeksek oynādık. başgı oyun mu biliyon? o͞le onnarı oyneyoz. eyi kötü mekik oyası edēdik. çouna mekik oyasıydı çeŋizlē, mekik oyası edēdik. anası biliyōsa o͞redîlēdi işde bo͞le. iki üc āgıdaş oturuyōduk, oyulāmızı ediyōduk, naf ediyōduk işde birbirimizlen o͞leydi bo͞leydi. o evlēne gidēdi, sen de eniyōsun gāri evin hızmeti oluyo, malın oluyo ben de anamnan berabā eniyōdum gāri. camızlāmız vādı beş altı gadā. savılıyo anam savıyo, ben gāri yannanda dönüyon, eşya alıveriyon, onu ediveriyon, işde bo͞leydi, eveli o͞leydi.

evlenik gidiyōsun hiç yavuʿlunu go͞meyōdun, hiş go͞meyōdun. gine yavuʿlunu evlenîken de bilmiyōdun. ben asgēde yavuʿlu oldum bak, heç bilmiyōdum. dört sene asgerlik ediyōmuş o zuman. onnā iki senesini etmiş, iki senesini izinni gelince go͞müş mü nāpmış, anasıgillere demiş. anasıgillē de istedilē, bubam vēmicek oldu. anam da verem dedi, vēdilē, gitdilē. onun geldînde on üç yaşlānda bi şeydim. o asgēden geldînde o gudā dört sene bekledilē mi, bi sene de gelince bekledilē mi, gine on altı yaşında gelin oldum. hesab et bak kaç yaşındeymişın? dört sene bak beş sene bekledilē de o͞le gelin oldum, on altı yaşındaydım.

nē de keyim mi vādı yavrum? eveli fakirdi ortalık. ketenni olūdu eveli onnādan don. bi dene ho͞lü bi güzē bi şey bulduk mu, ne diyōduk onu gıymatdan ya onu keysek her zıman sevincimizden onu keysek, o zıbınımızı keysek. her zıman o da anam hep o mu keyilî deye bavırıvēse, kōkuyoz gāri. bu dünya bo͞le yavrum, esgi īsannā bo͞leydi emme şindikinnē o͞le deil.

okulu ben hiş gitmedim. bubamgillēn çocukları ölü ölüvēmiş. üş dene ōlan ölmüş benim böyûm. bubam ondan gıymatdan beni bi tokatlā vurmadı, azarlımadı. o͞le büyüdüm hani ben, canımın istedîni aldım yidim. muallim dövē deye goyuvēmemişlē. gıyımıyōlādı bene gāri. ondan sōna böyüyünce okula götürdülē mi? huraya duvara memet deyeyōduk bi o͞retmen vādı,

duvara yazdı. hindi ben edepsiz yazāsam, bilmiyon onu gülüşûlē bene gāri, hişbi şey bilmiyon. oraya duvara yazdı, oku bunu dedi o memet ōretmen gāri, gulagları çınnesin nēdeyse, ondan ōle bakdım bakdım ne yazam ben dedim? acaba bi şey yazsam dedim, ne deyen bi a, b yazsam dedim, āşe ōmucak dedim, ne yazanki dedim? bi yo düşündüm, bi yo dedim, eyi kötü yazarın da dedim, hep bene gülēlē burdakinnē dedim. nāpem adamlā da vā dedim. pek böyük deildim dā ōle kırk yaşlānda bilen vāsam ancaydım, yokdum bēkide. o zuman bi yo gitdik ōle, bi yo dā güçûken gitdim daha güçükdüm o zuman. gıs çocūnu saymadı gızlā. gıs çocūmuş o çocuk da, ōretmen olan gızlā oyasını ediyo, o orda ediyo, gızı saymeyōlā. bi gün gitdik bi şey ōrenmedim. bunu iki gün mü ne, üş gün mü gitdim. üsen bene kitap alıvēdi benim ōlan gāri bi dene birinci kitabı, bi dene galem, bi dene silgi, bi dene yazcak alıvēdi, ondan sōna onnan gitdim.

I - 75	**Konuşan:**	Akile Acar (1953, 4. sınıf)
	Derleme yeri:	Yeğenli
	Konusu :	Sohbet

ben dörde gadā gitdim de ondan sōna goyuvēmedi işde dedemgillē, babannemgillē. emmimgillēn yanında durduydum ben. işde dördüncü sınıfı okula gidēken eveli ōretmennē gezmeye götürüyōdu gāşıya hani çamnık vā ya çamnıa. tabi burdan köyden ufak çocuklā üçüncü, dördüncü sınıf yayan oraya çamnıa gidē mi? gāratın aşā yanında o çēkezköy yannānda davda çamnık vā. o çamnıa götürmüş ōretmen. ollāda terli su mu işdim, ne etdim? benim boazım gece yatdīm yerde ufak bōle fındık gibi bi şey gabarmış gēmiş. terli su içdîmden mi oldu, neden oldu? ondan sōna işde babannemgillē goyvēmedilē, çocūm hasda oldu deye. ben gitcem deye şey edēdim. hani dörtden beşe geşdim gāmadım bilen sınıfda. gitcem ben, beşden çıkcam deye deye goyuvēmedilē. sōna o durūkan durūkan işde fındık gadādı, sōna böyüdü. amelyat ōdum ben tire hasdanesinde işde. evlenmiden eveli hani amelyat ōduydum. ufak çocukkan on üç on dört yaşlānda var mīdım yok mūdum cilt

hasdalī dedilē işde. nenem dedemgillē onnā tēledin de dedilē. babannemgillē su işdin sen ōlarda tēledin ondan hasda ōdun. ama ufak çocuk da tabi ōlara gadā gidēlē mi, de mi? ōretmennē de eveli uzag orası işde. beşi ondan gitmedim ōle. okul būlarda evelden vādı okul kövlēde. hindi gine çocuklā baırıyōdu dün bilene bekci. dörde gadā anaokulu çocukları bilen vā annilerinnen gēcek deye. vā gene kövde. bi yo evelden gādeşimin ufaklīnda ōmadıydı burda okul.

I - 76	**Konuşan:**	Emine Sezer (1947, okuma yazması yok)
	Derleme yeri:	Yeğenli
	Konusu :	Sohbet, düğün

beşi gadā gitdim. tiriden bi şey geldi burıya. benim zamanımda gadındı. buwası vādı, bunnā da ātı yedi gādaşmış. konyuda okuyōmuş gızları. illi götürem dedi bene. illi gidem, ben bu gızı okuden dedi. onda dedem, yedi yaşındayken öldü. bi yo esgi okumak okuyōduk biz eveli, okulu gitmiyōduk. onu bi yo devirdik, hatim etcēdik, dedem ölüvēdi. āşam, gündüz dedem işi gitdi, gēdi. gece bi dutuluvēdi, öldü. ee buwam da ondan sōna, hemen buwam da ölüvēdi. biz anam, böyüg anam, o yaşlı saten bōlü oturuyo, hiş pençirenin önünde oturuyo, hiş kākmazdı, orda oturūdu. yaşlı insannā ne etcek? anam çabılanīdı gāri. biz beş dene çocuk yıvıldık, kādık. iki de gocugarı, yedi garı, adam yok, evde adam yok. bēgir, beygir çok mindim ben. anamnan, buwamnan beygirle bu tālılara, köyden būlara dolaşī, gidēdik. beygire minēdik de. nēde işde, anacīm da nāpsın? bi sürü, beş dene çocuk başında. o gocugarı, otūdū yerden kākmaz. onnara bakdı, hem bize bakdı. hepimizi gelin etdi.

tālıları çapılādık. tütün, eveli tütün vādı, pamuk vādı. biz pamua yōmiyeye gidēdik de hani ōle, kendi akrıbalarımıza, dışarı gitmezdik. gene tütün de, devamnı tütün edēdik. kendi kendimize çekē, kendi kendimize dikēdik. hani gocugarı gāri keyinmek ōmasın, bi yere gitmesin bunnā deye, ne düüne gitdik, ne bayrama gitdik hiç. būdan evden çıkdık biz. yollumazdı

gocugarı. o gitdikden sōna, sōnu ākadaki ufaklā gitdiyse gitdi. öteki türlü bize dışarıda vēmē isdimezdi. hem okumā yollumadı bene. hem köyden dışarı çıkarmadı. hani dışardan dēzem vādı ödemişde, onun gādeşi vādı. onun ōluna isdimē geldilē vēmedi. yabana gitmesin dedi. hepsi evde dūsunnā, gādeşlēne baksınnā birbirlēne dedi. kövdü dūsunnā dedi. bak, esgi kafa nāpalım işde? o günden bu güne işde. eveli görücü usulü, halan, dayın vāsa geliyōdu, isdiyōdu. sen, ben vācan demedim, sene sormuyōlā. e mehal mi mehal, gocugarı mehal görüyo sene. ee filana vēcez, der. buwacīm yokdu ya, gocugarı, filan yere vēcen sene, gādaşlan bak hep berabē kövde durun deye ōle. evelden de hani evlenennēden hiç boşanan vā mı? yok. hindi üş dene, beş dene, hindi üçüncü herif bakılā. bi dene yetmez mi gāri? işde, bizim evelden hani ölümüne gadā. köy yerindesin zati. bi yeri gitcek zāten çog insannā, izmire bilmeyen insan çokdur zāten köydene. bizim bu yukā köylēden bilen ōle gidimeyen çokdur. biz de gādaşlām sayasına, gādaşlām izmirde, dēzemgillē izmirde benim, ollara onun sayesinde gitdik. anacīm çok gezēdi, o gidēdi. kendi gādaşlām vā ōda gāri ya. eveli gitmezdi, gocugarı ölesiye gadā bi yeri gitmedik. o öldükden sōna, kendi gādaşlām, kendi gādaşları oraya, izmire gitdi ozman anamın. bizim de götürdülē, benim gādaşlāmı da götürdülē oraya. ozman anam gāri gidē gelîdi. anacīm gidēdi, her yakaya biliyōdu. bubannem vēmezdi dışara, o dışarı götürmezdi. benim anam gökcenden gelmiş gelin, anannem gökcendeydi.

düünümüz atınan, köylü usulü. eveli at vādın, benim düünden sōna dolmuşa bindilē. eltim dolmuşa bindi. ondan sōna taksi oldu gāri. evelde sırf atılan olūdu. ee çenizlē, sandıklā deveylen gidēdi. deveylen langur lungur, deveylen gidēdi. eveli düünnē hep pēşembede olūdu. pēşembe düün olūdu, ōle şey ōmazdı, hani bōle pazara denk gēmezdi. pazarı kimin aʿlına, pazar zāten çalışan mı vā? pazarı tatile bakcak zati. hindi tatile bakıyo, herif hindi, hēkes tatile bakıyo pazar. pēşembe, hep pēşembe düün oldu. eveli ne baş yapmak vādı. köyde bi garı vādı bizden akrıba. yan başı ediverîdi. yan başı, hōle başını gıvırıverîdi. evdeki çiçeklēden başına sokuvēridi azık, işde bu. yüz yapmak, gelin başı bu.

I - 77	**Konuşan:**	Hüseyin Acar (1950, ilkokul)
	Derleme yeri:	Yeğenli
	Konusu :	Okul hatıraları, sohbet

şindi tabi okuldan başlıyalım. okula, ben daha yüksek okula çok meraklıydım okumak için. burda bi hocu vādı gülser ōretmen, gadın, isdanbullu. o seni dedi, ōretmen okuluna yazdıram dedi yazdır dedim. aydın ortaklar ōretmen okuluna yazdırıldı. temmuzun on yedi veya on sekizinde türkçeylen matematik imtihana gircēdik. milli eitimde kaıtlā halen duruyo evde, burda duruyo, kaıtlā bile duruyo. onda dēzemin gocası vā ödemişde, onnā bubama demiş, bu gidēse demiş, yurtlāda galcak tahta kenileri yir demiş bubama. bubam cahil adamdı yani çoban dālāda. en son anam da bi de tek ōlanız biz gāri, vā ufak da sōna ōdu yani ozman tekim, irāmetli bubam dedi evlat defderinden silerim seni dedi, gidēsen dedi, okula gidēsen dedi. amcam vādı, bi denesi illi git diye destekliyōdu bene, git okula deye. yollumadılā gādık ondan sōna goyunnān ākasına geşdik, devamnı çobancılık yapdık. çobancılıkdan sōna goyunnarı bırakdım, asgere gitdik. asgerde şöför kursuna gitdik. şöför kursundan yazıcı ōdum, on üç ay bile yazıcılık yapdım.

hastanede yatākan, çiçeim vā āka tarafda duruyo halen, gışın getiririm burıya gōrum camın iç gıyına. o çiçē çocuk gibi bakarım. baharın dışarı çıkarırım. şindi orda çiçeim yetmiş beşden beri o çiçek burada, bende sabit duruyo yani. şindi yirmi gün bir ay sōna onu ben başgı bi şeyin içine alıyom, dal gırıyom, başgı bi vazonun içine alıyom, dikiyom ufak dal. onu bitiriyom, ötekini iptal ediyom. onu buraya getiriyom, gışlık burdu duruyo. baharın onu çıkarıyom, devam ediyo aynı çiçek hiç gurutmudan. orda hastanede, pençiride devamlı bakıyōdum gızım çocuk bakā gibi.

I - 78	**Konuşan:**	Abdurrahman Çetinkaya (1943, ilkokul)
	Derleme yeri:	Yenioba
	Konusu :	Çiftçilik, sohbet

gadınnā dikiyo. ondan sōna çapa yapıyōsun. arkasından birē birē gırıyon. ikişē yaprak, üçē yaprak alıyon. bi ōle geçiyo, ikinciye bi dā geçiyo. iki, üç yaprak bōle bōle sıyırıyōsun yani. başga işeysi yok yani. nisanda başlıyo austos, eylülde bitiyo. ondan sōna galıp haline giriyo bōle. onnā gāmadı, onnā bitdi. onnā da bi şey galmadı.

pamuk ekiyōsun. motor vā cizi olarak ekiyon. tekrā çapa, ākasından suluma yapıyōsun. ee ekimde toplamaya giriyo. başga bi şey yok yani. şindi beber var, gavun var, karpız, domat var. hayvancılā mısır ekiyo. hayvan için onu yapıyōlā.

tohumu atıyon ondan sōna üsdüne dırmıklayıp o kendinden böyüyo. ondan sōna onda suluma bi şey yok. nezman işey zamanı geldî zaman, o temmuz aylānda temmuz austos aylānda biçiliyo. tekrā kanala yatırılıyo bir hafda on gün ondan sōna çıkarıyōsun, birē birē soyuyōsun onu tekrā. onnā kendir çok esgiden bitdi.

çok yer gezdim ben erzincan, burdur son erzurum. erzincan, erzurum eyiydi, burdur çok kötûdü. burdur havası yaramaz, bugün bakıyōsun bugün eyi, ōleden sōna bakıyōsun hava yaıyo. yani erzurum havası bi hava souksa souk, sıcaksa sıcak devamnı.

yirmi iki gişi aile guruyo oraya. ordan türeyip gidiyo, ordan böyüyüp gidiyo. eveli yeni köymüş, sōnakdan yeniobaya çevirmişlē. ōle bi şeylē olmuş yani yörük köyü hayvancı.

okul vardı kurşak, alacalı, yenioba üş köy bi yerde okuyōdu, böyükdü okul. sōna hēkes kendi köyüne döndü. orası yıkıldı, harabe oldu geşdi. yani şindi gine toplu esgiobaya geliyo çocuklar.

II - 79	**Konuşan:**	Nurşen Yılmaz (1956, okuma yazması yok)
	Derleme yeri:	Hisarlık
	Konusu :	Düğün yemekleri, tütün, sohbet

sōna ētesi gün şey toplanılī, düün müün olū. ondan sōna yemek furulū, yemeklenî. şē ederlē, gelen misafirlē yemekleriz. ondan sōna bi dā kınȧ gece olū. pazar günü oldu mu, gelin gidē. işde ōle.

yemeklerimiz, et yemē nohutlu yemek, ondan sōna şēriye çōbası gibi, pilav, dolmı gibi şeylē yapılıydı. sarmı yaprak yaz günü oldu mu, bōle sarma edilîdi. gış günü oldu mu, ilāna dolması, ötüberi olıydı. keşkek yapılī, o zāten en önemli şey, o zāten. onnā yapılıyı. başga bi şey bildîmiz yok çocūm. işde bu gıdā.

keşkei nāpcan? ocā goyuylā, gaynadıylā. ondan sōna ertesi gün, sabālen bişdi mi, erkeklē toplanıyı, dövüyü. ondan sōna gabadıylā. ondan sōna millet toplandı mı, servis yapıliyi. işde ōle, başgı bi şey bildîm yok çocūm. ne bilem hindi?

bişirdîmiz aynı şeirin yemekleri gibi. kendi kendimize bişiriyiz, yiyiyoz. işde ōle, başgı bi şeyimiz yok.

bi şē etmiyom çocūm. ben yalınızım. çocuklā şeirde oturuyo. onnā gezmē gēmişlē benim yanıma. bi denecik koyunum vā ōlāda. hūlāda oturuyom, onnarın başında oturuyom.

dā önce, tabi eşim vākan, eşim öldükden sōna bi şey etmedim. gāri yalınız galdım. eşim ölmeden hayvannarımız, iri sıvırlarımız vardı. işde onnānan ilgilenirdim, onnara bakardım, savardım işde. çocuklarımnan ōle şeyleri ilgilenirdik.

vādı, esgiden tütünümüz çokdu. ondan sōna pamuk biz ekmedik ama tütün gayıntamgillē edēdi. biz hayvan bakādık, onnā edēdin, işci işledirlerdin. onnā şeirden amele getirîlēdin, ōle işde.

tütünü nasī etceklē? bi yo şē ediylē, bu mevsimde dikiylē. ondan sōna çapalaylā hazirannāda. on sōna, gırım zamanı geldi mi, gıriylē, diziylē telin üsdüne. daya dayeylē, dayan üsdünden şey ciziylē, gāgı diyuz, onu diziylē. orda gurudu mu, ondan sōna basgıyı goyuylā. ondan sōna galıp yapdıriylē,

işde ōle. türlü bi şey ne bilem hindi çocūm? unutdum. ōle şey gāri, öteki türlü, başga bildîm yok.

dışardan gāri arayan soran olmuyo fazla. çolūn çocūn geliyi, yidiriyin, içiriyin ondan sōna herkez evine. sen evinde galıysin. ōle oluyo. ōle şey işde, gōşulā hep yok gāri. yaşlılık çocūm, hep millet öldü. kimisi şeire gitdi. hindiki genşlē de zāten şeir, esnaf şeyi, takım. bizim kövümüz az galdı. eskiden dā çokdu, galabalıkdık. ee hindi yok gāri. millet, genşlē, evlenennē tiriye gidiyo. gızlā dışarlara gelin oluyu. işde ōle, erkeklē de evleniyi, tirilere kiraya giriyi, evi olan evini alıyı işde. öbür türlü şeyimiz yok çocūm. başgı bi şey bilmiyom.

gaynadırsın, otunu da atāsın, gaynadırsın. on sōna ıscak, onu gaynak suyunnan, şey ōsun deye azık gaşīnan garāsın, tahta gaşīnan. onu azık bekletdin mi, ondan sōna yourdunu gatāsın. yourdunu da yuurūsun, kapadırsın. orda sabālen bak dolar ilgenimiz. ordan alırız, gaşık gaşık sinilerin üsdüne dökēriz, orda guruduruz. ondan sōna az elimize acıtmıcak gadan oldu mu, elimizlen ovcularız, robotda bilen etmeyiz. ōle şeyimiz, görünēmiz ōle.

dalgan, ısırgan diyler kimisi. biz dalgan diyoz. onnā vā, turpotu vā. ovulāda ebegömeç, işde ōle. sarmaşık deriz biz, dav sarmaşī deriz çarşıda satılıyı. onnā oluyo, başga bi şey yok. aynı mevkimiz, bōle aynı şeylerimiz, görüneklerimiz aynı. gaymacık da olū. olur o da tabi. ollā bazara çok oturdūndan, ollā şey oldūndan, onnā şē edē tabi. ben bazara gitmedîmden, tek oldūmdan işde. oluyo, gaymacık oluyo. eden, bazara oturan oldu mu, edip gidiyler, götürüyler.

II - 80	**Konuşan:**	Hamide Şen (1959,ilkokul)
	Derleme yeri:	Sarılar
	Konusu :	Tatlı tarifi, çiftçilik

hȭle hamırı, hȭle dolaşdırıyim. bizim buranın mēşurdur. eveli gızların tavuklarında datlı yapcak oldularmın, onu yaparlardın. gızların tavuk yapiyler. gızlara helva aliyler, ōlan evine. ōlan evi helva alınca tavuk da gaynadıp gönderiyo. ōlan evine hem o datlıdan da yapiyi hem pilav bişiriyi, gönderiyo onnan.

nişannıykan bȭle hamırı açıyi, oklavaya dolayıp kesiyim. bıçānan kesdikden sōna bȭle uzun uzun oluyo. onu hȭle gevrek gibi doluyu. yavda gızardiyi. ordan bi dā sıcak su gaynadiyi. onu içine sokup, kevkireylen üsdünden alıyi. tepsilere hȭle döşiyin onu. çok güzē olur datlı. üsdüne şerbet oluyu gāri.

biz üç gardeş, çocukluk, güzel oluyo. çocukluk geşdi, bilemiyim gāri unutdum. dakışmak, etmek, her şeylē oluyōdu. tütün işi yapiydik ozman çocūm. o zaman başga bi iş yokdu.

hā tütün nasıl olcak? tütüne dikiyōsun, çapalıyon. gırmı zamanında, bȭle yazın gırıyon, ediyon. diziyon, bȭle îneyle diziyon. isgare denir, onnarda guruduyon, basgı ediyon. balya yapılıyo o tütünner. işde onu satıydik, biz ondan para gazanıydik. bizim çocuklūmuzda başga hiçbi şey gelirimiz yokdu çocūm, tütünden başga. hindi tütün işi yok gāri. hindi millet yapmıyı, nedense batdı. herkez dikmiyo neden bilmem? ozman gene köy, tütün gene sabalēn gırıp geldin mi, hindi gitsen dā zor.

fasülle ekiyler. ondan sōna domates ekiyler, beber işde ȭle. bosdan ekiyler. hēkes kendine göre, imkanı olan yapıyı çocūm. biz her şey etdik de biz bırakdık da. şimdi bi şey etmiyiz. biz adamnan iki inek bakıyiz. emeklimiz vā gāri, rahat. benim bacaklarım ārıyo, māmır deilim çocūm. benim ayām bel fıtī oldu da. gelin hindi ovadan geldiler. fasülle ekmişlē de topladılā, geldilē. satmışlā onnā, sizin önünüzden, hemen yeni geldilē eve.

II - 81	**Konuşan:** **Derleme yeri:** **Konusu :**	Kevser Özdemir (1954, ilkokul) Sarılar Keşkek, aşure, tarhana ve bulgur tarifi,düğün yemekleri

keşkē bi yo būdeyi ıslıyler, yüyülē, yēkıyler, ıslıyler. ondan sōna bi dā haşlıyler, bi dā būdeyi. ondan sōna yavını ısıdıb, suyunu gaynadıb, ondan sōna būdeyini gatıyiler. etini de gatarlardır eveli, būdeyinden eveli. işde ōle ōle. ben bişirmem çocūm, bişirmē vaktım yok. yapıyler, bizim būların keşkei çok güzel olur. etini çok gatıyler.

aşure her sene bişiriz ya, daıtılır, daıtıyiz. gelinnernen birlikte bişiririm ben. iki, üş kilo ben alırım, ikişer kilo onnar alır. iki dene gelinim var, üş dene gelinim de ōlumun biri öldü, büyük şey öldü. ōle ōle bişiriyiz, davıtiyiz çocūm. çevreme davıtiyin, sülalene davıtiyin.

aşure būdeyi bi yo ısliyin, isderse ālem neyden isderse bişiriyi. ha būdeyi kimisi yarar. dēmen daşları vardı eveli, şindi herkesde yok o. eveli biz bulguru yarıydik, şindi bulguru alıyiz. gaynadiydik, yarıydik. bēsmet yapıydik. eveli bu bolluklar yokdu. dedim hindi size ya, şindikinner saten yapmıcakki, o işleri yapmıcak çocūm, şindikinner o işleri. her şey koyuluyo aşure çorbasının içine, her şey koyuluyu. evde ne varsa koyabilîn. ōle çok çok deil canım, az az her şeyi koyabilîn. hā işde ōle ōle çocūm.

düünde et yimei bişirîler, pilav, salata, çorba. şindi artık, şindi çou köfdeli yapıyi. esgileri makarna yapiylerdi, şindi o işler kākdı gāri. ev makarnası yapiyılardı, pilav bişirîlerdi. onnā yinîmiş midir deme. gabak aşı, gabak, gabak aşı diyler, işde gāri bu kākan gabaklar yok mu tarlalardan, hoşafı onnan yapiylardı. tabi ya şindi üzümnen yapıylar. hoşafı gabakdan da yaparlardı ya, gabak aşı bişiriylerdi. eveli bizim günümüzde gabak aşı deyiverîler. gabak aşı deil o gāri de komposto. gabakdan bişirıylerdi datlıyı çocūm. şindi git bu yokarı mendegüme köyüne, mendegüme vardır yokarda. onnar düünde datlıyı ee pirinçden, pirinç datlısı yaparlar. sizin gocamannarınız yapıyi mi, bilmiyim pirinç datlısı, sütlaş. onu yapıyler bu mendegümede. o düüne, o yeter mi? goca gazannan bōle, bizim būlarda o

yok.

tarınayı bi su goruz ocā. ondan sōna içine sovan, biber, tarına otu, çitlembik gatarız. sizin büyükleriniz bōle yapmiy mi artık? çitlembik, bak dālarda olur, dālardan gırar, geliriz. avaç çitlembik. ordan sōna o suyu, biz bi gaynadırız. su gaynayınca o sovan bişer, biber bişer. gırmızı biber bişdi mîdi, o suynan biz unu eleriz. eledik mîdi, o unu gaynarlarız. çok ıscak gāri ya elini sokamîn, gaşıynan gaynarlarız. bi örteriz, tarına oliyi. güneşe sermeyince olmaz. güneşe serersin, ondan sōna güneşde bir iki, iki üş kere elledin mîdi, dınızır zate. azık gurumā başladı mı, ovarsın. hindi ovmıler ālem çocūm, eveli biz bōle ovuyduk, ama şindi robotdan geçiriyler.

dınızır, dınızır gurur. gurudu mu ovarsın. çok da guruyunca da olmaz, güzel olmaz, çok gurumucak ha. etmē misiniz tarına? ediyiz çocūm, bizim hamurumuz tarınaynan, bulgurnan yuurulmuş. eveli bizim büyüklerimiz kaç ayar tarına, kaç ayar bulgur gaynadıymiş. şindi o işleri yapan yok çocūm.

bulgur būdeyden gaynadıllā goca gazannan ocakda. sōna dēmennere götürüller, yardırıllar. ama kendi gücün varsa dēmen daşı vardı eveli, bundan az dā ufak bi parça işde. göbēnde odunu vardın, çevirîsin bōle bi altında bi parça, bi parça da üsdünde. arasında yarılır, dēmen daşı yarar bulguru. biz hep ōle etdik. şindi gāri alıyiz bazardan, gaynadmıyiz bile ya.

SONUÇ

Leyla Karahan "Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması" adlı eserinde Anadolu ağızlarını Doğu grubu ağızları, Kuzeydoğu grubu ağızları ve Batı grubu ağızları olarak üçe ayırmıştır. Anadolu toprakları üzerinde en geniş alana yayılmış olan grup Batı grubu ağızlarıdır (Karahan, 2014: 114). Batı grubu ağızları 9 alt gruba ayrılır. İzmir ağzı I. grup içerisinde yer alır. I. grup ağızlar da ikinci derecede 4 alt gruba ayrılır. İzmir ağzı, bu grup içerisinde Aydın, Burdur, Denizli, Isparta, Manisa ve Muğla ağızları ile birlikte yer almaktadır (Karahan, 2014: 150-151).

Ağızlar, iletişim araçları ve eğitimin yaygınlaşması ile kaybolmaya başlamıştır. Türkiye Türkçesi ağızları içerisinde daha çalışılmamış birçok yer vardır. Bu çalışma ile Tire ağzı, kaybolmadan bölgenin ağız özellikleri yazıya geçirilmiştir.

İzmir'in Tire ilçesinin Akçaşehir, Akkoyunlu, Büyükkale, Büyükkemerdere, Cambazlı, Çiniyeri, Çobanköy, Derebaşı, Doyranlı, Gökçen, Güme, Hisarlık, Kaplan, Kireli, Kırtepe, Kocaaliler, Küçükkemerdere, Kürdüllü, Mahmutlar, Sarılar, Saruhanlı, Toparlar, Turgutlu, Yamandere, Yeğenli ve Yenioba köylerinin ağız özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Çalışmamızda Tire ağzı şimdiki zaman çekiminin kullanımına göre iki ağız bölgesine ayrılmıştır.

I. Bölge: "-(I)yo Ağzı"

II. Bölge: "-(I)yI Ağzı"

Tire'nin asıl ağzı "-(I)yo" ağzıdır. Derlenen 81 metinden 78' i I. Bölge ağzı olan -(I)yo ağzıdır. II. Bölge "-(I)yI" ağzı Hisarlık ve Sarılar köylerinde kullanılmaktadır.

2. Erime, büzülme veya yutulma sonucu yanlarındaki ünlünün açıklığı sebebiyle "ğ, h, l, r, v, y" ünsüzleri genellikle; "n, k" ünsüzleri bazen kaybolurlar. Ünsüzler kaybolurken ya ünlüleri uzatırlar ya da ikiz ünlü oluşmasına neden olurlar.

ğ

bākur	"bağkur"	(I-20,62)
ō̄retmen	"öğretmen"	(I-74,41)
çādaa	"çardağa"	(I-16,20)

ekmei	“ekmeği”	(I-6,17)
yout	“yoğurt”	(I-69,15)
h		
gāve	“kahve”	(I-22,87)
bāçe	“bahçe”	(I-39,49)
ilāna	“lahana”	(I-18,25)
nout	“nohut”	(I-64,3)
l		
güzē	“güzel”	(I-2,9)
ōsa	“olsa”	(I-5,29)
r		
ākadaşlar	“arkadaşlar”	(I-67,13)
bulgūlāmız	“bulgurlarımız”	(I-20,25)
çocuklān	“çocukların”	(I-1,10)
bēket	“bereket”	(I-32,94)
v		
kōlamışlā	“kovalamışlar”	(I-31,6)
y		
sōledi	“söyledi”	(I-5,4)
dēze	“teyze”	(I-7,1)
kēflenîlēdi	“keyiflenirlerdi”	(I-12,48)
gōcak	“koyacak”	(I-7,42)
n		
īsan	“insan”	(I-20,63)
sōra	“sonra”	(I-1,3)
k		
āşam	“akşam”	(I-41,40)
ēşi	“ekşi”	(I-39,22)

3. Oğuz grubu ağızlarının en yaygın fonetik eğilimlerinden biri ötümlüleşmedir. Tire ağzında ötümlüleşme yaygın olarak görülür. Türkiye Türkçesi yazı dilinde ötümsüz şekliyle kullanılıp Tire ağzında ötümlüleşen örnekler vardır.

g- < k-

geçi	“keçi”	(I-27,24)
gız	“kız”	(II-80,1)
gōşu	“komşu”	(I-41,28)
güçük	“küçük”	(I-22,13)

d- < t-

dēze	“teyze”	(I-7,1)
datlı	“tatlı”	(I-70,10)
dakış-	“takış-”	(II-80,12)

4. “n, m” ünsüzleri ile biten bir kelime “l” ünsüzü ile başlayan bir ek aldığında ilerleyici benzetme görülür. Tire ağzında ünsüz benzetmeleri yaygın olarak görülür.

nn < nl

osmannılar	“osmanlılar”	(I-25,10)
unutgannık	“unutkanlık”	(I-27,30)
ünnerim	“ünlerim”	(I-7,35)

mn < ml

adamnā	“adamlar”	(I-11,23)
bayramnık	“bayramlık”	(I-16,38)
devamnı	“devamlı”	(I-32,38)

5. Tire ağzında geniş ünlülerin daralması kelime başında, ortasında ve sonunda görülür.

ūdan	“oradan”	(I-54,15)
ovıya	“ovaya”	(I-6,13)
tiri	“tire”	(I-1,26)

6. Dudaklılaşma, dudak ünlülerinin yanındaki ünsüzlerin dudaklılaşmasıdır. Düz ünlülerin yanında da görülebilir.

avostos	“ağustos”	(I-24,56)

köv “köy” (I-16,47)

avarık “ağarık” (I-20,50)

bav “bağ” (I-39,33)

7. Büyük ünlü uyumu ilerleyici benzetme sebebi ile yazı dilimizden daha ileridir.

habar “haber” (I-23,21)

ataş “ateş” (I-11,21)

evletler “evlatlar” (I-27,39)

8. Küçük ünlü uyumu yazı dilimize göre daha ileri durumdadır.

yavmır “yağmur” (I-10,14)

tahtı “tahta” (I-24,48)

pamık “pamuk” (I-43,10)

9. Genellikle zarf-fiil eki “-ken” in sonuna “e” sesi gelerek genişler.

bakākana “bakarken” (I-27,31)

dēkene “derken” (I-18,16)

10. “ş < ç” değişimi, kapalı hece sonunda görülür.

hiş “hiç” (I-26,23)

genşlik “gençlik” (I-5,33)

aş- “açmak” (I-43,10)

11. Kelime sonundaki “n” sesinden dolayı “m < b” değişimi görülür.

min- “binmek” (I-19,22)

munun “bunun” (I-71,6)

12. “etmek, olmak” fiillerinden önce ünlü ile biten bir kelime geldiğinde geçişme olur.

nētcen “ne edeceksin” (I-32,93)

nōcak “ne olacak” (I-43,12)

13. Ek-fiilin geçmiş zaman 3. teklik kişisinde veya fiillerin birleşik çekiminin 3. kişilerinde "n" sesi türemesi görülür. (-din < -di)

getirîlēdin "getirirlerdi" (II-79,24)
yolluyōlādın "yolluyorlardı" (I-12,7)
vādın "vardı" (I-41,37)

14. Belirtme hali ekinin yönelme hali görevinde kullanıldığı örnekler vardır.

çalıyı git bakalım "çalıya git bakalım" (I-48,12)
iki ay sōna *çapasını* başlıyoz "iki ay sonra çapasına başlıyoruz" (I-23,6)

15.Yönelme hali ekinin belirtme hali görevinde kullanıldığı örnekler vardır.

āzına unnuyōsun, gapadıyōsun "ağzını unluyorsun, kapatıyorsun" (I-13,10)
şindi sabahdan *yemēne* veriyo "şimdi sabahtan yemeğini veriyor" (I-4,46)

16. Fiil çekiminde, birinci teklik kişi eki olarak -m' nin kullanımının yanında -n' de kullanılmaktadır.

yourt *çalıyon*, *yîyon* "yoğurt yapıyorum, yiyiyorum" (I-16,15)
ben *yīkayan, gelen* "ben yıkayayım, geleyim" (I-6,10)
sarīnı *eerin* "sarığını eğerim" (I-7,14)

17. -Ip zarf-fiil ekinin -Ik olduğu örnekler vardır.

gelini *alık* gidiyōlā "gelini alıp gidiyorlar" (I-17,20)
yiyik geliyon "yiyip geliyorsun" (I-65,11)

KAYNAKÇA

Akbulut Osman Nuri, **Evliya Çelebiye Göre Güneybatı Anadolu (Aydın, Denizli, Muğla),** Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Muğla, 2008.

Armağan Munis, **Tüm Yönleriyle Tire I**, Tire, 1980.

Armağan Munis, **Tüm Yönleriyle Tire II**, Uğur Ofset, İzmir, 1989.

Avcı Şule Aksakal, **Yatağan İlçesi Ağızları**, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Muğla, 2017.

Başdaş Cahit, "Türkçede Üçüncü Grup (Ara) Ekler", **I. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı Bildirileri,** 26-27 Eylül 2006, Ankara, s. 26-27.

Belen Gülay, **XV. ve XVI. Yüzyıllarda Tire Kazası'nın Sosyal ve Ekonomik Yapısı,** Ordu ÜniversitesiSosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ordu, 2015.

Bozkaplan Şerif Ali, "İzmir Ve Yöresi Ağızlarına Dair", **Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri**, (Şanlıurfa) 25-30 Mart 2008, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009, s. 157-161.

Çakır Aylin, **İzmir İli Ödemiş-Kiraz-Beydağ İlçesi Ağızları (Dil İncelemesi-Metinler-Sözlük)**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir, 2018.

Demir Nurettin, "Güney-Batı Anadolu Ağızlarında Kullanılan Şimdiki Zaman Eki -ik gelir", **Uluslararası Türk Dili Kongresi**, 26 Eylül 1992-1 Ekim 1992, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1996, s. 43-56.

Derleme Sözlüğü, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2009.

Eratalay Sevda, **Alaşehir ve Yöresi Ağızları**, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Van, 2007.

Ercilasun Ahmet Bican, "Ağız Araştırmalarında Kullanılacak Transkripsiyon İşaretleri", **Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni**, 9 Mayıs 1997, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1999, s. 43-48.

Ergin Muharrem, **Türk Dil Bilgisi**, Bayrak Basım/Yayım/Dağıtım, İstanbul, 2004.

Ertekin Levent, **Şehr-i Muazzam Tire**, Yeni Asya Matbaacılık, Tire, 1999.

Gülensoy Tuncer, "Ağız Araştırmalarının Bugünkü Durumu", **Ağız Araştırmaları Bilgi Şöleni**, 9 Mayıs 1997, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1999, s. 16-21.

Gülsevin Gürer, "Eski Türkiye Türkçesinde 'İstek Kipi' Üzerine", **İlmi Araştırmalar,** S: 13, 2002, s. 35-50.

Gülsevin Gürer, "İç Ege Bölgesi Ağızlarında Diyalekt Tabakalaşması", **Türk Dilleri Araştırmaları,** C:19, 2009, 57-87

Gülsevin Gürer, "Türkiye Türkçesi Ağızlarında Kıpçakça Denilen Unsurlar Üzerine 2: 'ç > ş' Değişmesi", **Turkish Studies**, Volume 3/3, 2008, s. 378-387.

Gülsevin Gürer, **Uşak İli Ağızları (Dil Özellikleri - Metinler - Sözlük)**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2002.

Gündoğdu Vildan Koçoğlu, **Tuva Türkçesi Grameri (Metin-Söz Dizini)**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2018.

Karahan Leyla, "Ağız Araştırmaları Alanında Yapılması Gereken Çalışmalar", **Türk Dili**, S: 550, 1997, s. 291-297.

Karahan Leyla, **Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2014.

Korkmaz Zeynep, **Güney-Batı Anadolu Ağızları Ses Bilgisi (Fonetik)**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1994.

Korkmaz Zeynep, **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2014.

Mete Zekai, “Tire”, **İslam Ansiklopedisi**, C: 41, İslam Araştırmaları Merkezi, İstanbul, 2012, s. 195-197.

Mutlu Hüseyin Kahraman, **Balıkesir İli Ağızları(İnceleme-Metinler-Sözlük)**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, 2008.

Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2011.

Yapıcı Ali İhsan, **Aydın ve Yöresi Ağızları (İnceleme-Metin-Sözlük)**, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Muğla, 2013.

EKLER

Ek 1: Sözlük

A

aaç : ‘ağaç’ (I-33,28)

adamakıllı : ‘gereğinden fazla, güzelce’ (I-17,11)

afyongaraser : ‘afyonkarahisar’ (I-27,24)

ālem : ‘herkes, diğer insanlar’ (I-17,30)

ālet : ‘aşurenin içine katılan malzemeler’ (I-3,11)

aletirik : ‘elektrik’ (I-11,20)

annaç : ‘karşı, karşılık’ (I-4,12)

aŋız : ‘ekin biçildikten sonra tarlada kalan köklü sapı’ (I-5,10)

aralaş- : ‘uzaklaşmak’ (I-27,39)

aralı : ‘aralıklı, uzak’ (I-46,35)

arık : ‘su yolu’ (I-14,6)

asar : ‘yüksek yer, yamaç, yokuş’ (I-71,33)

ası : ‘mevsiminden önce olması için erken dikilen bitki’ (I-22,39)

aşara : ‘aşağı, aşağıya’ (I-1,7)

aşlık : ‘buğday, mısır gibi tahıl vb. aşurenin içine katılan malzemeler’ (I-56,2)

avarık : ‘rengi açılmış’ (I-20,50)

ayar : ‘ölçü’ (I-32,16)

ayzaymır : ‘alzaymır’ (I-52,14)

B

balcan : ‘patlıcan’ (I-53,5)

balye : ‘balya; bağlanmış ticaret eşyası’ (I-23,8)

bandır- : ‘kurutulan meyveyi bozulmaması için tuzlu sıcak suya batırıp çıkarmak’ (I-71,39)

başak : ‘tarlalarda dökülmüş veya tek tük kalmış ürün’ (I-47,29)

battani : ‘battaniye’ (I-12,18)

bazar : ‘pazar’ (I-22,58)

beber : ‘biber’ (I-20,28)

besmet : ‘pişirildikten sonra dilimlenip kurutulan ekmek’ (II-81,12)

beşibirlik : ‘beş tam altının bir arada bulunduğu takı’ (I-26,16)

bet : ‘bolluk’ (I-16,30)

bibi : ‘hala’ (I-30,1)

bicik : ‘bir kez, bir defa’ (I-70,15)

bosdan : ‘karpuz, kavun tarlası’ (II-80,21)

boyunduruk : ‘ çift süren veya arabaya koşulan hayvanların birlikte yürümelerini sağlamak için boyunlarına geçirilen ağaç çember’ (I-69,34)

bölce : ‘börülce’ (I-20,43)

bula- : ‘karıştırmak’ (I-36,14)

C

cavur : ‘gavur, dinsiz kimse’ (I-16,8)

cerb ilacı : ‘reçelin bozulmaması için içine koyulan toz’ (I-57,11)

cibindirik : ‘etraftan görünmesine engel olmak amacıyla tülden yapılmış örtü’ (I-48,3)

cīmakla- : ‘tırnaklamak, tırmalamak’ (I-46,31)

Ç

çādak : ‘çardak; tarla, bahçe gibi yerlerde dört direk üstüne atılan ağaç dallarından yapılan yer’ (I-33,27)

çat- : ‘odun, çalı çırpı gibi şeyleri birbirine dayayıp durdurmak’ (I-11,20)

çember : ‘kadın başörtüsü, yazma’ (I-47,7)

çengi : ‘çalgı eşliğinde oynamayı meslek edinmiş kadın’ (I-7, 46)

çerp- : ‘çerpmek, yaymak, sermek’ (I-7,12)

çete : ‘orduda olmayan küçük silahlı birlik’ (I-31,5)

çıraʿma : ‘çırakma, şamdan’ (I-69,45)

çitme kına : ‘parmakların iple bağlanarak kına yakılmasıyla oluşan şekilli kına’ (I-62,17)

çul : ‘kendirden dokunmuş kilim’ (I-22,20)

D

dakış- : ‘kavga etmek, anlaşmazlığa düşmek’ (II-80,12)

dalgan : ‘ısırgan otu’ (II-79,46)

debildek : ‘dümbelek, davulun küçüğü’ (I-46,23)

delese : ‘topaç, ağaçtan yapılmış oyuncak’ (I-70,17)

devşir- : ‘toplamak’ (I-68,23)

dıvan : ‘dığan, tava’ (I-37,3)

dibek : ‘taş yada ağaçtan yapılan tahıl vb. şeyleri ezmede kullanılan büyük havan’ (I-69,20)

dinel- : ‘ayakta durmak, ayakta beklemek’ (I-74,9)

diyaniz : ‘diyaliz’ (I-31,27)

domat : ‘domates'

domatiz : ‘domates’ (I-54,15)

dōru dur- : ‘yaramazlık yapmamak, uslu durmak’ (I-43,3)

dûtmek : ‘dürtmek, dokunmak, değmek’ (I-32,39)

dülbent : ‘tülbent; ince, seyrek dokunmuş pamuklu bez’ (I-26,30)

dürü : ‘hediye’ (I-12,16)

E

edevat : ‘aletler, parçalar’ (I-28,23)

eksper : ‘tütünden anlayan bilirkişi’ (I-22,34)

eldek : ‘evcil’ (I-42,3)

ēlenti : ‘eğlence, neşeli ve hoşça vakit geçirilen toplantı’ (I-47,16)

emmi : ‘amca’ (I-33,37)

enki : ‘oradaki, yanındaki, yakınındaki’ (I-68,9)

entari : ‘elbise’ (I-41,29)

erişdir- : ‘yetiştirmek’ (I-69,7)

eşbah : ‘şen, neşeli’ (I-39,41)

eşya : ‘yiyecek’ (I-57,17)

evē- : ‘evermek, evlendirmek’ (I-32,4)

evē- bakā- : ‘evlendirmek; ev, aile sahibi yapmak’ (I-49,5)

ezel : ‘daha önceden, eskiden’ (I-18,34)

F

fasülle : ‘fasulye’ (I-68,22)

fat- : ‘ezmek’ (I-46,47)

fur- : ‘vurmak’ (I-7,30)

fur- : ‘koymak, yemeği ocağa koymak’ (II-79,1)

G

gabak aşı : ‘kabak tatlısı’ (I-32,58; II-81,20)

gāgı : ‘kargı, saz bitkisi’ (II-79,27)

galbır : ‘kalbur, tahıl elemek için kullanılan büyük delikli, seyrek elek’ (I-66,11)

galgı- : ‘kalgımak, hoplamak, zıplamak’ (I-7,51)

gar- : ‘birbirine katmak, karıştırmak’ (I-15,2)

gāri : ‘artık, bundan böyle’ (I-53,10; II-81,46)

gaste : ‘gazete’ (I-42,23)

gavrukla- : ‘kavruklamak, kavurmak’ (I-17,12)

gayınna : ‘kaynana’ (I-7,41)

gayınta : ‘kayınbaba’ (II-79,23)

gaynanamgillē : ‘kaynanamlar’ (I-38,5)

gıdal- : ‘gıdalmak, kıtlaşmak’ (I-22,56)

gızan : ‘kızan, silahlı köy delikanlısı’ (I-33,39)

goca neşan : ‘küçük nişandan sonra yapılan nişan’ (I-59,3)

gocaman : ‘kocaman, yaşça büyük olan, yaşlı’ (I-39,62; II-81,26)

golon : ‘çocuğu sırtına sarmak için yapılan, örülen ip’ (I-27,1)

gonum gōşu : ‘bütün komşular’ (I-41,28)

göver : ‘tohumluk küçük soğan’ (I-68,10)

güdümcü : ‘hayvanları otlatan’ (I-72,8)

güvey yimei : ‘oğlan evi tarafından akraba ve yakınlara verilen yemek’ (I-39,13)

H

hāsılı : ‘kısacası’ (I-68,11)

haşat : ‘evcil hayvan; at, eşek, sığır vb. hayvanlar’ (I-57,21)

hayratı bayratı : ‘çocukların böyle söyleyerek bayramlarda şeker, para vb. toplaması’ (I-24,66)

heyemmul : ‘heyamul, kına gecesi bittikten sonra kız tarafının oğlan evine gidip eğlence yapması’ (I-4,49)

hindiye : ‘hindi’ (I-8,13)

I

ısgara : ‘tütünün kuruması için asıldığı yer’ (I-22,11)

İ

îlek : ‘erkek incir’ (I-35,2)

ileşber : ‘rençper’ (I-57,22)

ilgen : ‘leğen’ (I-8,2)

imece : ‘köylerde insanların sırayla birbirine yardım etmesi’ (I-30,2)

irel- : ‘büyümek, gelişmek’ (I-55,3)

iskif : ‘istif’ (I-22, 33)

iş kes- : ‘işi zorlaştırmak, rahatsızlık vermek’ (I-46,53)

K

karafil : ‘karanfil’ (I-20,28)

karpız : ‘karpuz’ (I-78,8)

kaydırak : ‘çocukların taşı ayağıyla kaydırarak oynadığı oyun’ (I-1,1)

kef : ‘tortu’ (I-66,10)

kelbaş : ‘karnabahar’ (I-24,39)

keltē : ‘kelter; küfe gibi büyük sepet’ (I-32,68)

kendir : ‘urgan yapımı için kullanılan bitki’ (I-22,16)

kepek : ‘sazdan yapılmış tütün fidelerini koruyan örtü, kepenk’ (I-22,24)

keri : ‘sonra’ (I-7,9)

kesdine : ‘kestane’ (I-53,3)

kese : ‘bezden yapılmış torba’ (I-24,63)

keskine : ‘kestane’ (I-46,46)

kevkire : ‘kevgir, uzun saplı, delikli kepçe’ (II-80,8)

kırmandal : ‘yaş tütünleri kurutmak için serilen yer, ıskara’ (I-16,22)

kısdırma : ‘karnıyarık yemeği’ (I-32,76)

kısırgan- : ‘esirgemek, vermek istememek’ (I-32,7)

kızan : ‘ çoluk çocuk; insanlar’ (I-12,25)

kızış- : ‘öfkelenmek, kızmak’ (I-69,40)

körōlu ayvaz : ‘bir karı kocanın çocuğunun olmaması veya yakınlarının yanlarında bulunmaması’ (I-33,8)

külüsdür : ‘yaşlı, eski’ (I-36,32)

L

lobya : ‘fasulye’ (I-20,42)

lop (incir) : ‘yumuşak, taze incir’ (I-35,8)

löküz : ‘lüks lambası’ (I-11,20)

M

maelle : ‘mahalle’ (I-33,34)

maket : ‘nişanlık veya damatlığın tepside düzgün durması için koyulan karton’ (I-4,21)

mal : ‘büyükbaş hayvan’ (I-74,19)

mālaç : ‘kendirden soyulan lif’ (I-22,11)

māmır : ‘māmur, sağlıklı, sağlam’ (II-80,24)

matrak : ‘eğlenceli, gülünç’ (I-28,14)

mayfa : ‘bayramın ikinci veya üçüncü günü köy gençlerinin eğlenmek için yaptığı toplantı; kutlu doğumda verilen yemek’ (I-8,24)

mazgal : ‘kale duvarındaki iç yanı geniş, dış yanı dar delik’ (I-33,44)

mehal : ‘mehel, uygun, denk’ (I-76,26)

mekik oyası : ‘mekik ile yapılan dantel’ (I-74,16)

melez et- : ‘karıştırmak’ (I-32,11)

mısır : ‘hindi kuşu’ (I-32,23)

mibzer : ‘tarlaya tohum ekme aracı’ (I-22,49)

N

naf : ‘laf’ (I-69,52)

nahiye : ‘bucak; köyden büyük ilçeden küçük yerleşim birimi’ (I-33,19)

necep : ‘nasıl’ (I-52,26)

netekim : ‘nitekim; gerçekten, sonuç olarak’ (I-31,4)

nezzetli : ‘lezzetli’ (I-20,29)

nofut : ‘nohut’ (I-20,42)

noksan : ‘eksik’ (I-36,22)

O

ovcula- : ‘ovcalamak, ovalamak, ufalamak’ (II-79,44)

ozmakdan buzmana : ‘o zamandan bu zamana’ (I-19,7)

Ö

örme : ‘çocuğu sırtına sarmak için yapılan, örülen ip’ (I-27,38)

P

pamuk talaşı : ‘pamuk toplandıktan sonra tarlada kalan pamukların toplanması’ (I-47,29)

pastal : ‘tütün’ (I-33,41)

patatis : ‘patates’ (I-17,15)

patoz : ‘yem bitkilerinin saplarını ve dallarını öğütmek veya fındık gibi kabuklu şeylerin dış kabuğunu çıkarmak için kullanılan tarım makinesi’ (I-34,4)

peskel : ‘pekmezle meyveleri pişirerek yapılan tatlı, reçel’ (I-56,10)

pestel : ‘kurutulmuş ince meyve ezmesi’ (I-3,4)

püsküüt : ‘bisküvi’ (I-24,65)

R

randuvan : ‘randıman, verim’ (I-22,35)

reşber : ‘rençper, çiftçi’ (I-52,18)

S

saban : ‘toprağı altüst edip, çift sürmeye yarayan tarım aracı’ (I-69,35)

saklımbaç : ‘saklambaç; oyun’ (I-45,11)

salım : ‘tütün tarlasının ayrıldığı bölümler’ (I-13,3)

saya : ‘dam, ahır’ (I-26,46)

senaat : ‘zanaat, el ustalığı isteyen iş’ (I-27,29)

sılaj : ‘silaj; taze bitkilerin kıyılmış biçiminin sıkıştırılarak saklanması yöntemi’ (I-22,55)

sini : ‘tepsi, nişan için alınan kıyafetlerin tepsiye koyularak götürülmesi’ (I-4,10)

sollaş- : ‘uzaklaşmak’ (I-45,24)

sür- : ‘tarım aletleriyle toprağı işlemek’ (I-69,37)

sütlaş : ‘sütlaç’ (I-70,12)

Ş

şavk : ‘ışık, lamba’ (I-69,47)

şeer : ‘şehir’ (I-36,28)

şehiri çōbası : ‘şehriye çorbası’ (I-54,8)

şıra : ‘üzüm suyu’ (I-38,10)

T

takoz : ‘pamuk dikmek için kullanılan ağaçtan yapılmış alet’ (I-22,41)

takunya : ‘nalın, tahtadan yapılmış yüksek terlik’ (I-14,12)

tāna : ‘tarhana’ (I-20,28)

tātur : ‘teltur, tarator; sarımsak, tuz, sirke veya limon suyu çırpılarak hazırlanan sos’ (I-36,41)

tavla- : ‘tütüne şekil verebilmek ve bir yerden bir yere taşıyabilmek için tütünü yumuşatmak’ (I-16,26)

tel : ‘gelinlerin başlarına takılan, parlak ve ince gümüş tel’ (I-48,5)

telef ol- : ‘yok olmak, yıpranmak’ (I-67,12)

televizon : ‘televizyon’ (I-16,42)

tenel : ‘defne’ (I-39,4)

tenke : ‘teneke kap’ (I-32,16)

tirilya : ‘sofralık zeytin cinsi’ (I-28,12)

tokat : ‘kestanelerin kabuklarının soyulması için bekletildiği kuyu’ (I-55,8)

toktor : ‘doktor’ (I-27,32)

tomati : ‘domates’ (I-65,16)

topalak : ‘bulgur ve etle yapılan bir yemek’ (I-29,11)

U

uskar : ‘iskarpin, kundura ayakkabının köyde söylenen hali’ (I-22,60)

ün : ‘ses, bağırma, çağırma’ (I-45,20)

Ü

ünüveste : ‘üniversite’ (I-49,7)

Y

yaban : ‘dışarı, uzak yer’ (I-76,23)

yaka : ‘yer, taraf’ (I-76,38)

yakar top : ‘yakan top; topla oynanan oyun’ (I-45,11)

yalankı : ‘kendir bitkisinin kuru odunu’ (I-69,44)

yalım : ‘sanırım’ (I-39,57)

yar- : ‘buğday, arpa vb. tahıl tanelerini değirmende kırmak’ (II-81,11)

yavan : ‘katıksız’ (I-28,26)

yayla- : ‘yaylaya çıkmak’ (I-27,24)

yēgi : ‘yeygi; hayvanlar için saklanan kışlık yiyecek, yem’ (I-45,47)

yemek fur- : ‘yemeği ocağa pişirmek için koymak’ (II-79,1)

yemekle- : ‘yemek yedirmek’ (II-79,2)

yîgi : ‘yeygi; hayvanlar için saklanan kışlık yiyecek, yem’ (I-72,8)

yītık : ‘utanması, çekinmesi olmayan’ (I-49,15)

yo : ‘kez’ (I-7,32)

yourt çal- : ‘yoğurt yapmak için ılık süte yoğurt mayası koymak’ (I-16,15)

yoz : ‘tek, işlenmemiş’ (I-57,9)

yû- : ‘yuğmak, yıkamak’ (I-7,37)

yuv- : ‘yuğmak, yıkamak’ (I-69,22)

yün- : ‘yıkanmak’ (I-48,13)

Z

zamanın behrinde : ‘bir zamanlar’ (I-58,2)

zeksek : ‘yere çizgi çizip, taşları çizilen bölümler arasında sektirerek oynanan oyun’ (I-74,15)

zıbın : ‘kadın giysisi’ (I-65,23)

zımlat- : ‘yere yatırmak’ (I-28,18)

Ek 2: Kullanılan Transkripsiyon İşaretleri

ā : uzun a

ē : uzun e

ī : uzun ı

î : uzun i

ū : uzun u

û : uzun ü

ō : uzun o

ȭ : uzun ö

ȧ : ı’ ya yaklaşan a

ė : i’ ye yaklaşan e

ĭ : kaybolmak üzere olan i

ù : kaybolmak üzere olan u

ʿ : d, k, t ünsüzlerinin kaybolmasıyla oluşur.

T : t-d arası ses

S : s-z arası ses

ŋ : ng

w : kaybolmak üzere olan v

ø : Ses bilgisinde kaybolan, düşen sesi, eksizliği gösterir.

\+ : Şekil bilgisinde isimlerle bağlanmayı gösterir.

\- : Şekil bilgisinde fiillerle bağlanmayı gösterir.

Ek 3: İnceleme Yapılan Bölgelerin Listesi

Metin Numarası	Köy	Kaynak Kişi
I-1	Akçaşehir	Nurten Yılmaz
I-2	Akkoyunlu	Fatma Şenol
I-3	Akkoyunlu	Kamile Teyze
I-4	Akkoyunlu	Bahar Kaya
I-5	Büyükkale	Ahmet Coşgun
I-6	Büyükkale	Kezban Dağlı
I-7	Büyükkale	Münevver Coşgun
I-8	Büyükkemerdere	Mehmet Elmas
I-9	Büyükkemerdere	Sami Aksu
I-10	Cambazlı	Selahattin Dağdelen
I-11	Cambazlı	Sevim Acar
I-12	Çiniyeri	Bedriye Koşar
I-13	Çiniyeri	Özgül Ekici
I-14	Çiniyeri	Mahmut Koşar
I-15	Çiniyeri	Nuriye İyci
I-16	Çobanköy	Alime Kaya
I-17	Çobanköy	Ayşe Günay
I-18	Çobanköy	Ömriye Günay
I-19	Derebaşı	Ayşe Acu
I-20	Derebaşı	Ayşe Hardalcı
I-21	Derebaşı	Dudu Solak
I-22	Derebaşı	Mahmut Solak
I-23	Derebaşı	Mehmet Acu
I-24	Derebaşı	Nahide Solak
I-25	Doyranlı	Osman Görüşük
I-26	Doyranlı	Raziye Kaya
I-27	Doyranlı	Raziye Zeytin
I-28	Doyranlı	Süleyman Gözeger
I-29	Doyranlı	Ümmü Kaya
I-30	Doyranlı	Yaşar Gül
I-31	Gökçen	Mestan Erol
I-32	Gökçen	Perihan Uyar
I-33	Gökçen	Seyfettin Uyar
I-34	Güme	Fehmi Amca
I-35	Hisarlık	İsmail Avcı
I-36	Kaplan	Emine Dağyaran
I-37	Kaplan	Fatma Öztürk
I-38	Kaplan	Ganime Teyze
I-39	Kaplan	Ganime Yıldız
I-40	Kaplan	Nermin Tuncer
I-41	Kırtepe	Hayriye Bulkurcu
I-42	Kırtepe	Osman Benli
I-43	Kırtepe	Hüseyin Dibekçi
I-44	Kireli	Ahmet Soğancı

I-45	Kireli	Fadime Soylu
I-46	Kireli	Hürmet Köse
I-47	Kireli	Serihan Özsoy
I-48	Kireli	Hatice Öztürk
I-49	Kireli	Hatice Soğancı
I-50	Kireli	Nasibe Telci
I-51	Kocaaliler	Mehmet Koç
I-52	Kocaaliler	Mehmet Özçelik
I-53	Küçükkemerdere	Fatma Dalkılıç
I-54	Küçükkemerdere	Hatice Gemlik
I-55	Küçükkemerdere	Müslüm Pehlivan
I-56	Küçükkemerdere	Perihan Pehlivan
I-57	Kürdüllü	Gülten Öz
I-58	Kürdüllü	Hasan Uslu
I-59	Kürdüllü	Hatice Uslu
I-60	Kürdüllü	İbrahim Öz
I-61	Kürdüllü	Sema Yörük
I-62	Kürdüllü	Selvet Özkan
I-63	Kürdüllü	Taner Küçük
I-64	Mahmutlar	Ayfer Cengiz
I-65	Mahmutlar	Huriye Dikmen
I-66	Mahmutlar	Hediye Cön
I-67	Sarılar	Yusuf Şen
I-68	Saruhanlı	Hüseyin Eroğlu
I-69	Saruhanlı	Selvet Yörük
I-70	Saruhanlı	Zehra Dolaz
I-71	Toparlar	Suzan Tetik
I-72	Turgutlu	Çoşkun Dunalı
I-73	Yamandere	Güllü Özkan
I-74	Yeğenli	Ayşe Acar
I-75	Yeğenli	Akile Acar
I-76	Yeğenli	Emine Sezer
I-77	Yeğenli	Hüseyin Acar
I-78	Yenioba	Abdurrahman Çetinkaya
II-79	Hisarlık	Nurşen Yılmaz
II-80	Sarılar	Hamide Şen
II-81	Sarılar	Kevser Özdemir